BİR ANNE DEĞİŞİYOR

Rumeysa KÜÇÜK KOYUNCU

beka

Kitabın Adı & Yazarı
BİR ANNE DEĞİŞİYOR
Rumeysa KÜÇÜK KOYUNCU

Editör
Şamil GÖK

İç & Kapak Tasarım
A. Azzam ÖZEL

ISBN
978-625-7495-94-3

MATBAA
Step Ajans Matbaa Ltd. Şti.
Göztepe Mahallesi Bosna Caddesi No.11
Bağcılar/İstanbul Telefon: 0212 446 88 46
Matbaa Sertifika No: 45522

beka

REBÎÜLEVVEL - 1444 / EKİM - 2022
1. BASKI

Ziya Gökalp Mahallesi, Abdullah Paşa Caddesi, No: 28
Başakşehir/İstanbul
Telefon/Faks: 0212 512 45 43 - 512 51 66 - 512 90 40
WhatsApp Hattı: 0212 909 80 86
Web: www.bekakitap.com Eposta: bekayay@hotmail.com
Yayıncılık Sertifika No: 50128

Rumeysa Küçük Koyuncu

BİR ANNE DEĞİŞİYOR

beka

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ **15**

TEŞEKKÜR **18**

NASIL BİR YÖNTEM İZLEDİM? **20**

BİR ANNE BİR KUL **24**

DEĞİŞİM BİR YOLCULUKTUR **26**

BİRİNCİ BÖLÜM
BİR ANNENİN EN ÖNEMLİ GÖREVİ;
VİCDANLI ÇOCUK YETİŞTİRMEKTİR

PEKİ, VİCDAN DOĞUŞTAN MI GELİR? 31

ÇOCUĞUN VİCDANINI NASIL GELİŞTİRİRİZ? **33**

1-) AİLENİN YAPISI ÇOCUĞUN İCDAN GELİŞİMİNE ETKİ EDER **33**

ÇOCUKLAR KURALLARI ZORLAR MI? 37

RASULULLAH'IN sallallahu aleyhi ve sellem: MEKTEBİ, SABIR SÜKÛNET VE GÖZLEM MEKTEBİDİR 42

2-) ALLAHI TANIMAK ÇOCUĞUN VİCDANINI GELİŞTİRİR **43**

BÜTÜN PEYGAMBERLERİN VASİYETİ 45

ÇOCUĞUN İNANCINI YANLIŞLARDAN KORUMAK 50

ALLAH celle celeluhu HERKESTEN GÜÇLÜ, HERKESTEN ÜSTÜNDÜR 52

ALLAH'IN celle celeluhu SÜREKLİ HATIRDA TUTULMASI ÇOCUĞUN VİCDANINI GELİŞTİRİR 53

ÇOCUK ALLAH'I celle celeluhu HATIRLADIĞINDA KALBİNDE HANGİ DUYGULAR OLUŞMALIDIR? 55

ALLAH'I celle celeluhu TANIMANIN ÜST SINIRINA NASIL ULAŞILIR? 58

ÇOCUĞA ALLAH'I celle celeluhu NASIL HATIRLATABİLİRİZ?..... 59

A-) SIFIR DÖRT YAŞ ÇOCUKLARA ALLAH NASIL HATIRLATILIR? 59

B-) DÖRT-ALTI YAŞ ÇOCUKLARA ALLAH NASIL HATIRLATILIR? 60

C-) ALTI-DOKUZ YAŞLARDAKİ ÇOCUĞA ALLAH celle celeluhu NASIL HATIRLATILIR? 61

ÇOCUĞA RABBİNİ HATIRLATMAK İÇİN NELER YAPABİLİRİZ? 62

A-)ÇOCUĞA RABBİNİ İBADETLERLE HATIRLATABİLİRİZ..... 62

B-)ÇOCUĞA RABBİNİ DUAYLA HATIRLATABİLİRİZ..... 64

C-) ÇOCUĞA RABBİNİ TESBİH ÇEKTİREREK HATIRLATABİLİRİZ 66

D-) ÇOCUĞA RABBİNİ KUR'ÂN SAYESİNDE HATIRLATABİLİRİZ..... 68

SIFIR ALTI YAŞ DÖNEMİNDEKİ ÇOCUKLARA KUR'AN NASIL SEVDİRİLİR? 69

E-) ÇOCUĞA RABBİNİ SÜREKLİ ŞÜKREDEREK HATIRLATABİLİRİZ 71

3-) ÇOCUĞUN VİCDANI PEYGAMBER sallallahu aleyhi ve sellem: SEVGİSİ İLE GELİŞİR..... 72

ÇOCUĞA PEYGAMBER sallallahu aleyhi ve sellem: SEVGİSİ NASIL ÖĞRETİLİR?..... 74

4) ANNE BABAYA SAYGILI OLMAYI ÖĞRETMEK ÇOCUĞUN VİCDANINI GELİŞTİRİR..... 77

5-) YARATILMIŞ İNCE DETAYLARI İZLEMEK ÇOCUĞUN VİCDANINI GELİŞTİRİR..... 78

VİCDANLI ÇOCUK DUYARLI ÇOCUKTUR..... 80

6-) YAŞLILARIMIZA SAYGILI OLMAYI ÖĞRETMEK ÇOCUĞUN VİCDANINI GELİŞTİRİR..... 84

7-) ÂLİMLERİ VE ÖNCEKİ PEYGAMBERLERİ SEVDİRMEK ÇOCUĞUN VİCDANINI GELİŞTİRİR..... 85

8-) YAŞAYAN BÜTÜN CANLILARA KARŞI MERHAMET DUYGUSUNU AŞILAMAK VİCDANI GELİŞTİRİR..... 87

9-) YAPTIĞI SUÇ VE HATALARIN SONUÇLARINI GÖSTERMEK VİCDANI GELİŞTİRİR 89

10-) SÜREKLİ BAĞIRIP ÇAĞIRMAMAYA ÖZEN GÖSTERMEK VİCDANI GELİŞTİRİR..... 90

11-) OLUMSUZ ÖRNEKLERE DİKKAT 91

12-) ANNE-BABA TARTIŞMALARINA DİKKAT 92

KENDİNİ BAŞKASININ YERİNE KOYMA DUYGUSUNUN VİCDANLA İLİŞKİSİ 93

ÇOCUKLA DİNİ İÇERİKLİ BİR KONUŞMA NASIL YAPILIR?..... 95

İKİNCİ BÖLÜM
ANNELER DE RABLERİNİN ARAMAKTADIR

RABBİNİ BULAN İNSANIN ARAYIŞI DİNER 116

ANNELER, YARATILIŞ AMAÇLARINI BULMAYA ÇALIŞMALIDIR..... 121

ANNELER, ÇOCUKLARININ DİNİ EĞİTİMLERİNDEN SORUMLUDUR 122

ANNE GİBİ ANNE OLMAK 124

ÜÇ OLUMSUZ SONUÇ..... 125

BİR ANNE ANLATIYOR..... 128

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
İNSAN NASIL DEĞİŞİR?

DEĞİŞMEK İÇİN BİRİNCİ KURAL.....133

1-) ÖNCE İNSANIN KENDİSİNİ TANIMASI GEREKİR.....133

KİŞİ DEĞİŞTİRMESİ GEREKEN ÖZELLİKLERİNİ NASIL BULABİLİR?..... 135

DEĞİŞMEK İÇİN İKİNCİ KURAL.....136

2-) BİR BAŞLANGIÇ ADIMI ATMAK.....136

DEĞİŞEN BÜTÜN İNSANLAR DEĞİŞİM İÇİN İLK ADIMI ATANLARDIR..... 138

EBEVEYNLİK BECERİLERİNİ ARTIRMAK İÇİN
BİR UYGULAMA YAPMAK 142
DİNİ YAŞANTIDA DEĞİŞMEK İÇİN BİR UYGULAMA YAPMAK 143
DAVRANIŞLARIMIZI NASIL KONTROL ALTINA ALIRIZ? 145
NEDEN ERTELERİZ? 146
ERTELEMEYİ BIRAKMAK İÇİN NELER YAPILABİLİR? 147
DEĞİŞMEK İÇİN ÜÇÜNCÜ KURAL 147
3-) DEĞİŞMEK İSTEDİĞİMİZ DAVRANIŞI, KALBİMİZE KOYMALIYIZ 147
EBEVEYNLİK ÇABASINDA ANNE KALBİNİN ROLÜ 148
ÇOCUK TERBİYESİNDE KALBİN BAŞARISI 152
DİNİ YAŞANTIDAKİ DEĞİŞİMDE KALBİN ROLÜ 156
SÜREKLİ TAKİP EDİLİYORUZ 158
KALBİMİZİ NASIL KORURUZ? 159
1-) KALBİMİZİN KİMLERİ BEĞENDİĞİNE DİKKAT 161
2-) KALBİMİZİN KİMİNLE BERABER OLDUĞUNA DİKKAT 168
3-) HAYAL VE HEDEFLERE DİKKAT 169
KALBİMİZİ NASIL KONTROL ALTINA ALIRIZ? 171
EBEVEYNLİK KALİTESİ TESADÜF MÜDÜR? 173
KÜÇÜK KÜÇÜK SINANIRIZ 174
DİNİ YAŞANTIDA KALİTE TESADÜF MÜDÜR? 176

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM
NASIL DEĞİŞİRİZ?

FARKINDALIK OLUŞMASI VE BASİRETİN
AYDINLANMASIYLA DEĞİŞİRİZ 180
ANNE BABALARIMIZIN
BİZE ÖĞRETTİKLERİNİ DEĞİŞTİREBİLİR MİYİZ? 183
FARKINDALIK NASIL OLUŞUR? BASİRET NASIL AÇILIR? 185
BASİRET HATAYI GÖREN GÖZE SAHİP OLMAKTIR 186

HER YENİ KAVRAYIŞ BİR PERDE AÇAR 189
YANLIŞ DAYATMALAR 191
EBEVEYN OLARAK BASİRETİMİZİN AÇILMASI İÇİN NELER YAPABİLİRİZ? 194
DİNİ YAŞANTI KONUSUNDA HAYAL ETTİĞİNİZ GİBİ OLMAK İÇİN 197

NASIL DEĞİŞİRİZ?
DÜŞÜNCELER DEĞİŞİNCE GELEN DEĞİŞİM

A-) ANSIZIN GELİP GİDEN DÜŞÜNCELER 202
B-) HAYATA ETKİ EDEN KÖK DÜŞÜNCELER 205
FAZLA DÜŞÜNMEKSİZİN ALINAN KARARLAR 207
DİNİ AÇIDAN ZARAR VEREN DÜŞÜNCELER 208
DİNİ AÇIDAN BİZE ZARAR VEREN BİR KAÇ YANLIŞ DÜŞÜNCE ÖRNEĞİ 209
DÜŞÜNCELER KALICI HALE GELİRSE HAYATIMIZIN MERKEZİ HALİNE GELİR 211
DÜŞÜNCELER NASIL DEĞİŞİR? 212
DÜŞÜNCE YOLUYLA OLUMLU DEĞİŞİM İÇİN 215
AKTARIM-SİRAYET NASIL GERÇEKLEŞİR? 216
DİNİ YAŞANTIDA 218
YANLIŞ DÜŞÜNCEYİ NASIL REDDEDECEĞİZ? 219
KURA'N'IN KÖK DÜŞÜNCEYE ETKİSİ 220
KUR'AN, DİĞER BÜTÜN SESLERİ BASTIRIR 223
DİNİ HAYATIMIZ İÇİN 223
DÜŞÜNCELERİ YANLIŞA DÜŞMEDEN KORUMA 226
A-) DİNİ YAŞANTI İLE İLGİLİ 226
B-) EBEVEYNLİKLE İLGİLİ 228
DİNİ YAŞANTIDA DÜŞÜNCELERE VURULAN KETLER 229
1-) ZARARLI DÜŞÜNCE ŞEKLİ 229

2-) FAYDALI DÜŞÜNCE ŞEKLİ 230
OLUMSUZ DÜŞÜNCELERİN HAYATI OLUMSUZ ETKİLEMESİ 231
DİNİ DÜŞÜNCEDE YANLIŞA DÜŞME NASIL OLUR? 235
HEM EBEVEYNLİK HEM DE DİNİ YAŞANTIMIZDA DÜŞÜNCELERİMİZİ NASIL KONTROL ALTINA ALIRIZ? 240
İYİ BİRİSİ, KENDİ GİBİ BİRİSİNİ BULUR 243
RUHİ UZAKLAŞMA 246
MUS'AB BİN UMEYR'İN ANNESİ 249
EĞER ÇOCUKLARIMIZIN DİNİ EĞİTİMİNİ ÖNCELERSEK 250
DUYGU VE DÜŞÜNCELER BİR YÖNE YOĞUNLAŞIRSA 252

NASIL DEĞİŞİRİZ?
İLİM SAYESİNDE GELEN DEĞİŞİM

İNSANIN BİLGİLENME SÜRECİ NASIL GERÇEKLEŞİR? 257
BİR MESELEYE TAM OLARAK İKNA OLUNDUĞU NASIL ANLAŞILIR? 259
BİR EBEVEYNDE YANLIŞ KANAAT VARSA 262
BİLGİ ARTINCA GELEN DEĞİŞİM 265
BÜYÜK BİR DEĞİŞİM GEREKTİĞİNDE NE YAPMALI? 266
KÖKLÜ BİR DEĞİŞİMİN GERÇEKLEŞMESİ İÇİN GEREKEN ADIMLAR 270
1-) KAR ZARAR HESABI YAPMALI 270
2-) ENGELLERİ ÖNCEDEN HESAP ETMELİ 271
3-) ÇEVREDEN YARDIM ALMALI 274
4-) YAVAŞ YAVAŞ YOL ALMALI 277
5-) VAZGEÇMEYİ GÖZE ALMALI 280
6-) SABRI ÖĞRENMELİ 281
KISA SÜREDE GELİŞEN ÇÖZÜMLER 284
BAZI BAŞLANGIÇLAR ZORAKİ OLUR 286

BEŞİNCİ BÖLÜM
İYİYE DOĞRU DEĞİŞEBİLMEK İÇİN NE YAPMALI?

BİZİ DOĞRUYA GÖTÜRENİN
ALLAH celle celeluhu OLDUĞUNU KABUL ETMELİ 289

ÇALIŞMANIN SONUÇLARI 291

İYİYE DOĞRU DEĞİŞMEK İÇİN DEĞİŞİMİ İSTEMELİ 292

İYİYE DOĞRU DEĞİŞMEK İÇİN DEĞİŞMEYE NİYET ETMELİ..... 294

DİNİ YAŞAMDA NİYET 295

NİYET NE DEMEKTİR? 297

NİYET ETTİĞİMİZ HALDE BAŞARISIZ OLURSAK? 299

İYİYE DOĞRU DEĞİŞEBİLMEK İÇİN, AZ BİLGİYİ ÇOK
UYGULAMALI 301

İYİYE DOĞRU DEĞİŞMEK İÇİN TALEP
HER GERÇEKLEŞTİĞİNDE ŞÜKRETMELİ 303

İYİYE DOĞRU DEĞİŞMEK İÇİN BİR BİLENDEN TAVSİYE
DİNLEMELİ 305

DİNİ YAŞANTIYLA İLGİLİ BİR ÖRNEK 306

İNSANIN KENDİSİNİ BİLMESİ NASIL OLUR? 308

KENDİNİ TANIMAYAN İNSAN KENDİNİ KANDIRIR 311

ALTINCI BÖLÜM
RUH DENGESİ

RUH DENGESİ DERKEN NEYİ KASTEDİYORUZ? 315

ANNE NEDEN DENGEDE OLMALI? 318

1-) HAYATI YAŞAMAMIŞ GİBİ OLMAMASI İÇİN 318

2-) ÇOCUKLARININ EĞİTİMLERİNDEN
SORUMLU OLDUKLARI İÇİN 319

ÜZÜNTÜNÜN İLACI ALLAH'TAN RAZI OLMAKTIR 325

ÜZÜNTÜ ANINDA NE YAPILABİLİR? 333

KORKUNUN ÇARESİ TEVEKKÜLDÜR 337

ÖFKE VE TEDAVİSİ 339

ÖFKEMİZİ NASIL KONTROL EDEBİLİRİZ? 343

ÖFKE NEDEN ORTAYA ÇIKIYOR? 344

ÖFKENİN ALTINDA SAKLANMIŞ ASIL İHTİYAÇ NEDİR? 346

DAHA ÖNCESİNDE KENDİSİNE KİM YARDIM ETMİŞTİ ONU BULMALIDIR 348

DAHA İŞLEVSEL BİR UYGULAMA 349

DUYGULARIMIZI KONTROL ETMEDE VE İSLAM AHLAKINDA NEDEN BAŞARISIZ OLUYORUZ? 351

1-) GEÇİMİŞİ YENİDEN DEĞERLENDİRMELİ 354

2-) HALİNİ RABBİNE ARZ ETMELİ 357

3-) GEÇMİŞTEKİ KENDİYLE KONUŞMALI 359

4-) KAPANMAMIŞ BİR HESAP VARSA ONLARI KAPATMAYA ÇALIŞMALI 360

ZİKİR, İBADET VE TESBİHAT 362

ZİKRİN FAYDASI BU DÜNYADADIR 364

RABBİNİ BULAN KENDİNİ BULUR 368

KALBİN ROLÜ 368

KALBİN SESİ BASTIRILMIŞSA? 370

ALLAH'LA YAKIN İLİŞKİ KURMAZSAK NE OLUR? 370

MEDİTASYON VE YOGA 371

ZİKİRLE YOL BULMAK İÇİN ŞUNLAR YAPILMALIDIR 374

ZİKİR NASIL FAYDA EDER? 376

EBEVEYNLERİ OLDUĞU GİBİ KABUL ETME 379

ALLAH celle celeluhu BİZİ UNUTMAZ 380

YENİ BİR EBEVEYNLİK HAYALİNİZ VARSA 381

ANNE BABALARIMIZLA ARAMIZDAKİ İLİŞKİYİ DAHA İYİ BİR HALE GETİRMEK İÇİN NELER YAPABİLİRİZ? 382

YEDİNCİ BÖLÜM
SADECE ANNELİKLE İLGİLİ DEĞİL BÜTÜN HAYATI KAPSAYAN DEĞİŞİMLE İLGİLİ BAZI KONULAR

SÖZLER DEĞİŞİME ETKİ EDER 383

YANLIŞ BİR SÖZ NE KADAR ZARAR VERİR? 385

"BEN BUNU YAPAMAM" DEMEK 390

SÖZLERİN KAYNAĞI NEDİR? 392

KALBİN ÖNEMİ 395

İNSAN SEVDİĞİ İLE BERABERDİR 398

YANLIŞ BİR ŞEYİ İSTEMEK BİZE ZARAR VERİR Mİ? 400

ÇEVREMİZDEKİLERİ DEĞİŞTİRMENİN YOLU KALBİMİZDEKİLERİ DEĞİŞTİRMEKTİR. 401

1-) KALBİN İNSANİ İLİŞKİLERE ETKİSİ 402

2-) KALBİN NASİHATE ETKİSİ 404

3-) KALBİN ALLAH celle celeluhu İLE İLİŞKİYE ETKİSİ 413

NASİHATLERDEN NASIL FAYDA SAĞLARIZ? 415

KÖTÜLÜĞE İYİLİKLE KARŞILIK VERMEK 417

İÇİNE ÇEKİLDİĞİMİZ ÇÖLLER 420

1-) GÜVENSİZLİK ÇÖLÜ 424

2-) DEDİKODU ÇÖLÜ 424

3-) KİBİR ÇÖLÜ 426

4-) KINAMA ÇÖLÜ 427

5-) HASET ÇÖLÜ 428

6-) ZARAR VERME ÇÖLÜ 429

ASLINDA YAPTIKLARIMIZIN BİZE DÖNMESİ BİR NİMETTİR 430

VERİLEN BİR NİMET NASIL GERİ ALINIR? 431

BİR ANNE DEĞİŞİYOR SON SÖZ
MÜKEMMEL ANNE OLABİLİR MİYİZ?

HİÇ BİR DESTEĞİM YOK VE
YALNIZ KALDIM DİYEN ANNELERE 436

HEP İYİ SONUÇLAR BİZİ BULSA 438

ÖNSÖZ

Aslında hepimiz, anneliğe dair görevimizin ne kadar önemli olduğunun farkındayız. Çünkü insanın serüveninin; atalarına ait soydan başladığını, sonra da annesinin kalbinden filizlenerek devam ettiğini biliyoruz. Ve her türlü kimlik probleminin de üstün ahlakın da kökeninde, bir anne olduğunu öğrendik.

Bunu iyi bildiğimiz için, hem annelik seminerlerimiz hem de tefsir okumalarımız her zaman tek bir gayede toplandı. Hepimiz, hem çocuklarımızı içlerindeki iyiyi köreltmeden büyütmek, hem de kendimizi İslami anlamda geliştirmek istiyorduk. Bir taraftan çocuklarımızın dini eğitimleri için çalışırken, bir taraftan da kendi dini hayatımızla ilgili kusurlarımızı gidermek ve annelerimizden devraldığımız kişiliğimizi geliştirip iyileştirmeye çalışıyorduk.

Yani değişmek istiyorduk.

Hem daha iyi bir anne olmayı hedefliyor hem dini yaşantıda ilerlemeye çalışıyor hem de ruhsal dünyamızı düzene koyma çabası veriyorduk. Öğrendiğimiz bilgi ile tamamlanmak, eksik yönlerimizi gidermek, yolun en doğrusu neyse o yola vakit kaybetmeden koyulmak istiyorduk. Allah Teâla ile hem kendi ilişkimizi hem de çocuklarımızın ilişkisini sağlam yapmaya niyet ediyor ve bu yönde değişmek istiyorduk.

Her ders ve annelik seminerlerinin sonunda, çocukları ve kendileri için ne yapmaları gerektiğini kavradıktan hemen sonra, bütün annelerin gözlerinde hep aynı soruyu görüyordum:

"Biz bunları öğrendik ama nasıl uygulayacağız?"

"Eksik yönlerimiz nasıl tamamlanacak?"

"Kendimizi nasıl değiştireceğiz?"

Adeta içten içe çırpınıyorduk.

Bazımız; kötü geçen çocukluğundan, anne babasının yanlış tutumlarından ve sürekli olumsuzluk takviyesi yapan çevresinden şikâyet ediyordu. Acaba gerçekten engelleri aşmak ve tamamen yenilenmek diye bir şey var mıydı?

Annelik yolculuğumuzda nasıl ilerleme kaydedecektik?

İnanç, ahlak, ibadet yolunda gerçek bir olgunluğa erişebilir miydik?

Hata ve günahlarımızı geride bırakacak bir hidayet yolculuğuna çıkabilir miydik?

Kimileri, daha yolun başında bir engele takılıyor, daha iyi bir anne ve daha iyi bir kul olabileceğine inanmadığı için öğrendiklerini uygulamaktan kaçarak gözlerden kayboluyordu. Kimilerinde ise daha iyi bir kul ve iyi bir anne olma fikri ara sıra gelip gidiyor fakat hemen olağan hayatın rengine bürünüyorlardı.

Nasıl değişecektik? Değiştiysek nasıl değişmiştik? Hangi yollardan geçmiştik?

Okuduklarımıza kendimizi adapte etmemiz nasıl mümkün olurdu?

Bu kitap; bu sorulardan yola çıkarak, hem dini yaşantımızın hem insani yönlerimizin hem de anneliğimizin nasıl değişip gelişeceğini anlamak ve anlatmak için kaleme alındı. Ve bu konuda mümkün olduğu kadar çok soru üretti. Sonra da doğru cevapları bulmaya ve üstün körü üretilen bütün mazeretleri tüketmeye çalıştı. Kitaptaki düşünceler defalarca dinleyici ile buluştu. Ve her seferinde yeni açılımlar yakaladı.

Bu kitap sayesinde pek çok kişiye hem annelik hem de kulluk yolunda nasıl hatalarını geride bırakarak değiştiğini sorma fırsatı buldum. Herkes de kendi değişim hikâyesini uzun uzun anlatma imkânı buldu.

Maksadım, "İnsan nasıl değişir?" konusu hakkında son sözü söylemek değildir. Çünkü insan hakkında ve insanın Yaratıcısının onunla ilgili söylediği sözler hakkındaki bilgimiz arttıkça, bu konu mutlaka gelişecek ve eksik kalan yönleri tamamlanacaktır.

Maksadımız insanı tanımak, kendimizi yenilemektir. Maksadımız daha iyi bir anne, daha iyi bir Müslüman olarak değişmek, hatalarımızı geride bırakmaktır.

Kitabın ortaya koyduğu bütün hakikatler, Kur'ân ve sünnettendir, varsa bütün hatalar da bendendir. Nihayetinde kusurlu olan biziz, kâmil olan ise sadece Allah Teâla'dır.

Temennim, Allah'ın *celle celeluhu* bu gayretime bir başarı yazmasıdır.

24 06 2022 Konya

TEŞEKKÜR

Kitabı yazarken önerileri, fikir ve tavsiyeleri ile destek olan kişilerden söz etmek istiyorum.

Öncelikle; beni, yaptığım bu çalışmayla paylaşmak durumunda kalan kızım Hanne Büşra'ya teşekkür ediyorum. Çünkü bu çalışmaya başlarken kendisinden izin istedim. O da izin verdi. Ardından büyük oğlum Yusuf ve küçük oğlum Muhammed Furkan'a ve kitabın içeriğini sabırla tahlil ederek, dil bilimi konusunda bana destek olan eşim İhsan Koyuncu'ya da teşekkür ediyorum.

Ayrıca kitabın daha anlaşılır hale gelmesi için bana önerilerde bulunan değerli Meliha Karaman, ilk teşekkür etmem gerekenler arasında. Ona da teşekkür ediyorum.

Yine kitabın ilk okumasını yaparak fikir katkısı sağlayan değerli Ayşe Yılmaz Hocaya, Nurgün Kurtalan'a, Kübra Oduncu 'ya, Fatma Zehra Sütçü 'ye ve Nilgün Kurtalan'a da teşekkür ediyorum.

Ve kitabı başka annelere anlatmama zemin hazırlayan, seminer ve eğitimleri organize eden değerli Zeynep Ergin ve seminerlerimde bana yardımcı olan değerli Havva Akbulut'a da teşekkür ediyorum. Ayrıca online eğitimlerimi organize eden; değerli Şehadet Taşcı ve Kübranur Yılmaz'a da teşekkür borcumdur. Kendilerine teşekkür ediyorum.

Bana kendi değişim hikâyelerini anlatan anneler olmasaydı, kitapta bu kadar güzel örnekler olmazdı. Burada ismini sayamadığım, ders ve seminerlerime katılan bütün hanımlara da teşekkür borcumdur.

Onlara da teşekkür ediyorum.

Tabi ki ilk hocam, babam merhum Ali Küçük'e şükran borcum herkesten fazladır. Annem Hacer Küçük'ü de anmadan geçmem olmaz. Çünkü değerli babam ve anneme her daim bir teşekkürüm vardır.

Ayrıca yayın ve dağıtımda emeği geçen tüm Beka Yayınevi çalışanlarına da teşekkür borcumdur.

Bu saydığım kişilere ve kitaba destek olan herkese teşekkür ediyorum.

NASIL BİR YÖNTEM İZLEDİM?

Bilindiği gibi tarihten günümüze, insan hakkında pek çok araştırma yapılmış ve bu araştırmalar, insanı anlamak konusunda ufkumuzu açmaya yardımcı olmuştur.

İnsan psikolojisi alanında yazılmış eserlerin hepsi de yeni şeyler söylemeye çalışmış ama geçmişte ortaya atılmış görüşleri de kaynak almaya devam etmiştir.

Ben, elinizdeki kitabı kaleme alırken, annelik ve çocuk hakkında yazılmış diğer eserlerden farklı bir yöntem izledim. Değişim konusunun güncelliğinden dolayı, geçmişten bugüne yapılmış psikoloji araştırmalarından ve bilfiil yaşanmış örneklerden istifade ettim fakat geçmiş kuramcıların görüşlerini değil Kur'ân ve sünnet gibi iki ana kaynağı temel alarak çalıştım. İnsan psikolojisi alanında yapılmış büyük araştırmalardan da faydalandım fakat artık eskisi gibi olmamak ve değişmek isteyen insanların kullanacağı formülleri, Kur'ân ve sünnetin işaret ettiği perspektiften bakarak ortaya koymaya çalıştım. Kendi çevremdeki annelerle yaptığım kişisel araştırmaları ve seminer tecrübelerimi de kitaba ilave ederek, elinizdeki kitabın güncel bir zemine oturup zenginleşmesini de sağlamış oldum.

Dört buçuk sene süren bu çalışmamın yeterlilik kazanması ve zenginleşmesi için çok çeşitli araştırmalar yaptım. Araştırmalarım sonucunda ise ortaya çok ilginç bir sonuç çıktı.

Araştırmalarımdan edindiğim bütün bilgileri, Kur'ân ve sünnet kaynaklarıyla tekrar tarttığımda, insan hakkında aslında en yeterli bilginin Kur'ân ve sünnette zaten var olduğuna bizzat tekrar şahit oldum.

Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem:*'ın bütün hayatı ve davranışları zaten çağlar öncesinde muazzam bir ahenk içindeydi. Ve Kur'ân ise zaten şüphe götürmeyen esas rehberimizdi. Nihayetinde insan hakkında yazılmış eserleri taradıkça bizzat kendi kaynaklarımızın kemâlâtı gün yüzüne çıkmış oldu.

Psikoloji alanında yapılan araştırmaların esas maksadı insanı tanımak ve onun için faydalı olacak teknikler üretmekti. İnsanın Yaratıcısı ise, insanın şifrelerini bize zaten önceden vermişti. Ve Kur'ân ve sünnet aracılığıyla öğrendiğimiz kaideler, zaten insana en faydalı olanlardı.

Bizler, insanı tanıma alanında yapılmış geçmiş çalışmaların başarısını inkâr edemeyiz fakat bu çalışmalar maalesef, bizi ihtiyacımız olan sona götürmekten aciz durumdadırlar.

Çünkü biz, anneler ve çocuklar için dünyevi bir iyileşme yolu önerirken, onların iyi birer kul olmalarına odaklanıp gerçekte bunu birinci hedefimiz kabul ederiz ve yolun sonunda da Allah'ı bulmak isteriz. Fakat Kur'ân ve sünnetten bağımsız diğer eserler böyle bir sonuç önermekten acizler.

Ve bizler; bir anne, annelik becerilerini geliştirdiğinde, Allah'a bir kul yetiştirecek diye düşündüğümüz için daha gerçekçi bir amaca tutunuruz. Fakat Kur'ân ve sünnetten bağımsız diğer çalışmalar henüz insan olmanın anlamını bile bulamamış durumdalar.

Yine bize göre bir anne, daha iyi bir kul olma yolunda kendini değiştirdiğinde ebedi yurdu için hazırlık yapmış olur. Ve gerek ibadetlerini gerek ahlakını düzene koyup kendini her değiştirip iyileştirdiğinde, asıl varış noktası olan ahiretinin selameti için düzgün bir yol tutar. Bize göre

dünya ebedi yurt değildir, asıl varış noktamız ahirettir ve ahiret selameti gibi bir hedefimiz vardır.

Bu yüzden inançlı anneler olarak bizler, her zaman için gerçek bir amaçla, gerçek bir değişim peşindeyiz. İnançsız annelerin ise maalesef böyle bir amacı yok.

Ne kendilerini iyileştirirlerken, ne de çocuklarının ruhsal düzenlerini sağlarken yüce bir hedef bulamıyorlar. Hedefleri olmadığı için kendi psikolojilerini iyileştirirken ifrata kaçıyor, aşırı ego güçlendirmesi yapıp çevreleri için faydalı olmayı unutuyorlar.

Çocuklarını da aynı şekilde bencilce yetiştiriyorlar.

Biz inançlı anneler; daha iyi bir kul olarak değişmek isterken ve çocuklarımızla ilişkimizi geliştirme kararı alırken, bunu dini hedefler doğrultusunda yapıyor ve hedefimiz sağlam olduğu için ifrata da tefrite de kaçmadan yolumuza devam ediyoruz.

İşte sırf bu sebeple elinizdeki bu kitapta anneler ve değişim hakkında konuşurken hedefimizi hiç unutmamaya ve Kur'ân ve sünnete ters düşen hiçbir çalışmaya yer vermemeye özen gösterdim. Nitekim hangi kaynağa başvurursak vuralım, eğer ana kaynaklarımızla bağımızı daima taze tutarsak, doğru yolu seçmeye Allah izin verdiği müddetçe muvaffak oluruz.

Bütün bunlardan yola çıkarak elinizdeki kitapta, anne ve değişim konusunu konuşmadan önce, annelerin en acil görevlerinin dindar ve vicdanlı çocuklar yetiştirmek olduğu konusuna temas ettim. Çünkü annelerin hangi konuda değişmeleri gerektiği konusu, nasıl değişecekleri konusundan önce gelmektedir.

Vicdan sahibi ve dinine bağlı bir çocuk nasıl yetişir sorusunu cevapladıktan sonra; anne, neden değişmeye çalışmalı? Anneler nasıl daha iyi birer anne olabilirler? Anneler nasıl daha iyi birer kul olabilirler? Anneler içsel sıkıntılarını gidererek, kendilerini iyileştirmek için neler yapabilirler? Sorularını cevaplamaya çalıştım.

Sorduğum ve cevaplamaya çalıştığım sorular bunlarla sınırlı değil tabi ki. Soramadığım ama cevapladığım nice soruları da sizin takdirinize bırakıyorum.

BİR ANNE BİR KUL

Değişim konusunu ele alırken bunu; hem dini hayatımız açısından hem de ebeveynlik becerilerini artırma açısından değerlendirmeseydim kitap eksik kalırdı.

Çünkü ele aldığımız asıl konu değişim konusudur ve "Annelik becerilerimizi geliştirmek için nasıl değişiriz?" sorusunu, "Nasıl daha iyi bir kul olarak değişiriz?" sorusundan ayrı tutmak hata olur.

Bu sebeple elinizdeki kitapta, hem nasıl daha iyi bir kul olabileceğimizi hem de nasıl daha iyi bir anne olabileceğimiz konularını bir arada işleyerek, annelik becerileriyle, dini yaşam becerilerini birbirinden ayrıştıran yaklaşımlara da karşı çıkmış oldum.

Çünkü yaşadığımız gündelik hayatı: "Şu işimiz dinimiz, şu işimiz de dünyamız için gereklidir." diye ayırırsak hem dünyevi hayatımızı hem de uhrevi hayatımızı kaybetmeye başlarız.

Nitekim yaptığımız bütün işlerin amacı Allah'ın rızasını kazanmak olmalıdır. Dolayısıyla çocuklarımız için ortaya koyduğumuz her eğitim çabası da tıpkı namazımız, orucumuz gibi bir ibadettir.

Anneler olarak; hem çocuklarımızla ilgili davranışlarımızın hem de kendi dini yaşantımızın kalitesini artırmak konusunda değişim ortaya koymak zorundayız. Çünkü bir anne, çocuğuna dini eğitim vermek için öğretmenliğine zarar veren; öfke, sabırsızlık, ihmalkârlık vb. ahlak ve davranış kusurlarına odaklandığı gibi, İslami yaşantısında kalitesizlik varsa onlara da odaklanmak zorundadır. Nitekim eğer çocuk bir bardak olacaksa, anne ona doğru akışı sağlayan bir sürahi olacaktır. Anne, kendisini

dini anlamda yetiştirmeli, bu alandaki kusurlarını giderme yolunda değişmeli ki çocuğuna faydalı olabilsin.

Elinizdeki bu kitap, bir annenin daha iyi bir anne ve daha iyi bir kul olabilmesi için kendisinde var olan hangi özellikleri değiştirmesi gerektiğini irdelediği gibi, bu değişimi nasıl gerçekleştireceğine dair formülleri de açıklamaya çalışmıştır. Ve hemen hemen her başlığında, değişimle ilgili genel bir kaideyi öne çıkarmış, bununla da kalmamış, bu kaideleri annelik yolumuza ve dini yaşantımıza nasıl indirgeyeceğimize dair örneklerle konuyu tamamlamıştır.

Maksadımız anneler olarak kendimize yakından bakıp kusurlu gördüğümüz yönlerimizi değiştirmektir.

Çünkü biliyoruz ki bir anne değişirse, sonunda bir dünya değişir...

DEĞİŞİM BİR YOLCULUKTUR

Eskiden geliştirici anne babalık fikri çok fazla yaygın değildi. Ve çocuklarda bir davranış bozukluğu görüldüğünde, hemen genetik akla gelir: "Kime çekmiş bu çocuk?" diyerek bir mazeret kapısı aranırdı.

Şimdilerde ise anne babalar, çocuklarını her yönüyle geliştirebileceklerini bildikleri için kendilerini bu amaca adapte etmeye çalışıyorlar. Bunun için de bazı davranışlarını değiştirmeleri gerektiğini düşünüyor eğer öfkeye eğilimleri varsa daha sabırlı, ihmalkârlığa yönelişleri varsa da daha ilgili olmanın yollarını arıyorlar. Nitekim hiç birimiz çocuklarımızın eğitimlerini ihmal etmek veya ruh dünyalarını tahrip ederek onlara hayatı zindan etmek istemeyiz.

Buna rağmen, çoğu zaman kendi annemizden miras kalan annelik modelinden başkasının elimizden gelmediğini ve istemediğimiz davranışları yaptığımızı görürüz. Ve çocuklarımıza verdiğimiz anlık tepkilerimizde ve evimizdeki düzenimizde bazı kusurlar fark etmemize: "Bundan sonra şu konuda daha farklı davranacağım." diye kararlar almamıza rağmen, uygulama konusunda yeterince ileriye gidebilmiş değiliz.

Annelerin çoğu; bilgilerinin çok olmasına rağmen hayata geçirebilme konusunda yeterince ilerleme kaydedemiyor ve çoğunlukla bir davranışın doğrusunu öğrenmiş olsalar da o doğru davranışı nasıl sabırla devam ettireceklerini bilemiyorlar. Bu sebeple, öğrendikleri ile davranışları arasında gidip geliyor, kendilerini bazen iyi bir alışkanlığı kazanma bazen de yanlış bir davranışı terk etme mücadelesi verirken buluyorlar.

Nitekim bir kitap okuduğunda, o bilgileri uygulama konusunda derin duygular hisseden, sonra kendine dönüp kusurlarını görünce: "Değiştirecek çok şeyim var." demeyenimiz yoktur. Fakat pek çoğumuz, bize sunulan değişim fırsatlarını nasıl değerlendireceğimizi bilemediğimiz için düzgün bir ilerleme kaydedemiyoruz.

Nihayetinde de: "Nereden başlamalı?" "Nasıl değişmeli?" "Yeni öğrendiğimiz bilgileri nasıl pratiğe dökmeli?" gibi soruları sürekli sorup duruyoruz.

Soruyoruz fakat bazen yeterli cevaplar bulamıyoruz. Öte yandan da bu sorulara acilen cevaplar bulmak zorunda olduğumuzu, değişmesi gereken özelliklerimizin acilen değişmesi gerektiğinin de farkındayız.

Çünkü çocuklarımız iyi birer öğrenciler, bizler de onlara layık bir öğretmen olmak istiyoruz.

BİRİNCİ BÖLÜM

BİR ANNENİN EN ÖNEMLİ GÖREVİ; VİCDANLI ÇOCUK YETİŞTİRMEKTİR

Doğan her çocuk; gözlerin, Allah'a çevrilmesini sağlayan nadide birer ayettir. Ve Allah, kendi varlığının bilinmesi ve tanınması için yarattığı o çocuğun ruhunun en dibine, çok temiz bir fıtrat yerleştirmiştir. Bu fıtrat, çocuğun öyle derinlerine yerleştirilmiştir ki; her çocuk, özüne döndüğünde kolayca Allah'ı bulur.

Çocuk; bu fıtrat sayesinde, büyüyüp de kocaman oluncaya kadar her baktığı yerde Allah'ın izini görür. Çünkü Allah'ın varlığı ve birliği hakkındaki bütün bilgiler onun ruhuna kodlanmıştır. İşte bu fıtratın adı vicdandır. Ve bir çocuğu, tertemiz büyütmenin en kestirme yolu, fıtratına yerleşmiş olan o tertemiz vicdanını korumak, onu besleyip büyütmektir.

Nitekim eğitim verdiğim bir gurup çocuğa, vicdan gelişimlerini test etmek için: "Allah'ın, çocuklar bile yapsa hoşlanmadığı hataları işlediğinizde kalbiniz rahatsız oluyor mu?" diye sorduğumda; her çocuk, kendi fıtratına yerleşmiş olan o vicdanının duyarlılığına göre farklı cevaplar verdi.

"Mesela annenize saygısızca bağırdığınızda veya namazınızı kılmadığınızda veya başkasının eşyasına zarar verdiğinizde sonrasında içinizde bir huzursuzluk hissediyor musunuz?"

Bazı çocuklar, çok fazla vicdan azabı hissetmediklerini söylediler. Kimisi, uyarı aldığında hemen hatırladığını ve üzüntü duyduğunu söyledi. Bir kaç çocuk ise; kendiliklerinden hatırlayıp üzüldüklerini, mesela namazı geçirdiklerinde veya başkasının eşyasına bilerek zarar verdiklerinde çok üzüldüklerini söylediler.

Nihayetinde her çocuk, vicdani duyarlılığının derecesi kadar bir etkilenme yaşıyordu. Vicdanı körelmeyen çocuklar; bir hatanın ardından hemen pişman oluyorlar, vicdani gelişimi yeterince desteklenmemiş çocuklar ise, yaptıkları hatanın sorumluluğunu kalplerinde hissedemiyorlardı.

Peki, vicdan ne demekti?

Vicdan kelimesini iyi anladığımızda, her bir çocuğun kendisine yöneltilen sorulara, neden farklı cevaplar verdiğini anlamış olacağız.

Vicdan: Herhangi bir davranış ya da harekette, iyiyi kötüden doğruyu yanlıştan ayıran bir iç sestir. Vicdan; bizim iyi davranışlarımızı takdir eden, yasak ve günah olanları kınayan içimizde var olan nurani duygunun adıdır. Bir avuç topraktan yaratılan insanı, aşağı yerlere çekmeye çalışan nefsimizden gelen seslere muhalif olarak, Allah'ın üflediği o tertemiz ruhun yüceliklerine çıkaran sestir. Karanlıklardan aydınlığa çağıran ilahi kelamın, insanın içine yerleşmiş bir kopyasıdır.

Yani kişi bir hata yaptığında içinde sızlayan o şeyin adı vicdandır. Çünkü vicdan; bir günah işlediğimizde, bizi kınayan içimizdeki muhasebecinin adıdır.

Nitekim hiçbir insan yoktur ki; gözünün içine bakıp da onun hataları hakkında samimi bir konuşma gerçekleştirdiğinizde, vicdanında bir kıpırdanış olmasın. Siz, vicdanı

körelmemiş bir insana doğru yolu gösterdiğinizde, o bu doğruyu mutlaka fark eder ve vicdanıyla tasdik eder. Sonrasında bu tasdik ettiği doğrudan yüz çevirir veya çevirmez. Bu, herkesin kendisinin vereceği karardır. Bazı insanlar, hakikati fark etmelerine rağmen bundan yüz çevirirler. Fakat böyle yapmaları, onların hakikati fark ettikleri gerçeğini değiştirmez. Nitekim kalbine müracaat eden herkes, doğru ve yanlışa dair hakikati orada mutlaka bulur.

Çünkü Allah her insanın kalbine, kendi varlığını hatırlatan bir vaazcı yerleştirmiştir ve bu sayede herkes, kendisini kolayca muhasebe ederek, doğru ve yanlışlar konusunda isabetli kararlar almayı başarabilir.

Nitekim Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem:* **"Kötülük (günah) kalbini rahatsız eden ve başkalarının duymasından hoşlanmadığın şeydir."** (Müslim, Birr, 15) buyurmuştur.

Çünkü eğer ortada bir yanlış varsa, bunu ilk olarak kalp fark eder. Ve kalpteki, doğru ve yanlışı fark eden bu şeyin adı vicdandır. Yani vicdan; insanların, bir günah veya hata işlediklerinde hissettikleri o derin sızlamaya sebep olan şeyin ta kendisidir.

PEKİ, VİCDAN DOĞUŞTAN MI GELİR?

Öncelikle şunu iyi bilmemiz gerekir ki vicdan, her insanın doğasında yerleşiktir ve nasıl ki bir insan, kalbiyle ve zihniyle birleşik yaratılmışsa, vicdanıyla da birleşik yaratılmıştır.

Çünkü vicdan, kişinin kendi kendini hesaba çektiği, doğruyu yanlıştan ayırabildiği bir iç kuvvettir ve bu kuvvetin kendisiyle birlikte yaratılmadığı hiçbir insan yoktur.

Fakat bazı insanlar, vicdanları köreldiği ve yeterince gelişmediği için yaptıkları hatalardan pişmanlık duymaz, ibadetleri terk ettiklerinde kalplerinde bir sızı hissetmezler. Çünkü vicdani duyarlılığı kaybetmişlerdir.

Vicdanın gelişmesi de körelmesi de çocukluk dönemi ile yakından ilgilidir. Bu sebeple; çocuklarının kendisinin olmadığı yerde bir hata veya günaha girmemelerini ve bir ibadet görevlerini aksatmamalarını isteyen her annenin en acil görevi, onları vicdani gelişimlerini takip ederek büyütmektir.

Çünkü vicdanlı çocuk, temiz fıtratı körelmeden büyüyen çocuktur. Vicdanlı çocuk, hem kendisiyle hem de Rabbiyle bağını iyi kurmuş çocuktur.

Eğer bir çocuk, ailesi tarafından vicdani değerleri geliştirilerek büyümüşse; büyüdüğünde bir hata işlediğinde kendisini hesaba çekip pişmanlık duyabilen, bir Müslüman kardeşini kendisine tercih ettiğinde sevinç duyabilen, onu boşluğa sürükleyecek her türlü işten kendisini uzakta tutabilen bir yetişkine dönüşecektir.

Vicdanlı çocuk; yetişkin olduğunda Allah'ın razı olmadığı bir hayatı yaşamaktan üzüntü duyar. Çünkü günahlar onun kalbini, rahatsız etmektedir. Kalbi onu sürekli doğruya çağırır. Kur'ân ve sünnetle bağını koparmaktan daima korkar. Değil Allah'ın yetki sahibi olduğu hakkında şüpheye düşmek, Allah ve peygamber hakkında yanlış bir söz söylendiğinde bile, kalbinin en derin yeri sızlar. Her yeni günün sabahında kalbinden sürekli hayırlı işlere teşvik edici sesler duyar. Sürekli kendisini muhasebe eder. Ve doğru yolu, hiç kimseye sormadan bulabilir.

Asrımızın bu kadar karmaşık olması ve çevremizde sürekli olumsuz örneklere şahit olmamız, Müslüman anneler

olarak bizi böyle bir evlada sahip olma konusunda ümitsizliğe düşürmemelidir. Çünkü eğer bunun nasıl gerçeğe döneceğine dair bilgi sahibi olur ve çocuklarımızın vicdani yönlerine hitap eden bir annelik modelini başarabilirsek, bu dediğimiz sonuca ulaşmamız mümkündür.

Bize düşen: "Ne yaparsak çocuklarımızın vicdanlarını geliştiririz?" sorusuna cevap bulmak ve ardından da: "Öğrendiklerimizi nasıl uygulayabiliriz?" sorusuna cevap bularak yolumuza devam etmektir.

Çocuklarımızı; daha yolun en başından, en dip noktasından yakalar ve sevgi ve şefkatle tuttuğumuz ellerini hiç bırakmazsak, temiz vicdanı hiç körelmemiş bir neslin mimarı olabiliriz.

Ve çocuklarımıza; eğer tertemiz bir vicdan eğitimi verebilirsek, aslında her şeyi önlerine sermişiz demektir.

ÇOCUĞUN VİCDANINI NASIL GELİŞTİRİRİZ?

1-) AİLENİN YAPISI ÇOCUĞUN VİCDAN GELİŞİMİNE ETKİ EDER

Çocukların doğuştan getirdikleri vicdani yönlerinin gelişmesi veya bunun tam tersi vicdan sesini duymayacak hale gelerek körelmesi, aslında içinde yaşadıkları aileyle ve ailenin eğitim anlayışıyla yakından ilgilidir. Çocuğumuzun içinde zaten var olan o sesi, uyandırıp geliştirmek de baltalayıp köreltmek de bizim elimizdedir. Ve bu gelişim süreci, bebeğin ilk aylarından itibaren başlar.

Çünkü bir insanın içinde iki ses konuşur. Birisi nefis; yani dürtü, arzu ve istekleri, diğeri de Allah'ın fıtrata yerleştirdiği ve onu daima hayra çağıran vicdanının sesidir. Ve hem içgüdüsel bütün dürtüler hem de vicdandan gelen sesler, insanın doğumundan itibaren konuşmaya başlar. Karşımızdaki küçük bir bebek bile olsa, nefsinden gelen haksız isteklerle, vicdanından gelen haklı istekleri birbirinden ayırmayı öğrenmelidir.

Eğer bu ayırıma varamadan büyüyerek, kendi iç dünyasına yabancılaşırsa, iç seslerinden faydalı olanla zararlı olanı birbirinden ayırma kapasitesi körelir. Nitekim çok az insan hariç, normalde insanların vicdanı tamamen kapanmaz. Fakat pek çoğunda onu hayra çağıran bu sesler körelir.

Bu gelişimi sağlamak için ilk olarak aileler, çocuklarına doğrular ve yanlışlar hakkında bilgilendirme yapmalı, çocuğun başıboş ve kuralsız büyümesine izin vermemelidirler. Çünkü kurallar, bir Müslümanın bütün hayatını kapsar. Küçük bir çocuk bile olsa emir ve yasakların öğretilmediği ve belli kurallara adapte edilmeyen her çocuk, aslında vicdani duyarlılığı kaybetmeye başlayan çocuktur.

Çocuğun ahlak binası dini hayat ile inşa olur. Dini hayatın içinde ise emir ve yasaklar vardır. Eğer çocuklar; dini emir ve yasakların, kendilerini ilgilendiren kısımlarında başıboş bırakılırlarsa, vicdani uyanışlarını kaybederler.

Çünkü siz çocuğunuza, dinin öğrettiği sınırları öğretiyor olsanız da olmasanız da çocuğun vicdanında bu bilgiler vardır. Yani çocuğun kalbi, zaten hata ve günahlar işlediğinde rahatsız olur. Eğer siz, ondaki vicdani bu uyanışı desteklemezseniz, çocuk vicdanından gelen sesleri kötü ve yanlış ilan etmeye başlayacak ve böylece ondaki vicdan, ilk darbesini almış olacaktır.

Çünkü bir hata işlediğinde veya dinin sorumluluklarını yapmadığında vicdanı sürekli rahatsız olacak, fakat bakacak ki annesi bunu hiç gündemine almıyor, çocuk da bu sese duyarsızlaşmaya başlayacaktır.

Nitekim Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem:*, Hz. Ali'nin oğlu Hasan (r.a), sadaka edilen hurmalardan birini alıp ağzına attığında Rasulullah'ın *sallallahu aleyhi ve sellem:* **"At onu! Bizim zekât ve sadaka yemediğimizi bilmiyor musun?"** buyurmuştur. (Buhârî, Zekât, 60)

Yine rivayet edilen pek çok hadiste Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem:*; hem ahlaki hem de dini kusurları işler gördüğünde çocukları uyarmış bunlardan vazgeçirmeye çalışmıştır.

Çünkü bir çocuk; kendisine helal olmayan bir hakkı kullanmaya yetkisinin olmadığı, bir hayvana veya bir insana zarar vermeye hakkı olmadığı, israftan kaçınması gerektiği, ergenlik çağından itibaren dini yükümlülüklerden sorumlu olacağı gibi; hem dini hem de ahlaki bütün kuralları öğrenmelidir.

Anneler çocuklarına onlar henüz küçükken: "Kardeşinin hakkı olan parçayı yememelisin. Çünkü kul hakkına girersin." dediklerinde çocukta oluşan duyarlılık, çocuk büyüyüp de yetişkin olunca hakkı olmayan bir kazancı almakla sınanırken yeniden canlanır.

Fakat eğer ki bu duyarlılığı zamanında öğrenmez, hem ahlaki hem dini kusurlarına zamanında sevecen bir şekilde müdahale edilmezse, onun vicdanının sesi kısılır, nefis ve içgüdünün sesi yükselmeye başlar.

Öte yandan öğretilen kuralların sıkı bir otorite tarafından sürekli takip edildiği ve çocuğun kendi içsel doğasını

bulmasına yardımcı olmayan her baskıcı eğitim de çocuk vicdanını köreltir. Baskıcı olmamak adına, onun yaptığı hareketleri denetlemekten aciz, ona yol göstermekten ve rehberlik etmekten uzak ve onun güçlü gelişimi karşısında zayıf kalan her türlü eğitim tarzı da onun vicdanının körelmesine sebep olur.

Çocuğun vicdani gelişiminin doğru ilerlemesi için çocuğa kurallar ve dini emirler öğretildikten sonra, çocuğun bunları içselleştirmesi, sevmesi ve uygulaması için rehberlik edilmeye devam edilir. Çocuğu bu kuralları ve dini emir ve yasakları kendi başına yapabilecek dereceye getirinceye kadar, çocuğun ruhsal gelişimi sürekli takip edilmelidir.

Ta ki çocuk, hakkı olmayan bir şeyi alırken ve ahlaki bir kusur işlerken vicdanen rahatsız oluncaya kadar...

Ayrıca çocuklarının sürekli hayrı hatırlatan bir iç sese sahip olmasını isteyen aileler, evlerinde kuralların fazla olduğu değil, serbestliğin fazla olduğu bir düzen kurmalıdırlar. Nitekim Allah da yasak olan şeyleri açıkladıktan sonra bizi geride kalan işlerde serbest bırakmıştır. Evlerde sürekli kurallar değişmemeli, fakat çocuğun yaş gelişimine göre de içerik artırılmalıdır. Ve çocuk, sıfır-üç yaş döneminde yapmak istediği basit işler de engellenmemelidir. Çünkü engellenmemiş çocuk, iç sesini fark eder ve hareketlerini kontrol etmeyi öğrenir. Örneğin bir kaşığı tutmak, elini yıkamak, sofrayı toplamak, merak ettiği bir eşyayla oynamak isteyen çocuk, bütün bunlar için serbest bırakılmalıdır.

ÇOCUKLAR KURALLARI ZORLAR MI?

Bir çocuğun eğitim serüveni, doğumdan bile öncesinde başlar ve hayat boyu devam eder. Bu uzun sürecin belki de en önemli evresi, insan beyninin ve sinir sisteminin en hızlı geliştiği ilk altı yaş dönemidir. Çünkü çocuğun, içine doğduğu çevreye intibak edebilmesi için en yoğun öğrenmesi, bu dönemde gerçekleşir. Yapılan araştırmalar; dört-altı yaş döneminde kazanılan tecrübelerin, çocuğun sağlıklı vicdan yapısının oluşturmasında en etkili dönem olduğunu göstermiştir. Ve sıfır-altı yaşı kapsayan eğitimin, çocuğun temel eğitimi olduğunu: Fârâbi, İbn Miskeveyh, İbn Sînâ ve Gazâlî gibi Müslüman düşünürler, eserlerinde uzun uzun açıklamışlardır.

Nitekim Gazâlî'ye göre; İnsan eğitiminde en kritik dönem, kendi kişiliğinin temellerini kazandığı sıfır-iki yaş dönemidir. Gazâlî bu döneme dikkat çekerek bu dönemin ihmal edilmesinin kişide kötü bir karakter ortaya çıkaracağını belirtir.

Tıpkı Gazâlî'nin işaret ettiği gibi yeni doğmuş bir bebeğin, hayatının ilk ayları, sanki sonraki yaşamının bir minyatürü gibidir. Çocuk birinci ayından itibaren çok hızlı geçişler yaşar. İlk üç gün, ilk altı ay, ilk bir yaş, ilk üç yaş.

Ve bir çocuğun gelişim evrelerinde bazı dönüm noktaları vardır. Mesela ilk kez altıncı ayında bağımsızlığını fark eder. Annesinin kucağından kendisini arkaya atmaya ve emeklemeye başlar. Sonrasında on sekizinci ayında yeni bağımsızlık denemeleri yapar çünkü artık yürüyordur. Yirmi dördüncü ayında ise bağımsız bir birey olmayı tam olarak deneyimlemeye çalışır.

Anneler olarak bizlerin, çocuğumuzun gelişim dönemine uygun eğitim süreçlerini takip etmemiz çok önemlidir.

Günümüzde aileler, gerek dünyevi telaşların getirdiği ağırlıklardan, gerek de çocuğun dini ve ahlaki eğitimin daha ileri yaşlarında verilmesi gerektiğini düşündüklerinden dolayı küçük çocuklarının dini eğitimlerini ihmal ederler.

Oysa hem çocuk terbiyesi üzerine söz söyleyen İslam âlimleri, hem de günümüzde yapılan araştırmalar çocuğun dini terbiyesinin aslında çok erken yaşlarda gerçekleşeceğini ortaya koymaktadırlar.

Ailelerin çoğu ise; çocuklarına dini ve ahlaki terbiye verme konusunu ihmal etmelerine rağmen, evlerinde Müslüman çocuklar yetişeceğini sanmaktadır. Oysa asrımızdaki gümbür gümbür gelen din ve ahlak dışı akımlara karşı çocuklarımızı donatmamız hiç de ihmale gelecek bir konu değildir. Bu sebeple çocuğumuzun gelişim yaşlarını sıkı takip etmek, eğitimle ilgili Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem:*'ın hadislerini harfi harfine uygulamaya çalışmak, İslam âlimlerinin önerilerini de daima dikkate almak zorundayız. Çünkü elimizden gelen hiçbir doğru metodu onlardan esirgememiz gerekmektedir.

Nitekim çocuğun eğitim ve terbiyesi, yaptığımız evlilik kararından başlayıp, çocuğun doğumundan, ergenlik çağına kadar olan kısımda gerçekleşir. Ergenlik çağını geçmiş olan çocuklarımız, bizim gözümüzde hala çocuk kalabilirler ama onlar artık minik birer yetişkindirler. Nitekim eğitim ve terbiyeye konusunda yaş ne kadar küçük olursa, o kadar yerinde sonuçlar alınır.

Mesela; on sekizinci ayını doldurduğu için bağımsızlığına adım atmış çocuğunuzun eline bir tabak leblebi verdiğinizde, o esnada çocuğunuz bir öğrenci siz de bir öğretmen olursunuz. Çünkü çocuğunuz tabağı hemen ters

çevirip onu yere dökmek isteyecektir. İşte onun bu isteği, içgüdüsel yani nefsinden gelen bir istektir. Siz onun bu isteğinin nefsinden geldiğini ona anlatmakla yükümlüsünüz. Böyle yaparsanız ona vicdan eğitimini veriyorsunuz demektir.

Tıpkı büyük bir insanın, aslen hata ve günah olan bir işi yapmayı istemesi gibi.

Ama siz; annesi olarak, hem sevecen hem de ikaz eden bir üslupla tabaktaki leblebiyi yere dökmemesini söylersiniz. Fakat çocuk, gözünüzün içine baka baka yine de o tabağı ters çevirir ve içindekileri döker.

Tıpkı Allah'ın, insana uyarılar yapması ve uyarıcılar göndermesi gibi.

Nitekim bununla ilgili Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem:* şöyle buyurmuştur: **"Benim misalimle sizin misaliniz şu örneğe benzer. Bir adam var, ateş yakmış. Yaktığı ateş etrafı aydınlatınca pervaneler ateşe kendilerini atmaya başlar. Adamcağız onları kurtarmaya çalışır. Ancak bu hayvanlar baskın çıkar ve çoğunluğu ateşe atılır. İşte ben, ateşe düşmemeniz için sizi tutmaya çalışıyorum; fakat siz-ler yine de ateşe koşuyorsunuz."** (Buhâri, Rikak, 26.)

Allah'ın insana uyarıcılar göndermesine rağmen, tıpkı bu hadiste olduğu gibi insan, hala ateşe doğru, yani içgüdü ve nefsine doğru koşmaya çalışır.

Küçük çocuğun her halinde de aslında büyük bir insanın prototipini görürsünüz. Sanki karşınızda kocaman bir insan vardır. Çünkü siz, o tabağı tekrar çocuğunuzun eline verirsiniz ve dökmemesi gerektiğini tekrar hatırlatırsınız. Bu sefer çocuk, biraz daha uzun süre o tabağı dökmemeyi başarır fakat ardından yine nefsine yani

içgüdüsüne yenik düşerek, o tabağı önce yavaş yavaş evirir çevirir sonra tekrar yere döker.

Tıpkı insanların doğruyu yanlışı öğrendikten sonra bile aynı yanlışa düşme hali gibi. Hatanın ve günahın ne olduğunu bildiği halde ve ona düşmeme kararına rağmen, ara sıra kalbini hatalı işlere doğru yaklaştırır. Zaman zaman sınırlarda dolaşır sonra kendini o hatayı işlerken bulabilir.

Nitekim bununla ilgili Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem:* **"Şurası muhakkak ki, haramlar apaçık bellidir, helaller de apaçık bellidir. Bu ikisi arasında şüpheli olanlar vardır. İnsanlardan çoğu bunları bilmez. Bu durumda, kim şüpheli şeylerden kaçınırsa, dinini de, ırzını da korumuş olur. Kim de şüpheli şeylere düşerse harama düşmüş olur, tıpkı koruluğun etrafında sürüsünü otlatan çoban gibi ki, her an koruluğa düşebilecek durumdadır." buyurmuştur.** [Buharî, İman 39)

Tıpkı bu hadiste olduğu gibi aslında insanın o hataların etrafına bile yaklaşmaması gerekirdi.

Çünkü Allah insanın ruhunun içine tertemiz bir vicdan yerleştirdikten ve kendi marifetini o vicdana tanıttıktan sonra, onu içgüdülerle ve nefsi isteklerle dolu bir bedene koyarak, nefsini mi vicdanını mı tercih edecek diye onu sürekli dener. İster ki onca içgüdüsüne ve nefsine rağmen kendisi ile irtibat kurmaya devam etsin. Bağını hiç koparmasın.

Nitekim insanların kimisi, zor olmasına rağmen Allah'ın emir ve yasaklarını dikkatlice uygularlar. Kimi insanlar ise, hem içgüdüsünün hem de çevresinin esaret çağrısına ellerini kollarını uzatır ve kendisine kelepçe taktırır.

Aslında küçük çocuk ile büyük bir insan arasında fark yoktur. Eğer bir anne, çocuğuna sabır ve sükûnetle o bir tabak leblebiyi dökmeden yemeyi öğretebilirse vicdanını besleyen bu bilgi, o çocuk büyüdüğü zaman haksız bir kazanç sağlamaktan şiddetle kaçınmasına sebep olacaktır.

Nitekim yapılan araştırmalarda, suça eğilim gösteren çocukların pek çoğunun, aile içerisinde dışlanmış çocuklar olduğu ortaya çıkmıştır. Çocukları suça meylettiren en önemli etken, onların vicdan sorumluluğu öğretilmeden büyütülmesidir.

Böyle bir çocuğun önüne kolayca erişebileceği bir para cüzdanı düşse, o çocuk bu cüzdanı alıp içindekileri kullanmakta hiç tereddüt etmez. Ama henüz küçükken o bir tabak leblebiyi dökmemeyi öğrenebilen çocuk, o cüzdandaki paraya asla elini sürmemeyi öğrenmiştir.

İşte bu yüzden bir annenin sükûneti çok kıymetlidir. Çünkü bir annenin, çocuğunun içgüdüsel isteklerini doğru okuyabilmesi için sükûnet sahibi olması ve Allah'ın insanı terbiye ederken kullandığı metotları Kur'ân ve sünnetten bulup çıkarması gerekir. Ve bir annenin asıl görevi sürekli otorite ortaya koyan bir vaiz olmak değil, çocuğunun bu eğitim serüvenine rehberlik yapmak olmalıdır.

Nihayetinde o çocuk, elindeki tabağı dökme ile ilgili içgüdüsünü geriye atıncaya ve tabağı dökmemeyi öğreninceye kadar terbiye devam eder. Dökmemeyi öğrendiğinde ise, vicdanından bir şube parlar, nefsinden de bir şube kaybolur.

Ve bu vicdanı da hayat boyu gelişmeye devam eder.

RASULULLAH'IN *sallallahu aleyhi ve sellem:* MEKTEBİ, SABIR SÜKÛNET VE GÖZLEM MEKTEBİDİR

Küçük bir çocuğun, sürekli acemice yaptığı itirazlarına ve içgüdüsel onca isteğine baktığımızda, onun büyüyüp de İslam ahlakını harfiyen takip edebileceği konusunda tereddüde düşeriz. Ama Allah *celle celeluhu* insanı hem kalbini hem de bedenini böyle kademe kademe olgunlaşacak şekilde yaratmıştır.

Fakat annelerin en büyük hatası bunun idrakine varmamalarıdır. Pek çok anne; sabırsız tutumları yüzünden çocuklarını sürekli azarlar, onları sert üsluplarla uyarır. Bu şekilde davranarak çocuklarının vicdanlarını köreltip eğitime zarar verdiklerinden de habersizdirler.

Çünkü küçük bir çocuk, normal içgüdüsel bir isteğini karşılamaya çalışırken, çevresinde sevdiği insanların onu ansızın şiddetle azarlamasına bir anlam yükleyemez. Ve her ne kadar anneler bunu fark etmeseler de onun daha yürüyecek çok yolu vardır. Önce doğru ve yanlışın ne olduğunu öğrenecek, sonra da onu sevgi dolu bir rehber eşliğinde yavaş yavaş benliğine oturtacaktır.

Annelerin bir başka hatası da; çocuğun vicdanına seslenerek onun ahlakı içselleştirmesine yardımcı olmak yerine çocuğun üzerinde sıkı bir denetim kurarak, yapacağı her işte sadece kendisi disiplin sağlamaya çalışmasıdır.

Nitekim çocuğu olan her anne; beklemeyi, sabretmeyi ve rehberlik edecek bir olgunluğa ulaşmayı öğrenmelidir. Çocuğunu büyütürken, aslında gelecek nesle ahlaklı ve inançlı bir insan hediye edeceği için annenin, bu sürecin anlamı iyi kavraması gerekir.

Nitekim Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem:*'ın mektebinde; öğretmek, dikkatle takip etmek ve sabretmek vardı. O, öğrettiği bir şeyi öğrenmediği veya uygulayamadığı için hiçbir çocuğu azarlamamıştır. Hatta Hz. Enes'e bir görev vermiş ama Hz.. Enes içgüdüsüne yani nefsine yenik düşerek, onun verdiği görevi yapmamış ama Rasullullah buna asla kızmamıştır.

Sadece Enes'e mi kızmamıştır?

Hata ve günah işleyen yetişkin sahabeleri de asla kınamamış ve azarlamamıştır.

Çünkü O, insanların her zaman vicdanlarına, yani iç seslerine hitap etmeye önem verirdi. Nitekim ebedi âleme irtihal ettikten sonra bile, onun Medine'sinde dininden dönen olmadı. Tıpkı Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem:* gibi anneler de çocuklarını daha uyanık bir kalple gözlemeli ve onlar içgüdülerine her uyup vicdanlarını susturduklarında, onlara tekrar ahlaklı olmayı ve dini sorumlulukları hatırlatıp yol göstermeye devam etmelidirler.

Bunu sağlamak için de çocuklarına sadece bakmayı bırakıp onlarda olan bu harikulade yaratılışı görmeye çalışmaları gerekir.

2-) ALLAHI TANIMAK ÇOCUĞUN VİCDANINI GELİŞTİRİR

Her insan sürekli bir şeylere özlem duyar. Evladını gurbete gönderdiği için onu özleyen anne, çok sevdiği dostuyla ayrılmış ve onu özleyen arkadaş, hocasını özleyen bir talebe...

Fakat kimi özlersek özleyelim aslında bu özlemin özünde Allah'a duyduğumuz özlem vardır. Biz bunu kabul etsek de etmesek de hepimizin kalbi aslında Rabbinin özlemiyle doludur.

Çünkü Allah, insanı yaratırken onun kalbine kendi marifetini koymuştur. İşte vicdan, aynı zamanda bu marifetin diğer adıdır. Ve bir çocuğun içinde hissettiği ve adını koyamadığı bütün o hissiyatların ve vicdan gelişiminin devam etmesi için mutlaka Allah'ı tanıması, bilmesi gerekir.

Nitekim yapılan araştırmalar, erken dönemde Allah ile ilişki Kur'ân çocukların, büyüdüklerinde kendilerine ihtiyacı olan, özellikle anne baba gibi aile yakınlarına bakma sorumluluğu gibi yüksek bir ahlakı başardıklarını ortaya koymuştur. Bu araştırmanın ortaya koyduğu sonuç, vaktinde Allah'ı tanıyan ve onunla ilişki Kur'ân çocukların, vicdani gelişimleri doğru bir zeminde ilerlediği sonucudur.

Çünkü yaratılmadan önce Allah'la tanışan hiçbir kalp, bu tanışma hatırasını unutmaz. Bu sebeple ki aslında herkes Allah'tan geldiğini ve yine ona döneceğini çok iyi bildiği için sadece Rabbini hatırladığında ve sadece gerçekten onu anarken huzur bulur...

Fakat yeni doğmuş bir bebek dünyaya gözünü ilk açtığında Allah'la öncesinde tanıştığını unutur. Bu, kalbin unutması değil, bilincin unutmasıdır. Çocuklarda Rablerinin hatırası çok daha tazedir fakat bu iz doğumla beraber yavaş yavaş silinir. Ve çocuk Rabbini unutarak büyürse de bütün bu izler, sadece kalbin derinliklerinde hapsolan bir anı olarak kalır. Tıpkı, görülen bir rüyanın tesirinde kalıp, rüyayı hiç hatırlamamaya benzer. İzler kalpte gömülür gider. Ve vicdanı yavaş yavaş körelir.

Öte yandan bunun tam tersine çocuğun Rabbini tanıdıkça tanıyası, sevdikçe de sevesi gelir.

Rabbi bulmak aslında her ruhun, yeme gibi içme gibi asli bir ihtiyacıdır. Fakat insan, Rabbini unuttuğunda vicdan körelir, nefis devreye girer ve başka oyalayıcı şeyler bularak o unutmanın acısını doldurmaya çalışır. Ama ahirette nefis olmayacağı için, o boşluğu dolduracak hiçbir oyalanma olmaz. Böylece cehenneme düşen ruh, daima Rabbinin arayışında kalır ama bu özlemi asla gideremez. Çünkü bu dünyada Allah'ı bulamayanlar orada asla bulamayacaktır.

Bir çocuğun vicdanında Allah bilgisinin yerleşik olması basit bir şey değildir. Çünkü eğer çocuk vaktinde Allah'ı tanımazsa, kalbi sürekli arayışta kalır ve sürekli acı çeker. Dışardan da bu acı belli olmaz.

Fakat eğer ki siz çocuklarınıza vaktinde Allah'ı öğretmişseniz, bilin ki sizin çocuğunuz, diğer bütün çocuklardan farklıdır. Siz bu farkı gözünüzle görmeseniz de...

BÜTÜN PEYGAMBERLERİN VASİYETİ

Bir insan, kısa dünya hayatında neyin kıymetini iyi anladıysa, kıymetli evlatlarına da ancak onunla ilgili tavsiyeler verir. Hem hayatta iken hem de son saatlerini yaşarken ki vasiyetinde, bütünüyle ondan bahseder.

Ve hiçbir peygamberin, ne yaşarken ne de ölüm döşeğindeyken, evlatlarının Allah'tan *celle celeluhu* başkasına kulluk edip etmeyeceklerinin dışında bir endişeleri olmamıştır. Onların zürriyetleri için taşıdığı endişede, asla geçici dünyanın izlerini bulamazsınız. Çünkü onlar, kendilerini Allah'a teslim ettiklerinden beri, Allah'ın *celle celeluhu*

yanındaki her şey zaten onlara teslim olmuştu. Bütün arzularını sadece ahiret faydalarına yönelttiklerinden beri, dünya nimetleri onların önüne serilmişti.

Bundan dolayı onların evlatlarına İslam'ı vasiyet etmeleri için canlarının köprücük kemiğine dayanmaları da şart değildi. Fakat ebedi dünyadan göçerken hepsi de evlatlarını karşısına alıp, sadece şunu sormuşlardı:

"Benden sonra kime kulluk edeceksiniz?" (Bakara;133)

Nitekim o peygamberler öyle evlat istiyorlardı ki; onlar, yanlarında anne ve babaları olmadığı halde Allah demeye devam etsin, yapacakları her işte ve atacakları her adımda, daima Allah'ın rızasını gözetsinler. Bütün İslam peygamberleri, İslam davasının devam etmesini ve bu sancağı kendi evlatlarının taşımasını istedikleri için, son nefeste bile üzerlerine düşen görevi yerine getirme telaşını vermişlerdi.

Esefle belirtmek gerekir ki asrımızda anne babalar çocuklarına, evlerinde yoğun bir inanç gündemi olmadan da Allah'ı *celle celeluhu* öğreteceklerini sanıyor, çocuğun kalbindeki Allah inancının yeterli olgunluğa erişip erişmediğini zaman zaman kontrol etmeyi ihmal ediyorlar. Pek çoğunun yapılacak onca iş içinde gözleri çocuklarını göremiyor bile.

Oysa iyi bir eğitimciye düşen asıl görev, sadece öğretmek değil, öğrettiklerinin öğrencisinin kalp ve beyninde sindirilip sindirilmediğini sürekli yoklamaktır. Burada annelere düşen en önemli görev, çocuklarının inancı yeterince sağlam olmuş mu olmamış mı bunu sürekli yoklamak ve orada zaman zaman oluşan kusurları tamir edip düzeltmektir. Çünkü hayatın dayattığı zorunluluklar çoktur ve

her insanın kalbi, bütün bu zorunluluklar içerisinde hem Allah'ı *celle celeluhu* unutmaya hem de ikinci plana atmaya müsaittir.

Bu sebeple anneler, acilen çocuklarına aşağıdakilere benzer sorular sorarak vasiyeti son nefese bırakmamalıdırlar;

1-) Kulluk ne demektir?

-Sadece Allah'a *celle celeluhu* itaat etmektir. Allah'a *celle celeluhu* ibadet etmek sadece de onu en yüce kabul etmektir. Kullar Allah'ın *celle celeluhu* istemediği işleri yapmazlar.

2-) Dünyaya geliş amacımız nedir?

-Dünyaya geliş amacımız Allah'ın *celle celeluhu* Kur'ân'da ve Peygamberimizin *sallallahu aleyhi ve sellem:* sünnette bahsettiği emir ve yasakları uygulamak ve bu iman üzerine ölmektir.

3-) Nasıl Müslüman oluruz?

-Peygambere *sallallahu aleyhi ve sellem:* ve Peygamber eşlerine benzeyerek ve Kur'ân'da Müslümanlar nasıl anlatılıyorsa öyle olarak Müslüman oluruz.

4-) Son nefesimize kadar nasıl Müslüman kalırız?

-Daima Allah'ın *celle celeluhu* bir tek olduğuna inanarak.

Tanıdığım babalardan bir tanesi, çocuğu dünyevi bir konuda çok fazla ısrar ettiğinde: "Acaba ısrar ettiğin bu şey, ayette mi, hadiste mi var? Neden bu kadar ısrarcı oluyorsun?" diye sorup, önce onun inanç binasına bir tuğla koyarak kalbindeki inanç tohumunu besler, sonra da uygun olan isteklerini yerine getirirdi.

Oysa bugün ebeveynler; inançlarını ve dinlerini sanki iç dünyalarına hapsetmiş gibi yaşıyor, aldıkları kararlarda ve yaptıkları işlerdeki inanç izlerini ve vicdani yönelişlerini çocuklarının fark etmelerine olanak sunmuyorlar. "Benim yeterince bilgim yok." düşüncesiyle, çocuklarının inançlarının olgunlaşmasını çevrelerindeki bazı kurum ve kuruluşlara emanet ediyorlar. Oysa inanç; bilgi değil, histen ibarettir. Vicdan da içte oluşan duygulardır. İnançlı ve vicdanlı kişi demek, bilgili kişi demek değildir.

Bilgi seviyeniz nasıl olursa olsun, çocuklarınızın vicdanlarını geliştirmek için, aldığınız kararlardaki asıl faktörün aslında Allah *celle celeluhu* olduğunu ve bu kararlara olan kesin inancınızı, tek bir cümle ve sade bir dille çocuklarınıza açıklamanız mümkündür.

Mesela; anneler olarak çocuklarımızla şu şekilde konuşmalar gerçekleştirebiliriz: "Ben yapmayı çok istediğim halde şu işi yapmıyorum. Çünkü eğer yaparsam Allah *celle celeluhu* bundan razı olmaz." Veya: "Nefsim şu işi yapmayı aslında istemiyor fakat bu konudaki emirler çok kesin olduğu için yapmak zorundayım." gibi.

Böyle vesilelerle çocuklar, Allah'ın *celle celeluhu* bizler üzerinde hakkı olduğunu mutlaka öğrenmelidir. Eğer anneler olarak bizler, Allah'ın *celle celeluhu* üzerimizdeki haklarını riayet eder ve bu hassasiyetimizi çocuklarımızla paylaşırsak, zamanı geldiğinde çocuk yanlış bir tercih yapacağında aynı hassasiyeti ona gösterdiğimiz veya aynı minvalde tavsiyeler verdiğimizde bize karşı cephe almayacaklardır. Nitekim çocuğumuz inanç dünyasını ancak; bize baktığında Allah'a *celle celeluhu* dair izler gördükçe, bizimle konuştuğunda Allah'a *celle celeluhu* dair işaretler okudukça imar eder. Eğer inanca dair bu izleri bizden görmezse, kalbinde inanç ışığının yanması imkânsız olacaktır.

Bugün pek çok eğitimci; Müslüman ailelerde yetişmelerine rağmen pek çok çocuğun, neden ahlaklı davranmak, neden namaz kılmak veya neden tesettür sahibi olmak zorunda oldukları konusunda hiçbir fikirleri olmadığından yakınmaktadır. Bunun temel nedeni; ailelerin dini hayattan anlam bulamamaları, anlam bulanların ise, bu anlamı çocuklarının dünyalarına yansıtamamalarıdır. Çocuklar, annelerinin gözlerinde ve sözlerinde Rablerinin izini bulacaklar ki, kalplerinde inanç şuleleri parlasın.

Çünkü çocuğun din ile ilk temasının gerçekleştiği dönemlerde, inanç gelişimine neyin en fazla etkide bulunduğuna dair yapılan kapsamlı bir çalışma, üç tane ilkenin hayati derecede önemli olduğunu göstermiştir.

1- Ebeveynden biri ile inanç üzerine konuşma ve etkileşimde bulunma.

2- Anne baba veya aile yakınları ile birlikte ibadet etme gibi düzenli bir manevi zaman dilimine sahip olma.

3- Aile ile birlikte bir hizmet projesine dâhil olma. Örneğin, bir yardım kuruluşunda görev alma gibi. (Williams ve Stith, 1974: 337).

Çocuklarımızın inanç binalarının inşa olduğu yer bizim evlerimizden başka bir yer değildir. Ve yaptığımız her iş, söylediğimiz her söz bir çimento, bir tuğla olur o binayı inşa eder. Eğer çocuklarımıza inancı öğretmeye devam eder ve Allah'ın *celle celeluhu* her konuda kesin yetki sahibi olduğunu kavrattırabilirsek, çevrelerinde olup biten hiçbir karmaşadan etkilenmeyen, sağlam inanç sahibi gençlere dönüşeceklerdir.

Eğer ihmal edersek de; kulakları dolu, ama kalpleri bomboş gençler olarak savrulmaya mahkûm olacaklardır.

Çünkü ailesinden inanç eğitimi alamayan çocukları; değil en şiddetli kasırga, basit bir rüzgârın bile temelden yıkacağı açık bir gerçektir.

ÇOCUĞUN İNANCINI YANLIŞLARDAN KORUMAK

Seminerlerimize katılan annelerden bir tanesi, altı yaşındaki çocuğunun odasının tavanını süslemek için bir oyuncak satın aldığını anlattı. Bu oyuncak; ışıklar söndüğünde parlayan ay ve yıldızdan oluşan fosforlu bir süsleme setiydi. Ve anne, bunu çocuğunun yatağının tam üzerindeki tavana yapıştırmıştı.

Aradan geçen birkaç günün sonunda çocuk, annesine şöyle bir itirafta bulundu: "Anne, bu ay ve yıldızları iyi ki yatağımın üzerine astın. Artık ben geceleri ne zaman korksam ve yalnız hissetsem onlara bakıyorum ve içimi bir huzur kaplıyor."

Onun bu sözünün hemen ardından anne, tavandan o seti çıkardı. Çünkü kendi elleriyle çocuğuna Allah'tan *celle celeluhu* başka bir güven ve emniyet kaynağı sunmuş olmasına çok içerlemiş ve bunu hemen telafi etmek istemişti.

Eğer o seti o tavandan vaktinde çıkarmasaydı, çocuğunun Allah'a *celle celeluhu* karşı duyması gereken güven, sahte ay ve yıldızlara havale edilecekti.

Nitekim tarihte ay ve yıldıza tapan kavimler yok muydu?

Bu küçük çocuk da bu kadim yanlışa ortak mı olacaktı?

Şu hiçbir zaman unutulmamalıdır ki dini eğitimin özünde, çocuğa sadece bir şeyler öğretmek yoktur. Onu zararlı olan inançlardan korumak da bu eğitimin en nadide parçasıdır.

Yine seminerlerimizde bulunan bir kişi, çocukluğunda yaşadığı şöyle bir hadiseyi anlattı:

"Okuldayken "öğretmenim" konulu bir şiir yarışmasına katılacaktım ve bunun için bir şiir seçtim. Olur da yarışmayı kazanırsam şiiri bütün okul önünde okuyabilirim düşüncesiyle evde sürekli o şiiri okumaya başlamıştım. Nihayetinde babam okuduğum şiiri duymuş olacak ki beni yanına çağırdı ve: "Evladım, bu şiir peygamberden başkasını çok fazla övmüş. Bunu göndermeyelim." dedi. Babamın bu sözü benim için peygamberimize karşı vicdani bir sorumluluğa dönüştü ve böylece o şiiri göndermekten vazgeçtim. Yarışmaya katılmaktan da vazgeçtim çünkü yarışmaya az kaldığı için başka bir şiir seçememiştim.

Sonunda ise çok ilginç bir hadise oldu. Benim göndermekten vazgeçtiğim aynı şiiri gönderen kişi birinci seçilmişti. Ve böylece ben, birincilikten de ödülden de mahrum olmuştum. Fakat o gün ilk kez, Allah için bu büyük ödülden vazgeçmemin, bana çok büyük bir inanç şuuru kazandırdığını fark ettim. Belki eğer o sahnede o şiiri okusaydım, kendimi bu kadar güçlü ve kararlı hissetmeyecektim. Ve Peygamberimizi öveceğimiz kadar, hiçbir insanı övemeyeceğimize dair bilinci de fark etmeyecektim. Bu hayatımın en büyük dersi olmuştu."

Bir başka kişi de, çocukluğunda yaşadığı şöyle bir hadise anlattı:

"Bir yarışma için ağaç sevgisi hakkında şiir yazmam gerekiyordu. Ben çocukken şiir yazmayı çok severdim ve

öyle güzel, öyle anlamlı bir şiir yazmıştım ki eğer o şiirle yarışmaya katılsaydım belki de ödül alabilirdim. Fakat ağacı öyle anlatmıştım ki ağacı sanki ilahi güçleri varmış gibi tasvir etmiştim. Ve şiiri anneme okuyunca, annem bana: "Evladım, ağacı anlatırken öyle yüce bir şey gibi anlatmışsın ki sanki onu Allah'ın üstünde tutar gibi olmuş. Şu cümleyi çıkarıp, sonra da ağacı yaratan Allah'tır diyerek şiirini bitirsen daha iyi olur." dedi ve ardından beni şefkatle kucaklayarak: "Seni yaratan, bana senin kadar güzel bir evlat veren de Allah'tır. Şiirin seçilmese de olur. Ama Allah'ı övmüş olursun. Böylece bizi yaratana şükretmiş oluruz." diye ekleyerek kalbimin coşmasına sebep oldu. Sonunda tabi ki şiirim birinci seçilmedi ama o vesileyle ilk kez, Allah'ı herkesin üstünde tutmayı öğrendim. Ve bu; hayat boyu bana yardım eden bir bilgi oldu desem mübalağa olmaz."

Yukarıdaki örnekler gösteriyor ki; şiirlerimiz Allah'tan başkasını överken ve evlerimizde peygamberin ismi çok az anılırken çocuklarımıza inancı öğretmemiz çok zor olacaktır.

ALLAH *celle celeluhu* HERKESTEN GÜÇLÜ, HERKESTEN ÜSTÜNDÜR

Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem:*'ın hadislerinden, ahir zamanın en belirgin sorununun güç sorunu olacağını ve Allah'tan *celle celeluhu* daha güçlü olduğunu iddia eden kişilerin otaya çıkacağını öğrenmiş bulunmaktayız. Bu sebeple eğer çocuklarımız, güç ve kuvveti sadece Allah'a ait görmezlerse, gelecek günlerde çok tehlikeli bir duruma düşebilirler.

Çünkü normalde çocuğun kalbinde Rabbine dönen düşüncelerinin kilit noktasında; güveneceği, sığınacağı, küçük bedenini emanet edeceği bir güç arayışı vardır. Çocuk, etrafında kendini emanet edeceği bir güç kaynağı görmek ister. Bu sebeple çizgi filmlerde; sihirden, büyüden, olağanüstü güçlerden çok fazla bahsedilir. Ve çocuğa Allah'tan başka bir güç kaynağı gösterilmek istenir.

Nihayetinde bir kişi çıkıp: "Ben Allah'tan *celle celeluhu* güçlüyüm, benim şöyle güçlerim var." dediğinde çocukların bir kısmı bu sahte güce inanır.

Bu sebeple çocuklarımıza yeniden Allah'ı *celle celeluhu* tanıtmamız ve bu alanda yazılmış eserlerin yeterliliğine de güvenmememiz gerekir. Çünkü çoğu eser, sadece Allah'ın varlığını anlatmaktadır.

Oysa çocuklarımız acilen; her konuda yetki sahibi ama çok merhametli, sözünün üstüne söz söylenmeyen ama çok incelik sahibi, kaderleri idare eden, öldüren, dirilten bir Allah *celle celeluhu* inancını bulmalıdırlar. Ve güç kuvvet deyince çocuklarımızın akıllarına sadece Allah *celle celeluhu* gelmelidir ki, olağanüstü bir güç gösterisi ile karşılaştıklarında afallamayıp inançlarını kaybetmesinler.

ALLAH'IN *celle celeluhu* SÜREKLİ HATIRDA TUTULMASI ÇOCUĞUN VİCDANINI GELİŞTİRİR.

Her çocuk mutlaka Allah'ı tanımak, onu sık sık hatırlamak ve onun kedisini her zaman ve her yerde gördüğünü öğrenmek zorundadır. İşte bütün bunlar onun için en temel bir vicdan eğitimidir. Eğer çocuğunuzun, büyüdüğünde yaptığı hatalardan dolayı pişmanlık duyması ve hataya

doğru giderken kalbinin sızlamasını istiyorsanız, ona sürekli Allah'ı hatırlatın ve onu tanımasını sağlayın. Çünkü çocuğun vicdanının daima aktif olması için, Allah'ı yakından tanıması ve onu sürekli hatırlaması gerekir.

Çocuk, Allah'ı hatırladığında kalbinde duygusal bir kıpırdanış başlar. Ama siz dışardan bu halleri göremezsiniz.

Ve çocuk, yaptığı doğru davranışı kalbinde; mutluluk, heyecan ve bir hayranlık hissettiği sürece devam ettirebilir. Kapının önündeki bir kediye tekme atan çocuğa, bu davranışı yaptıran ve pişmanlığına mani olan şeyin onun vicdansızlığı olduğu gibi, soğukta üşümesin diye ona bir sığınak yapıp beslemeye çalışan bir çocuğa da bunu yaptıran vicdanıdır. Yani insanı belli bir yöne yönelten, insanın içindeki duygular vicdandır. Buna yeri geldiğinde merhamet de diyebiliriz, yeri geldiğinde kızgınlık ve nefret de diyebiliriz. Çünkü bizler İslami olana karşı merhametten de, İslami olmayana karşı nefretten de sorumluyuz.

Ve çocuğun bütün duygularını, dini hayatın işaret ettiği yönlere kanalize ettiğimiz sürece vicdanı sürekli gelişim sağlar.

Allah'ı herkesten fazla seven,

Allah'a herkesten fazla hayranlık duyan,

Allah'a herkesten fazla güvenen,

Allah'ın kızdığı şeylere kızan çocuk aslen vicdanlı çocuktur.

ÇOCUK ALLAH'I *celle celeluhu* HATIRLADIĞINDA KALBİNDE HANGİ DUYGULAR OLUŞMALIDIR?

Eğer bir çocuk, vicdan gelişimi doğru bir zeminde ilerleyecek şekilde bir eğitim almışsa; büyüyüp de yetişkin olduğunda, onun yanlış yolları tercih edip o yanlışlarda ebediyen kalacağından korkulmaz. Çünkü çocuk, ne zaman yolunu kaybeder gibi olsa hemen özüne kodlanmış Rabbiyle yolunu yeniden bulur. Böyle bir çocuktan, ne zaman bir ikilem içinde kalsa her zaman Rabbini bulması beklenir.

Fakat bu gelişimi sağlamak için: "Allah" dediği zaman çocuğun kalbinde bazı duygular canlanmalıdır. Bu duygular şunlardır:

1-) Sevgi Duygusu

Allah'ı hatırladığında çocuğun kalbi en üstün sevgiyi hissetmelidir. Bunu hissetmesi için ona:

"Annen en çok kimi seviyor?" "En çok kim sevilmeli?" şeklinde sorular sorulur ve "Allah" demesi sağlanır. Böyle söylediğinde kendisi de Allah sevgisini her şeyin önüne geçirmeyi öğrenir.

2-) Hayranlık Duygusu.

Yetişkin insanların hissetmesi gereken Allah korkusu duygusu, çocuklarda hayranlık olarak tezahür eder. Çocuklara, Allah korkusu öğretmek istendiğinde, onun hayranlıkla ilgili duygusal bölgelerini aktive etmek gerekir.

Ve Allah'ı tam tanımış her çocuğun, Allah'ı hatırladığında ona karşı bir hayranlık duygusu hissetmesi gerekir. Buna sahip olması için ona: "Kuşları, dağları, anneni babanı ve bütün dünyayı kim yarattı?" gibi sorular yöneltilip "Allah"

diye cevap vermesi sağlanır. Bu cevap onun Allah'a karşı hayranlık duygusunu geliştirir.

3-) Minnet Duygusu

Allah'ı hatırladığında çocuğun minnet ve şükür duygularını yeterince hissetmesi gerekir. Bunu hissetmesi için: Elindeki lezzetli bir yiyeceğe işaret edilip: "Bunu kim yarattı?" diye soru yöneltilerek "Allah" diye cevap vermesi sağlanır. Bunun sonucunda da onun Allah'a karşı minnet duygusu pekişir.

4-) Güven Duygusu

Allah dendiğinde çocuğun bütün işlerini ona emanet edeceğini bilmesi gerekir. Bu duyguya sahip olması için de ona, zor bir işle karşılaştığında: "Allah bu işinde sana kolaylık sağlasın." denir. Böylece Allah'ın gücünü hissettiği için ona güven duymayı öğrenir. Ve insanın en temel ihtiyacı güven ihtiyacıdır. Eğer çocuğun bu temel ihtiyacı vaktinde giderilmezse çocuk bütün çocukluğunu, sanki fırtınalı bir denizdeki gemideymiş gibi geçirir de etrafındaki yetişkinler bunun farkına bile varmaz.

5-) Allah'ın Kızdığı Şeylere Kızma Duygusu

Allah'ı hatırladığında çocuğun Allah'ın kızdığı şeyler olduğunu ve bunlara her Müslümanın kızmasının inancın getirdiği bir sorumluluk olduğunu bilmesi gerekir. Ona bunu öğretmek için; herhangi kötü bir işe (mesela yalancılığa) işaret edilerek: "Allah bundan hiç memnun olmaz." dediğimizde Allah'ın kızdığı şeylere kızmayı öğrenir.

Yine başka bir işe işaret ederek de (mesela birine yardım etmek) "Allah bu işe çok sevinir, memnun olur." dediğimizde, Allah'ın memnun olduğu şeylerden memnuniyet duyarak Allah'ın sevdiği şeylere sevinmeyi öğrenecektir.

6-) Allah'a Kendisini Tam Teslim Etme Duygusu

Pek çok anne çocuklarına büyük bir özveriyle, sayıları, renkleri, harfleri öğretmeye çalışır. Fakat Allah'ın her konuda yetki sahibi olduğunu ve O'nun emir ve yasaklarına asla itiraz edilmemesi gerektiğini öğretmeyi aklından bile geçirmez. Evet, çocuklarımız sayıları renkleri de öğrensin, fakat bize sayıları ve renkleri bilen çocuklardan ziyade, Allah'ın yasakladığı şeylere asla yaklaşmaması gerektiğini öğrenmiş çocuklar gerekir.

Nitekim sahabeler, çocuklarına daima inanç terbiyesi vermeye önem verirlerdi. Kendileri Allah hakkında konuşurken ona karşı sorumluluklarını bildikleri gibi çocuklarına da bu sorumluluk hakkında öğretim yaparlardı.

Sahabelerden Cündüb b. Abdillah *radıyallâhu anh* şöyle anlatır: **"Bizler Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem) ile beraber bulunduk. Ve Kur'ân'ı öğrenmeden önce imanı öğrendik. Ondan sonra Kur'ân'ı öğrendik. Bu sayede de imanımız arttı."** (İbn-i Mâce, hadis no: 61).

Dini eğitimin en başında Allah'ın yetkilerini çocuğa öğretmek vardır. Allah insan hayatına müdahale eder çocukların da hayatına müdahale eder. Eğer çocuklarımıza bunu öğretmeyi başarırsak, zaten en temel eğitimi bizden almış olurlar.

Eğer çocuğun kalbinde "Allah" dendiğinde bir heyecanlanma ve bir kıpırdanma oluşturmayı başarırsak, çocuğumuzun dini eğitimini en sağlıklı yerden başlatmış oluruz. İşte en birinci vicdan gelişimi budur.

ALLAH'I *celle celeluhu* TANIMANIN ÜST SINIRINA NASIL ULAŞILIR?

Allah'ı bilmenin niteliği, her insanın kalbinde farklı olduğu için her çocuğun kalbinde de farklıdır. Kimi insanların kalbindeki marifet; daha aktif, kimilerininki de ise daha pasiftir. Allah marifetini kalpte beslemenin en kestirme yolu da onu sürekli hatırda canlı tutmasıdır. Çünkü bir kalbin Allah'ı hatırlamasında sınır yoktur.

Bebekliğinden beri Allah sevgisi ile büyüyen ve günde onlarca kez Allah'ı hatırlayan bir çocuğa: "Evladım bunu yapma Allah bundan hoşlanmaz." dendiğinde o çocuktan: "Hayır ben bunu yapacağım." cevabını alamazsınız.

Çünkü böyle demesi tabiata terstir. Nasıl ki bir ağaç vakti geldiğinde: "Hayır ben meyve vermem." demiyorsa, Allah'ı tanıyarak büyüyen çocuk da bunu demez.

Öte yandan günümüzde anne babaların Allah'ı unutmasıyla başlayan handikap, çocuklara da sirayet eder oldu. Allah'ı unutan ve Allah'ın da unuttuğu evlerde çocuklar büyür oldu. Ve böyle evler, çocukların vicdan gelişimlerine zarar verdi.

Oysa Allah'ın kullara yakınlığı hep aynıydı. Eğer ortada bir uzaklık varsa bu insanların kendisinden dolayıydı. Allah'ın hatırasının daima diri olması için kalplerin gün içerisinde sık sık onu hatırlaması gerekirdi.

Buna rağmen çoğu anneler, çocuklarının Allah'ı sadece tanımasının yeterli olduğunu sanırlar ve çocuklarına gün içerisinde sık sık Allah'ı hatırlatmaya çalışmazlar.

Gün içerisinde sık sık Allah'ın isim ve sıfatları ve idarede sadece onun söz sahibi olduğu gibi konuları

dile getirmeye çalışmaz ve çocukların kalbinde Allah'la ilgili bütün marifeti yerleştirme gayreti taşımazlar.

Oysa nasıl ki bizlerin Allah'ı bütün isim ve sıfatlarıyla bilmesi gerekiyorsa, çocuğun da bunu öğrenerek büyümesi gerekir. Ve nasıl ki bizlerin gün içerisinde Allah'ı hatırlamamız zorunlu ise, çocukların da hatırlaması zorunludur.

Çünkü Allah'ı bilmemek ve unutmak, insanın içindeki o vicdani sesle küsmesine sebep olur.

Çocuk kalbi Allah'ı unutursa ne olur?

Kalpler Allah'ı unuttukça da sıkışmaya daralmaya başlar. Bundan dolayı Allah'ı hatırlamadan büyüyen çocukların gülüp oynamasına aldanmamak gerekir. Çünkü Allah'ı unutan çocuğun vicdani gelişimi sekteye uğrar. Normalde Allah'ın günah olarak kabul ettiği şeyler bizim vicdanımızı rahatsız etmelidir. Ama Allah'ı unutarak büyüyen çocuk, hayata vicdan gözüyle değil, nefis gözüyle baktığı için Allah'ın günah olarak kabul ettiği hiçbir şey ona pişmanlık vermeyecektir.

ÇOCUĞA ALLAH'I *celle celeluhu* NASIL HATIRLATABİLİRİZ?

A-) SIFIR DÖRT YAŞ ÇOCUKLARA ALLAH NASIL HATIRLATILIR?

1-) Yeni doğmuş çocuk, hemen anne şefkatiyle tanışmalı ve onu yaratan Rabbinin kendisini unutmadığını fark etmelidir. Anneler çocuklarına gösterdikleri her şefkatli tutumla, onlara Allah'ı anlatıyor olacaklardır.

2-) Anneler bebeklerin duyacakları bir sesle: "La ilahe illallah" lafzını sürekli söylerlerse çocuk, daha fıtratı hiç bozulmadan Allah'la *celle celeluhu* bağını tazelemeye başlar. Anneler çocuklarını uyutacaklarında ninni olarak esma-ul Hüsna, dua ve salavatlarla çocuklarını uyuturlarsa çocuğun kulağının ilk dolgusu fıtratı ile uyumlu olur.

3-) Anneler, yeni konuşmaya başlayan çocuklarına "Allah" lafzı celalini söylemelerine teşvik etmelidirler.

4-) Ezan okunduğunda "Allah" lafzı celalini çocuğa hatırlatmalıdırlar.

5-) Yeni yürümeye başlayan bir çocuk tabiatta gördüğü her yeni şeye çok fazla dikkat kesilir. Bir karıncayı, bir kediyi, renkli bir kelebeği veya bir çiçeği gördüğünde kalbinde bir kıpırdanış olur. İşte bu anlar uyanış anlarıdır. Anneler çocuklarına: "İşte bunun adı kedi, bu da kelebek." demeden önce: "Bak evladım bunun adı kelebek, bunu Allah *celle celeluhu* yarattı. Bu da çiçek, bunu da Allah yarattı. Allah *celle celeluhu* hepimizi yarattı. O her şeyi bilir ve onun sözüne hiç itiraz edilmez." demelidirler.

B-) DÖRT-ALTI YAŞ ÇOCUKLARA ALLAH NASIL HATIRLATILIR?

Dört yaşından itibaren çocuğa, "Allah'ın" nasıl bir ilah olduğu anlatılmaya başlanmalıdır. Mesela: "Allah *celle celeluhu* şu dağları ne güzel yaratmış demek ki O çok güzel,"

"Denizi ne kadar büyük yaratmış demek ki çok büyük."

"Güneş hep aynı şekilde doğuyor, arılar hep bal yapıyor demek ki onun sözünden asla çıkılmaz." gibi.

Çocukların Allah'ın maddî varlığına ait soruları sürekli sormalarının nedeni, çocuğa Allah'ı özellikleriyle anlatmaktaki eksikliktir. Eğer bu eksiklik giderilirse, çocuklar, "Allah'ı neden göremiyoruz, Allah nasıl bir varlık?" şeklindeki sorularında ısrarcı olmazlar. Eğer çocuk, Allah'ı özellikleriyle beraber tanırsa onu görmeyi istemek ve onu bir şeye benzetmeye çalışmak gibi konularla ilgilenmemeye başlar. Çünkü zaten onu tanıdığını düşünür.

Çocuk, altıncı yaşına kadar Allah hakkında bütün doğru hisleri tanımalıdır. Çünkü bir çocuğun ilk manevi gelişimi altıncı yaşında tamamına erer.

C-) ALTI-DOKUZ YAŞLARDAKİ ÇOCUĞA ALLAH *celle celeluhu* NASIL HATIRLATILIR?

Bu yaşlardaki çocuklara Allah *celle celeluhu* hakkında daha ayrıntılı bilgi verilmelidir. Çocuklar bu yaşlarda, hikâye ile anlatılan konuları daha kolay ve daha istekli öğrendikleri için Allah hakkındaki bütün bilgiler hikâyelerle birlikte verilir. Mesela Allah'ı ve sıfatlarını öğretirken Lokman (a.s.) ile oğlu arasında geçen konuşmaları hikâye şeklinde anlatabiliriz.

Dokuz yaşına gelmiş bir çocuk; Allah'ın her şeyi gördüğünü, izni olmadan hiçbir işin yapılmayacağını, herkesin o ne derse yapması gerektiğini, onun emir ve yasaklarının her şeyden daha önemli olduğunu kavraması gerekir.

ÇOCUĞA RABBİNİ HATIRLATMAK İÇİN NELER YAPABİLİRİZ?

A-) ÇOCUĞA RABBİNİ İBADETLERLE HATIRLATABİLİRİZ

Çocuğun Allah'ı *celle celeluhu* hatırlamasındaki en klasik yol, yaptığı ibadetlerdir. İbadetler, çocuğun bütün yaşamını kuşatır ve bütünüyle etkisi altına alır. Ve ibadet eden çocuklar, ibadet etmeyen diğer çocukların erişemediği ve başka hiçbir yerde bulunmayan bir güç kaynağına erişerek sürekli Allah'ı *celle celeluhu* hatırlamaya devam ederler. Çünkü ibadet atmosferi, çocuğun ruh dünyasının oluşumunu çepeçevre kuşatır ve çocuğun gelecek hayatında ona bulunmaz fırsatlar sunar.

Çocuklar için ibadet hayatı dediğimizde; namaz, dua, yemek yemeye başlarken ve bitirirken besmele ve şükür gibi ifadelerin kullanılması, oruç, dini bayramlar ve akraba aile ziyaretleri aklımıza gelebilir.

Ayrıca çocuk ve ibadet deyince; Ramazan ayında yaşanan iftar ve sahurlar, oruç ibadetinin aileye getirdiği canlılık, çocuk açısından bir coşku sembolü olan teravih namazları, toplumsal duyarlılığı geliştiren kurban ve zekât ibadetleri, hac ibadetinin çocuğa bakan yönleri de aklımıza gelir.

Namaz ise, tıpkı büyüklerde olduğu gibi çocuk için ibadetlerin baş tacıdır. Ve çocuğun hayatını çok derinden etkiler. Çünkü çocuğun içindeki merhamet duygusunu aktive eder ve onun ruhunu inceltip; iyilik yapma, yardım ve fedakârlıkta bulunma arzularını güçlendirir.

Mahallede oyun oynayan çocuklar arasındaki en vicdanlı çocuk, namaz kılmaya alıştırılmış çocuktur desek yanlış olmaz. Çünkü namaz; çocuğun hem kendisiyle hem Rabbiyle hem de bütün varlıklarla ilişkisini tastamam düzene koyar. Âlemle ilgili iyi düşüncelere sahip olma, iyilikler, güzellikler yapma gibi duygular ancak namaz sayesinde gelişir. Çünkü namaz çocuğun Allah'la psikolojik bir yakınlık kurmasını sağlar. Çocuklar için; üzüntülü zamanlarda Allah'ı yakınlarında hissetmek, özel bir mekân içinde güvenlik ve huzur duygularını tatmak için namazdan daha etkili bir ibadet yoktur.

Çocuklar başlangıçta namaz da dâhil diğer bütün ibadetleri yapmakta zorlanabilirler. Fakat ibadetleri yapmaya devam ettiklerinde, kendilerini hem daha iyi hem de vicdanen rahatlamış hissederler. Sonunda da ibadetler, onlar için vazgeçilemez hale gelir.

Gelişim dönemlerine uygun, düzenli ve sistemli bir eğitim alarak "iyi insan" ve "iyi bir Müslüman" olmaya daha yatkın olarak yetiştirilmek için ibadet eğitimi, adeta biçilmiş bir kaftandır. Çünkü insanın karakterlerini yüceltecek, iyi olma kapasitesini arttıracak bir eğitim olmadan, insanın kendi kendisine iyi işler başarması çok zordur. Bu sebeple çocuklarımıza ibadet etiğimi verirken aynı zamanda onları sağlam karakterli insanlar olarak yetiştirmeyi de başarmış oluruz.

Böylece onların hem vicdani duyarlılıkları gelişir hem de Allah'ı gün içerisinde sürekli hatırlamaya devam ederler.

B-)ÇOCUĞA RABBİNİ DUAYLA HATIRLATABİLİRİZ

Anneler, çocuklarının Allah'ı *celle celeluhu* hatırlamasını istiyorlarsa onlara dua etme yolunu mutlaka göstermelidirler. Çünkü dua; çocuk ile Allah *celle celeluhu* arasındaki en kadim iletişimdir. Çocuk, elini semaya kaldırır kaldırmaz Allah'ın *celle celeluhu* varlığını kalbinde hissetmeye başlar. Ve dua ederken sonsuz kudret sahibi ile bir bağ kurar. Çünkü dua; küçükten büyüğe, aşağıdan yukarıya doğru yükselen bir taleptir.

Dua eden çocuklar Allah'ı *celle celeluhu*, tam da hatırlaması gerektiği gibi güçlü ve kuvvetli olarak hatırlarlar. Ve kendi zayıflıklarını her farkına vardıklarında kalplerinde oluşan rahatsızlıktan; en güçlü ve kudretli olan, her şeye gücü yetenle manevi bir birleşme sağlayarak kurtulurlar. Nitekim dua, gelişmekte olan bir çocuğun davranışlarına yön veren bilişsel bir kontrol mekanizmasıdır. Çünkü insanda çaresizlik duyguları sürekli aktif olursa, vicdan ve kişilik gelişimi ortadan kaybolur. Ve bu çaresizlik duygularını yatıştırmak için duadan daha kuvvetli bir sığınak yoktur. Dua çocuğun kalbini teselli eder, onu huzura kavuşturur.

Çocuk dua ederken sadece maddi ihtiyaçlarını hatırlamaz, aksine dua sayesinde Allah'a ulaşan bir köprü kurar ve vicdani açlığını giderir. Ve dua eden çocuk, tıpkı bir mıknatısa doğru giden demir taneleri gibi manevi merkeze çekilir. Allah'ın varlığını tam olarak hisseder.

Çocuğun duaları ilk başta annesinin duaları gibidir. Annesi onun yatağının yanında dua ederken, çocuk onu dinler. Ve böylece çocuğun kalbinde, Allah'la *celle celeluhu* arasında kuracağı bir dostluk ve arkadaşlık ihtiyacı oluşur. Bu sebeple dua eğitiminde annenin rolü çok büyüktür.

Öte yandan; annesinden dua etmeyi öğrenemeyen çocuklar, Allah'ı *celle celeluhu* hatırlama konusunda tamamen kendi haline ve başıboş bırakılmış çocuklardır. Çünkü dua, ruhunun iç âleme doğru geçişini temsil eder. Ve dua etmeyen çocuklar, kendi iç âlemlerine yabancılaşırlar.

Sabah uyandığında hayata dua ile başlayan bir çocuğun, günün geri kalan kısmını kötü işlerle geçirmesi düşünülemez. Çünkü dua, bir çocuğun Allah *celle celeluhu* duygusunu kuvvetlendirir ve alışkanlık haline geldiğinde çocuğun karakterini doğrudan etkileyecek bir özelliğe sahiptir.

Yapılan araştırmalarda, dua eden çocuklarda, sorumluluk duygusunun arttığı ve kıskançlık, kötülük gibi eğilimlerinin de hatırı sayılır şekilde azaldığı görülmüştür. Hatta ara sıra bile olsa dua eden çocukların, Allah'la *celle celeluhu* olan bu temasları; onların hem zihin, hem de ahlaki gelişimlerini diğer çocuklardan farklı hale getirdiği ortaya çıkmıştır. (Wolpe, 1995: 216-217).

Çünkü dua eden çocukların bütün benliklerine, Allah'la *celle celeluhu* olan bu temaslarının huzur ve neşesi yansır. Ve böyle olduğu için onlar, diğer çocuklardan mutlaka farklı olacaktır.

Zaten duanın amacı, çocuğu Allah'a *celle celeluhu* alıştırmaktır.

Bu sebeple annelerin, günün belirli vakitlerinde Allah'a *celle celeluhu* dua edecekleri saatleri bulunmalıdır. Önceden belirlenmiş olan saatte Allah'ın *celle celeluhu* karşısında duygularını dile getirip, dertlerini ona açmak ve Allah'ın *celle celeluhu* her zaman sığınılacak bir kapı olduğunu fiilen göstermek, çocukların vicdan eğitimleri için tam bir zorunluluktur.

Hatta anneler duaları, çocuğun duyacağı şekilde sesli olarak yapmalıdırlar. Nitekim Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem:* da dualarını sesli olarak yapmış ve sahabeler onun dualarını duymuşlardır.

Bu sebeple, bir çocuğun bulunduğu bir evde sesli dua etmek, annenin en temel dini görevinden birisidir desek abartı olmaz.

Çünkü çocuklar, kendi sınırlılıklarını aşmak için, sınırsız gücü temsil eden Allah'a *celle celeluhu* yönelmeye ve ondan yardım istemeye çok heveslidirler. Çocukların bu masum isteklerinin, kendi haline bırakılması doğru olmaz. Yemek duası, yatma duası, şükür duası gibi çocukların anlayabileceği kısa ve özlü duaların okunması ve ezberletilmesi, hem çocuğun problem çözme yeteneğini geliştirir hem de hayata tutunma sürecinde, ona destek sağlar.

Çünkü çocuk dua ederek Allah'ı *celle celeluhu* bulur ve kalbini ona bağlar.

C-) ÇOCUĞA RABBİNİ TESBİH ÇEKTİREREK HATIRLATABİLİRİZ

Allah'ı anmanın ve hatırlamanın en kolay yolu gün içerisinde sürekli tesbih çekmeye devam etmektir. Çünkü nasıl ki biz yetişkinler, gün içerisinde sık sık Allah'ı hatırlamaktan fayda görüyorsak, çocuklar da tertemiz fıtratlarının korunması için bundan fayda görürler.

Bu fıtratın korunması için Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem:*'ın: **"İçinde Allah'ın anıldığı ev ile Allah'ın anılmadığı evin farkı ölü ile dirinin farkı gibidir."** (Müslim; Misafirun, 221)buyurduğu gibi evlerimiz içinde Allah'ın adının çokça anıldığı evler olmalıdır.

İçinde Allah'ın anıldığı evlere sahip olmak için çocuklara: "Haydi hep birlikte tesbih çekelim Rabbimizi hatırlayalım." diyerek onlarla birlikte tesbih çekebiliriz. Bu tesbihlerle çocuğun kalbinde Allah'a dair inançlar derinleşir.

-Çocuğa: "Allahu ekber" diye tesbih etmeyi öğretirsek, Allah'ın büyüklüğünden emin olmasını sağlarız. Bu Allah'ı en büyük görmeye, başka şeyleri küçültmeye sebep olur.

-Çocuğa: "Estağfirullah" diye istiğfar etmeyi öğretirsek fıtratında hiçbir kir kalmadan büyür.

-Çocuğa: "La ilahe illallah" zikrini öğretirsek çocuğun kalbi tevhid ile doyar. İçindeki sıkıntı ve vesveseler giderilmiş olur. İnancı sağlamlaşır.

- Çocuğa: "Elhamdülillah" zikrini öğretirsek elindeki nimetleri artar. Hali her zaman daha iyiye gider. Çünkü şükreden her kişinin mutlaka nimeti artar.

Çocukla birlikte bu şekilde sürekli Allah'ı hatırladığımızda onun kalbinde oluşacak olan inancın, ne kadar derin olacağını bilseydik, bu uygulamayı bir gün bile ihmal etmezdik.

Öte yandan pek çok anne on yaşını geçmiş çocuklarına, Allah'ı tanıtmak için birkaç uygulama takip ettiğini fakat çocuklarının çok ilgisiz davrandıklarını söylemiştir.

Çünkü hepimiz biliriz ki; yeni dikilen bir fidanın aşısının iyi tutması için dikildiği ilk vakitler sulanması gerekir. Fidan, o ilk vakitte yeterli suyu almazsa kurur. Kalbinde Rabbinin hatırası henüz taze iken, bu izi gün yüzüne çıkarılmamış çocuklar, zamanla bu hatırayı unutmaya ve yok saymaya başlayacaklardır.

D-) ÇOCUĞA RABBİNİ KUR'ÂN SAYESİNDE HATIRLATABİLİRİZ.

Küçük bebeği olan pek çok anne, bebeklerine Kur'an okuduklarında onların bir anda sakinleştiklerini söylemişlerdir. Çünkü çocuğun yeni tanıştığı bu dünyada duyacağı en rahatlatıcı ses Kur'an sesidir. Nitekim o ses, onun yaratılış amacını anlatmaktadır ve çocuk da zaten bu amacı aramak için dünyaya gönderilmiştir.

Şu unutulmamalıdır ki, evlerimizden her gün Kur'an sesi yükselse ve çocuklarımız bu sese kulak vererek büyüseler, fıtratları daima tertemiz kalırdı. Çünkü Kur'an deyince öyle bir ses düşünün ki bu ses, çocuğun vicdanına zaten yerleşmiş olan sesle birebir örtüşüyor. Nitekim Kur'an, içimizden gelen o hak sesin dışardaki tekrarıdır. Ve çocuk mutlaka Kur'an'la vaktiyle tanışmalıdır.

Oysa bugün evlerde başka nice sesler yükseliyor ve sonunda da çocukların neden inanca ve ibadete değer vermedikleri merak ediliyor.

Bizler, Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem:*'ın, çocukların Kur'an tilaveti üzerine büyütülmeleri emrini uygulamaya özen gösterseydik bilmediğimiz pek çok faydaya ulaşacaktık.

Nitekim Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem:* şöyle buyurmuştur: **"Çocuklarınızı üç hususta yetiştirin: Peygamber sevgisi, Ehl-i Beyt sevgisi ve Kur'ân tilaveti.** (Münâvî, 1, 226)

Yine bir başka hadisinde: **"Kim Kur'ân'ı küçük yaşlarda öğrenirse Kur'ân onun etine ve kanına işler (Yâni Kur'ân'ın feyziyle nûrlanır.)"** (Ali el-Müttakî, 1, 532) buyurmuştur.

Küçük yaşlardan itibaren sevdirilerek Kur'an öğrenen çocuklarla, öğrenmeyen çocukların kalpleri aynı olmaz. Birinin kalbi manevi boşluk içindeyken, diğeri ise o doluluk hissini hiç tatmamıştır.

Yine bunla ilgili Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem:* şöyle buyurmuştur: **"Evlerinizde Kur'ân'ı çok okuyunuz. Çünkü Kur'an okunmayan evin hayrı az, şerri çok olur ve o ailenin geçimi daraltılır."** (Camiu's-Sağir; 1412)

SIFIR ALTI YAŞ DÖNEMİNDEKİ ÇOCUKLARA KUR'AN NASIL SEVDİRİLİR?

1-) Yeni doğan bebeğin beşiğine Kur'an koyulmalıdır.

2-) Bebeklerin yanında sesli Kur'an okunmalıdır.

3-) Anneler, ellerine bir Kur'an almalı, bebekleriyle birlikte Kur'ân'ı kucaklayıp, onu öpmeli ve: "Ben bu Kur'ân'ı çok seviyorum. "Bu kitap her şeyden kıymetli." demelidirler. Kur'ân'ı yere düşürmekten kaçındıklarını bebeklerine fark ettirmeye çalışmalıdırlar.

4-) Anneler, kendileri günde bir defa çocuklarına Kur'ân'dan bir bölüm okumalıdırlar.

5-) Anneler, ezberlerinde olan Kur'ân'dan ev içinde çocuklarının duyabileceği bir sesle okumalar yapmalıdırlar.

6-) 2-4 yaş arası dönemde çocukların dil gelişimi aktif olduğu için dile çok fazla duyarlı olurlar. Onlara mutlaka kısa bir kaç sure öğretilmelidir. Böylece zihin dünyaları harabe olmaktan kurtulup yavaş yavaş imar olmaya başlar.

Nitekim Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem:* **"Kalbinde Kur'ân'dan bir miktar bulunmayan kimse harap ev gibidir."** (Tirmizî, Fazâilü'l-Kur'ân 18.) buyurmuştur.

Çocuk Kur'an ezberi yaptığı gibi; besmele, Kelime-i Tevhid ve kısa bir kaç dua da öğrenmelidir.

Nitekim Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem:* **(Yeni konuşmaya başlayan) Çocuklarınıza ilk olarak "La ilahe illallah'ı öğretin."** buyurmuştur.(Beyhaki; Şuabu'l-İman, 5-398)

Eğer çocuğun dile duyarlı olduğu dönemlerde bu öğrenimler gerçekleşemezse, çocuğun dil kodları oluşurken Kur'an'la ilgili hiçbir kod zihnine girmemiş olur. Bu da onun için ileriye dönük önemli zihni bir kayıp olur.

7-) 5-6 yaşındaki çocuklar, artık "elif ba" dediğimiz Kur'an harflerini öğrenecek olgunluğa gelmiş olurlar. Harfleri öğrenmeleri için öncelikle harfleri bir yazı tahtasına yazmalı, ardından da öğrenim için gerekli teknikler kullanılarak çocuğun bu öğrenimi sağlanmalıdır.

Bazı anneler, çocuklarına önce Latin alfabesini mi yoksa Kur'ân harflerini mi öğretme konusuna tedirginlik yaşarlar. Oysa "elif ba" diye isim verdiğimiz harfler Kur'anı Mübin'e ait harflerdir ve bizler, çocuklarımıza bu harfleri öğretirken aslında Kur'ân'ı öğretmiş oluruz. Bu sebeple çocuğun tertemiz dimağındaki ilköğrenim serüveni Kur'an'la başlarsa, temiz fıtrat sayfası kendisi gibi temiz ve pak bir kitapla birleşmiş olacaktır.

Ayrıca seminerlerimize katılan annelerden bir tanesi, her Cuma günü Kehf suresini evde sesli olarak okuduğu için çocuklarının hepsinin Kehf suresini kolayca ezberlediklerini anlattı. Biz de bu bağlamda sürekli Kur'an okunan evlerde Kur'an hıfzının çok daha kolay olacağını söyleyebiliriz.

Nihayetinde Kur'an okumak; Allah'ı *celle celeluhu* hatırlamamız için en kısa yoldur ve içinde Kur'ân okunan evlerdeki çocuklar, Allah'ı hiç unutmazlar.

E-) ÇOCUĞA RABBİNİ SÜREKLİ ŞÜKREDEREK HATIRLATABİLİRİZ

Yaşadığımız basit bir günümüzde Allah'ı *celle celeluhu* hatırlamak ve çocuklarımıza bir anlama bağlayarak Allah *celle celeluhu* ismini zikretmek için sürekli nedenler araştırmamız gerekir. Öyle ki hem Allah lafzı celalini telaffuz etmiş olalım hem de bunu bir anlam ve bağlam eşliğinde yapmış olalım.

Allah'ı *celle celeluhu* hatırlamanın çocukların bilişsel zekâlarına en çok hitap eden kısmında şükür vardır. Çocuğun yediği lezzetli bir yiyeceğe işaret edip bunun üzerinde konuşarak bunları yaratan ve her daim yaratmaya devam eden bir Allah'a *celle celeluhu* karşı şükür borcumuz olduğunu öğretebiliriz. Böylece hem ona bütün hayatı kapsayan şükür ahlakını öğretmiş hem de nimetleri vesile kullanarak Allah'ı *celle celeluhu* tekrar hatırlatmış oluruz.

Nitekim Allah *celle celeluhu* Kur'ân'da; önce yarattığı bir şeye işaret eder, sonra kendisinden bahseder. İnsanın Allah'ı bulması ve onu anmasındaki en klasik yöntem, yaratılana bakıp yaratanı bulmaktır. Çünkü Allah *celle celeluhu* insana akıl vermiş ve yarattığı her şey üzerinde de kendi varlığına ve birliğine dair deliller yerleştirmiştir. Çocuğunun gözünün görebileceği ve elinin tutabileceği her şeyde Allah'ın *celle celeluhu* izi vardır ve çocuğa bu iz mutlaka gösterilmelidir.

Küçük çocuk; elindeki lezzetli nimetlere, güzel doğa manzaralarına, bir ağaca ve bir çiçeğe bakarak Allah'ı *celle celeluhu* bulmayı ve ona şükretmeyi mutlaka deneyimlemelidir.

3-) ÇOCUĞUN VİCDANI PEYGAMBER *sallallahu aleyhi ve sellem:* SEVGİSİ İLE GELİŞİR

Bir çocuğun vicdan gelişimini devam ettirmek için ona Allah'tan *celle celeluhu* sonra Peygamberi *sallallahu aleyhi ve sellem:*, her şeyden ve herkesten fazla sevmeyi öğretmek gerekir. Çocuğa Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem:* sevgisini duyumsatmak için de her fırsatta ondan bahsetmeye ve onu anlatmaya çalışılmalıdır.

Nitekim eğer günümüz insanları Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem:*'ı yeterince iyi tanıyabilselerdi, ondan bahsetmekten hiç yorulmazlar, tıpkı onun vefatından sonra doğan neslin gençlerinin, sahabelere: "Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem:* nasıl bir insandı?" diye sık sık sordukları gibi, onun adet ve sünnetini kitaplardan sorar, onun hakkında anlatılan her şeyi öğrenmek isterlerdi.

Çünkü Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem:*'ın; ne önceki insanlara ne de sonraki insanlara benzemeyen çok incelikli vasıfları vardır. Onun hayatı hakkında, hangi yaş gurubu insanla konuşacak olsanız, mutlaka o yaşa örnek olacak, o yaşın hissiyatına hitap edecek ince yaşam detayları bulursunuz.

O, öfkesi ve sevmesi ölçülü bir devlet başkanı, şefkati ve merhameti çok fazla bir babaydı. Bütün insani donanımlarını tam kapasite kullanmış nadide bir önderdi.

Nitekim anneler, küçük çocuklarına Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem:*'ın hayatını öğretirken, hiçbir detay atlamadan bile öğretecek, siyer kaynaklarını birlikte tarayacak olsalar, onun hayatı içinde, çocuklardan saklanması gereken hiçbir detay bulmayacaklardır.

Etrafınıza bakın bakalım var mı böyle bir başka kişi daha.

Çevrenizdeki bir insanı ele alın ve onun hem toplulukta hem de tenhadaki yaşam tarzını gözleyin, hangi kişide kusur olmaz?

Sonra tekrar Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem:*'ın yaşamına bakın ve ondaki hiçbir detayı bir çocuğun zihninden saklama ihtiyacı hissetmeyeceğinizi göreceksiniz. Bu kişi, aynı zamanda bir devlet başkanı, aynı zamanda da tek görevi hakkı ve hakikati konuşmak olan bir peygamber. Aynı zamanda naif bir baba, aynı zamanda da Allah'ın *celle celeluhu* dinini çocuklarına harfi harfine öğreten bir öğretmendir. İnandıkları dinin böyle bir rehberi olmasına rağmen, o dinin inananlarının ondan yeterince istifade etmemesine şaşmak gerekir.

Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem:*'ı tanımakla, vicdan gelişimi bu yüzden doğrudan ilgilidir. Bu tanımanın üst bilincin tanımasıyla olayların ve tarihlerin sırasını bilmesiyle ilgisi yoktur. Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem:*'ın hayatıyla ilgili her detayın, insan vicdanına hitap eden bir yönünün olmasıyla ilgisi vardır. Çünkü Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem:*'ın yaşamının her karesinde çocuğun vicdani kısmındaki arayışa bir ilaç vardır. Çocuk Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem:*'ı tanıdığında, bütün vicdani arayışları diner. Çünkü onu doğruya çağıran iç sesi, bir insan şekline bürünmüştür. Nitekim Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem:*'ı tanıyan çocuk, içinden gelen o temiz sesi dinleyip dinlememekle ilgili kararsızlıktan kurtulur. Çünkü bu sese uyumlu model bir şahsiyet tanımıştır.

Artık o ses bir gerçeğe dönüşmüş, hayali olmaktan çıkmıştır. O sesin bir insana dönüştüğünü idrak eder ve bu

konudaki bütün arayışı diner. Çünkü her çocuk, en ince ayrıntısına kadar kopya edebileceği bir modele daima ihtiyaç duyar.

Siz, çocuğunuza Peygamberimizi öğretirken onun kalbindeki hangi sorulara cevaplar bulduğunu fark bile etmezsiniz fakat onu tanımanın, onunla yaşamanın ve onu canlardan daha fazla sevmenin her Müslüman çocuk, kadın ve erkeğe farz olması, kalplerdeki bu arayışı dindirmesinden dolayıdır. Nitekim Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem:* şöyle buyurmuştur: **"Ben, kendisine ehlinden, malından ve bütün insanlardan daha sevgili olmadıkça sizden biriniz hakiki iman etmiş olamaz."** (Buharî; İman, 2-1)

Bu sebeple her çocuk mutlaka Peygamber sevgisi üzerine büyütülmelidir. Çünkü küçük çocuklar için kahramanlar oldukça önemlidir. Ve her haline hayran kaldığı ve imrendiği bir Peygamberi ideal olarak seçen çocuğun davranışları Peygamberine gün geçtikçe benzemeye başlar. Onun Peygamberi idealize etmesi, hem bilgi hazinesini geliştirir hem de duygularına yön verir. Çocukta oluşan Allah *celle celeluhu* inancının yanında, kuvvetli bir Peygamber inancı, ilerdeki gelişim dönemlerinde karşılaşacağı sorunları çözmede ona yardımcı olacaktır.

ÇOCUĞA PEYGAMBER *sallallahu aleyhi ve sellem:* SEVGİSİ NASIL ÖĞRETİLİR?

1-) Peygamber sevgisini çocukların kalbine nasıl yerleştirebiliriz sorusu üzerine yapılan araştırmalar; bu konudaki en başarılı yöntemin, onun hayatı hakkında anlatılan kesitler olduğunu ortaya koymuştur. Onun sıkıntılar

karşısında sabrı, korkular karşısında tevekkülü gibi ince detaylara da girerek, hem ahlakından hem de inancından bahsetmek faydalı olacaktır. Bu maksatla hazırlanmış hikâye ve masallar almalı, sıkılmaması için dönem dönem ara vererek çocuklara okunmalıdır. Böylece okunan bu hikâyelerdeki ideal kahraman, yavaş yavaş çocuğun ruhuna işler ve onun benliğinin adeta bir parçası olur.

Yapılan pek çok araştırma, peygamberlerin ideal yaşamını, hikâyeler vasıtasıyla dinleyerek büyüyen çocukların, Peygamber'i *sallallahu aleyhi ve sellem:* büyük bir kahraman olarak görüp, ona özendiğini ve onun bütün davranış kalıplarını kendisine uyarlama isteği duyduğunu ortaya koymuştur.

Anlatılan hikâyelerde, Peygamber'in *sallallahu aleyhi ve sellem:* inancı uğruna çektiği sıkıntı ve eziyetlere metanetle göğüs germesi, mucize göstermesi, Allah'ın *celle celeluhu* yardımı ile başarıya ulaşması gibi tablolar çocukların ruhunda derin ve olumlu izler bırakır.

2-) Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem:*'ı anlatmak için onun bizim hayatımızdaki rolü üzerinde düşünüp dramalar üretmek faydalı olur.

Buna bir örnek verecek olursak:

Gideceği yeri iyi bilmediği halde yolculuğa çıkan bir kişinin hikâyesi ele alınabilir.

Bir kişi vardır ve bu kişinin, bir yere gitmesi gerekiyor, fakat yolu bilmiyordur. Hem yürümeye çalışıyor hem de: "Acaba yanlış yola gider miyim?" diye korkuyor, bu yüzden ne yapacağını bilemiyordur.

Fakat sonra aniden karşısına, doğru yolu önceden bilen bir kişi çıkar. Ve ona doğru yolu gösterir. Yolu bilmeyen kişi de güvenli bir şekilde yoluna devam etmenin sevinciyle o

yoldan gider ve hiç şaşırmadan gideceği yere ulaşır. Gideceği yere sağ salim ulaşınca yolu tarif eden adama da çok teşekkür eder.

Gideceği yolu bilmeyen kişi kimdir? O bizleriz.

Yolu tarif eden kişi kim? O da Peygamberimizdir.

Eğer o olmasaydı biz, asla bu kadar rahat ve huzurlu yaşayamaz, dinimizin hiçbir emrini doğru öğrenemezdik. Hep yolumuzu şaşırır ve acaba yanlış yapar mıyım diye hep korkardık. Ama çok şükür ki o var ve bize hep rehberlik etmektedir.

Çocuğa bu şekilde bir hikâye anlatılıp, onun zihnine hitap etmek, faydalı bir uygulama olur. Ayrıca, Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem:*'ın fonksiyonel kimliği, yani peygamberlik görevi hakkında farklı dramalar üretmek, elde edeceğimiz faydayı daha çok artırır.

3-) Çocuğa Peygamber sevgisini öğretmek için; onun çocuklara karşı çok sevecen ve merhametli olduğunu anlatabiliriz. Mesela Ebu Mahzure olayını.

"Peygamberimiz, Tâif'den dönüyordu. Namaz vakti gelince müezzin ezan okumaya başladı. Resûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem:*'a karşı büyük bir kin ve düşmanlık besleyen Ebû Mahzûre ile Kureyşli on genç ezan sesini işitince bir yere gizlendiler ve alaylı bir şekilde müezzini taklit ederek yüksek sesle ezan okudular. İçlerinden birinin güzel sesli olduğunu fark eden Hz. Peygamber onları yanına çağırttı ve kendilerine birer birer ezan okuttu. En son okuyan Ebû Mahzûre'nin sesini çok beğenerek ona ezanı öğretti; daha sonra namaz vakti gelince elini başına koyup alnını okşadı ve ezan okumasını emretti. Ebû Mahzûre bu emri isteksiz bir şekilde yerine getirdikten sonra Hz. Peygamber ona

bir miktar gümüş para verdi ve kendisine dua etti. Gönlü İslâmiyet'e ısınan Ebû Mahzûre orada müslüman oldu ve Hz. Peygamber'den kendisini Mekke'deki Harem-i şerif'e müezzin yapmasını istedi. Bu arzusunu kabul eden Hz. Peygamber, onu Harem-i Şerif'e müezzin ilan etti.

Yukardaki örnek gibi, onun yaşadığı olayları kısa ve nitelikli hikâyelere dönüştürüp çocuğun ruhuna yansıtmaya çalışmamız faydalı olacaktır.

4-) Peygamber hayatlarını canlandıran çizgi filimler de çocuğun Peygamberi *sallallahu aleyhi ve sellem:* anlam dünyasına eklemesine yardımcı olur. Fakat çizgi filmleri çocukla beraber izleyen annelerin, film bittikten sonraki değerlendirmeleri çocuk açısından önemlidir. Özellikle çocuğun işlenen konu ile ilgili soruları varsa bunları cevaplamak ve çocuğu soru sormaya cesaretlendirmek, onun Peygamberi *sallallahu aleyhi ve sellem:* içselleştirmesi için çok önemlidir.

4) ANNE BABAYA SAYGILI OLMAYI ÖĞRETMEK ÇOCUĞUN VİCDANINI GELİŞTİRİR

Anne babaları olarak, çocuklarımıza bizlere daha saygılı ve düzgün davranmalarını öğreterek onların vicdanlarını geliştirebiliriz. Çünkü anne babasına saygılı olmayı öğrenmiş çocuk, merhamet duygusu gelişmiş, vicdanlı çocuktur. Anne babasına saygısız davranan çocuk ise, vicdani gelişimi sekteye uğramış çocuktur.

Bir çocuğun anne babasına karşı kaba davranması, onlara saygısızca konuşmasında asıl sorumlu, anne babanın kendisidir. Anne babalar kendilerini kaba davranılmaya layık görürlerse, çocukları da onlara o şekilde davranacaktır

Nitekim Abdullah İbni Ömer her fırsatta anne ve babalara: "Çocuğunuzun büyüdüğü zaman size iyilik yapmasından ve itaatkâr olmasından siz sorumlusunuz" derdi. (Beyhaki; Sünen 3/83)

Bununla ilgili Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem:* da: **"Çocuğunun kendisine iyi davranmasında ona yardımcı olan anne babaya Allah** *celle celeluhu* **rahmetini bol kılsın."** (Fz. Kadir, 4,29) buyurmuştur.

Çocuklarımız bize ne kadar saygılı davranmayı öğrenirlerse vicdani uyanışları o kadar aktive olur.

5-) YARATILMIŞ İNCE DETAYLARI İZLEMEK ÇOCUĞUN VİCDANINI GELİŞTİRİR

Tabiatta var olan ince detaylara yoğunlaşmak vicdan gelişimi için önemli bir basamaktır. Nitekim çoğu zaman ağaçları fark ettiğimiz kadar, yaprakları fark etmeyiz. Anne çocuğuyla bir park gezisi yapar ama çocuk sadece eğlenmek üzere oradan oraya koşturup yorulur. Tabiattan gerçekten istifade etmek bu şekilde olmaz. Tabiattan istifade etmek; yaşayan diğer canlıları tanımakla olur. Bir taşın altını kaldırmak, orada yaşayan can sahiplerini izlemek, bir kar tanesini yakından incelemek, bir tohumun çatlayış ve büyüyüşüne şahit olmak sadece eğlenceli basit etkinlikler değildir.

Yapılan araştırmalar, ağaç dikme etkinliklerine katılan çocukların, uzun bir süre diktikleri o ağacı düşündükleri ve çevrelerindeki diğer ağaçlara daha nazik davrandıklarını ortaya koymuştur.

Nitekim kardeşine vurma eğilimi gösteren çocuğa, taze bir ağaca bir tekme atarak, onu yere serip seremeyeceğini sormak gerekir. Tabiatla bağı olan çocuk, bu soruya cevap verirken hassaslaşacak ve böyle bir şeyin olmasını istemeyecektir. Tabiata ilgiyle yaklaşmayı öğrendikçe hisleri derinleşecek, ağabey veya kardeşine karşı da bu tür duygular beslemeye başlayacaktır.

Bu sebeple çocuk; yuvasına yiyecek götüren bir karıncayı izlemeli, ona yakından bakmalıdır. Çünkü bu sayede ona karşı acıma ve merhamet duymaya başlar, vicdani duyguları harekete geçer ve iç sesi naifleşir. Hatta öyle bir hale gelir ki, ona küçük bir tavsiye verdiğinizde onu duymaya ve anlamaya başladığını fark edersiniz.

Vicdanı körelmiş çocuk ise hemen nasihatten kaçar.

Allah *celle celeluhu* Kur'ân'da her fırsatta vicdanlara seslenir. Kur'ân'da akla hitap eden ayetlerden çok vicdana hitap eden ayetler vardır. Kur'ân'da karınca örneği, örümcek örneği, deve örneği vardır. Çeşit çeşit hayvanlardan özellikle bahsedilmiştir ki her seferinde onlara dikkatle bakılsın. Çünkü onlara yakından bakan, onlara yakından baktıktan sonra dönüp bir de kendisine bakan kişi, âlem üzerindeki sorumluluklarını daha iyi fark eder ve üzerine bir olgunluk gelir.

Peki, çocuk tabiatı ekranlardan tanırsa ne olur?

Yeni doğmuş bir bebek tabiattaki bütün bu canlılığı öğrenirken aslında sadece tabiatı öğreniyor değildir. Çünkü çocuğun gözü ağaca bakarken, bir yaprağı incelerken ve bir böceği izlerken kalbi ise, o esnada aslında Allah'ı *celle celeluhu* buluyordur. Anneleri olarak biz bu gelişmeyi fark etmesek de.

Öte yandan günümüz çocukları, daha bir ağacın veya bir çiçeğin bilfiil kendisini görmeden onu ekranlardan görüyor. Ve böylece kalbinin Allah'ı *celle celeluhu* marifet etme imkânı tamamen kayboluyor. Bunu önlemek için anneler, çocuklarının daha ağacın ve çiçeğin kendisini bizzat görüp onların varlığına şahit olmadan, ekranlardan öğrenmesine izin vermemelidirler.

Nitekim günümüzde artık uzmanlar, çocukların üç yaşından önce ekrana maruz kalmamaları gerektiğini söylemektedirler. Çünkü çocuk, hem kendi bilişsel özelliklerini hem de yaratılmış bütün âlemi henüz keşfetmeden her şeyi ekranlardan gördüğünde, bu tanışmanın anlamı kaybolup değeri yok olmaktadır.

Dolayısıyla; çocuklarımızın kalbindeki merak duygusunu öldürmeden, onları önce yaratılmış âlemle tanıştırmamız, onlara vereceğimiz en büyük armağan olacaktır.

VİCDANLI ÇOCUK DUYARLI ÇOCUKTUR

Bilindiği gibi Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem:*'ın, yavaş ve düzenli bir hayatı vardı. Her şeyi özümseyerek, hissederek, duyarak yaşıyordu. Tabiata karşı duyarlı, insana karşı duyarlı, kendine karşı duyarlı ve en önemlisi de Rabbine karşı duyarlıydı. İşte bir kişinin özünde var olan bu duyarlılığın adı vicdandır.

Günümüzdeki hızlı yaşam, çocukların duyarlılığına zarar veriyor. Oysa Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem:*; yağmur yağdığında yağmura odaklanır, güneş tutulduğunda güneşe odaklanır, yeni çıkan turfanda bir meyveyi ilk tatması için en küçük çocuğu çağırır ona tattırırdı. Sanki çocuğun

kalbini, tabiatın uyanışına şahit etmek ister gibi. Ve küçük çocuğun, o meyveye bakıp Rabbine yeniden hayran olmasına vesile olmak beklentisiyle.

Zaten Kur'ân'daki pek çok ayet; göğe bakmamız, dağlara bakmamız; bahçelere, meyvelere bakmamızı söyler.

"Üstlerindeki göğe bakmazlar mı? Onu nasıl bina ettik, nasıl donattık! Onda hiçbir düzensizlik yoktur." (Kâf; 6)

"Hurma ağacının tomurcuğundan da yere sarkmış salkımlar, -birbirine benzeyen ve benzemeyen üzümlerden, zeytinden ve nardan bahçeler (kılıyoruz.) Meyvesine, ürün verdiğinde ve olgunluğa eriştiğinde bir bakıverin." (Enam; 99)

Asrın çocukları güneş ve ayı, fen bilimleri dersinde görüyorlar. Ve evinden dışarı çıkan çocuğa, öyle hızlı bir hayat seyrettiriliyor ki, kafasını kaldırıp güneş ve aya ağaçlara bakamıyor. Oysa anne babası onun elinden tutup birlikte aya bakmalı, güneşe bakmalı dağlara bakmalıdır.

Çünkü küçük çocukların tabiatla ilk buluşması, Rabbiyle buluşması gibidir desek yanlış olmaz. Bütün tabiattaki her şey, kevni birer ayettir ve ayetler kişiyi Rab ile buluşturma etkisine sahiptirler.

Bu sebeple küçük çocuklar tabiattaki her şeyi çok büyük bir merak ve hayretli bakışlarla izlerler.

İşte bu bakışların her biri, vicdani uyanış sebebidir. Hz. İbrahim, daha çocukken kâinata iyi baktığında zaten Rabbinin varlığını bulmuştu. Allah *celle celeluhu* da ona kendi zatıyla konuşma imtiyazı tanıdı. Böyle vicdanın en filiz olduğu dönemler çocukluk dönemidir. Ve en küçük yaşlarda çocuk; anne babayla birlikte dağa baksa, ağaca baksa, bir çiçeğe baksa, bu onun için en kıymetli vicdan eğitimidir.

Nitekim çocuğunuz, üzerindeki güneşe ve aya bakıp onların tek tek batışını seyrettikten sonra: "Ben batan şeyleri sevmem." diyecek İbrahimi bir olgunluğa ulaşmaya başlayacaktır.

Çünkü Allah *celle celeluhu*, yarattığı hiçbir şeyi boşuna yaratmamıştır. Nitekim vicdan; hem iç ses hem de tabiattaki sestir. Bazen bir yaşlının titrek sesi, bazen rüzgâr esince bir ağacın sesi, bazen de sesli okunan Kur'ân'ın sesidir. Ancak bunları duyarak büyüyen çocuğun, onu daima hayırlı işlere çağıran iç sesi kuvvetli olur. Kâinattaki bazı ayetler, dünya yaratılırken göğe ve yere yerleştirildi. Onlar, ilk insandan beri, ayet olma görevini yapıyorlar.

İnsanlar bu ayetlere baktıkça; onların, Allah'a nasıl da muazzam bir sebatla itaat ettiğini, Allah'ın nasıl da ahenkli işler yaptığını, kâinatın başıboş olmadığını, bütün âlemin nice hikmetler içerdiğini, bunları yaratan ve yaşatmaya devam eden bir Yaratıcı olduğunu ve gökte tek hâkim olduğu gibi yerde de tek hâkim olması gerektiğini görmeye başlar.

İşte bu, bir çocuğun diğer varlıklarla ilişkisini ortaya çıkaran vuslat anları, tecrübe anlarıdır.

Ve küçük çocuk, annesiyle birlikte bu ayetlere bakarken bu ayetlerin ne kadar kusursuz yaratıldığına hayret eder. Kâinatta gördüğü bu insicam onun imanını artırır.

Fakat anneleri olarak sizler, çocuğunuzun bütün bu hissiyatları yaşadığını fark etmezsiniz. Hatta ilginçtir, kendisi bile bunun farkına varmaz. Çünkü bu gerçekleri aklıyla hissetmez. Kalbi ve ruhuyla hisseder. Ve bu his aktifleştikçe, kalbindeki vaazcı, nasihatçi tarafı da aktifleşmeye başlar.

Nitekim yapılan araştırmalarda; köylerde ve tabiatla iç içe yaşayan çocukların Allah inancının, şehir ortamında büyüyen çocuklardan daha sağlam olduğu ortaya çıkmıştır. Çünkü çocuk; tabiatın, her bahar yeşerip her son bahar kuruduğunu gördüğünde ölüm ve dirilişi tastamam idrak eder. Güneşin her gün aynı ritimde doğduğunu görür ve Allah'a hiç itiraz edilmediğini fark eder.

Zaten Allah *celle celeluhu*, gözlerimizi tabiattaki bu ayetlere çevirmemizi boşuna ısrarla tavsiye etmemiştir.

"Onlar, ayakta iken, otururken, yan yatarken Allah'ı zikrederler ve göklerin ve yerin yaratılışı konusunda düşünürler. (Ve derler ki:) "Rabbimiz, sen bunu boşuna yaratmadın. Sen pek yücesin, bizi ateşin azabından koru." (Al-i İmran; 191)

Nitekim Allah Rasulü *sallallahu aleyhi ve sellem:*, dingin ve sakin hayatından dolayı bu ayetleri daima izlerdi. Ve onun bu sükûnetli haline çocukların uyum sağlaması hiç de zor olmazdı. Çünkü onun, günümüz başkanları gibi, olaylardan ve duygulardan bağımsız bir kişiliği yoktu. Savaşlarda kahraman, nefsine karşı kahraman ama insanlara karşı merhametliydi.

Etrafındaki çocuklar da ona bakıp öyle duyarlı oluyorlardı. O günün Medine'sinde duyarlı olmayan kişiler de münafık sayılıyordu. Ya nasihati duyacaklar halleri değişecek ya da duymayıp nasihate kapanıp münafık olacaklardı. Ya o namaz vaktinde her daim cemaatle birlikte olacaklar ya da münafık olacaklardı.

Fakat Medine'de yetişmiş hiçbir gençte nifak çıkmamıştı.

Etraflarındaki masum bir karıncayı ezmedikleri gibi, anne babası yaşlandığında onlar için: **"Rabbim, onlar çocukluğumda beni nasıl büyütüp yetiştirdilerse, sen de onlara öylece merhamet et!"** (İsra 24) diyebiliyorlardı.

Çünkü Gazzâli'ye göre: Duyarlılık yani vicdan, kişiyi anlamlı kılan en belirgin özellik, irade ise kişinin duyarlılığının kalıcı bir kararlılığa dönüşebilmesi için ortaya çıkan dirençtir. Çocuğun öğrendiği bir davranış irade ve vicdani duyarlılıkla desteklenmez ve çocuk zorlanarak içinden gelmeyen bir davranışa yönelirse bunu ancak geçici bir süre devam ettirebilir.

Fakat eğer ki çocuğunuz; sürekli vicdanına hitap edildiği bir evde yetiştiyse kalbi inşirahını bulur ve yetişkin olduğunda, ayetlere karşı daima bir coşku hissedip gönlünü İslam'a açabilme kapasitesine daima sahip olur.

6-) YAŞLILARIMIZA SAYGILI OLMAYI ÖĞRETMEK ÇOCUĞUN VİCDANINI GELİŞTİRİR

Çocukların vicdani gelişimlerine katkıda bulunmak için yaşlılarımızla daima yakın temas halinde olmalarına özen göstermemiz, onlara karşı saygıda kusur etmemelerini tavsiye etmemiz gerekir. Nitekim Allah Rasulü *sallallahu aleyhi ve sellem:* **"Saçı sakalı ağarmış yaşlı Müslüman'a saygı gösterip ikram etmek, Allah'a** *celle celeluhu* **saygıdandır."** (Ebu Davud, "Edeb," 23) buyurmuştur.

Bir yaşlı ile sevgi ve saygı çerçevesinde, sürekli temas halinde olan çocukların ruhları, zamanla narinleşerek incelir. Yaşlının titreyen sesinin, tıpkı okunan Kur'an sesi gibi kalplere doğrudan etki edici bir özelliği vardır.

Ayrıca; yaşlıların ömrün uzunluğunu temsil eden ellerine ve yüzlerine bakmak, bir çocuğun ruhundaki merhameti aktive eder ve vicdan zirve yapar.

Nitekim Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem:* **"Kıyamete yakın dönemde, büyüğe hürmet küçüğe merhamet kalkar."** (Müstedrek; 3, 343) buyurmuştur.

Çünkü yaşlılara hürmet, hastalara karşı şefkat ve yoksullara karşı merhamet duyguları aşılanmış bir çocuktan, vicdanının sesini bastırıp kötü yollara devam etmesi beklenmez.

7-) ÂLİMLERİ VE ÖNCEKİ PEYGAMBERLERİ SEVDİRMEK ÇOCUĞUN VİCDANINI GELİŞTİRİR

Çocukları âlimlerin ve salih kişilerin sevgisi ile büyütmek onların vicdanlarını geliştirici bir etkiye sahiptir.

Çünkü her bir âlimin ismi, farklı kapıları açan bir şifre gibidir. Her bir âlimin hayatı, akıl kalp ve ruhun birleşimi olarak dinin temsilidir.

Eğer siz çocuğunuza ilmin, hayatı anlamlandıracak en önemli araç olduğunu öğretebilirseniz, onun kalbine her sabah yatağından kalkışında, ilme dönen bir gaye yerleştirmiş olacaksınız. O da; diğer insanlar gibi bir yerlere gitmek için evinden çıkacak, ama diğer insanlardan farklı olarak daima etrafındaki her şeyden ilme dair ışıklar toplayacak. Karşılaştığı her insan; ona ya talebelik ya da hocalık yapacak, yaşadığı her olay onun için tıpkı büyük bir anfi salonunda işlenmiş bir derse dönüşecek, duyduğu her söz onun kalbine pencereler açar vaazlar olacaktır.

Bu sevgiyi çocuğun kalbine yerleştirmek için ona, tek bir hadis öğrenmek için günlerce yolculuk yapan âlimlerin hayat hikâyeleri anlatılabilir. Ve Allah *celle celeluhu* katında âlimlerin pek çok insandan değerli olduğundan bahsedilerek, onlara ilim ve âlimin kıymetini anlatan hikâyeler okunabilir.

Mesela Hanefi mezhebinin ikinci ismi İmam Ebu Yusuf'un hayatı hakkındaki şu bilgilerin çocuğa anlatılmasında fayda vardır:

İmam Ebu Yusuf; çok küçük yaşta yetim kalmıştı. Annesiyle birlikte yapayalnızdı. Çok fakirlerdi. Annesi, Ebu Yusuf'u bir çamaşırcının yanına çırak olarak verdi. Artık evin geçimini Ebu Yusuf sağlıyordu. Aldığı gündelik ile evi geçindiriyordu. Ebu Yusuf çamaşırcının yanında çalışıyordu fakat aklı fikri okumakta, yeni yeni bilgiler öğrenmekteydi. Âlimleri ve ilim öğrenmeyi o kadar çok seviyordu ki, onların dersini ve sohbetini uzaktan bile olsa dinlemeye can atıyordu.

Övgüsünü işittiği İmam-ı Azam Ebu Hanife'nin Küfe Mescidinde ders verdiğini öğrenmişti. Bir gün çamaşırcıdan kaçarak mescide gitti ve ders dinlemeye koyuldu. Büyük âlimin dersini dikkatle dinliyor, dinledikçe kendinden geçiyor ve zamanı unutuyordu. O gün bir daha çamaşırcının yanına gitmedi. Ertesi günde kaçarak mescide gitti ve ders dinledi.

Annesi durumu öğrenince çok kızmasına ve öğütlemesine rağmen Ebu Yusuf duramıyordu. Annesi her defasından mescide gidiyor ve kolundan tutarak çamaşırcının yanına getiriyordu.

Ebu Hanife bu hale seyirci kalmadı. Ebu Hanife'nin çamaşırcının vereceği parayı vereceğini söylemesi üzerine annesi razı oldu. Ebu Yusuf, geceli gündüzlü hocasının

dersini dinlemeye başladı. Azmi, gayreti ve Allah'ın *celle celeluhu* lütfu ile genç yaşta devrin meşhur âlimleri arasında yer aldı.

Bu örnekte olduğu gibi başka İslam âlimlerinin ilmi elde etmek için ortaya koydukları çabalar da çocuklara anlatılmalı ve ilmin önemi hakkındaki hadisler üzerinde konuşarak çocuğun konuyu iyi anlaması sağlanmalıdır.

Çocukların, ilmin ve âlimin kıymetini fark etmeleri onlar için en etkili vicdan eğitimi olur. Çünkü nasıl ki vicdan; kişinin içindeki vaiz ise, ilim de dışındaki vaizdir. Ne ilim olmadan sadece vicdan ne de vicdan olmadan sadece ilim tek başına yeterli olur.

8-) YAŞAYAN BÜTÜN CANLILARA KARŞI MERHAMET DUYGUSUNU AŞILAMAK VİCDANI GELİŞTİRİR

Halk arasında: "Karıncayı bile incitmemek" şeklinde yaygın bir ifade vardır. En küçük bir karıncanın bile can sahibi olduğunu öğrenmek, çocuklar için çok büyük bir vicdan gelişimidir.

Nitekim yapılan araştırmalara göre bir hayvana merhamet ederek ve o bir acı hissettiğinde acısını, açlık hissettiğinde açlığını kendi içinde hissederek büyüyen çocuklar, hayvanlarıyla yaşadıkları o olayları büyüdüklerinde unutmuş da olsalar, acı çeken bir insan gördüklerinde çocukken yaşayıp da unuttukları bu hislerin etkisinde hareket etmişler ama neden böyle hareket ettiklerini de bilememişlerdir.

Bir hayvana merhamet etmek, görünüşte küçük gibi görünse de çocuğun vicdanında büyük bir aktiveye sebep olur.

Nitekim Allah Rasulü *sallallahu aleyhi ve sellem:*'nün hayvanlara karşı çok merhametli davranması ve onlara merhametli davranmakla cennetin kazanılacağını müjdelemesi çok önemlidir. Çünkü hayvanlara karşı beslenen merhamet vicdan gelişimini derinden etkiler. Hayvan besleyen, bitkilerin büyüdüğünü gözleyen, çevresindeki canlılarla iletişimi olan çocukların vicdan gelişimi çok hızlı ilerler.

Nitekim Mekke'nin fethi sırasında, fetih için yola çıkan ordunun geçiş güzergâhında, yavrularını dünyaya yeni getirmiş bir köpek vardı. Allah Rasulü, köpeğin başına bir görevli tayin ederek, ordunun onları ürkütmemesi için elinden geleni yapmış, sırf o köpek yavruları ve anneleri için binlerce kişiden oluşan ordunun yolunu değiştirmeyi göze almıştı. Böyle davranarak, fetih için çıktığı yolda asıl niyetinin birilerini öldürmek ya da bir yerleri kırıp dökmek olmadığını ashabına göstermiş oldu. Yoldaki köpeğe Allah *celle celeluhu* için duyarlı davranan Peygamberin *sallallahu aleyhi ve sellem:*; fetih yoluna çıkma işi de o köpeği koruyup kollama işi de aynı rahmet ve merhamet kapısına çıkıyordu. Köpeğe acıyan peygamber, fetih günü kendisinden merhamet isteyen insanlara da acıyacaktı. Böyle yaparak ashabına; savaş için bile yola çıksa, asıl amacının her zaman rahmet ve merhamet olduğunu göstermiş oldu.

"Siz yerde olanlara da merhametli olun ki, gökte olanlar (melekler) de size merhamet etsin." (Tirmizi, Birr, s. 16)

Hem insanlar hem de yaratılmış bütün canlılara merhamet etmenin, çocuk vicdanını nasıl canlandırdığına dair yaşanmış şöyle bir örnek vardır:

Beş yaşındaki bir çocuk, babasıyla birlikte markete gitmektedir ve çocuk, yol üzerindeki bir dilencinin: "Bana bir ekmek parası vermez misiniz?" diye seslendiğini duyar. Bu sözden çok etkilendiği için hemen babasına dönerek: "Baba, adam aç ve ekmek parası istiyor." der. Çocuğun babası ise, her gün karşılaştığı dilenciler sebebiyle bu sözü hiç duymadan yoluna devam etmektedir. Fakat çocuk ona bu şekilde söyleyince, hemen: "Oğlum affedersin, duymamışım. Haydi, şu parayı al ve o adama ver." der. Çocuk, parayı alır ve sevinçle dilenciye verir. Ve eve dönüp de yemeğini yedikten sonra annesine, yemeğinden arta kalan ekmeği asla atmamasını tembih eder. Çünkü ekmek hakkında öncesinde hiç düşünmediği bir vicdani gözlem edinmiştir.

Nihayetinde bu olay onun; hem ihtiyaç sahibi birisine yardım etmenin hem de ekmeğin sırrını kavramaya vesile olur.

9-) YAPTIĞI SUÇ VE HATALARIN SONUÇLARINI GÖSTERMEK VİCDANI GELİŞTİRİR

Eğer çocuklara yaptıkları hataların sonunda ortaya çıkan zararları gösterebilirsek, onların vicdani gelişimleri sürekli devam eder.

Kardeşini iten ve onu düşüren bir çocuğa: "Kardeşini ittiğin için yere düştü." diyerek yaptığı yanlışların zararlı sonuçlarını, ya da: "Odanı topladığın için eşyalarını bulmak çok kolaylaştı" diyerek, yaptığı doğruların da faydalı sonuçlarını göstermeliyiz.

Nasıl ki biz yetişkinlere, daha iyiye doğru değişim için hatalarımızı görmek iyi geliyorsa, bu aynı şekilde çocuklara da iyi gelir.

10-) SÜREKLİ BAĞIRIP ÇAĞIRMAMAYA ÖZEN GÖSTERMEK VİCDANI GELİŞTİRİR

Küçük çocuğunun vicdan sahibi olmasını isteyen her anne, çocuğuyla mutlaka merhamet çerçevesinde bir ilişki kurmalıdır. Çünkü merhamet çerçevesinde büyüyen çocukların kalplerindeki vaazcı kısım daima aktif olur.

Öte yandan annesi tarafından vicdansızca azarlanan, hırpalanan, aşağılanan küçük düşürülen çocuklar, gördükleri bu muameleyi içselleştirecekler ve çevrelerine karşı da vicdansız davranmayı öğreneceklerdir. Bu sebepledir ki, anneler çocuklarını her kucakladıklarında ve onlara her sevgi ve şefkat gösterdiklerinde aslında onların içlerindeki iyiyi beslemiş, kötüyü de köreltmiş olurlar.

Çocuğa yaptığı işlerin sonuçlarını göstermeksizin sürekli emirler vermek, sürekli ikaz etmek, bağırıp çağırarak hatırlatmak, çok sıkı disiplin yöntemleri uygulamak, hatalarının üzerinde çokça durup iyi davranışlarını desteklemeyi unutmak, bizim denetlediğimiz, ama kendi kendini denetleyemeyen çocuklar meydana getirir. Ve çocuk bir hata yaptığında gözümüzün içine bakmaya başlayarak eleştirilmeyi ve uyarılmayı bekler. Oysa aslında hatasını kendisi görmelidir. Çünkü vicdan demek, hatayı görmek demektir.

Nitekim Gazzâli ve İbni Miskeveyh' göre; "Çocuk hatalı davranışları konusunda yapıcı ve yönlendirici bir şekilde uyarılmalı, insanlık gururunu incitecek eleştirilerden sakınılmalı ve eğer yanlış davranışlarda ısrar ederse bunun

doğuracağı zararlar kendisine anlatılmalıdır. Hataların düzeltilmesinde kötü söz, azarlama, bağırıp çağırma, aleyhte kıyaslamalar yapma ve kıskandırma gibi yaklaşımlar faydadan çok zarar getirir. Çünkü bu hareketler çocuğu arsızlığa ve inat ederek aynı yanlış işi tekrarlamaya sevk eder. Esasen bu gibi tutumlar sözlü eğitimin çocuk üzerindeki etkisini ortadan kaldırır." (İbn Miskeveyh, s. 24; Gazzâlî, III, 67)

Buna göre bir hata yaptığı zaman çocuğun hatasını kendisinin görmesini sağlamak için biraz beklemek gerekir. Beklediğiniz halde görmüyorsa hatanın sonucundan bahsedilir. Ve uyarı verilmeye devam edilir.

11-) OLUMSUZ ÖRNEKLERE DİKKAT

Ailede ve çevrede merhamet kavramına yabancı bireylerin olması, çocuğun vicdan gelişimi için bir olumsuzluk teşkil eder. Çevrede yaşanmış kötü olaylara küçük yaşlardaki çocuğun şahitlik etmemesine çok özen gösterilmelidir.

"İnananlar arasında çirkin şeylerin yayılmasını arzulayan kimseler için dünyada da ahirette de çetin bir ceza vardır. Allah *celle celeluhu* **bilir, siz bilmezsiniz."** (Nur; 19)

Kötülükleri en çok gündeme getiren kişiler, onların yayılmasına en çok yardımcı olan kimselerdir. Kötü olaylar her zaman kötü yankılar bırakır ve çocukların, seslerimizin kendisinden çok yankılarından beslendiklerini unutmamak gerekir. Bu sebeple, kötü olay örnekleri çocukların yanında asla konuşulmamalıdır. Çünkü eğer konuşulursa kötülükler normalleşir. Ve çocukların vicdani gelişimlerine zarar verir.

12-) ANNE-BABA TARTIŞMALARINA DİKKAT

Huzurlu ve uyumlu ailelerin çocukları, hayata olumlu bakmayı öğrenirler. Çocuğun hayat hakkındaki olumlu düşünceleri de onun vicdan gelişimi için en kalıcı eğitimdir. Bir çocuğun etrafındaki canlılara şefkat göstermesi ve ahirette karşılaşacağı cehennem konusunda kendisine şefkat gösterip kötü sondan kaçınmaya çalışması için öncelikle ailesinden şefkat görmesi gerekir. Bu şefkatin açığa çıkması için de aile içi uyum olmalıdır. Bu uyum atmosferi, çocuğun vicdani gelişimi için en sağlam zemindir.

Çocukların; basit aile tartışmalarına sık sık şahit olmaları, onları vicdanen duyarsızlaştırır. Anne babalarının birbirlerini üzdüklerini sık gören çocuklar, kendilerince farklı tepkiler geliştirerek ortama intibak sağlamaya çalışırlar. Ama en kötü sonuç ise, sürekli aile tartışmalarına şahit oldukları için sorunlar karşısında vicdansız ve duyarsız tavır takınmaya başlamalarıdır.

Evin içinde güven ve huzur atmosferini yakalayamayan pek çok ailenin en büyük kaybı, çocuklarda görülmektedir. Bundan dolayı anne babaların, evlerindeki küçük fidanların hatırına, birbirlerini olduğu gibi kabul etmeleri ve sorunlarını makul bir yolla çözmeye çalışmaları gerekir. Çünkü aile içinde yaşanan yoğun tartışmaların olumsuz etkisiyle, hayatı boyunca kimseye merhamet edemeyen insanlar vardır. Bu insanlar; kendilerine de merhamet edemezler. Ve neyi neden yaptıklarını da asla sorgulayıp kendilerini muhasebe edemezler. Çünkü özleri, yani vicdanlarında kıpırdanma kalmamıştır. Uyumsuz ve aşırı problemli ailelerin çocukları hangi yaşa gelirlerse gelsinler, içlerine dönmekten kaçarlar. Çünkü döndüklerinde güzel şeyler hatırlamayacaklarını bilirler.

Uzlaşması çok, tartışması az olan ailelerin çocukları ise, vicdani gelişimde sürekli ilerleme kaydederler. Ve onlardaki bu iç ses, hayatları boyunca, nefislerinin her hatalı meyline: "Dur!" diyecek, onlara rehberlik edecek bir iç sese dönüşür.

Ayrıca çocukların vicdani duyarlılıklarını geliştiren bir başka etken de çocukların anne-babaları tarafından sevgiyle ve hak ettikleri bir ilgiyle büyümeleridir.

Nitekim anne çocuk kucaklaşması üzerine yapılan araştırmalarda, anneler çocuklarını her kucakladıklarında, çocukların beyinlerinde özel aktivasyonlar geliştiği fark edilmiş ve bu aktivasyonların, çocukların ileri yaşamlarında çevrelerindeki insanlara ve kendilerine karşı merhametli olmalarına sebep olduğu ortaya çıkmıştır. Bu sebepledir ki; anneler, çocuklarını her kucakladıklarında ve onlara her sevgi ve şefkat gösterdiklerinde onların vicdanlarında bir aktivasyona sebep oluyorlar ve bu aktivasyon çocuğa hayatı boyunca rehberlik ediyor.

Nihayetinde vicdani duyarlılığı doğru bir zeminde ilerlemiş her çocuğun, onu seven bir aile tarafından büyütüldüğünü iyi bilmek gerekir.

KENDİNİ BAŞKASININ YERİNE KOYMA DUYGUSUNUN VİCDANLA İLİŞKİSİ

Eğer ki bir çocuk, kendisine yapılmasını istemediği bir davranışı başkalarına yapmama bilinciyle yetişirse; bu eğitim çocuğun vicdanında hatırı sayılır bir aktivasyona sebep olur.

Nitekim bununla ilgili Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem:* şöyle buyurmuştur: **"Sizden biriniz kendisi için sevip arzu ettiği şeyi, din kardeşi için de sevip arzu etmedikçe gerçek anlamda iman etmiş olmaz."**(Buhârî, Îmân 7)

Bunu sağlamak için çocuğa; kendisini başkasının yerine koyması ve bunun üzerinde biraz düşünmesi öğütlenir. Mesela çocuğun kendisini; gizlice hakkını yediği kardeşinin veya gizlice kalemini kırdığı arkadaşının yerine koyması istenir. Böylece hakkı yenen o kardeşinin ne hissettiğini anlamaya başlar. Çocuk, kardeşinin hissettiklerini anladıktan sonra, onunla yaptığı kötü davranışların başkalarının hayatında ortaya çıkardığı olumsuzluklar üzerinden örnekler vererek bir konuşma gerçekleştirilir. Konuşmayı; sorular sorarak ve vicdanına hitap ederek yapmak gerekir:

"Kardeşin senin hakkını yeseydi sen ne hissederdin?"

"Sen onun hakkını yediğinde kardeşin ne hissetmiş olabilir?"

"Sen onun hakkını yediğin için kardeşin o parçayı yemekten mahrum kalmış olabilir mi?"

Bütün bu soruları etraflıca düşünen çocuk, kendisini kardeşinin yerine koymayı öğrenir ve bir dahaki sefere aynı hataya düşmemeye gayret eder.

Nihayetinde de onun bu gayreti sonraki yaşamında; titizlikle ifa ettiği namazlara, titizlikle sahip çıktığı kul hakkına dönüşerek, iç sesine yerleşir.

ÇOCUKLA DİNİ İÇERİKLİ BİR KONUŞMA NASIL YAPILIR?

Annelerin çoğu, dini içerikli bir kitap okuduğunda ve eğitimle ilgili bir farkındalık kazandığında, hissettikleri o ilk heyecan sebebiyle bütün öğrendiklerini çocuğa boca etmeye meyillidirler. Fakat aslında eğitim alanında yazılmış bütün eserler, üslup konusu üzerine kilitlidir ve her kitapta söz, sık sık dönüp dolaşıp üslup konusuna gelir.

Aslında yazılmış bütün eserlerin ana gayesi, doğruların çocuğa belli bir üslupla öğretilmesini öğretmektir. Çünkü çoğunlukla eğitimcilerin kafasını karıştıran kısım, doğrunun ne olduğu konusu değil, nasıl öğretileceği konusudur. Bu sebeple anneler; bilgiyi öğrendikleri gibi, bilginin bir kalpten diğer kalbe nasıl aktarılacağını da öğrenmeye çalışmalıdırlar. Elinizdeki malzeme üzerinde öyle ustaca çalışacaksınız ki ortaya bir sanat eseri çıksın. Nitekim çocukta var olan her eğitim kusuru, gözlerin anneye çevrilmesine sebeptir.

Yapılan araştırmalar; çocuğun inanç gelişimi açısından en fazla etkili olan uygulamanın, ebeveynlerden birisi ile inanç üzerine konuşması olduğunu ortaya çıkarmıştır. (Williams ve Stith, 1974: 337).

Buna göre; eğer anneler çocuklarına inanç ve ahlak eğitimi vermek istiyorlarsa, onlarla bu etkileşimi kurmaları ve her zaman devam ettirmeleri gerekir.

Fakat konunun bu kısmında karşımıza önemli bir soru çıkmaktadır.

Madem çocukla etkileşim kurmak gerekiyor peki, çocuğa Allah *celle celeluhu* sevgisi ve Peygamber sevgisi vermek için onunla yapılacak konuşmalarda yöntem nasıl olmalıdır?

1-) Sıfır- altı yaş çocuklar için dini ve ahlaki eğitim, oyunla beraber yapılan konuşmalarla mümkün olur. Altı yaşına kadar olan çocuklarla konuşabilmek için oyun ve konuşmayı aynı anda yapmak gerekir.

Çünkü küçük çocukların en ideal öğrenmelerinin nasıl olacağı ile ilgili, beyin-sinirbilim alanında yapılan çalışmalardan; belli bir tekrarın yanı sıra, çocuğun duygusal rahatlığının da gerekli olduğu anlaşılmıştır. Duygusal rahatlığın en yoğun olarak yaşandığı ortam da oyun ortamıdır. Çocuklar, oyun esnasında kaygılardan arınır ve öğrenmeye hazır hale gelirler. Bu sebeple mesela elinize aldığınız bir oyuncağa namaz kıldırabilir ve söylemek istediğiniz şeyleri ona söyletebilirsiniz. Oyuncağı; yemek yedirirken besmeleyle başlatır, yemekten sonra şükretmesini sağlarsınız. Yani çocuğunuza öğretmeyi istediğiniz ne varsa, bunu oyuncakları konuşturarak yapmanız gerekir.

Bu yaşlarda konuşma süresi kısa olmalıdır. En fazla on dakika sürebileceği gibi ilkin sadece: "Allah" "namaz" "ezan" " seni kim yarattı?" "Peygamberimiz Hz. Muhammed'dir." "İslam" gibi temas etmek istediğiniz konuyla ilgili anahtar kelimeleri söylemeniz bile yeterli olur. Çocuğun daha fazlasını anlamaya başladığını fark ettiğinizde konuşmayı daha derinlere götürebilirsiniz. Önemli olan; tıpkı her sabah eğitme başlar gibi, oyunlarla ve kitaplarla birlikte bu kelimeleri tekrarlamanızdır. Küçük çocuğun okulu böyledir.

Sıfır-üç yaş çocuğunuzla ev içi bir eğitim uygulaması yapacağınızda veya resimlerine bakması için ona kitaplar alacağınızda seçeneği kısıtlamanız ve sadece dini içerikli materyaller almanız yerinde olur. Namaz, abdest, cami, seccade, tesbih, Kâbe görselli olması ve görselin çeşidini artırırken de Esma-ül Hüsna gibi konular çerçevesinde olmasına

özen göstermek gerekir. Çünkü çocuğun en kök bilinci sıfır-üç yaşında atılır. Bu yaşlarda sadece dini içerikli çalışmalar yapıldığında din algısı çocuğun en diplerine yerleşecektir.

2-) Altı-sekiz yaş arası çocuklar

Bu yaşlardaki çocuklarla konuşmak artık daha kolay hale gelir. Ve konuşmak için mutlaka oyun şartı yoktur. Fakat konuşmanın etkisini artırmak için kısa bir oyundan sonra kısa konuşmalar yapılır. Konuşmanın en uzun süresi on beş-yirmi dakikadır. Artık daha uzun cümleler kurabilir; namaz, İslam, Allah ve peygamber hakkında konuşurken daha fazla ayrıntıya girebilirsiniz. Fakat ayrıntıya girebilmek için hikâyelerden, görsellerden yararlanmak gerekir.

3-) Sekiz-on bir yaş arası çocuklar.

Bu yaştaki çocuklarla kendilerini kısıtlanmış hissetmedikleri sürece daha rahat konuşmalar yapılır ve konuşmanın öncesinde veya sonrasında oyun oynama ihtiyacı kalkar. Artık bilginin daha derinlerine inilir ve konu hakkında söylenmesi gereken her detaydan bahsedilebilir. Konuşma süresi en fazla otuz dakikayı bulabilir. Süreyi uzatmak istendiğinde, dini içerikli; Allah sevgisi, ahlak, peygamber sevgisi üzerine yazılmış kitapları kullanmak yerinde olacaktır. Çünkü bu yaşlardaki çocukların hikâye ve masallara ilgisi daha fazladır.

Önemli olan çocuklarımızın kalplerini, dini bilgilere açmak ve onları ileriki hayatlarında sahip olacakları dini bir kimlik ve kişiliğe hazırlamaktır. Bundan dolayı, sıkıldıklarını hissetmiş olmadan önce konuşmayı bitirmeniz gerekir.

4-) On yaş üzeri çocuğuyla dini ve nasihat içerikli konuşma gerçekleştirmek isteyen bir annenin, mutlaka çocuğunun gözünün içine bakması ve onun konuşma içinde

geçen konuları ve kavramları anlayıp anlamadığını takip etmesi gerekir. Ve konuşma, yaşanmış bir olay üzerinden, tamamen samimi bir şekilde gerçekleşmelidir. Önceden planlanmış ve çocuğun ruh dünyasını dışarda bırakan konuşmalar, istenen sonucu vermediği gibi, zarar verici özelliğe sahiptir.

Çocuklarıyla iyi bir konuşma gerçekleştirmek isteyen anneler, çocuklarının kalplerinin yumuşadığı ve zihinsel bir ret yaşamadıkları zamanlarda konuşma yapmalıdırlar.

Eğer çocuk oturuyorsa anne de oturuyor olmalı ve anne konuşma esnasında çocuğun mimiklerini benzer şekilde kendisi de kullanmalı böylece onun bedeni ile kendi bedeni arasındaki ayırımı ortadan kaldırmaya çalışmalıdır.

Çocukla konuşan anne, çocuğun aklından geçenleri yakalamaya çalışmalı ve orada daha önce göremediği bir düşünce görmeye ve çocuğa: "Şu an şöyle düşünüyor olabilirsin." "Yoksa aklından şöyle yapmak mı geçiyor?" şeklinde sorular sorarak düşünce dünyasına girmeye çalışması gerekir. Konuşma esnasına anne mutlaka kendi çocukluğuna ve gençliğine gitmeli ve çocuğunun neler hissedip neler düşünebileceğini tahmin etmeye çalışmalıdır.

Anne birkaç kelime konuştuktan sonra: "Bu konuştuklarımız sana nasıl geldi?" "Katılıyor musun?" gibi, çocuğun söylenenler konusunda geri bildirim yapmasını sağlamalıdır. Böyle olunca çocuk, yapılan konuşmadan ne anladığını anlatır ve konuşmadan etkilenip etkilenmediği de anlaşılmış olur. Nitekim eğer bir kişiye etki etmek istiyorsanız; onun hem his hem de düşünce dünyasına sızmayı başarmanız gerekir.

Asıl hedef; çocuğa bilgi vermek değil onda bir mutluluk, bir coşku veya bir tefekkür başlatmak olmalıdır.

Çünkü çocuklarda onuncu yaştan sonraki dönemlerde anne kutsiyeti yavaş yavaş kaybolur. Artık çocuğun kendi kalbi ve kafası aktive kazandığı için, onu ikna edemezseniz, konuşmanız başarı kazanmaz.

Bu sebeple konuşma esnasında ona sık sık: "Bu konuda sen ne düşünüyorsun?" diye sormak ve söylediği her sözü dikkatle dinlemek, onun safında konumlanmaya çalışmak gerekir. Genç çocuğu olan anneler, olaylara ve meselelere çocukla aynı yerden, hatta aynı noktadan bakıp farklı detaylara işaret etme becerisini kazanmak zorunda olduklarını unutmamalıdırlar.

Nitekim yapılan araştırmalar; bilinç düzeyi yüksek olan ve dini kavramları çocuğun kavrayış seviyesine indirebilen ailelerde büyüyen çocukların dini kavrayışlarının, diğer çocuklarla kıyaslanamayacak kadar yüksek seviyeyi bulduğu ortaya çıkarmıştır.

5-) Yaratılmış bütün her şey, çocuğun inanç gelişimi için yeterli manevi gücü bünyesinde barındırmaktadır. Yani çocuğun yeni tanıdığı her şey, ona dinini öğretmemiz için bulunmaz bir fırsattır. Bu sebeple annelerin, yaratılmış olanı gösterip Yaratıcı karşısında nasıl bir duruş sergilenmesi gerektiğini anlatabilecekleri çok zengin materyallere sahip olduklarını bilmeleri gerekir.

Özellikle iki altı yaş arasındaki çocuk inanmaya hazır olduğundan annesinin ifade ettiği her şeye, düşünmeden, şüphelenmeden ve itiraz etmeden içtenlikle inanır ve çeşitli sorularla dini hayata girmeye çalışır.

Allah, melek, şeytan, sevap, günah, cennet, cehennem gibi kavramlar ilgisini çeker ve 3-4 yaşından itibaren bunlar hakkında sürekli bilgi edinmeye çalışır. Ve büyüklerin anlattıklarını ve öğrettiklerini olduğu gibi kabul eder

çünkü inanmaya çok hazır bir yapıya sahiptir. Bu sebeple erken yaşlarda, soru cevap şeklinde uygulanan dini sohbetlerin, çocukların dini kavram gelişimini zenginleştirdiği ve çocuğun bu alandaki kabiliyetini geliştirdiğini unutmamak gerekir. Ve: "Daha erken" diyerek çocukları manevi sohbetlerden mahrum bırakmak, günümüzde yapılan en büyük yanlışlardan biridir.

Birkaç dini sohbet örneği:

a-) Bir ibadet yaparak:

"Allah *celle celeluhu* bu yaptığımızdan çok memnun olmuştur." demek.

b-) Çocukların elleri ve gözlerine işaret ederek:

"Acaba bunları nasıl Allah *celle celeluhu* için kullanırız?" diye sormak.

c-) Sokakta yaşayan bir hayvanı göstérip:

"Allah *celle celeluhu* bu hayvanı ne güzel de besliyor. Bize de yiyeceklerimizi Allah *celle celeluhu* veriyor." demek.

d-) Bir yaşlıyı görünce:

"Hayat sence uzun mu, kısa mı? Ve ömrümüzü hangi işler yaparak yaşamalıyız sence" diye sormak.

e-) Günün sonunda:

"Bugün Allah *celle celeluhu* için ne yaptık?" diye sormak gibi.

Seminerlerimizde bulunan hanımlardan birisi, henüz yedi yaşındayken, evlerinin duvarında asılı olan: "Bugün Allah *celle celeluhu* için ne yaptın?" şeklindeki Hz. Ömer'in sözünü okuduğu her günün gecesinde yatağına yattığında kendisini muhasebe ettiğini ve Allah *celle celeluhu* için

neler yapabileceğini bulmaya çalıştığını ve bunun için sürekli planlar yaptığını anlatmıştır.

Bu sebeple anneler; gün içerisine dini kavramlardan ne kadarını serpiştirirlerse, çocuklarının zihinlerine dini hayatı yerleştirmeleri o kadar kolay olacaktır.

6-) Çocuklarla dini içerikli konuşma yapmaktan kastımız annenin; çocuğunun suyu israf ettiğini gördüğünde, onu karşısına alıp israf hakkında konuşması değildir.

Veya annenin, yalan söylediğini fark ettiği çocuğuna dürüstlük hakkında ayet ve hadisleri anlatmaya çalışması da değildir. Aksine çocuk, henüz bir konuda hiç davranış sergilemeden önce, o konu hakkında bilgilendirici ve ders niteliğinde konuşmalar yapmasıdır. Dini içerikli sohbetten kastımız, çocuğu eleştirmek ve hatası üzerine bir sohbet bina etmek değil, günlük aktiveler arasına dinin bilgilendirici kısmını ortaya çıkarmaktır.

Mesela kız çocuğunuz, henüz tesettür sorumluluğuna erişmeden ve: "Bu tesettür çok zor." demeden önce sizin: "Tesettürüme bu şekilde özen göstermem, aslında kolay değil ama Allah bu şekilde yapmamı istediği ve bundan memnun olduğu için bunu yapmak bana mutluluk veriyor." demeniz gerekir.

Veya erkek çocuğunuz, faiz kullanmayı size tavsiye etmeden önce: "Aslında düşük kredili faizle ev alabilir ve kiradan kurtulabilirdik fakat Allah *celle celeluhu* bunu yasakladığı için buna asla yaklaşmıyoruz." demeniz gerekir.

Veya çocuğunuza, erkek ve kadın mahremiyetinin hangi sınırlar çerçevesinde olması gerektiğini öğretmeniz için onun bunlara ilgisinin başlamadan önceki bir zaman dilimini kullanmanız gerekir. Çünkü çocuğunuza mahremiyet

konularını; henüz küçükken hiç öğretmediyseniz, büyüyüp de karşı cinse ilgisi başladığında ona söyleyeceğiniz sözünüz, istediğiniz etkiyi göstermeyecek ve çocuğunuz sizi reddedecektir.

Yani çocuklarınıza; neyi neden yaptığınızı veya neden yapmadığınızı doğru bir dille vaktinde anlatmayı başaramazsanız, çocuklarınız bu nedenleri asla öğrenemeyecektir.

Bu konuya, çağımızdaki bazı Müslüman ailelerin çocuklarıyla ilgili serzenişte bulunmalarını örnek gösterebiliriz. Pek çok aile çocuklarıyla ilgili şu şekilde serzenişte bulunmaktadır:

"Çocuğumuz, dini sorumluluklardan hiç haberi yok gibi konuşuyor ve bu bizi çok şaşırtıyor. Sanki bizim evimizden başka bir evde büyümüş gibi."

Bir ailenin çocuğu ile ilgili böyle serzenişte bulunmaması için; çocuğun, evdeki din gündeminden haberinin olması gerekir. Eğer çocuklarınız; sizin evinizde büyüyor olmasına rağmen, sizin gündeminizden tamamen habersiz kalmışsa, sizin evinizde büyüme hakkı kaybolmuş demektir. Ve bu durum çocuğu büyük bir zarara uğratır.

Mesela siz; ertesi gün bir gezi planlıyor ve bunun için hazırlık yapıyor olsanız, çocuğunuza bu plandan bahsetmediğiniz sürece çocuğunuzun bundan haberi olabilir mi?

Tabi ki olmaz. Fakat siz, bu geziyi hep aklınızda tuttuğunuz için çocuğunuzun da bundan haberi olduğunu sanırsınız. Öte yandan aslında çocuğunuz bundan bihaberdir çünkü onu gündeminize dâhil etmemişiniz, bundan ona hiç bahsetmemişinizdir. İşte dini gündem de böyledir. Siz; dini dersler yapar, arkadaşlarınızla dini sohbetler yaparsınız ama çocuğunuz, henüz çocuk odasından çıkamamıştır.

Siz ise; dini hayatı kendi gündeminizde tutuyorsunuz diye, çocuğunuzun da bundan haberi olduğunu sanırsınız. Oysa din gündemini, çocuğunuzun anlayacağı seviyeye indirip onunla bunu sevecen bir üslupla devamlı olarak paylaşıyor olsaydınız böyle bir sonuçla karşılaşmayacaktınız.

Eğer zaman zaman evde dini gündem oluşturmaz ve bunun üstüne bir de nasihat konusunu yanlış anlayarak çocuklarınızı, hiç dinlemedikleri konuşmalara maruz bırakıp kulaklarının sağırlaşmalarına sebep olursanız; hem aileniz bir minik üyesini hem de İslam binası önemli bir tuğlasını kaybetmiş olur.

Nitekim pek çok anne; dini konulara, ancak ihtiyaç duyduğu ve sıkışmışlık hissettiği zamanlarda başvuruyor ve çocukla dini sohbet nasıl yapılır bilmiyor. Sonra da çocuğunun, dini sorumlulukları yerine getirmesini bekliyor.

Hem din ile ilgili hiç gündem oluşturmuyor, günlük hayat içerisinde sık sık Allah'ı *celle celeluhu* hatırlatan araçlara işaret etmiyor hem de çocuk bir hata yaptığında saatlerce nasihat etmeye hak sahibi olduğunu sanıyor. Oysa çocuğumuzdan; öğretmediğimiz hiçbir şeyi yapmasını beklemeye ve onu soğutmaya sebep olan, üç kelimeden uzun nasihatler etmeye hakkımız yoktur.

7-) Günümüzde pek çok Müslüman anne; çocuğun dini eğitimi sürecinde, hal dilinin mi, kal dilinin mi daha önde olması gerektiğini merak etmektedir.

Yani anneler; çocuğun dini eğitiminin: "Allah için ibadet ederiz." Veya: "Bizler Müslüman olduğumuz için her işimizi Allah için yaparız." veya: " Dua edersek Allah *celle celeluhu* bizi duyar ve bize yardım eder." gibi sözler üzerinden mi, yoksa bilfiil dua ederek ve bilfiil ibadet

ederek örneklemek üzerinden mi devam etmesi gerektiğini anlamak istemektedir.

Bu konuyu açıklarken; öncelikle şu gerçeği iyi kavramamız gerekir ki çocuklar, anne babalarının öneri ve nasihatlerinden ziyade, onların davranışlarına kendilerine adapte ederler. Bu nedenle çocuk yetiştiren kişilerin, sürekli nasihat etme yönteminden ziyade, kendi yaşamlarıyla çocuklarına örnek olmaları gerekir. Hepimiz biliriz ki; çocuğa en çok, ailesinin yaşam tarzı etki eder.

Çünkü gerek Allah *celle celeluhu* hakkında, gerek Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem:* hakkında söylenmiş her söz; çocuğun zihninde sadece soyut anlamlardan ibaret kalır. Ve anneler ancak; dini düşünceyi, soyut bir sembol olmaktan kurtarıp inancın getirdiği bir amel olarak ortaya koyduklarında çocuğun zihni, dini ve inancı gerçek anlamda kavramaya başlar.

Yani eğer küçük çocuk; Allah'ı *celle celeluhu* aklına getirdiğinde namazı aklına getiriyor, namazı aklına getirdiğinde ise, seccade, takke ve tesbih gibi namazı temsil eden eşyaları aklına getiriyorsa, onun dini eğitimi doğru bir zeminde ilerliyor demektir.

Değilse çocuk dini; soyut ve afaki bir şekilde tanır. Ve din, sadece onun zihin dünyasında hapsolmaya mahkûm olur. Nitekim Hz. İsa'nın tebliğ ettiği hak dini Hristiyanların tahrif etmeleri de bu şekilde olmuştur. Çünkü eğer bir dinin inananları; o dini, gerçek hayat içinde sürekli canlı tutamıyorlarsa, o din belli bir zaman ve belli bir mekâna hapsolmak zorunda kalır.

Nitekim Gazzâli, anne babasının çocuğa anlattığı şeyleri önce kendileri yaşamaları gerektiğinin ve dini temsilin, çocuğun eğitim öğretiminde oldukça önemli olduğunun

altını özenle çizer. Ve çocuğun şahit olduğu olayları önce kalıcı hafızaya aldığını, daha sonra bunların arkasında yatan sebepleri merak edip bunların anlamını sorguladığını daha sonra da konuyla ilgili sarsılmaz bir inanç geliştirdiğini söyler. (Gazzâli, 1987: 165-169).

Fakat çocuğun; yaratılmış her şeyde Allah'ın izini görmesi için, hal dili ve kal dilinin dengede kullanılması gerekir. Bunun için annenin, hem ev içerisinde ibadetleri doğru temsil edebilmesi hem de çocuğa; inanç, ibadet, şükür, dua ve Allah'ın kullar üzerindeki hakları gibi konuları zaman zaman öğretiyor olması gerekir. Böyle olduğunda; çocuğun zihninde hem din ve inanç somut bir hale gelir hem de çocuğun dini nasıl yaşayacağı, Allah'a nasıl yaklaşılacağı konusundaki bütün merakı giderilmiş olur.

Yani çocuk; annesinin kal dilini kullanmasıyla, Allah'a karşı sorumlu olduğunu öğrenir, hal dilini kullanmasıyla da bu sorumluluğu nasıl yerine getireceğini görmüş olur. Anne çocuğa önce: "Evladım, bizim Allah'a karşı görevlerimiz var." diyerek kal dilini kullanır, sonra da namaz kılarak veya haram bir işten kaçınarak, bu sorumluluğu nasıl yerine getireceğini öğretir.

Önce çocuğa nimetleri göstererek, Allah'a *celle celeluhu* şükür borcunun olduğunu fark ettirir, sonra da kendisi bilfiil bir şükür eylemi yaparak çocuğa, şükrün nasıl yapılacağını göstermiş olur. Böylece çocuk; hem Allah'a karşı sorumlulukları olduğunu bilir hem de bu sorumlulukları nasıl yerine getireceği konusunda hiç tereddüde düşmez. Bu şekilde çocuğu din hakkındaki bilgisizlikten ve tereddütten kurtarmak tamamen ailenin görevidir.

Çünkü çocuk; Allah'a *celle celeluhu* borçlu olduğunu öğrenmezse onun haklarını ihmal eder. O muhtaç ve borçlu

olduğu Allah'ı nasıl memnun edeceğini bilemezse de bunun imkânsız olduğunu düşünüp bunu yapma isteğini kaybeder. Anneler çocuklarına Allah'ı *celle celeluhu* hem hatırlatıp hem de konuyla ilgili somut bir eylem ortaya koyarlarsa; çocuk hem Allah'ı sevmenin hem de ona kendini sevdirmenin yolunu bulduğu için, iç huzurunu sonuna kadar tadacaktır.

Bu sebeple çocuğun dini eğitim sürecinde sadece hal dili yeterlidir demek de sadece kal dili yeterlidir demek de doğru olmaz. Yeri geldiğinde kal dilinin bir adım öne geçeceğini, yeri geldiğinde de hal dilinin bir adım öne geçeceğini ve her iki dilin de birbirlerinden ayrılmaz bir bütün olduğunu bilmek gerekir.

Nitekim sadece söylemek ama örnek olmamak, konuşmanın etkisini yok edecekken, dille söylenmeden sadece uygulamak da konunun çocuğun dikkatinden kaçmasına sebep olacaktır.

Nitekim günümüz Müslüman ailelerinin, çocuklarına dini sorumluluk ve Allah inancını öğretmekte yetersiz kalışlarının temel nedeni budur. Çünkü dini eğitim; sadece hal diline hapsolduğunda da sadece kal diline hapsolduğunda da yetersiz kalmaya mahkûm olur. Eğitimin doğru ilerlemesi için; hem hal dilinin, hem de kal dilinin kullanılması gerekir. Mesela; anneler, sofraya koydukları bir yiyeceğe ellerini uzatırken, çocuklarının duyacağı şekilde: "Bu nimetleri bize Allah *celle celeluhu* vermiştir ve bizim de onu razı etmek sorumluluğumuz vardır." şeklinde konuşmalar yapmaları, ardından da bilfiil şükretmeleri gerekir.

Veya bir marketten alış veriş yaparken hem; "Yabancı bir erkeğin eline dokunmayı Allah yasaklamıştır." diyerek konuyu çocuğun zihnine sunmalı hem de bu hassasiyete dikkat ederek ona mahremiyetin sınırlarını göstermelidir.

Eğer anne, kendisi bu konuda hassas olduğu halde bu meseleyi çocuğunun anlayacağı şekilde anlatamazsa, çocuk annesinin böyle bir hassasiyeti olduğunu kavrama imkânı bulamaz.

Bu noktadaki birinci kaide; kal dilimizin hal dilimizle uyum içerisinde olması, yani bir şey söylüyorsak ona uyumlu hareket etmemiz, bir şey yapıyorsak da ona uyumlu konuşmamızdır.

İkinci kaide ise; hal dili olmadan kal dilinin, dinin günlük hayatta var olmayacağını ve afaki gibi göstereceğini bilmemiz, kal dili olmadan hal dilinin de açıklayıcı ve öğretici olmadan dini vicdanlarda hapsetmeye sebep olacağını bilmemiz gerektiğidir.

Doğru olan yöntem; hal dili ve kal dilini aynı amaç doğrultusunda birlikte kullanmaya çalışmak ve dini hem sözlerle hem de eylemlerle birlikte destekleyerek çocuğun bilincine sunmaktır.

İKİNCİ BÖLÜM

ANNELER DE RABLERİNİN ARAMAKTADIR

Çocuklar için, annelerinden gördükleri ve duydukları her şey adeta kutsal birer öğüt olarak kabul edilir. Çünkü çocuk için anne, başka insanlara benzemez. Nitekim Rasulullah'ın *sallallahu aleyhi ve sellem:* da buyurduğu gibi: **"Cennet annelerin ayakları altındadır."** (Nesâî, Cihad, 6)

Annenin tek bir sözü ve tek bir bakışı, çocuğun ta en derinlerine kaydedilir. Bundan dolayıdır ki anneler; çocuklarının ellerinden tutup onları Rableri ile tanıştırmak istiyorlarsa öncelikle kendileri Rableri ile aralarındaki mesafeyi kapatmaya çalışmalı ve: "Çocuğuma Allah'ı öğretebilmem için, kendi inancımı nasıl daha iyi bir hale getirebilirim?" diye sormalıdırlar. Çünkü kendisi Allah'a uzak olan bir annenin, çocuğunu Allah'a yaklaştırması imkânsız olacaktır. Ve eğer annenin inancı sağlam olmazsa; ne çocukları için, ne de kendisi için yaptığı hiçbir amel ve davranış sonuca ulaşmayacaktır.

Yani anne; önce kendi çocukluğunda benimsediği inançla ilgili öğrendiklerinin üzerine ilaveler yapmalıdır. Çünkü çocukken öğrendiklerimiz, bizim o yaşlardaki inancımızı ayakta tutacak kadardır. Büyüdüğümüzde ise, bu inancımızı olgunlaştırmak için mutlaka çaba

göstermek zorundayız. Fakat esefle belirtmek gerekirse pek çok annenin; çocukluğunda kendisine öğretilen inanç binasına hiçbir ilave yapmadığı görülür. Hal böyle olunca artması temenni edilen iman, yavaş yavaş azalmaya ve Müslüman olunduğu sanıldığı halde, inançların içine şirk unsurları karışmaya başlar. Çünkü amellere dikkat edildiği gibi, inanç konusu hiç dikkate alınmamıştır. Öte yandan inanca şirk unsuru karışmış hiç kimsenin yaptığı amellerin değerlendirmeye alınmayacağı, filizlenip boy vermeyeceğini de biliyoruz.

Buna tarihten en güzel örnek Rasulullah'ın *sallallahu aleyhi ve sellem:* amcası Ebu Talib'in örneğidir. Amcası Ebu Talip'in Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem:*'a ve İslam'a hizmeti, aslında Hz. Ebu Bekir'den bile fazlaydı. Hz. Ebu Bekir, Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem:*'ın 23 yıl yardımında olduysa, Ebu Talib'in yardımı, Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem:* doğmadan bile önce başlamıştı. Ebu Talib, Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem:* anne ve babasını kaybeder etmez onu himaye etmiş ve peygamberliğinin ilk günlerinde ona hep destek olmuştu. Fakat esefle belirtmek gerekir ki: "La ilahe illallah" diyemediği için yaptığı hiçbir iş değerlendirmeye alınmayacaktır. Çünkü inancı olmayan bir kişinin amelinin ne değeri olur?

Bu sebeple anneler olarak, çocuklarımıza iyi bir anne olmak ve bazı ahlaki kusurlarımızı düzletmek için büyük bir emekle çalışacaksak, öncelikle başlangıca müdahale etmeli, inancımızı olgunlaştırmaya ve varsa kusurlarını gidermeye çalışmalıyız ki emeklerimizin bir karşılığını alalım. Nitekim eğer ki dinimizin, bize hayat veren bir kaynağa dönüşmesini istiyorsak, onu her türlü dış unsurdan ayıklamak zorundayız. Çünkü tevhidi düşünceyi, bütün benliğimize nakşetmediğimiz ve hangi nedenle olursa olsun

Allah'ın *celle celeluhu* hakkı olan bir hususu, bir başkasına ait tanıdığımız sürece, dinin hayat veren kaynaklarına ulaşmamız asla mümkün olmaz.

Oysa din, hayat verir. Ve bütün canlılıkların asıl kaynağıdır.

Bugün pek çok anne; çocuklarına bildikleri doğruları öğretebilmek için öfke gibi, sabırsızlık gibi ahlaklardan kurtulmak istiyor. Fakat şu çok iyi bilinmelidir ki bir insan eğer; yanlışlarını geride bırakmak istiyorsa öncelikle mutlaka inanç konusunda Allah'ın *celle celeluhu* yarattığı fıtratı bulmalıdır. Davranışlarda doğruyu bulmak için, inançta doğruyu bulmak gerekir. Çünkü kişinin doğru inanca sahip olması, günahları ve kötü eğilimlerinin arasına sağlam bir set olur.

Bununla ilgili bir kutsi hadiste Allahu Teâla şöyle buyurmuştur: **"Ben bütün kullarımı Hanif fıtratında yarattım. Derken şeytanlar onlara geldiler ve onları dinlerinden çevirdiler. Böylece onlara helal kıldığımı haram kıldılar. Hakkında delil indirmediğim bir şeyi bana ortak koşmalarını onlara emrettiler."** (Müslim; 746)

Demek ki bir kişi; fıtratına kodlanmış olan doğru inanç üzerine olursa, ancak o zaman doğru bir yaşantı üzerine olur. İnançta yanlışa düşerse de şeytanlar ona her türlü çirkin yolu güzel gösterirler.

Peki, fıtratımıza kodlanmış olan bu doğru inanca sahip olmak ve gerçekten "La ilahe illallah" diyebilmek için ne yapmamız gerekir?

Bunun için ilk olarak; "La ilahe illallah" kelimesinin inceliklerini bilememiz gerekir.

Bu incelikleri şu şekilde sıralayabiliriz:

1-) İlk olarak; Allah'tan başka yaratan, rızık veren, gözeten ve idare eden, hüküm koyan olmadığına tam olarak inanmak.

Çünkü Hz. İbrahim'i en büyük tevhid önderi yapan onun şu sözleridir: **"İbrahim, dedi ki: "Onlara yalvardığınızda sizi işitiyorlar mı? "Yahut size fayda veya zararları dokunur mu?"** (Şuara; 72,73) "O, beni yaratan ve bana doğru yolu gösterendir. O, bana yediren ve içirendir. Hastalandığımda da O bana şifa verir. O, benim canımı alacak ve sonra diriltecek olandır. O, hesap gününde, hatalarımı bağışlayacağını umduğumdur."(Şuara; 78-82)

Son nefesinde "La ilahe illallah" demeyi arzulayan her insanın; tıpkı Hz. İbrahim'in inandığı gibi, bütün bu işlerin sadece Allah tarafından yönetildiğini kabul etmesi gerekir.

2-) İkinci olarak; yaratan Allah *celle celeluhu* olduğuna göre bütün hayatın onun istediği gibi yaşanmak zorunda olduğunu, bütün hayatın ibadet olduğunu, insanın her işini sadece O'nun rızası için yapması gerektiğini kabul etmesi.

Nitekim bir tevhid önderi olan Hz. İbrahim'in namazından tutun, bütün hayatı, bütün yaşam şekli, hatta ölümü bile: "La ilahe illallah" içindi. Şu ayette bu durum çok güzel ifade edilmiştir.

"De ki şüphesiz benim namazım, ibadetlerim hayatım ve ölümüm âlemlerin Rabbi olan Allah içindir." (Enam; 162)

Bu sebepledir ki eğer bir kişi: "Acaba kelime-i tevhidi ben nasıl anlayabilirim?" diye sorarsa, mutlaka: **"De ki şüphesiz benim namazım, ibadetlerim hayatım ve**

ölümüm âlemlerin Rabbi olan Allah *celle celeluhu* **içindir."** (Enam; 162) ayetini iyi anlaması gerekir. Çünkü İbrahim (as)'ın temsil ettiği tevhidin ana noktasında bu ayet vardır. Bu ayette de Hz. İbrahim'in, kendisine dair ne varsa onu sadece Allah'a *celle celeluhu* hasrettiği anlatılır. Demek ki bir insan; hayat, ölüm ve ibadet gibi sahip olduğu sermayelerden ne kadarını sadece Allah'a *celle celeluhu* hasrederse o kadar tevhid ehli olur. Ve o denli bir ihlas sahibi olur. Değilse kusurlu, eksik ve manevi yönden yarım bir insan olur. Çünkü sadece ve sadece Allah için yapılan işler insanı yüceltir. İnsan Allah'a *celle celeluhu* döndükçe, aslında kendi insanlığını tamamlamış olur.

3-) Üçüncü olarak; Allah'ın *celle celeluhu* güzel isimleri ve üstünlük ifade eden sıfatları olduğunu bilmek ve bu isim ve sıfatlarda Allah'a *celle celeluhu* benzeyen ve O'na ortak olanın olmadığına da tam anlamıyla inanmak.

Nitekim bu inanç şubelerinden herhangi birisinde bir kusur taşıyan insan, gerçek inanç fıtratından uzaklaşmış olur. Fıtrattan uzaklaşan kişiye de şeytan çok kolay etki eder.

Bu şekilde gerçekten "La ilahe illallah" diyen bir insanın; bütün hayatı, bütün dünyası, gerek psikolojik gerek sosyolojik bütün davranış tercihleri değişerek, yeni bir şekil kazanır. Artık o, Allah'ın *celle celeluhu* yeryüzündeki halifesi olur. Ve onun mesleği, cinsiyeti ve ırkı önemini kaybederek, bütün vasıfları teke iner, hepsi de sadece halifelik vasfında birlenir.

Bu sebeple Müslüman anne de ilk olarak inançla ilgili kusurlarını gidermelidir. Çünkü annenin bütün davranışlarının ahenkli olması ve amellerinin kemale yaklaşması için öncelikle inancını kemale erdirmesi gerekir. Ancak

bundan sonra, hangi davranışını düzeltmesi ve kendisini nasıl daha iyi hale getirmesi gerektiğine bakabilir.

Nitekim Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem:*'ın sahabesi, namaz nasıl kılınır, oruç nasıl tutulur, öfke nasıl yutulur, çocuklar İslam'a göre nasıl terbiye edilir bunların hiç birisini bilmeden iman etmişlerdi. Allah'a *celle celeluhu* inanmış ve Kelime-i Tevhidi tastamam kabul etmişlerdi ama bu sözün ardından onları hangi sorumlulukların beklediğini bilmiyorlardı. Ama imanlarını kâmil yaptıkları için sonraki işler onlara çok kolay gelmişti.

Hatta Abdullah İbn-i Ömer (ra.)'ın şöyle dediği rivayet edilir: "Ben uzun bir ömür sürdüm. Bizim her birimize Kur'ân'dan önce iman öğretiliyordu. Sonra öyle insanlar gördüm ki, onlara imandan önce Kur'an öğretiliyor, onlar da Fatiha'dan sonuna kadar onu okuyor, ama ne emrettiğini, neleri yasakladığını ve nelerin bellenmesi gerektiğini bilmiyorlar." (Hadislerle Müslümanlık, 3/512.)

Demek ki İslam'ı öğrendikçe değişmek isteyen bir insan, öncelikle imanı öğrenmeli ve Allah'ı *celle celeluhu* kalbinde hangi makama koyuyor ona bakmalıdır. Çünkü insan kalbinde Allah'ı hangi makama yerleştirirse, Allah *celle celeluhu* ona o makamdan hitap eder. Ve eğer insan, Allah'ı *celle celeluhu* sadece ona has ve başka hiç kimsenin oraya çıkamayacağı bir tevhid makamına oturtursa, Allah *celle celeluhu* o insanla kendi hakkı olan o tevhid makamından konuşur. Sonra da onun kalbine tam anlamıyla hükmeder. Allah *celle celeluhu* onun kalbine hükmedince de kalbi bedenine hakkıyla hükmetmeye başlar.

Nitekim Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem:*'ın sahabesi, Müslüman olur olmaz İslam dışı olan her şeyden hemen

vazgeçmişler ve hiçbirisi de: "Bizim alışkanlıklarımız var. Bunlardan nasıl vazgeçeriz?" dememişlerdi.

İşte Allah'ı *celle celeluhu* birlemek böyle olur. Sana dair ne varsa hepsini getirip ortaya koyarsın.

Eğer anneler, sorunlarını kendi kendilerine çözmek, doğru kararları kendi kendilerine alabilmek ve yanlış yöne sevk etmeye çalışan herkese karşı donanımlı olmak istiyorlarsa, bunun için mutlaka inançlarını fıtrat üzerine tutmaları ve her türlü şirk unsurundan korumaları gerekmektedir. Çünkü insan, inancı kemale erip; Allah'ı daha iyi tanımaya başladıkça ve dünyevi değil uhrevi olmayı öğrendikçe, onu doğruya çağıran kalp kuvveti aktif olmaya başlar. Kalp kuvveti aktif olan kişinin de; eli, dili ve bütün bedeni Allah'tan tam olarak korkar ve ona saygı duyar olur. Nihayetinde de her hangi bir hata veya günah konusunda kalbinden gizli gizli uyarılar alır. Doğrunun ve yanlışın ne olduğu konusunda asla tereddüde düşmez. Ve dünyaya nefsinin gözüyle bakmaz. Canının istediği şeyler, Rabbinin istekleriyle örtüşüyor mu örtüşmüyor mu bunu bilerek yaşar. Ve Rabbinin istediği bir hayat ona huzur ve mutluluk verir. Çünkü içinde bir ilim ve hikmet pınarı coşmuştur.

Nitekim Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem:* **"iyilik kişinin huzur bulduğu ve kalbin tatmin olduğu şeydir. Günah ise, insanlar sana fetva verseler de kalbini tırmalayan ve göğsünde tereddüt oluşturan şeydir."** (Darimi; 2/245) buyurmuştur.

Müslüman bir anne; Allah'a *celle celeluhu*, Hz. Asiye ve Hz. Meryem'in gösterdiği gibi bir ilgi gösterirse, Allah *celle celeluhu* onun kalbinden onu hayra çağıran fıtratı esirgeyecek değildir. Çünkü inancını sürekli tashih edip geliştirmek

ve bütün yaşamını ibadet haline getirmek isteyen bir insanı, Allah *celle celeluhu* bunlardan mahrum etmez.

RABBİNİ BULAN İNSANIN ARAYIŞI DİNER

İnsanların, sürekli bir şeyleri başarmak için koşturup durduğunu görürsünüz. Sürekli bir çaba ve gayret içindedirler. Hedeflerin birisi biter, bir diğeri başlar. Her sabah evlerinden çıkarlar ve sonra tekrar evlerine dönerler. Nihayetinde onları; her sabah rahatlarından ederek, evlerinden çıkartan çok fazla neden ve hedef vardır.

Fakat bu koşuşturmaların çoğunun hiç ardı arkasının kesilmediği görülür. Ve görünüşe göre bir sonu ve nihayeti de olmayacak gibidir. Çünkü koşuşturmaların pek çoğu, uzaktan su gibi görünen seraplardır ve hepsi de bir yanılsamadan ibarettir. Nitekim eğer insanlar bir şeyler için çaba gösterir fakat çabalarında Allah *celle celeluhu* ile ilgili bir gayeleri olmazsa, sonunda buldukları şey sadece serap olacaktır.

Arabanızla yaptığınız uzun yolculukları hatırlayın. Karşınızdaki asfaltın üzerinde sanki bir su birikintisi varmış gibi görünür değil mi? Uzaktan su gibi görünür ama yaklaşınca tamamen kaybolur.

İşte bu şeyin adı seraptır.

"İnkâr edenlerin işleri, engin çöllerdeki serap gibidir. Susayan kimse onu su zanneder, fakat oraya geldiğinde hiçbir şey bulamaz. Orada Allah'ı bulur ve O da hesabını görür. Allah hesabı çabuk görendir." (Nur; 39)

İnkâr edenlerin bütün amelleri böyle seraplardan ibarettir. Ne için koşmuşlar ve ne için çalışmışlarsa sonunda gittikleri yerde aradıkları şeyi bulamazlar ama mutlaka Allah'ı bulurlar. Allah'ı *celle celeluhu* tanımayan ve ahiret hayatını hedefine koymayan herkes, aslında boş çabalar için koşar durur. Bir istek biter, birisi başlar ama sonunda elde hiçbir şey kalmaz. Ve eller boş kaldığı için koşturma hep devam eder gider.

Çünkü henüz elde edemediğimiz her şey, uzaktan çok kıymetli görünür. Bekâr kişi, mutluluğu evlilikte sanır. Evli kişi, maddi durumunu düzelttiğinde gerçekten mutlu olacağını sanır. Günün birinde bütün bunları elde eder ama mutluluğu yine bulamadığını görerek çok şaşırır. Çünkü aslında pek çok şeyin imajı, kendisinden daha caziptir. Elde edemediği şeyler, insana her zaman olduğundan daha cazip görünür. Sanır ki onu elde ettiğinde hayatı gerçekten anlam bulacak. Elde eder, ama o anlamı yine bulamaz.

Fakat Müminlerin durumu böyle değildir. Çünkü onlar her işlerinde kazançlı çıkarlar. Çünkü her işlerinde Rablerine dönen ve ibadet kastı olan yüce bir amaçları vardır.

Nitekim biz fark etsek de etmesek de kalbimiz sürekli ne için yaşadığımızı ve ne amaçla yaşamaya devam ettiğimizi bulmaya çalışır. Ve çoğu insan, bunu bulmak için önüne sürekli hedefler koyar. Sanır ki o hedefleri başarınca hayatın anlamlı hale gelecek. Fakat o anlamı asla bulamaz.

Oysa Allah'ı arayan ve sürekli ona yaklaşmayı arzulayan kişilerin, asla hedef sorunu olmaz. Çünkü yaptıkları her işte zaten Allah'a dönen bir gaye vardır ve gayeye ulaştıklarında sonunda Allah'ın *celle celeluhu* rızasını kazandıkları için hiçbir zaman boşluğa düşmezler.

Bu sebeple; bütün işlerimizi ibadet kastıyla yaparak, yaratılış gayemize uyumlu yaşamamız ve bir işi Allah için yaptığımızı anladığımızda devamlılıkta ısrar etmemiz, değilse hemen terk etmemiz gerekir. Eğer böyle yapmazsak, kalbimiz sürekli yeni arayışlar peşine düşer ama bulduğu hiç bir şeyden de mutmain olmaz.

Çünkü bir insan, yaptığı işlerde Allah ile ilgili bir gaye bulmazsa, Allah *celle celeluhu* onu o yaptığı iş üzerine terk eder. Ve onu kendi haline bırakır. Böylece hiçbir isteğine tam olarak kavuşamaz. Allah *celle celeluhu* onun bütün istekleri ile arasına bir imkânsızlık duvarı örer de artık onu sürekli gamlar, kederler ve tasalar istila eder. Artık ne rahata, ne de huzura kavuşur.

Nitekim insan psikolojisi üzerine yapılan bir araştırma, insanlardaki huzursuzluğun neden kaynaklandığını ortaya koyan ilginç bazı sonuçlar bulmuştur. Araştırmanın sonucunda; her hangi bir yüce anlamı olmayan, iyilik ve salih ameller dışında, kişinin sadece kendini tatmin edecek basit amaçlar uğruna yaptığı her işin, nihayetinde kişinin DNA'sına hücum edip, ondaki stres genlerini aktive ettiği ve vücutta depresyon birikimi yaptığı ortaya çıkmıştır. Kişinin yaşadığı anlık tatminler ve amaçsız işler, onda bir sıkışmışlık hissi aktive ediyor ve kişi, dünyevi haz veren ve yüce bir gaye ile yapmadığı her işin sonunda DNA da stres biriktiği için hemen depresyona giriyor, ruhsal bir çöküş yaşıyor.

Öte yandan yine araştırmaya göre; belli bir yüce ideal ve uhrevi hedef uğruna yapılan işlerde ise, hücrelerdeki stres yok olacak kadar azalıyor ve DNA'da depresyon eğilimi tamamen yok oluyor.

Bu araştırma aklımıza şöyle bir soruyu getirebilir: "Bizler; yemek içmek, gezip dolaşmak, uyumak dinlenmek, çalışmak kazanmak gibi dünyevi işleri yapmak zorundayız. Bunlar için nasıl ulvi bir gaye bulabiliriz?

İşte meselenin kilit noktası da buradadır. Bizler yemek yerken; o yediklerimizle ibadetler eder, namazlar kılarız. Gezerken; zihnimizi dinlendirir, Kur'an okumaya ve ilme elverişli hale getiririz. Çalışıp kazanırken de bütün kazancımız evimiz ve ailemiz için sadaka olur. Demek ki aslında her işimizi Allah için yapma imkânımız vardır. Ve ancak işlerimizde Allah'a *celle celeluhu* dönen bir gaye bulursak, o zaman bu işler bizim her zaman lehimize olur. Değilse bize zarar verecek işler olmaya başlar.

Çünkü aslında bütün insanlığın derdi aynıdır. Hepimizin içinde bir gurbetçinin hüznü vardır. Asıl dünyamızdan kopup geldiğimizden beridir bu dünyaya yabancı olduğumuz için hüznümüz hep devam eder. Nitekim cennetten çıktık ve ona tekrar dönmenin yollarını arıyoruz. Hepimiz sürekli olarak, asıl vatanımıza dönmenin çabasındayız. Kimimiz; cenneti bu dünyada bulmanın planlarını yaparken, kimimiz de gerçek cennete tekrar kavuşmanın hayaliyle yaşıyoruz. Sözün özü şudur ki insan, hangi dünyevi makama ulaşırsa ulaşsın, hangi süfli mutluluğu tadarsa tatsın içinde hep asıl vatanına kavuşamadığının hüznünü hissedecektir. Ve bu hüzünden de kaçışı yoktur. Bu yüzdendir ki, sadece Rabbine dönen işler onu mutlu eder.

Çünkü Kur'an; insanın servetle, mülk ve makamla mutluluğa kavuşacağını zannetmesinin çok büyük bir vehim olduğunu söyler. Bunları elde etmeyi yasaklamaz ama bunların huzur veremeyeceğini de söyler.

Nitekim: **"Kalpler ancak Allah'ı anmakla mutmain olur."** (Rad; 28)

Fakat çoğu insanın bu gerçeklerden haberi yoktur. Dolayısıyla da sahip olunca kendisine iyi geleceğini düşündüğü nice hazların peşinde koşar. Bu hazların hepsinin asla tamamlanmayacak hayaller olduğunu, sonunda ise sadece acı vereceğini de bilmez.

Oysa Allah'ı *celle celeluhu* bilen insan böyle değildir. O, içinde hissettiği bu özlemin kaynağını bilir. Ve her daim kendisinin izlendiğinin de farkındadır. Dolayısıyla onun halinde hep bir başkalık vardır. İrfan önce onun kalbini kaplar. Sonra hallerine yansır. Sonrasında ise, çevresindeki atmosfere doğru taşarak çağlar.

Allah'ı bilen; eşyayı doğru anlayan bir insan, çevresindeki bütün insanların özendiği pek çok şeyin aslında ne kadar basit, değersiz ve geçici dünyanın geçici kıymetleri olduğunu görür ve böylece kendi seyru seferini tamamlamış olur.

Ve seferini tamamlayan insanın; Allah'ın *celle celeluhu* rızasını kazanmak niyetiyle yaptığı her iş, onu yolun en sonuna, en bereketli kaynağa götürür ve kalbini doyuracak bir nihayete ulaştırır.

Eğer bir Müslüman, her işinde Allah'ın *celle celeluhu* rızasını gözetmeyi öğrenirse, her işinin sonunda bir başarıya ulaşır ve her işi, onun kalbini tatmin eden bir zikir olur. Hiçbir zaman da boşluğa düşmeden yaşamayı öğrenir.

Bu kalp huzuruna ulaşmak istemeyen var mıdır?

ANNELER, YARATILIŞ AMAÇLARINI BULMAYA ÇALIŞMALIDIR

Aslında hepimiz, bir yaratılış amacımız ve Allah'a *celle celeluhu* karşı sorumluluklarımızın olduğunu ve bu sorumlulukları yerine getirmek için mutlaka kendimizde bazı değişimler başlatmamız gerektiğini biliriz.

Nitekim bazımızın ahlakla, bazımızın inançla, bazımızın da İslami hayatla ilgili değiştirmek istediğimiz alışkanlık ve davranışlarımız vardır.

Bazılarımız; namazı ilk vaktinde kılamadığından, bazılarımız da namazı beş vakit kılamadığından yakınıp artık düzenli namaz kılmak istediğimizi söyleriz.

Bazımızın; evlerimizdeki güzel ahlak atmosferine zarar verecek; haset, kıskançlık, kibir gibi olumsuz özelliklerimiz vardır. Ve bunları değiştirmek isteriz.

Kimimiz; evde daha dirayetli bir anne olmak, kimimiz günah ve hatalarımızı geride bırakacak şekilde daha iyi bir kul olmak için değişmek istediğimizi söyleriz.

Bazen bir sahabenin hayatını okuyup onun Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem*:'tan öğrendiği her şeye mazeretsiz itaat ettiğini öğrendiğimizde ona özenip değişmek isteriz. Bazen de yeni tanıştığımız bir annenin çocuklarıyla kurduğu ilişkiye özenip onun sabır ve sükûnetine hayran olunca değişmeyi isteriz.

Kendimizdeki eksiklikleri fark eder etmez, içimizdeki değişim arzusu ateşlenir ve kökten bir değişime niyet ederiz. Nitekim hatasını fark eden her insanın, mutlaka bir değişimin telaşına düşmesi, hayatına yerleşmiş olumsuz davranış ve alışkanlıklarının esiri olmaya razı olmaması gerekir.

Çünkü insan; âlemlerde devinim yapmış, kendisinden önceki yaşam seyrinin ve kâinatın akışını etkilemiş bir varlıktır. Kendisini değiştirmeli değil mi?

Madem değişim, hiç değişmeyen gerçekliklerden birisi ve insanın son nefesine kadar bazen doğru yola, bazen yanlış yola değişmesi de kaçınılmaz, bize düşen bu değişim sürecini bizzat yönetmekten başkası olmamalıdır.

Çünkü bizler istesek de istemesek de belli bir sona doğru gidiyoruz. Nihayetinde bizi bekleyen bir akıbet var ve bu gerçeğe yüzümüzü dönmemiz hiç de akıllıca olmaz. Dini yaşantımıza yakından bakıp orada ne gibi kusurlarımız var bulmamız ve bunları değiştirmek için çaba sarf etmemiz gerekir. Nitekim eğer eksikliklerimizi bulmaya çalışmaz ve iyi yöne doğru değişmeye niyet etmezsek, maalesef kötü yöne doğru değişimimizi durduramayız.

Oysa insana sürekli daha iyiye doğru değişim göstermesi yakışır. Kötüye doğru değil.

Bu hiçbir zaman unutulmamalıdır.

ANNELER, ÇOCUKLARININ DİNİ EĞİTİMLERİNDEN SORUMLUDUR

Esefle belirtmek gerekirse çağımızda teknoloji ve onun ortaya çıkardığı yenilikler, çocuklar üzerinde hâkimiyet kurmaya başlamış durumdadır. Ve eğer çocuklarımıza dini eğitim verme konusunda yetersiz kalırsak, neredeyse başka hiç bir yerden bu açığı kapatamayacak durumdalar.

Çünkü çocuğun dışarıdan aldığı dini eğitimin, evdeki din eğitiminin yerini alması mümkün değildir. Dışarıdaki eğitim, ancak anne babanın çocukta oluşturduğu ilk dini

izlenimlerinin gelişimine katkıda bulunabilir. Ve eğer anneler, çocuklarına din eğitimi verme görevini ihmal ederlerse çocuklarının ruhsal eğitimini sekteye uğratmış olurlar. Bu durumda çocuğun hocaları kaybeder, çünkü bunu anne baba gibi tam olarak yapamazlar. Anne babalar kaybeder, çünkü çocuklarını eğitme fırsatını kaçırırlar. Çocuklar da kaybeder, çünkü dini ve Allah'ı *celle celeluhu* anne babadan öğrenme imkânı elden kaçmıştır. Oysa dinin, asla ihmal edilebilecek bir konu olmadığını iyi anlamak gerekir.

Böyle olduğu için de anneler; hem annelik hem de öğretmenlik görevini doğru yapmak zorundadırlar. Bu iki görevi hakkıyla yapmak için de klasik ebeveynlik modelinden kurtulmaları gerekir. Çünkü hem bir ebeveyn hem de bir öğretmen olmaları gerekmektedir.

Çünkü küçük bir çocuğun din ile ilk teması, her şeyde olduğu gibi annesi aracılığı ile gerçekleşir. Annelerinden öğrendikleri dini konular, çocuklar tarafından, son derece ciddiye alınır ve çocuklar, annelerinden öğrendikleri her bilgiyi: "mukaddes" sayarak kendi dünyalarının ta içine alırlar. Artık bütün bu bilgiler, kendilerine ait birer parça olmuştur.

Öte yandan; manevi dünyası ihmal edilen çocukların gelişimlerinde, pek çok arızanın oluşması da kaçınılmaz olur. Çünkü doğan her çocuğun yüzü, her zaman doğru yola dönüktür.

Nitekim küçük bir çocuğun elinden oyuncağını alıp, "Kim aldı acaba?" diye etrafa bakınsanız, çocuk sizden şüphelenmez. Çünkü masumdur. Ve her çocuk aslında çok hakiki bir Müslümandır. Hem de inancı, içerisine hiçbir şüphe ve tereddüt izi barındırmayacak kadar samimiyetle doludur.

Bize düşen ise; bu temiz fıtratı bozacak bütün etkenleri devre dışı bırakacak bir annelik modeline sahip olmak ve bunun için büyük bir özveri ve gayrete talip olmaktır.

Velev ki köklü bir değişim geçirmemiz gerekse de.

ANNE GİBİ ANNE OLMAK

Bir çocuğun manevi âleme açılan ilk kapısı annesidir. Eğer bu kapı olması gerektiği şekilde açılırsa çocuk ileriki yaşamında manevi iklimlere çok kolay dalar. Çocuğun hem ahlaki hem de dini gelişimi annesiyle kurduğu ilişkiye göre şekil alır.

Çünkü bir bebeğin dünyaya geliş serüveninde ilkin anne rahmine yerleşme vardır. İnsanın ilk canlılığı, yapışma ve bağlanma ile başlar.

Bu yapışma ve bağlanma, bebek doğduktan sonra da devam eder. Nitekim her yeni doğan bebek, doğal seyrinde büyümek için yanında kendisi ile ilişki kuracağı bir yetişkin arar. Ve o yetişkinle kurduğu ilişkinin şekli, onun bütün hayat hikâyesini doğrudan etkiler. O yüzden anneler çok kıymetlidir. Çünkü bebekler, kendilerinin annelerinden ayrı birer insan olduklarını bile bilemezler.

Bu sebeple anneler, bebek sahibi olmaya karar vermelerinden itibaren ruhlarında o minik varlık için mutlaka yer açmalıdırlar. Bunun için de kendilerine bakıp değiştirmeleri gereken ne varsa onu bulmalıdırlar. Çünkü eğer bir bebeğin annesi, bebeğinin yanında fiziki olarak var fakat duygusal olarak olmazsa, onun bütün benlik algısını, beyin yapısını ve dış dünyayı yorumlama biçimini olumsuz etkiler. Bu da onun ileriki yaşamında manevi boşluklara düşmesine sebep olur.

Çocuğun beyni ancak, annesiyle olan ilişkisi doğru zeminde ilerlerse gelişir. Yapılan pek çok araştırma, bu ilişkinin gerektiği gibi olmadığı durumlarda, çocuğun beyin hücrelerinin yavaş yavaş öldüğünü ve işlevini kaybettiğini ortaya koymuştur. Çünkü bebek dünyaya geldiğinde çok acizdir. Bakıma ihtiyacı vardır. Fakat bu bakımın en önemli kısmı ruhsal olan kısımdır. Nitekim annesi ile ilişki kuramayan bebekler ruhsal olarak ölürler.

Hiçbir anne, çocuğunun fiziksel doğumu için bu kadar zahmet çekmişken, onun ruhsal ölümüne sebep olmayı istemez. Ve eğer ki bir anne; evini bir mektep, çocuklarını da o mektebin en nadide talebesi olarak görüyor ve her bir çocuğuna çıkacağı inanç ve ahlak yolculuğunda tek tek rehberlik etmek istiyorsa mutlaka onlarla ilişkisini en verimli hale getirmelidir.

ÜÇ OLUMSUZ SONUÇ

Küçük bir çocuğun annesini yanında görmeyi istediği dönemlerde, anne onun yanında olmaktan mutlu olmazsa, aynı çocuk büyüdüğünde annesini yanında görmeyi istemez bir hale gelecektir.

Yetersiz ebeveyn ilişkisinin üç kötü sonucu vardır:

1-) Manevi boşluk hissi

Annesi ile yakın ilişkiler kuramayan ve bunu iyileştirmenin yolunu bilmeyen her genç, hayata manevi boşluk hisleriyle merhaba der.

Ardından da bu boşluğu dolduracak mecraların arayışına girerek, her türlü çağdaş akımın sıkı takipçisi olmaya başlar. Nihayetinde annesinin konuşmayı başaramadığı

genç, akşam sabah başkaları ile konuşur ve anne çocuk irtibatı tamamen kopar.

Öte yandan bebekliklerinden itibaren çocuklarımızın ruhuna ve kalbine hitap edecek bir ebeveynlik modeline sahip olursak, onları manevi boşluktan korumuş oluruz ve hiçbir çılgınlığın peşine düşmeyecek bir iç huzura sahip olurlar.

2-) Aile ile aidiyet kurulmaması

Yetersiz ebeveyn çocuk ilişkisinin bir diğer olumsuz sonucu, çocuğun aile ile bağ kuramadan büyümesidir.

Ailesinin değerleri ile sürekli çatışma halindeki gençler üzerinde yürütülen bir araştırmanın sonucunda ortaya çıkan veri, gözleri gençlere değil ailelere çevirmiştir. Araştırmanın sonucunda böyle gençlerin çoğunluğunun, ailesi ile sıkı bağlarının olmadığı, ebeveyn çocuk ilişkisinin çok zayıf olduğu görülmüştür.

Ailesi ile yeterli ilişki kuramayan ve kendini bir yere ait hissedemeyen çocuk, etrafında bu aidiyeti kuracağı bir ilişki arar. Bazı çocuklar bu ilişkiyi, arkadaşları ile kurar. Bazıları kendilerine ulaşılmaz idoller edinir. Bunun sonucunda aile bir üyesini kaybetmiş olur.

Asrımızdaki gençlik karmaşasının temelinde, kopuk aile bağı vardır. Gençler, başka aidiyet bağları buldukları için, ailelerinin beklemediği tercihler yaparlar. Eğer çocukluktan beri devam eden kopmaz bir bağ olursa da hayatlarındaki dönüm noktalarıyla ilgili aileleriyle istişare etmeye devam ederler.

Siz, bugün çocuklarınız ile bağınızı ve ilişkinizi sürekli gözden geçirdikçe ve onlarla olan bağınızı besledikçe, aslında kendinizin ve ailenizin geleceğine yatırımda bulunmuş

olursunuz. En iyi sonu garantilemiş olamazsınız belki ama kötü bir sondan da mümkün mertebe korunmuş olursunuz.

Çünkü ailesi ile "biz" olabilmeyi başarmış bir çocuk, gençlik karmaşasını, "biz" olmayı başarmış bir birey olarak karşılayacak ve ailesi ile çatışmaya sebep olacak seçimlerden mümkün olduğu kadar uzak duracaktır.

Eğer çocuğunuzun, bir ahlak abidesi olması arzunuz varsa, önce onunla kurduğunuz ilişkiye bakmanız gerekir. Çünkü çocuğuna kendini sevdirmiş bir ebeveynin, ona dinini sevdirmesi çok kolay olacaktır. Eğer bir ebeveyn çocuğuna karşı sevimsizleşmişse, ona kazandırmaya çalıştığı dini değerler de sevimsizleşecektir. Çünkü küçük çocuklar, sadece öğretilen dini öğrenmezler ayrıca dini, öğretildiği tarzda da öğrenirler. Örneğin küçük bir çocuğa din öğretilirken sevimsiz bir üslupla öğretilir veya Allah'ın *celle celeluhu* adaletli hikmet ve merhametli yönü ihmal edilen bir din öğretilirse, küçük çocuğun öğrendiği din sevimsiz bir din olacaktır.

İlk imajlar çok önemlidir. Bu sebeple anne, çocuğuna dini ilk öğreteceği anlara çok dikkat etmeli ve olumsuz olabilecek her etkeni devre dışı bırakmalıdır.

Nitekim Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem:* kendisini bütün çocuklara sevdirmişti. Onlarla arasındaki ilişki öyle güzeldi ki, onun yanında bütün çocuklar kendilerini biricik hissetmiş, etrafındaki hiçbir çocuğun değeri yok sayılmamıştı. Onlara o kadar candan davranıyordu ki, her bir çocuk sürekli Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem:*'ın yanında olmak, onun öğrettiği şeyleri yapmak için can atıyordu.

Nihayetinde bir cihad çağrısı yaptığında aynı çocuklar o cihada katılmakta yarışmışlardı. Çünkü Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem:*'ın onlara verdiği değerin farkında

oldukları için onun yönlendirdiği her şeyin, kendi faydalarına olacağını biliyorlardı.

3-) Bağımlılıklar

İster madde bağımlılığı, ister teknoloji ve sosyal medya bağımlılığı olsun, eğer ortada bir bağımlılık söz konusuysa, orada anne çocuk ilişkisinin kalitesine yakından bakmak gerekir.

Çünkü bağımlı gençler üzerinde yapılan pek çok araştırma sonucunda, özellikle sıfır altı yaş döneminde anneyle yeterince iyi bir ilişki ve bağ kuramama sorunu ortaya çıkmıştır. Eğer erken çocukluk döneminde anne çocuk ilişkisi sağlıklı bir düzlemde olabilirse, bu durum çocuğun sonraki yaşamında bağımlılık geliştirmesinin önüne geçen en önemli faktör olacaktır.

Çocuklarımızla kuracağımız sağlıklı ilişkiler onları ileri yaşamlarında çok büyük tehlikelerden koruyacaktır. Bu sebeple ebeveynlik davranışlarımıza, bunun bilincinde olarak daha yakından bakmamız gerekmektedir.

BİR ANNE ANLATIYOR

Seminerlerimize katılan bir anne, çocukları ile yeteri kadar ilgilenemediğinden yakınarak, durumunu şöyle anlattı:

"Dışardaki bütün insanlarla ilgilensem bana zor gelmiyor ama çocuklarıma karşı çok sabırsızım. Dışardaki insanların dini eğitimlerinin sorumluluğunu üzerime aldığım kadar çocuklarımın dini eğitimiyle ilgilenemiyorum. Onlarla oyun oynamayı veya sohbet etmeyi zaman kaybı olarak görüyorum. Her zaman yapılacak bir işim var ve sanki

henüz kendim olgunlaşmamış gibiyim. Kendime bile yetemiyorum. Kitaplarda çok fazla bilgi var fakat ben evime faydalı bir anne olma yolunda nasıl değişeceğimi bilmiyorum. Anneliğimdeki kusurlarımı ve aslında çocuklarımı geri planda gördüğümü yeni fark ettim. Artık onlara karşı hatalarımı biliyorum. Ama bir türlü kendimi değiştiremiyorum."

Örnekteki bu anne değişmeli değil mi?

Aynı zamanda dini hayatındaki eksikliklerini de hedef almalı, daha iyi bir kul olmaya çalışıp hatalarını düzeltme yolunu da tutmalıdır.

Bunu başarmak için de:

İnsan nasıl değişir?

Değişim nasıl gerçekleşir? Sorularına doğru cevaplar bulmalıdır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

İNSAN NASIL DEĞİŞİR?

Anneler olarak; eğer çocuklarımızı İslam'a göre terbiye edebilmek ve dini hayattaki kusurlarımızı gidermek maksadıyla kendimizde bir değişim başlatmak istiyorsak mutlaka; "Değişim ne demektir?" sorusuna cevap bulmamız gerekir. Ancak bu cevabı bulduktan sonra, gerek anneliğimizde, gerek insanlığımızdaki kusurlarımıza nokta atışı yapabiliriz. Çünkü değiştirmemiz gereken çok şey var.

Değişim; kişinin bir halden başka bir hale geçiş yapması, önceki halini başka bir hale devretmesi demektir. Yani bir kişiye: "Çok değişti" dememiz için, önceki halinden hiç eser kalmadan, artık başka birisi olması gerekir.

"Değişim ne demektir?" sorusunu cevapladıktan hemen sonra, karşımıza başka bir soru daha çıkar.

Bu soru da: "İnsanın bir halden başka bir hale geçişi nasıl mümkün olur? İnsan ne yapar da değiştirmeyi istediği özelliklerini değiştirmeyi başarabilir?" sorusudur.

Bu ikinci soruya cevap verirken, soğuk bir suyun ısınarak kaynar hale geliş aşamalarını örnek verebiliriz. Yani soğuk bir suyun, olduğundan başka bir hale geçip değişerek, kaynar bir su haline gelme aşamalarını öğrendiğimizde, aslında: "Nasıl değişiriz?" sorusunun cevabını da öğrenmiş oluruz.

Çünkü sürahideki soğuk suyu bir çaydanlığa koyup sonra da yüz derece ateşin üzerine koyduğunuzda, önceki hali değişir ve artık kaynar bir su haline gelir. Suyu değiştirmeniz için, altına yüz derecelik bir sıcaklık oluşturmanız gerekir. Siz şartları sağladığınız için su kaynamıştır. Ve sıcaklık şartını gerçekleştirdiğinizde, suyun olduğundan başka bir hale geçmesini, yani kaynamasını engelleyemezsiniz.

Tıpkı ateşin kaynattığı su gibi; bizim de bir halden başka bir hale geçmemiz, yani değişmemiz için bazı şartları gerçekleştirmemiz gerekir. Ve hiçbir değişim tesadüfen olmaz. Aksine her değişim daima belli kurallar çerçevesinde gerçekleşir.

Eğer ki bu kuralları bilemezsek sürekli olarak değişmek ve eskisi gibi olmamak isteriz fakat bir türlü kayda değer bir ilerlememiz olmaz. Ve aldığımız kararları uygulamakta başarısız oluruz. Sonrasında bu başarısızlığımız bizde bıkkınlık meydana getirdiği için kendimizi güçsüz hissederiz. Çünkü sürekli kendimize yüklenip kısır döngüye girdiğimiz için, başladığımız yere geri dönmek zorunda kalıyoruzdur.

Sürekli olarak: "Artık daha farklı bir anne olmak istiyorum." veya: "Kul olarak kendimi daha iyi bir hale getirmek istiyorum." diye kararlar alırız fakat hiçbir şekilde bu kararları tam olarak uygulayamayız.

Oysa değişmek istemeye başladıktan sonra bunun nasıl gerçekleşeceği hakkında bilgi sahibi olsaydık, yolun daha ilk başında başarısız olarak hevesimiz kırılmazdı.

Hevesimizin kırılmaması ve devamlı iyiye doğru ilerleme kaydetmek için, öğrendiklerimize uyumlu bir değişimi nasıl gerçekleştireceğimizi kavramak zorundayız. Bunun için de; Kur'ân'da değişim süreçleriyle ilgili olan açıklamaları iyi öğrenmemiz gerekir. Nitekim Kur'ân'da değişimin nasıl gerçekleşeceği hakkında çok net açıklamalar vardır.

Bunların ilki Rad Suresinin: **"Bir toplum kendilerindeki özellikleri değiştirinceye kadar Allah** *celle celeluhu*, **onlarda bulunanı değiştirmez."**(Rad; 11) ayeti, ikincisi de Enfal suresinin: **"Bu, Allah'ın bir kavme verdiği nimeti, onlar kendilerini değiştirmedikçe değiştirmemesinden dolayıdır. Gerçekten de Allah hakkiyle işiten, her şeyi bilendir."** (Enfal; 53) ayetidir.

Bu iki ayet; sorumsuzluğa meyilli olan ve suçu başkasına yüklemeyi iyi bilen insanı, pek çok şeyin asıl sorumlusu ilan etmiştir.

Nitekim bir topluluk kendinde olanı değiştirmedikçe Allah *celle celeluhu* da o topluluğu değiştirmeyecektir. Şartları sağlayan Allah'tır *celle celeluhu* ama çalışan insandır. Ve bu şartlar daima kişinin kendisine döner. Çünkü değişim; insanın bizzat kendinde başlayan ve şartlar gerçekleştikten sonra taşarak çağlayan bir serüvendir.

Madem değişmek istiyor ve kendimizde bir serüven başlatmak istiyoruz, değişimin şartları ve kuralları nelerdir bunları gün yüzüne çıkarmanın zamanının geldiğini bilmemiz gerekir.

DEĞİŞMEK İÇİN BİRİNCİ KURAL

1-) ÖNCE İNSANIN KENDİSİNİ TANIMASI GEREKİR

Hem annelik yolunda hem de dini ve ahlaki yaşantıda değişim yaşamak isteyen her insan, öncelikle mutlaka kendisine yakından bakarak kusurlarını bulmalı ve hangi konuda değişmek istediğine, gelecek hayatı ile ilgili hedeflerinin neler olduğuna karar vermelidir.

Nitekim Hz. Ömer: "Başkaları sizi hesaba çekmeden önce kendinizi hesaba çekin." demiştir.

Kişi; öncelikle nasıl bir anne ve nasıl bir Müslüman olmak istediği konusunu netleştirmelidir. Çünkü kim olmak istediğine karar verdiğinde, konunun en dip kısmını halletmiş demektir.

Bunun için de; günlük koşuşturmacalarını biraz durdurup yaşadıkları ve yaşayacakları hakkında tam kapasite düşünmesi gerekir. Ta ki tenhaya çekilsin ve ruhunun derinliklerinden kendini izlesin.

Kim olmak istediğine karar verdikten sonra kendisine tekrar bakıp hem zaaflarını ve hataya sürükleyecek yönlerini hem de hayır ve hizmet yolunda kullanabileceği kabiliyetlerini tek tek bulması gerekir.

Nitekim bütün İslam âlimleri; hem kim olmak istediklerine karar veren hem de kendilerini çok iyi tanıyan insanlardı. Bunun için de sürekli nefis muhasebesi yapar, daima kendileriyle meşgul olur, kendilerini hesaba çekerlerdi. Aslında her insanın; bu şekilde zaaflarını ve kabiliyetlerini iyi bilmesi ve değiştirmesi gereken özelliklerini tek tek bulması gerekir. Böylece nasıl bir kişi olmak istediğine kesin karar verir. Ancak böyle yaptığında insanlığını kemale yaklaştırabilir ve sınırsız isteklerini dizginlemeyi öğrenerek kendisini koruyabilir.

Bu tıpkı bir komutanın cepheye gitmeden önce, askeri gücünü ve cephanesini tanıması gibidir. Nitekim bir komutan, askerleri hakkında bilgisiz ve cephanesinden de habersiz olursa hiçbir zaman doğru hamleler yapamaz.

İnsan, kendi artılarını eksilerini bilirse hayattaki rolünü daha etkin oynamaya başlar. Nerede nasıl hamleler

yapacağını iyi bilir ve hayatındaki rastlantıya bağlı kısımlarını yavaş yavaş azaltır. Ve eğer kendini hesaba çekmeyi bırakırsa, doğru yol üzerine bir yaşam sürmesi imkânsız olur.

Sağa sola savrulmamak için her insanın mutlaka kendisi ile ilgili bir iddiası, bir ideali olmalıdır. Çünkü belli bir iddiası olmayan kişiler, daima savrulmaya mahkûmdur.

KİŞİ DEĞİŞTİRMESİ GEREKEN ÖZELLİKLERİNİ NASIL BULABİLİR?

Kişinin değiştirmesi gereken özelliklerini bulabilmesi için en kestirme yol; kişinin Allah'ın *celle celeluhu* kendisine verdiği nimetlerle, kendisinin Allah *celle celeluhu* için yaptığı işler arasında mukayese yapmasıdır. Eğer Allah'ın *celle celeluhu* verdiği nimetler fazla ama onlardan Allah'a *celle celeluhu* ulaşan ameller az ise, burada kişi nimeti heba ediyor demektir.

Bu sebeple her insan, kendi kendine mutlaka şu soruları sormalıdır: "Allah *celle celeluhu* bana ne gibi nimet ve kabiliyetler vermiştir?" "Ben bunları hayır yolunda nasıl kullanabilirim?" "Bugüne kadar ne yaptım?" ve: "Aslında ne yapmak istiyorum?"

Mesela evlatlar, Allah'ın *celle celeluhu* bir anneye verdiği en kıymetli nimetlerdir. Onları fıtratlarını koruyarak geri Allah'a *celle celeluhu* sağ salim teslim edebiliyor mu? Annenin buna bakması gerekir. Annelere başka nimet ve kabiliyetler de verilir tabi ki. Nitekim nimetler çeşit çeşittir ve her bir nimet için ayrı ayrı kendisini hesaba çekmelidir.

Çünkü eğer ki bir kişi, Allah'ın *celle celeluhu* kendisine verdiği nimetleri fark etmeye çalışmazsa, ona bahşedilen

imkân ve kabiliyetleri kullanmadan köreltir. Bunun sonu da nimetlere şükretmemeye ve boşa harcamaya çıkar.

Bunun önüne geçmek için; Allah'ın *celle celeluhu* bizim özümüze kodladığı iyi yönlerimizi bulup onları beslemek, kötü yönlerimizi de bulup onları yok etmek için belli kararlar alamız gerekir. Yani tıpkı bir yemeğin kıvamını bulması için tuz ve şeker ilave edildiği gibi sürekli kendi kıvamımızı bulma çabasında olmamız.

Çünkü aslında her insan, en güzel bir yaratılışla yaratılmasına rağmen, kendisini hangi konularda aşağı çekmeye meyilli olduğunu görürdü. Ve aslında daha sakin, daha sabırlı ve daha cömert olabilirdi. Daha iyi bir ebeveyn olmayı da başarır, ibadetlerinin her birinden ayrı ayrı lezzet alabilirdi.

Ama maalesef çoğu insanın, kendini hiç hesaba çekmediği için, hayatını en kötü halde yaşamayı seçtiği görülür.

DEĞİŞMEK İÇİN İKİNCİ KURAL

2-) BİR BAŞLANGIÇ ADIMI ATMAK

"Ben değişmek istiyorum." diyen insanların; hangi konuda değişmek istediklerine karar verdikten sonra değişimi gerçekleştirebilmeleri için ikinci kural, değiştirmeleri gereken konuda hemen bir başlangıç adımı atmalarıdır.

Çünkü insanlar nasıl değişiyorlar bunu öğrenmek ve Kur'ân'daki değişim hakkındaki bilgileri gündelik hayat motifleriyle temas ettirmek maksadıyla, büyük değişimler yaşayan insanlara: "Ne yaptınız da bu kadar değiştiniz?" şeklinde bir soru yönelttiğimde bu ikinci kuralı ispatlar nitelikte cevaplar verdiler.

"Ne yaptınız da bu kadar değiştiniz?" sorusunu sorduğum kişiler, biraz durup düşündükten ve kendi hayat hikâyelerine yakından baktıktan sonra, neden daha iyi bir halde veya daha kötü bir halde olduklarını ortaya çıkarmaya başladılar.

İyi halde olanların doğru yola attıkları bir adımları olmuştu. Allah *celle celeluhu* da, onları doğru yolun tam da içine cömertçe iletivermişti. Kötü halde olanların da kötü yolda attıkları bir adım vardı. Allah *celle celeluhu* da onları kötü yola sevk etmişti.

Buna göre eğer bir insan; herhangi bir konuda kendisinde veya ailesindeki bir durumu değiştirmek istiyorsa, ilkin severek ve isteyerek bu yolda bir adım atmalıdır. Hangi konuda değişim istersek isteyelim kural budur.

Çünkü kötülüğün cezası; akabinde başka bir kötülüğe sevk etmesi, iyiliğin mükâfatı ise; bu iyiliğin akabinde başka bir iyiliği mümkün kılmasıdır. İyi işlerin sonucunda; kalbe nur, ışık ve bedene güç verilir. Kötü işlerin sonucunda da; kalbe karanlık, yüze siyahlık, bedene de zayıflık verilir.

Zaten genellikle işin en zor kısmı, ilk adımın atıldığı giriş kısmıdır. Bütün işin aslı da bu ilk adımda saklıdır. Çünkü insanın gerek iyi yöne gerek kötü yöne attığı o ilk adım, sanki kendi toprağını eşeleyerek oraya bir tohum ekmesi gibidir. O tohum, zamanı gelince mutlaka çatlayıp filiz verir.

Allah *celle celeluhu* insanın attığı hiçbir adımı küçük görmez. Veya yok saymaz. Yaptığımız iyi veya kötü hiçbir iş, O'nun ilminden gizli kalmaz. Böylece iyi işlerimiz, yolumuzun daha çok açılmasına, kötü işlerimiz de kapanmasına sebep olur.

Aslında insanın; attığı her adım Allah'a *celle celeluhu* teslimiyetten, söylediği her söz tevhidden, yaptığı her dua hakikatten başkasına kaynaklık etmemeli; bütün işleri, bütün halleri ve bütün hayat tabloları, tek bir kalemden çıkmış, tek bir inançta bütünleşmiş bir numuneye dönüşmelidir.

Çünkü eğer böyle olursa, iyiye doğru değişiminin düğmesi her daim aktif olur.

Nitekim bir insan; ilimden bir şey öğrendiğinde öğrendiğini hemen uygulamaya koymak, yaşamını öğrendiğiyle uyumlamaya çalışmak için daima yürür halde olursa, daima iyiye doğru değişim halinde olur. Çünkü attığı her adım ardından bir başka adıma olanak sağlar, nihayetinde de o adımlar katlanarak büyümeye devam eder.

DEĞİŞEN BÜTÜN İNSANLAR DEĞİŞİM İÇİN İLK ADIMI ATANLARDIR

İnsan ömrü, bugününü yarına taşıyan bir yolculuktan ibarettir. Ve nasıl ki ölümün tohumu hayatta atılıyorsa, yarının tohumu da bugünden atılır. Bu sebeple, yarın neyin doğmasını istiyorsak onu bugünden taşımak zorunda olduğumuzu bilmemiz gerekir. Eğer bugünümüzde neyi taşıdığımıza aldırmıyorsak, yarın doğacak olan şeye şaşırma hakkını kaybetmişiz demektir.

Nitekim Rebia Bin Kab adındaki sahabenin yaşadığı şu olay, tamamen bu gerçeğe işaret etmektedir:

Rebia bin Kab, bir seferinde Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem:*'a hizmet etmek için geceyi O'nun evinde geçirir. Ve yaşadığı olayı bize şöyle anlatır: **"Rasulullah** *sallallahu aleyhi ve sellem:*'**a ihtiyacı olan abdest suyunu getiriyordum.**

Bana dedi ki: "Ey Rebia benden bir dilekte bulun." Ben de: "Cennette sana arkadaş olmak istiyorum ey Allah'ın Rasulü dedim. Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem:* **"Benden, bundan başka bir şey iste." dedi. Ben: "Benim bundan başka isteğim yoktur ey Allah'ın Rasulü!" dedim. Bunun üzerine Rasulullah** *sallallahu aleyhi ve sellem:* **"O zaman sen de secdeyi çoğaltarak bana kendi adına yardım et."** (Müslim; salat/226) buyurdu.

Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem:* bu sahabeye, çaba göstermediği sürece cennet komşuluğu için kendisine dua edemeyeceğini söylüyor. Ancak çok secde etmeli ki, Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem:*'la cennette komşu olabilsin. Yani ilkin kendisi bir adım atsın.

Demek ki ailesi ve kendisi için değişim isteyenler önce küçük de olsa bir gayret ortaya koymalıdırlar. Bu konuda açık mesaj içeren bir başka örnek, Hz. Hatice'nin amcasının örneğidir:

Hz. Hatice'nin (ra.) amcası olan Hâkim bin Hizam, yüz yirmi senelik ömrünün altmış senesini cahiliye, altmış senesini de İslâm üzere yaşamıştı. Müslüman olduktan sonra bir seferinde, Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem:*'a şöyle sordu: **"Ey Allah'ın Rasulü! Benim cahiliyede yapmış olduğum sadaka, köle azad etme ve sıla-ı rahimler için bir sevap var mıdır?" Bunun üzerine Allah Rasulü** *sallallahu aleyhi ve sellem:* **"- (Cahiliyede) yapmış olduğun hayırlar üzere Müslüman oldun ya!" buyurdu.** (Buhari; 1369))

Yani altmış senelik hayırlı ömrü, bir sonraki altmış senenin tohumu olmuştu. Allah'ın onu düzgün bir yola koyması, önceki halinde bir başkalık gördüğü içindi. O, bir insan olarak âlem içindeki yerinin büyüklüğünü bilmiş, Allah *celle celeluhu* da bu değeri artırmıştı.

Allah'ın *celle celeluhu* peygamberi Hz. Muhammed *sallallahu aleyhi ve sellem:* de, peygamberlikle şereflendiği muhteşem değişim hikâyesinde de ilk adımı kendisi atmıştır. Hira mağarasına ilk gittiği sıralar ona vahiy inmiyordu. Oraya, tefekkür etmek ve derin yalnızlığıyla baş başa kalmak için, kendi isteğiyle gidiyordu. İçinde yaşadığı toplumu o kadar dert ediniyor ve yalnızlığı o kadar çok seviyordu ki, bu halleri onu Allah'tan vahiy almaya liyakatli yapıyordu.

Yani Hira mağarasına ilk adımı kendisi atmıştı. Allah da *celle celeluhu* ona yine o mağarada vahyi indirdi ve içinde yaşadığı toplumu dert ettiği için, onu topluma önder yaptı. O, yer halkı içinde güzel bir nam edinmişti, Allah da *celle celeluhu* onun şerefini bir kat daha artırıp onu gök halkına tanıttı. O, Allah'a yürüyerek gidince, Allah da ona koşarak geldi. Vahiy sürecinin en başında, el-Emin Peygamberin *sallallahu aleyhi ve sellem:* attığı güzel adımlar vardı. Bu adımlar sayesinde okuma yazma bilmeyen bir Peygamber, kâinatın efendisi oldu. Çünkü o, bu muhteşem değişimi hak edecek birisiydi.

"Çok istiyorum ama değişemiyorum." diyenler için bu örnekte çok büyük ibretler vardır.

Çünkü Allah *celle celeluhu* insanla ilgili belli kurallar belirlemiştir. Ve Kur'ân'da, kötü akıbete uğrayan herkesin, buna kendisinin sebep olduğu anlatılır. Hz. Nuh tufanından kurtulan taife, gemiyi yapan taifeydi. Tufanı gözüyle görse de Nuh (as)'ın oğlu Kenan o gemiye binemedi. Çünkü kurtuluşu için gereken adımı önceden atmamıştı. Ölme ihtimali yüksek de olsa, bir dağa sığınacağını düşündü. Çünkü gemiye eli değmemişti. Çorbada tuzu yoktu. Önceden gemiye doğru adım atmayanların, gemiye ayağını atıp kurtulması imkânsızdı. Babası peygamber

bile olsa ve: "Oğlum gemiye bin!" diye yalvarsa da o gemiye asla binemezdi.

Çünkü kural çok açıktır; ya vaktinde yola çıkar kurtulursun ya çıkmaya niyet edersin veya o yolun yolcusunu sever sonunda yine kurtulursun. Ama bunların hiçbiri sende yoksa bir yere varamazsın.

Değişmesini istediğimiz özelliklerimiz için bir değişim başlatmak bizim elimizdedir. Buna rağmen annelerin pek çoğunu, sık sık yanlış davranışlarından yakındığını görürsünüz. Ne çocuklarının dini terbiyesi için öğrendikleri bilgileri uygulayabilir ne de kendi dini hayat binaları için bir gelişim gösterebilirler. Ve sürekli olarak da yakınmaya devam ederler. Çünkü konfor bölgelerinden çıkmaya niyetleri yoktur.

Oysa değişimin yolu sürekli mazeret üretmek veya hiçbir gayret sergilemeye yanaşmaksızın kendini suçlamak değildir. Gerçek bir değişim yola çıkmakla başlar. O ilk adımı atmakla. Gerçek samimiyet zor da olsa, o adımı atmaktır. Çünkü o zor adımı attığımızda, en zor eşiği aşmış, bahanelerimiz karşısında zafer kazanmış oluruz.

Şu unutulmamalıdır ki, bazen sorunlu bir durumdan yakınarak sarf edilen enerji, çözüm için sarf edilecek çabadan daha büyüktür. Ama insanların çoğu çözüm üretmeyi zor, yakınmayı ise kolay sanır.

Oysa insan eğer doğru tarafa yolculuğa hala çıkmadıysa, yanlış yönde yürüdüğünden yakınmamalı.

EBEVEYNLİK BECERİLERİNİ ARTIRMAK İÇİN BİR UYGULAMA YAPMAK

Anneler soruyorlar: "Çocuklarımızın dini eğitimlerine nasıl katkıda bulunabiliriz?

Bu soruya; "Onların dini hayatlarını geliştirme konusunda ne öğrendiyseniz bir kerecik dahi olsa onu uygulayarak." diye cevap verebiliriz. Nitekim insan, bir kerecik dahi bir iş yaptığında, sonrasında bütün beden hücreleri, büyük bir şevkle o yapılan uygulamanın tekrarı için bir can damarı olmayı arzu eder.

Çünkü yapılan araştırmalar, insanın bir davranışı ilk kez yaparken zorlandığını, fakat daha sonrasında o davranışı ne zaman istese kolaylıkla yapacağını ortaya koymuştur. Araştırmaya göre:

1- İnsan, bir konuda yeni bir şey öğrendiyse bu öğrenme, onun beyninin şeklini değiştirir.

2-) Yeni bir şey öğrenen beynin, başka yeni bir şeyi öğrenme kabiliyeti artar.

Buna göre eğer anneler, çocuklarına manevi olarak dopdolu bir ebeveynlik sunmak istiyorlarsa, mesela; onlarla bir kere dini içerikli sohbet etmeleri yeterli olur. İlkin acemice yapılan bu sohbet, sonrasında anneye bir yetkinlik kazandıracak ve nihayetinde annenin eğitim anlayışı, çocukla yaptığı karşılıklı konuşmanın ötesine geçmeye başlayacaktır.

Çocuklarınıza sevdirerek dini eğitim vermek istiyorsanız, dini sembolleri sevdirecek bir ev etkinliği hazırlayabilirsiniz. Sizin bu konuda sadece bir çaba içine girmeniz yeterlidir. Ve bir adım attığınızda, hem üzerinizdeki tembellik ve sabırsızlık eğilimleri yavaş yavaş yok olacak hem

de daha başka neler yapılır, bunu kavramaya başlayacaksınız. Evimizde bir şeyleri değiştirmek aslında zor değildir. Faydalı bir davranışı alışkanlık haline getirmek için attığımız bu ilk adım, mutlaka katlanarak büyüyecektir. Çünkü değişimin şartları her zaman aynıdır. Her güzel gelişme, mutlaka öncelik adımının atılmasıyla başlar. Siz bir adım attıkça gerisi kolaylaşacaktır.

Bu durum insanın yaptığı her işte geçerlidir. Önemli olan bir davranışı bir kere ortaya koymaktır. Çünkü insan bir davranışı bir kere yaptığında artık bütün melekeleri, yeni bir amaç bulur ve adeta söz birliği ederek insanı, bu davranışın tekrarına ve gelişmesine sürekli çağırmaya başlar.

Şu hiçbir zaman unutulmamalıdır ki eğer insan, bir yürüyüşe hala çıkmadıysa, ortada bir yolun olduğundan söz edilmez.

Çünkü yürümeyen için yol yoktur.

DİNİ YAŞANTIDA DEĞİŞMEK İÇİN BİR UYGULAMA YAPMAK

Şunun gibi soruları sık sık sorduğumuz olur: "Dini yaşantımızda daha iyi bir hale gelmek istiyoruz, nerden başlamamız gerekir?"

Bu soruya da cevap olarak; "Kimsenin bize iltimas geçmesini beklemeyerek." diyebiliriz. Yani öncelikle, yapılacak ne varsa zaman geçirmeden yapmaktan başka bir çıkar bir yol olmadığını anlamak gerekir.

Çünkü doğru gidilen yoldaki ilk başlangıçlar, mutlaka insanın kendisi tarafından atılmalıdır. Allah *celle celeluhu*, yarattığı bütün insanlara aynı ölçüde yakındır. Ona daha çok

yaklaşmayı veya uzaklaşmayı, insanlar kendi çabalarıyla gerçekleştirirler. Allah'ı *celle celeluhu* uzağında görenler bunun nedenini kendilerinde aramalıdırlar.

Nitekim ki kutsi hadiste: **"Kulum bana bir karış yaklaşırsa Ben ona bir zira yaklaşırım, o Bana bir zira' yaklaşırsa Ben ona bir kulaç yaklaşırım. O Bana yürüyerek gelirse Ben ona koşarak giderim."** [Buhari, Tevhid 50) buyrulmuştur.

Daha iyi bir kul olmak istiyorsak, bir kere dahi olsa yeni bir ibadet yapmaya, öncesinde uygulamadığımız bir sünneti uygulamaya başlamamız gerekir. Biz, bu şekilde adım atarsak, bu adımlar bizi daha iyisine taşıyacaktır. Çoğunlukla ahlakın en iyisini hedefleriz ama aslında ilkin önemli olan tek bir kez iyi ahlakın sergilenmesidir. Mesela tek bir kez öfkenin kontrol edilmesi, tek bir kez yalan sözün terkedilmesi gibi. Çünkü insan bunları bir kez başarsa, bu gerisini getirecektir.

Atılan adım iyi yöneyse iyi yöne doğru, kötü yöneyse kötü yöne doğru değişmeye devam ederiz. Mesela ilme saygısını kaybederek, bildiklerini yaşamaya çalışmayan bir âlimden ilmin özü alınır. Saygısızlık atılan bir adım olur, bu adım sayesinde ilmin özünün alınması değişimi gelir. Veya ticarete merak saran bir terzi, tekrar eskisi gibi severek terzilik mesleğini yapamaz. Terzi, ticarete adım atarak kendinde bir değişim başlatır, Allah da *celle celeluhu* kalbindeki eski işine olan sevgisini alır. Yani değişen insanlar mutlaka iyi veya kötü bir adım atarlar. Mesela severek namaz kılan bir kalpten, kötü işlerin sevgisi çıkarılır. Severek sukut eden bir dilden, gıybetin sevgisi alınır.

Çünkü insan kendi amelinin gölgesinde yaşar. Yaptığı her amel, bir sonrakine zemin hazırlar ve geçmişte

yaptığı güzel işler hatırına da kötülüğe olan meylini durdurabilir. Ve eğer kötü olan yönlerini kurutup yok etmek istiyorsa, iyi olan yönlerini yeşertmeye çalışmalıdır. Çünkü olumsuz yönlerimizi değiştirmek için her zaman oyunu aynı sahada oynamamız gerekmez. Başka bir sahaya geçer, oradan değişime devam ederiz. Yani iyi olan salih amellerde adımımızı çoğaltırız ve bu çabamız, kötü olan yönlerimizi yavaş yavaş tüketir de hak geldiği için batıl, yavaş yavaş zail olur.

İşte değişim böyle gerçekleşir.

Hangi yola meyil olursa diğer yola meyil körelir...

DAVRANIŞLARIMIZI NASIL KONTROL ALTINA ALIRIZ?

1-) Madem değişim için öncü bir davranış şartı var, kimsenin bazı iyi durumları bedelsiz elde ettiğini sanmayalım. Çünkü hayatta hiç bir şey bedelsiz değildir. Hemen harekete geçip güzel bir davranış sergilemek yapılacak en doğru iştir.

2-) İyi çevrenin iyisi olma hayalini bir kenara bırakmak gerekir. Çok detaylı özelliklere sahip olan bir insan olduğumuzu da asla unutmadan. Kötü çevre içinde bile, iyi bir yaşantı örneği sergileme uğraşı verirsek, yakında o kötü çevreden uzaklaşacağımız veya onların üzerimizdeki baskısından kurtulacağımız günler gelecektir. Bu ilahi bir yardımdır.

3-) Küçük de olsa daima hayırlı eylemler yapmak gerekir. Daha büyüğünün bize nasıl da kolaylaştığını ancak o zaman görebiliriz. Daima ilerleme halinde olmaya, her

yeni gün çocuklarımızı geliştireceğimiz yeni uygulamalar keşfedip düzenli devam etmeye çalışmalıyız. Dini yaşantımızda da yeni işler yapmalı ve yardımın çabadan sonra verildiğini de asla unutmamalıyız.

NEDEN ERTELERİZ?

İyi bir davranışı hemen uygulamak için yola çıkmak, her zaman kolay olmaz. Bazen kendimizdeki kusurlara bakarak nelerimizi değiştirmemiz gerektiğini biliriz ama adım atmayı ertelediğimiz olur. Peki, neden erteliyoruz?

1-) Anlam eksikliği

Eğer yapma kararı aldığınız iş, size yeterince anlamlı görünmüyorsa, o işe başlamak için yeterli motivasyonu bulamazsınız.

2-) Mükemmeliyetçilik

Eğer ulaşılması mümkün olmayan çok büyük beklentileriniz varsa, onları gerçekleştirmek cesaretinizi kırar.

3-) Değerlendirilme kaygısı

Bir değişim ortaya koyduğunuzda başkalarının sizin hakkınızda yorumlar yapacağından kaygılanmanız kararınızı uygulamanızı geciktirebilir.

4-) Bilinmezlik

Bir değişim ortaya koymak için adım atmadan veya bir davranışı kazanmadan önce bunu nasıl yapacağınızı bilmiyor olmanız ertelemenize sebep olabilir.

ERTELEMEYİ BIRAKMAK İÇİN NELER YAPILABİLİR?

1-) Niye değişmek istiyorsunuz bunu kendinize tekrar sorun. Çünkü eğer erteliyorsanız, neden değişmeniz gerektiği konusunda tam bir netliğe kavuşmamışsınız demektir. Değiştirmek istediğiniz özelliklerinizle ilgili sizde oluşan ilk hisleri yeniden bulmaya çalışın.

2-) Değişmek istediğiniz konuda araştırmalar yapmaya devam edin.

3-) Değişmezseniz neler kaybedeceksiniz, bunun hesabını yapın.

4-) İçinizdeki değişmenizi istemeyen olumsuz diyalogları yakalayın. Onları olumlularla değiştirin.

5-) Büyük beklentilere değil küçük adımlara odaklanın. Eğer bugün bir adım atmayı ertelemeye devam ederseniz, sonraki günlerde daha fazla zorlanacağınızı da unutmayın.

DEĞİŞMEK İÇİN ÜÇÜNCÜ KURAL

3-) DEĞİŞMEK İSTEDİĞİMİZ DAVRANIŞI, KALBİMİZE KOYMALIYIZ

Bir değişim başlatmak istiyorsak, değişimin üçüncü kuralını da kavramamız gerekmektedir. Değişimin üçüncü kuralı, değiştirmeyi istediğimiz konuyla ilgili kalbimizde bir ilgi oluşturmamızdır.

Nasıl ki bir davranış bizi, onun devamı niteliğinde başka bir davranışa sevk ediyorsa, kalp eğilimlerimiz de bizi kalbimizin eğildiği şeye doğru yönlendirir.

Allah *celle celeluhu*, her işimizde önce kalbimize bakar ve kalbimizdeki en küçük kıpırdanmayı değerlendirerek bizi o eğilime doğru yönlendirir. Eğer ki kalpte bir konuda tam bir karar varsa; bu karar, en sonunda insanı kabından taşırarak yollara düşürür. Çünkü kalp tebaasını her türlü dağınıklıklardan koruyan ve tek bir safta toplayan bir başkan gibidir.

Hem başkandır hem de Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem*:'ın:**"Kalp, bomboş bir arazide rüzgârların oraya buraya savurduğu bir kuş tüyüne benzer."** (İbni Mâce, Mukaddime, 10) buyurduğu gibi kalbimiz sürekli bir başkalaşım halindedir. Ve Allah *celle celeluhu* kalplerimizi yakından takip ederek orada gördüğü ilgilere göre dünya hayatımıza şekil verir.

Bu şekilde bizi takip edip kalbimize göre hayatımızı şekillendirmesi, bizim için hem iyi hem de kötü bir haberdir.

Çünkü eğer hala istediğimiz bir kişiliğe sahip olamadıysak, bunu gerçekten isteyip istemediğimize bakmak zorundayız. Veya istediğimiz aile düzenine hala sahip olamadıysak, bu düzeni gerçekten isteyip istemediğimizi tekrar değerlendirmemiz şart olmuştur.

EBEVEYNLİK ÇABASINDA ANNE KALBİNİN ROLÜ

Yapılan bir araştırmada, yeni doğan bebeği olan anne bir odaya, bebeği de bir başka odaya yerleştirilir. Ve yerleştirilen bu bebeğin yanına on tane yeni doğan başka bebek

yerleştirilir. Annenin kafasına da teknik araştırma için bazı mekanik teller takılır.

Anne farklı bir odada olduğu için diğer bebeklerin de kendi bebeğinin de ağladığını duyamamaktadır. Fakat annenin, bilinçli kısmı bebeğinin ağlamasından haberdar olmadığı halde, kendi bebeği ağladığında kafasına takılan tellerin patladığı ve şiddetli bir şekilde hareketlendiği görülür. (lehtonen deneyi) Bu araştırma da ortaya koyar ki anne ile çocuğu arasında bilinenden daha fazla biyolojik bir ilişki vardır. Ve bu ilişki aslında çok derin bir ilişkidir.

Böyle bir ilişkinin ispatlanması, anne çocuk arasında görünmeyen bir alışverişin olduğunu ortaya koyar. Ve bu alışveriş; anneden çocuğa, çocuktan anneye doğru bir aktarımı mümkün hale getirir.

Yine anne ve çocuk ile ilgili yapılan başka bir araştırmanın sonucunda, annenin sağ beyni ile çocuğunun sağ beyni arasında görünmez bir yol olduğu ortaya çıkmıştır. Bu yoldan sağlanan iletişimde konuşmanın olmadığı, çocuğun bir duyguyu hissetmesi için annenin hissetmesinin yeterli olduğu görülmüştür. Yapılan bu araştırma; anne sevinç, üzüntü veya kızgınlık vb. duygulardan herhangi birisini yaşadığında, bu duyguların görünmeyen kanallar sayesinde çocuğa doğrudan aktarıldığını ortaya çıkarmıştır.

Nasıl ki çocuğunun ağlaması, görünmeyen kanallarla anneye aktarılıyorsa, annenin hisleri de görülmeyen kanallarla çocuğuna aktarılır. Ve annelerin kalbinden geçenler, çocuklarını doğrudan etkiler. Zaten Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem:* **"Her çocuk doğarken İslam fıtratı üzerine doğar. Sonra anne babası onu Yahudi, Hristiyan veya Mecusi yapar."** (Buhari, Tefsir-4775) buyurmuştur."

Onun *sallallahu aleyhi ve sellem:* bu sözü, annelerden çocuklarına aktarımlar gerçekleştiğine en güzel işarettir. Yani anneler; çocukları üzerinde tahmin edilenden çok fazla etki ve yetkiye sahiptirler. Çünkü anneler bir konuyu önemsediklerinde veya sevdiklerinde, çocukları buna bigâne kalamayacak bir fıtratta yaratılmışlardır.

Bütün bunlara rağmen bazı anneler, çocuklarının İslami eğitimlerini çok önemsediklerini, ama çoğu zaman küçük çocuklarına söz geçirmediklerini söylerler. Bu durumda annenin asıl istediğinin ne olduğuna yakından bakmak gerekir. Acaba anne, istediğini sandığı şeylerden daha başkasını mı istemektedir? Bazen bu soruya annenin kendisi bile yeterli cevap veremez. Çünkü bilinçaltına gizlenmiş istekler, üst bilinçle sürekli çatışma halindedir ama anne bunları yok saymaktadır.

Yani mesela her ne kadar görünüşte tesettüre yönlendirse de aslında kız evladını tesettürsüz beğeniyordur.

Burada anneler olarak kendimize aslında nasıl bir evlat istediğimizi sormamız gerekir. Çünkü bir çocuk, daha anne rahmine düşmeden önce, anne babanın kendisi ile ilgili olan tasarımlarıyla dünyaya gelir. Ona koyulan isimler, onunla ilgili kurulan hayaller çocuğu doğrudan etkiler.

Buna en güzel örnek Hz. Meryem'in hayatında vardır. Hz. Meryem'in bütün hayatı, annesi Hz. Hanne'nin ona hamile kalmadan önceki duyguları ve hamile kaldıktan sonraki yaptığı duasıyla şekillenmiştir. Nitekim Hz. Hanne'nin bütün kalbi niyetleri, kızının ve torunu Hz. İsa'nın bir çağı kapatıp, yeni bir çağ başlatmasına sebep olmuştu.

Anneler olarak asla unutmamamız gereken konu şudur; eğer biz kalbimizde yeni bir çağ başlatırsak, çocuklarımız da bu görevi yüklenmeye devam edeceklerdir. Eğer

bizler evlatlarımız üzerindeki ağırlığımızı hafife alıyorsak, büyük hata ederiz.

Aslında asıl mesele; anne babaların çocuklarına erişme çabasından önce, kendi kalplerine erişmeleri ve orada gerçek bir duygu potansiyeli oluşturmalarıyla ilgilidir.

Çünkü çocuğun asıl yönelişi, annenin kalbindeki samimi eğilimler sayesinde olur. Anne, sürekli gelgitler yaşıyor ve farklı eğilimlere doğru sürekli kaçışlar içindeyse bu annenin öncelikle kalbine daha yakından bakması gerekir.

Her anne evlatlarıyla ilgili, şu üç soruyu sorup kalbindeki eğilimleri gözden geçirmelidir:

1-) Yeterince iyi bir ebeveyn olmak istiyor muyum?

Annenin, verimli, faydalı ve gerçekçi bir anne olmak isteyip istemediği çok önemlidir. Kalbi, çevresel etkilerle sağa sola savruluyorsa, bazen çocuklarıyla ilgilenme eğilimi gösteriyor, bazen onlarla bağını tamamen koparıyorsa bu anne, kendi verimliliğinin önünde engel oluyordur.

2-)Gerçekten çocuğuma iyi bir eğitim vermek istiyor muyum?

Annenin, çocuğunun eğitim sorumluluğunu üzerine almak isteyip istemediğine yakından bakmak gerekir. Üzerine düşen sorumluluğu yapmak istiyor mu? Yapmaktan kaçınıyor mu? Bu çok önemlidir.

3-) Çocuğuma dini eğitim verirken onun gerçekten dini bir kişiliğe sahip olmasını mı istiyorum? Yoksa önceledığim başka şeyler mi var?

Annenin çocuklarını büyütürken onlar için gerçek hedefini iyi anlaması ve çocuğunun gerçekten dini hayatını her şeyden daha önemli görüp görmediğine iyi bakması

gerekir. Çünkü annenin kalbindeki hedefler çocuğun hayatına doğrudan yansır.

Yukarıdaki sorularla karşılaşmayan anne yok gibidir. Fakat pek çok anne, gerçekçi cevaplar verme konusunda kaçışlar yaşar. Aslında eğitim konusu, her zaman bu sorulara kilitlenir. Buralara verilecek cevaplar bütün kapıları tek tek açan birer anahtar mahiyetindedir.

Çağımızda gençlikle ilgili sorunlarından biri olan deizm akımının en keskin nedeni; annelerin kalplerinde çocuklarıyla ilgili sadece; maddi zenginlik, meslek, okul başarısı ve kariyer beklentisinin olmasıdır. Anneler; bütün kalpleriyle çocuklarını sadece dünyevi işlere yönlendirmeye başladıklarından beridir, çocuklarımızı kaybeder olduk. Oysa anneler kalplerine hâkimiyet kursalar ve evlatlarını; inanca, ahlaka ve dine yönlendirselerdi, onların hem dünyalarını hem de ahiretlerini inşa edeceklerdi.

Anneler önce kendi kalbini imar etmelilerdi aslında.

ÇOCUK TERBİYESİNDE KALBİN BAŞARISI

Çevremizde, etrafımızdaki kötü örnekleri gösterip çocuklarımızın eğitimi konusunda başarısız olmaya mahkûm olacağımızı söyleyen çok fazla kişi vardır. Ümidimizin kırılması, elimizin ayağımıza dolaşması normaldir fakat bu örnekler bizi bir ümitsizliğe sevk etmemelidir.

Teknolojinin de adeta ahlakı yutan bir canavar olduğu doğrudur fakat Peygamberimiz *sallallahu aleyhi ve sellem:*, her asırda temiz bir neslin var olacağını söylemiştir.

Bu nesil bizim evlatlarımız olamaz mı?

Evet, olabilir tabi ki...

Her asırda; Kur'ân'a ve sünnete bağlı, çevresini yönlendirebilen, eğitimci, faydalı, sağlam karakterli insanlar olacaktır. Bize düşen onlar bizim neslimizden çıksın diye ümit etmek ve bunun için gayret etmekten başkası değildir. Bu sebeple yeni doğan bebeklere, "Allah *celle celeluhu* bu yavruyu temiz neslin içine katsın." diyerek annenin kalbini ve dualarını bu yöne yoğunlaştırmak gerekir.

Çünkü tarihte şöyle bir olay yaşandı.

Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem:*, hicret için Medine'ye girer girmez Ebu Eyyüb el-Ensari'nin evine misafir olmuştu. Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem:* eve henüz yerleşmişken, Zeyd bin Sabit adındaki çocuk sahabenin annesi, ilk yemeğini götürme niyetiyle oğlu Zeyd bin Sabit'i Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem:*'ın yanına gönderdi. Yaşanan bu hadiseyi Zeyd bin Sabit şöyle anlatır:

"Medine'ye geldikten sonra Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem:*'a ilk yemeğini benim götürmemi annem çok istemişti. Bu sebeple hızlı davranıp ona Medine'deki ilk yemeği ben götürdüm. Yemekte; süt, tereyağı ve ekmek vardı. Ona: "Ey Allah'ın Rasulü annem size bu yemeği gönderdi." dedim. Allah Rasulü yemeği, yanında bulunan diğer misafirlerle birlikte yedi. İkramdan memnun olduğu için de: **"Allah sana ve annene bereket ihsan etsin."** diye dua etti.

Bu olaydan sonra Zeyd ve ailesinin başına neler geldi biliyor musunuz?

Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem:*, artık Medine'ye yerleşecekti ve bu yüzden Medine'de bir ev edinmesi gerekiyordu. Herkes Rasulullah'a *sallallahu aleyhi ve sellem:* komşu olmak istiyor ve kendi evlerinin yakınlarındaki boş arazileri

ona teklif ediyordu. O ise, kendisi belli bir yeri seçmek istemedi. Devesini saldı ve: **"Devem nereye çökerse evimi oraya yapacağım."** dedi.

Peki deve, kimin evinin yanındaki araziye çöktü dersiniz?

Tabi ki Zeyd bin Sabit'in evinin yanına. Böylece Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem:* ile Zeyd bin Sabit komşu olmuş oldu. Zeyd'in annesinin Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem:*'a ilk yemeğini götürme hayali, onu Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem:*'a komşu yapmıştı. Küçük Zeyd, ona komşu olduğu için ne zaman istese Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem:*'ı görebiliyordu. Onunla bu yakınlığı sayesinde Zeyd'e, Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem:*'ın öğretmenliği bile nasip oldu. Onun yanında Kur'ân'ın tamamını ezberledi. Farklı diller öğrenip Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem:*'ın mektuplarını yazdı. Sonra vahiy kâtibi oldu. Sonra da Kur'ân'ı toplayıp yazma şerefi ona nasip oldu.

Annesinin kalbi; hem kendisini hem oğlu Zeyd'i ne güzel yarınlara taşımış değil mi? Çünkü Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem:*'a ilk yemeği götürmek için çırpınan kalbi sayesinde, ona komşu olma şerefine nail olmuştu.

Bu olayda çok derin bir incelik vardır. Fakat insanların çoğu bu inceliği bilmezler. Çünkü yarın nasıl bir halde olacaklarını anlamak için, bugün kalplerinin neye bağlandığına bakmaları gerektiğinin farkında değildirler. Aslında insanın bugün kalbi ve kafası nerdeyse, yarın bütün bedeni oraya doğru dönecektir. Bugün neyin hasretini çekiyor, hangi şeye arzu duyuyorsa, yarın istese de istemese de o şeyin kapısına kadar götürülecektir. Bu velev ki Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem:*'a komşu olmak olsun. Bilfiil komşu olamasa da komşuluk bağını kuracaktır.

Bugünün niyeti, yarınını inşa edecek, kimi gerçekten sevdiysek onunla beraber olacağız. Çünkü kalpler, Allah'ın *celle celeluhu* nazargâhıdır ve Allah *celle celeluhu* insanlara, kalplerine göre değer verir. Nitekim Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem:* **"Allah sizin suretlerinize ve mallarınıza bakmaz, ancak kalplerinize ve amellerinize bakar."** (Müslim, Birr, 34) buyurmuştur.

Anneler olarak bizlerin hayallerini neler süslüyor acaba? Nasıl bir evlada sahip olmak istiyoruz? Çocuğumuzun mesleği, kariyeri, maddi durumu...

Ya da kimlere, hangi konum ve durumdaki kişilere yakın olmak, kimlerle beraber olmak istiyoruz? Buna karar vermemiz gerekiyor. Unutmayalım ki bugünün hayalleri yarının gerçekleri olacak, çocuklarımızın asıl eğitimi, bizim kalbimizde bulunan bu hedefler sayesinde olacaktır.

Bugün pek çok anne; hem kalp olarak çocuğunun İslami terbiyesini ciddiye almamakta hem de çocuğunun dini hayattaki eksikliklerinden yakınmaktadır. Oysa bu sadece annenin kendini kandırmasıdır. Çünkü eğer bugün, hayallerimizi dünya ve ahiret için hayırlı işler süsler ve bu hayaller kalbimizde yer etmeye devam ederse, hayatımıza da taşınacağını unutmamamız gerekir.

Bir anneyle, çocukların İslami eğitimi üzerine hasbihal ediyorduk. Küçük kızına, mahremiyet sınırı dışında bir kıyafet giydirmişti. Onun samimi sözlerine binaen, neden böyle giydirdiğini sorduğumda aldığım cevap beni çok şaşırtmıştı. Çünkü şöyle dedi: "Ama ben onu böyle çok açık giydirmeyi seviyorum. Hep, bir kızım olsa ve onu böyle giydireyim isterdim."

Kalbinde olan eğilim buydu. Bu eğilim, sonraki günlerde kızının tesettürü sevmemesinden yakınma hakkını elinden alacaktı. Çünkü önce kalbine hâkimiyet kurmalıydı.

Nitekim insanın; hayatına kuracağı hâkimiyetin yolu, kalbine kurduğu hâkimiyetten geçer. Eskiler, anneler tahtı yapar bahtı yapmaz derler. Çünkü insanın bahtı kalbindedir. Ve kalbi nerdeyse âlem kadar geniştir. İnsanın eni de sonu da, kalbinin içinde taşıdığı sevgilerden ibarettir.

Eğer bir annenin kalbinde; hem kendisinin hem de çocuklarının inanç ve ahlakını güzelleştirmek varsa, Allah *celle celeluhu* ona mutlaka bir yol açıp yardımcılar gönderecektir. Öyle değil midir ki insan; arayışlarının ürünü, kalbinin meyvesidir. İşte annelere verilebilecek en güzel müjde bu olsa gerek.

Kalbinizde neye karşı gerçek bir hasret varsa, günün birinde o size dümdüz bir yol olacaktır.

DİNİ YAŞANTIDAKİ DEĞİŞİMDE KALBİN ROLÜ

Annelik yolunda ilerleme kaydetmek için değişmek istediğimiz gibi daha iyi bir kul olma konusunda da değişmek istediğimizi söyleriz. Ama bu sadece söylem mi, gerçekten kalbimiz bunu istiyor mu bu çok önemlidir. Çünkü bir insanın: "Kalbimde bu yöneliş var." demesi, kalbinde o yönelişin olduğu anlamına gelmez. Bu, bazen sadece dilde bir söylem olabilir.

Çünkü eğer bir kişinin kalbinde gerçekten bir yöneliş varsa ve: "Ben şunu yapmayı çok istiyorum ama imkânım yok." diyorsa, bu ilgisini hayata dökme imkânı

ona mutlaka verilir. Allah *celle celeluhu* herkese, kalbindekini yaşama hakkını verir.

Allah'ın *celle celeluhu* insanın kalbine bakması, ona kalbine göre kapılar açıp imkânlar vermesi şeklinde olur. Ve Allah *celle celeluhu*, gerçekten kalbinde eğilim olan kişi ile sadece dilinde olan kişi arasında ayırım yapar. Nihayetinde de eğer bir kişinin kalbinde kötü bir eğilim varsa, bu eğilimi, fiiliyata döküp dökmeyeceği konusunda mutlaka imtihan edilir.

Ve iyi bir eğilimi varsa, onu ortaya koyması için imkânlar verir. Böylece, kalbinin açtığı görünmez yolu görünür yapar, oradan girsin diye kişiyi serbest bırakır.

Nitekim Ankebut suresinde: **"Allah doğru söyleyenleri de mutlaka bilir. Yalancıları da bilir."** (Ankebut; 3) buyrulmuştur. Demek ki gerçekten kalpte ne var ona iyi bakmak gerekir. Çünkü Bazı insanların, çevresel bir baskı hissettiklerinde: "Sen asıl benim kalbime bak. Benim kalbim temiz." dediklerini görürüz. Bu insanlar, Allah'ın kalplere bakması meselesini aslında yanlış anlamışlardır. Çünkü kalplerinde olmayan bir düşünceyi dilde söyleyerek, o düşüncenin kalplerinde olduğunu iddia ederler.

Eğer kalplerinde o eğilim gerçekten varsa, o eğilime göre onlara bir yol açılacaktır. Yolun açılmıyor olması, eğilimin var olmadığını gösterir.

Çünkü Allah *celle celeluhu*, kalplerin özünü bildiği için, kimin gerçekten neyi istediğini çok iyi bilir. Aslında samimi olmayıp ortamın gerektirdiği gibi süslü sözlerle konuşan, mesela; kalben önemsemediği halde dini yaşantısına özen gösteriyor gibi yapanları da bilir. Biz, insanlara sözlerine bakarak muamele ederiz ama Allah *celle celeluhu*, kalplere göre muamele eder.

SÜREKLİ TAKİP EDİLİYORUZ

Hem kalbimizin eğilimleri hem de yaptığımız işler izlenerek, sürekli yakından takip ediliriz. Ve bu takip işi o kadar dikkatli yapılır ki, insanı gece izleyen melek başka, gündüz izleyen melek başkadır. Bu takipçi melekler, hakkımızda tuttukları kayıtları Allah'a *celle celeluhu* ulaştırırlar. Allah da bize; o düşünce, davranış ve tutumlarımıza uygun bir akıbet belirler. Layık olduğumuz ahlak güzelliğini veya çirkinliğini bize vermeden önce, davranışlarımızı ve kalplerimizi teftiş eder.

"İnsanı önünden ve ardından takip eden melekler vardır." (Rad; 11)

Ayetten anlaşılıyor ki "Allah *celle celeluhu*, her insanın önüne ve ardına takipçiler koymuştur ve bu takipçilerin tuttuğu kayıtlara bakarak insanlar hakkında hükümler koyar. Bu takipçiler, insanların şahsi durumları hakkında meydana getirdikleri değişimleri gözetlerler ve o değişime uygun olan hükümleri yürürlüğe koyarlar. Çünkü Allah'ın *celle celeluhu* insana verdiği nimeti ya da musibeti, üstünlüğü veya alçaklığı, güzel ahlakı veya çirkin ahlakı onlar; düşüncelerini, davranışlarını ve hayatlarını değiştirmedikçe değiştirmez. İnsanın durumu kendi davranışları sayesinde değiştirilir."(Seyyid Kutup Fizilal-i Kur'an, bknz Rad; 11)

Hâlâ olmak istediğimiz gibi bir dini yaşantıya sahip olamadığımızı düşünüyorsak, kalbimizi tekrar gözden geçirmemiz gerekir.

Çünkü Allah *celle celeluhu* bizi teftiş ettiğinde, bizim halimizde bir başkalık görseydi, değişmemiz için "ol" emrini verecekti.

KALBİMİZİ NASIL KORURUZ?

Ahir zaman hakkında okuduğumuz pek çok hadiste; yaşadığımız şu günlerin, ahir zaman günleri olduğuna pek çok işaret vardır. Nitekim şu an yepyeni ve bir öncekinden çok farklı bir asrı idrak ediyoruz. Dünya küçük bir köy haline geldiğinden beridir asrımız, bizi artık kendi küçük dünyamızdan ve küçük mahallemizden çıkarmak zorunda bırakıyor. Nihayetinde artık yolumuz, fikriyatımıza uygun olmayan insanlarla daha fazla kesişiyor.

Bütün bunların üstüne bir de sosyal medya ve onun türevlerinin istilasına uğradığımız için; dinimiz, sürekli daha aşağı çekilmeye çalışılıyor. Ve bütün bunlardan; hem dini hem de ahlaki kimliğimiz zarar görmek üzere.

Nitekim yapılan bir araştırma; yanımızdaki bir kişi bir davranış ortaya koyduğunda mesela; bir bardak suyu içmeye başladığında, beynimizin bizi de su içmeye hazırladığını ortaya koymuştur.

Araştırmanın gerçekleşmesi için denek olarak belirlenen bir kişiye bir tabak fıstık verilir ve o kişi, tabaktaki fıstığı yediğinde beyninde hazza dair bir bölüm canlanır. Sonra başka bir kişiye, kendisinin fıstık yemesi değil, fıstık yiyen bir kişiyi seyretmesi söylenir. Fıstık yiyen kişiyi seyreden diğer kişinin beyninde de, tıpkı fıstık yiyen kişideki hazza dair bölge, tıpatıp aynı şekilde canlanır.

Yani o fıstığı yiyen kişi ile izleyen kişi aynı sonuca varmışlardır.

Bu araştırmanın ispatladığı gerçek nedir?

Çevremizde gördüğümüz olumlu ve olumsuz olayları, sanki biz yaşamışız gibi hissettiğimiz gerçeğidir. Çünkü yaratılışımız gereği, taklit etmeye hazır bir formatımız var.

Nitekim Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem:*'ın da: **"Ahir zamanda kişi sabah mümin kalkıp akşamında kâfir olarak yatacak."** (Müslim, Îmân 186) buyruğunda da bu gerçeğe dönen bir incelik vardır.

Hem bu araştırmanın hem de Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem:*'ın hadisindeki ifadenin keskinliği, çevremizdeki insanlarla benzeşmemizin çok yüksek bir seviyede olacağını, hatta inançlarımızı bile kaybedebileceğimizi ortaya koymaktadır.

Peki, madem şimdi zor bir asırda yaşıyoruz ve çevremizde olan biteni kontrol etmekte zorlanıyoruz, sosyal medya ve onun türevleri bize, taklit edilmek üzere bir yığın kod öneriyor, bu durumda bizim kötü sonu görmemiz kaçınılmaz mı olacak?

Madem böyle yaratıldık, imtihanı kaybedersek suçsuz mu oluruz?

Buna verilecek cevap, hiçbir asır ve çağda değişecek değildir. Çünkü Kur'ân'ın hiçbir yerinde kötülük ve günahkârlık yolunu tercih edenlerin bunları haklı çıkaracak bir mazereti olmamıştır.

Allah *celle celeluhu*, eşrefi mahlûk olan insanı yarattığında melekler âleminde bir kıpırdanış oldu. Meleklerle beraber aynı emre tabi olan iblis; bu yaratılış sahnesinde, üzerinde bulunduğu tahtını kaybetti. İnsanın yaratılış serüveni işte böyle, bir destan yazarak başlamıştır.

Peki, İnsanın ilk başlangıç gününde destan olur da, son gününde destan olmaz mı? Allah *celle celeluhu* insanı; üstün ahlakı, sarsılmaz iman ve teslimiyeti ile bir destan daha yazacak kabiliyetlerle donatmayı ihmal eder mi?

Tabi ki etmez.

Eğer kötülük ve günahkârlık yolunu tercih ettiğimizde, bunu aklayacak mazeret hakkımız yoksa her gördüğümüz kişiye benzememiz konusunda fıtratımıza formatlanmış bir istisna olmalı demek ki.

Evet, bir istisna var.

Yaratılırken özümüze yerleştirilmiş bir kaç özelliğimiz var ve bu özelliklerimizi öğrendiğimizde, değişen çağda kul kalabilecek, cennetlik olarak yaşayıp Allah da izin verirse cennetlik olarak ölebileceğiz.

Bu formülleri öğrendiğimizde, hangi ortamda yaşarsak yaşayalım, kendi hayat serüvenimizin sahibi olabilecek, -bizim sahibimiz de Allah'tır- ve -eğer Allah dilerse- çevremizde olumsuz örnekler de olsa, kendi doğru bildiğimiz yoldan gitmeye muktedir olabileceğiz.

Nitekim Allah: **"Ey iman edenler siz kendinize bakın. Eğer siz doğru yolda olursanız, yoldan çıkanlar size hiçbir zarar veremezler..."**(Maide;105) buyurmuştur.

Bu formülleri, üç ana başlıkta toplayabiliriz:

1-) KALBİMİZİN KİMLERİ BEĞENDİĞİNE DİKKAT

Birinci formülü açıklamadan önce Kur'ân'ın ilk ve en önemli suresi olan Fatiha yani övgü (hamd) suresine yakından bakmamız gerekir. Fatiha suresi "hamd" yani "övme" konusuyla başlar. Çünkü insani değişim konusunun ana noktası buradadır.

Neden "övme" yani "hamd" meselesi insan için bu kadar önemlidir?

Çünkü insan neyi beğenir veya överse, zamanla o şeye dönüşmeye başlar. Yani bütün bu değişim yolculuğumuz, övme ve beğenme konusuna bağlıdır. Kalp, bir şeyi beğenerek ve överek önce yolu açar, insan da ardından o yoldan kolayca gider.

Kalbin değişmesi, ilkin özenmek ve beğenmekle başlar. Eğer kişideki beğenme hali devam ederse sonrasında bu hal, sevgi haline dönüşür. Eğer sevgi hali de devam ederse ardından kalbin değişimi gerçekleşir. Kalbin değişimi gerçekleşince de insanın değişmesi kaçınılmaz olur. İmam Gazzâli bu gerçeği şu şekilde anlatır: "Şeytan ve meleğin askerleri arasındaki kovuşturma, kalbin harp meydanında devam eder. Bunlardan biri galebe çalar ve açılan kapıdan içeri girer, orada oturur veya mesken tutarsa, diğerinin orada dolaşması artık hiçbir mana ifade etmez." (Gazzâlî, İhyâ, III/60-61)

Yani çevremizden bize aktarılan her şey, önce kalbimizin harp meydanında bir çarpışma meydana getirir. Beğenirsek alır, beğenmezsek de atarız. Eğer tıpkı çevremize benzer davranışlar sergiliyorsak, bu davranışları beğendiğimiz için sergiliyoruz demektir.

Nitekim bu dediğimizi kanıtlar nitelikte bir araştırma yapılmıştır. Araştırma maksadıyla sigara kullanan bir grup deneğin önüne sigara fotoğrafları koyulmuş ve deneklerin bir kısmından; sigarayı görünce beğeni hissetmesi ve "onu tüketirsem mutlu olurum" şeklinde düşünmesi, bir kısmından da tiksinti hissetmesi ve "onu tüketirsem kanser olabilirim" şeklinde düşünmesi istenmiş. Yani deneklerin bir kısmından; sigarayı görünce iğrenilecek bir şeye benzeterek tiksinti duyması, bir kısmının da; beğenilecek bir şeye benzetip iştah duyması istenmiş.

Bu iki gruptaki kişilerin beyinleri izlendiğinde; "tüketirsem mutlu olurum" diye düşünenlerin beyinlerinin hazza dair kısım olan, arka beyinlerinin canlandığı, "kanser olurum" diye düşünenlerin de iradeye dair olan ön beyinlerinin canlandığı gözlenmiştir. (Marshmallow testi;141)

Ve sonuç olarak; irade bölgesini canlandırarak "kullanırsam kanser olurum" diye düşünenler sigarayı bırakmayı başarmışlar, diğerleri ise başaramamışlardır.

Bu araştırmanın ortaya koyduğu sonuç nedir?

Bu sonuca göre kişi; eğer muhatap olduğu bir durum karşısında onu beğenmeme, ondan tiksinme, hemen uzaklaşma ve mesafe koyma gibi davranışlar ortaya koyarsa, beynini ve kendisini kontrol ediyor ve o muhatap olduğu şeyden kolayca uzaklaşabiliyor. Yani insanlar kendileri üzerinde bir hâkimiyet kurduklarında, çevrelerinde neler yaşanırsa yaşansın hiçbir etkilenme yaşamıyorlar.

Bu araştırmanın ortaya koyduğu ve özümüze kodlanmış olan bu özelliğimiz; Allah'ın bize bahşettiği en harikulade özelliğimizdir desek abartı olmaz. Öte yandan üzülerek söylemek gerekirse aynı zamanda bu özelliğimizin, Allah'ın razı olmadığı bir yaşantıya sahip olduğumuzda, hesap gününde mazeret hakkımızı elimizden alacağını da bilmemiz gerekir.

Demek ki insanın; gördüğü ve taklit etmeye hazır olarak yaratıldığı her şeyden onu koruyan özelliğinin ilki budur. Yani insan gördüğü ve şahit olduğu şeyleri beğenmediği sürece; beynindeki hazza dair canlanan o bölgeyi canlandırmamış ve o gördüğü şeye benzemekten de kendisini korumuş olur.

Peki, ilk görünüşte hoşumuza gidecek olan bir davranışı beğenmeme halimiz nasıl mümkün olur?

Mesela israf dolu bir hayatı veya tesettüre uymayan bir kıyafeti gördüğümüzde ilkin onu beğenmemeyi nasıl başaracağız?

Yine aynı araştırma, bu soruya da cevaplar vermiştir. Buna göre kişi; eğer ilkin beğendiği o şeyi etraflıca düşünüp, kendisine uzun vadede zarar vereceğini fark edebilirse, beğenme halini kaldırıp tiksinme halini elde edebiliyor.

Yani yine beynindeki hazza dair olan bölgesini değil, "bu işi yaparsam sonucu nasıl olur?" diye düşünerek, iradeye bağlı olan bölgesini kullanması gerekir.

Çünkü yine aynı araştırma ortaya koymuştur ki insanlar; gelecek günleriyle ilgili bir karar verirken, ancak o işin sonunu da gözlerinin önüne getirerek karar verirlerse, pişman olmayacakları kararları alabiliyorlar. Fakat sadece bugünden bakıp konuyu etraflıca ele almadıklarında, nefis ve haz devreye giriyor ve sonradan pişman olacakları işler yapıyor ve kararlar alıyorlar. Yani kişinin doğru bir karar alması için ancak, işlerin sonunu hesaba katarak karar alması gerekiyor. Çünkü kişinin iradesi; ancak şimdiyi sonraya çevirerek kendisine kazançlı bir bilişsel strateji ürettiğinde bir kuvvet kazanabiliyor.

Buna göre ahiret hayatını kaybetmek istemeyen bir kişi; herhangi bir karar alırken, daima kendisini ölmüş ve hesap verirken bir halde düşünmesi gerekir. Çünkü aslında hepimiz öleceğiz ve yaptığımız her şeyden dolayı hesaba çekileceğiz. Bu sebeple herkesin, kendisinin Allah'ın huzurunda olduğunu varsayarak: "Bu işi yaptığımda Allah'a nasıl hesap veririm?" diye kendi kendisine sorması gerekir. Ancak böyle kendisinin son halini düşünürse

ve hesap verdiği o esnada; yapmayı istediği şeyleri yapmış olmaktan sevinecek mi sevinmeyecek mi bunu görürse doğru kararlar alabilir. Değilse doğru kararlar alması mümkün olmaz.

Böyle düşünerek aslında hayatın geçici olduğunu, bazı emir ve yasaklardan sorumlu olduğunu yeniden hatırlar ve yapacağı her iş ve atacağı her adımdan önce, bunun hesabını Allah'a verip veremeyeceğini düşünür.

Yani; ahiret hayatını ve ölümü uzağında mı, yakınında mı görüyordur?

Çünkü insanlar eğer kendileriyle ilgili böyle uyanık bir zihne sahip olmazlarsa maalesef peşin olanı tercih etmeye başlıyor, dünya hayatı ve dünyevi pek çok haz da hemen yaşanacak peşin mutluluklar olduğu için onları tercih ediyorlar. Oysa peşin olanı tercih etmek her zaman kolaydır. İşlerin sonunu düşünmek ve sürekli hangi davranışın daha iyi olduğunu hesap etmek ise her zaman zordur. Bütün bu zorlukların üstüne bir de, alınan doğru kararları sürekli devam ettirmek gibi bir problem vardır.

Peki, bu araştırma; insanın aldığı doğru kararları nasıl sürekli devam ettireceğine dair bir fikir de ortaya koymuş mudur?

Evet, ortaya koymuştur.

Araştırmanın önerdiğine göre kişi; kararından vaz geçirme niyetiyle hazlarının onu her harekete geçirişinde, hemen yine işlerin sonunu düşünerek hazzını geri plana atmaya çalışır ve her daim yine işlerin sonunu düşünmeye devam ederse kararını sürekli devam ettirmeyi başarabiliyor.

Yani kişinin; dünya ve ahireti için doğru kararlar alabilmesi için öldüğünü ve hesap verdiğini an be an düşünmesi, bu gerçeği yeniden ve yeniden sürekli yaşaması gerekir. Zaten aslında ölüm, hepimize sandığımızdan daha yakın değil midir? Ve bütün Kur'an ayetleri hiç unutmayalım diye bize her daim ahiret hayatından bahsetmez mi? Nitekim Rasulullah'ın *sallallahu aleyhi ve sellem:* **"İştahları kaçıran ölümü çokça anın."** (Tirmizi; Sıfat'ül-Kıyame, 26) diye boşuna buyurmadığını da biliyoruz.

Sonuç olarak bütün bu araştırmalar; insanın, zamanı geldiğinde kullanmak üzere çok derin potansiyellere sahip olduğunu gösterir. Ve bu potansiyeller onun hesap gününde mazeret hakkını elinden alacak cinsten ayrıntılı bir donanıma sahip olduğuna işaret etmektedir.

Ve ayrıca eğer insan; bu potansiyellerini doğru kullanmazsa, kötü yöne doğru değişimini de durdurmayı başaramaz. Çünkü aslında değişim bir tabiat kanunudur. Tabiatın sürekli yenilenip mevsimlerin değiştiği gibi insan mutlaka ya hayra ya da şerre doğru değişmek zorundadır.

Fakat her değişim yolunun en başında beğenme, ortasında sevme, en sonunda da benzeme vardır. Sevgi, kişiyi o sevilen şeye doğru değişime uğratır. Yani bir konuda değişim gerçekleştirmemiz öyle ansızın gelen bir sonuç değildir. İnsanlar asla ansızın ve kendileri istemedikleri bir yöne doğru değişmezler. Öncellikle değişmek istedikleri o hali beğenmiş olmaları gerekir. Çünkü Allah *celle celeluhu*; insanın kalbine böyle bir başkanlık görevi vermiştir ki her şey, önce kalp onayından geçer.

Bu sebeple bir kişi yanımıza gelip: "Şu programı, şu kişiyi, şu yayını, şu yazıyı, şu kıyafeti beğendin mi?" diye her soruşunda yüreğimiz titremelidir. Gerçekten aslında neyi beğeniyoruz?

Seminerlerimize katılan hanımlardan birisi; yirmi beş yaşındaki oğlunun ev arkadaşının, birlikte kullandıkları öğrenci evlerine bir tane kalıcı dövme makinesi getirdiğinden bahsetti. Annesi olarak bu durumdan tedirgin olmuş ve oğluyla bu konuyu nasıl konuşacağını bilememişti.

Ona verdiğimiz cevap şu şekilde oldu: "Eğer oğlunuz o dövme makinesini her gördüğünde; tiksinme, kızma, beğenmeme, hemen uzaklaşma ve gazaplanma yapabilecekse o ev arkadaşı ve dövme makinesiyle aynı evde yaşamaya devam edebilir. Fakat bunu yapmaya garantisi yoksa yeni bir ev bulması gerekir. Çünkü aradaki bu engelleri kaldırırsa zamanla bu duruma alışır ve benzeşme gerçekleşir.

Nitekim Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem:*, yaşadığı dönemde ehli kitap ne yaptıysa her zaman tam tersini yapmıştı. Onlara özenmek, onlara öykünmek bir tarafa, tırnak keserken bile onlarla aynı olmaktan sakınmıştı. Çünkü küçük bir benzemenin bile, ileriye götüren bir köprü olacağını biliyordu.

"Ben her zaman Allah'ın sevdiği bir insanım. Ne yaparsam yapayım bana bir şey olmaz." diye düşünenler, akıbetlerini tehlikeye atarlar. Basit gördüğümüz bir beğenme, halimizde mutlaka kötü bir iz, bir değişim bırakır.

"Ben bu hale nasıl geldim?" demeden önce, başlangıca müdahale etmek gerekir. Çünkü başlangıca müdahale etmek, aslında sonuca müdahale etmektir.

Kalbimizdeki eğilimlerin, bizim için hem bir başlangıç hem de bir son olduğunu unutmamamız gerekir.

2-) KALBİMİZİN KİMİNLE BERABER OLDUĞUNA DİKKAT

İnsan; gördüğü herhangi bir davranışa karşı bir kızgınlık taşımazsa zamanla onu beğenmeye başlar. Nitekim Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem*:; bir kötülük gördüğümüzde hiç değilse ona kızmamızın, imani bir sorumluluk olduğunun altını önemle çizmiştir. Çünkü kişi o kötülüğe kızmazsa beğenmeye beğenmeye devam ederse de sevmeye başlar. Buna göre; gördüğümüz olumsuz örneklerdeki gibi olmamamıza engel olacak ikinci formül, kalbimizin onları sevip sevmemesi, ilgi duyup duymaması ile ilgilidir.

Konuyla ilgili yapılan bir araştırma, kişinin bir davranışa karşı duyduğu kızgınlığın, o kızgın halini devam ettirdiği sürece o davranışa karşı tam bir koruma olduğunu ortaya çıkarmıştır.

Bu araştırmanın ortaya koyduğu sonuç da, Rasulullah'ın *sallallahu aleyhi ve sellem:* **"Kim bir kötülük görürse, onu eliyle değiştirsin. Şayet eliyle değiştirmeye gücü yetmezse, diliyle değiştirsin. Diliyle değiştirmeye de gücü yetmezse, kalbiyle düzeltme cihetine gitsin ki, bu imanın en zayıf derecesidir."** (Müslim, Îmân 78) hadisinde söylendiği şekilde, günahlar ve kötülükleri gördüğümüzde neden kızmaktan sorumlu olduğumuzu açıklamış olur.

Nitekim bazı insanlar çevrelerinde gördükleri olumsuz davranışlara karşı aslında kalplerinde gizli bir ilgi barındırırdılar. Ve sonunda da o davranışları yapmaya başlarlar. Burada aslında çevreleri onları değiştirmemiş, kalplerindeki bu sevgi onları değiştirmiştir. Çünkü çevremiz bizi değiştirmez. Bizi, kalbimizdeki ilgi ve sevgiler değiştirir. Nitekim kalbimizin ilgi ve sevgileri, ya cennetimiz ya da cehennemimizdir.

Asrı saadette buna çok güzel bir örnek vardır.

Bir grup sahabe, memleketlerinde aile ve çocuklarını bırakıp, sırf Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem:*'ın yanında bulunmak için Medine'de yaşamaya başlamıştı. Eşleri ve çocukları da onlara, memleketlerine geri dönmeleri için baskı yapıyordu. Onlar da durumlarını Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem:*'a şu soruyla anlattılar: " **Ya Rasulallah! Biz senin yanında (Medine'de) kalmak istiyoruz ama memleketimizde çoluk çocuğumuz var. Bize ne yapmamızı tavsiye edersin?" Rasulullah** *sallallahu aleyhi ve sellem:* **da, memleketlerine dönmelerini söyledikten sonra: "(Dikkat edin) Kişi sevdiği ile beraberdir."** buyurmuştur.

Yani Medine'den uzakta bile olsalar, eğer kalpleri Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem:*'la birlikte atarsa, zaten onunla beraber olacaklardı. Çünkü kişi sevdiğiyle beraberdir. Kalbin kimi seviyorsa onunla berbersin. Madden değilsen de manen. Bugün değilse de yarın.

3-) HAYAL VE HEDEFLERE DİKKAT

Bir insan, tenhaya çekilip de başını yastığına koyduğunda neleri hayal ediyor, neleri hedefliyorsa aslında onlardan ibarettir. Buna göre; gördüğümüz olumsuz örneklerdeki gibi olmamamıza engel olacak üçüncü formül, gördüğümüz şeylerle ilgili hayaller kurmamamız ve kendimize, onlara benzer hedefler koymamamızla ilgilidir.

Yani eğer gördüğümüz şeyler bizde; yeni hayal ve hedefler başlatmışsa, onlara göre değişimimiz mutlaka gelecektir. Bundan dolayı her insanın; kendisini haktan ayıracak hedef ve hayallerden, karanlık bir geceden daha fazla korkması gerekir.

Çünkü insan ve irade üzerine yapılan bir araştırmada kişi bir konuda bir hayal ürettiğinde, beyninin irade kısmını zayıflattığı ve iradeye ait bir gücünü kaybettiği ortaya çıkmıştır. Ve böyle yaptığında da hayal ettiği şeyle arasındaki bütün engelleri kaldırmış oluyor.

Peki, madem hayaller ve hedefler bu kadar önemli, insan gördüğü bir durumla ilgili kalbinde yeni bir hayal ve hedef başlatmayı nasıl durdurabilir?

Aynı araştırma bu konuya da cevap veriyor ve yine kişi, karşılaştığı bir olay veya durum karşısında; zihninde onunla ilgili bir korku ürettiğinde beyninin alt bölgesini harekete geçiriyor ve o korkusu sayesinde, o şeyden uzaklaşması tamamen mümkün oluyor.

Buna göre; çevremizde herhangi yanlış bir davranış gördüğümüzde: "Allah bundan hoşlanmaz." "Allah buna kızar." diye düşündüğümüzde, beynimizde bir "Allah korkusu" alanı oluşturuyoruz ve o hareketten uzaklaşmamız çok kolay oluyor.

Nihayetinde hayallerimiz ve hedeflerimiz değişmiyor, onlar değişmeyince de biz değişmiyoruz. Çünkü bugünkü yaşam tarzımız, nasıl dündeki kalp eğilimlerimiz ile kurulduysa, yarınki yaşamımız da şu anki kalbi eğilimlerimiz ile inşa olacak ve sık sık evrilip çevrilen kalp, bizi de sık sık evirip çevirecektir. İnsanın kaderi ve külli irade Allah'ın *celle celeluhu* elindedir ama onun tercih eden tarafının hesaba çekileceği de bilinen bir gerçektir.

Sürekli yanlış işleri hedefleyen kişilerin, günün birinde o yanlış işleri yapacaklarını unutmaması gerekir.

KALBİMİZİ NASIL KONTROL ALTINA ALIRIZ?

Madem kalbimiz nerdeyse biz de ordayız, önlemi alırken kalpten başlamalıyız. Bunun için her zaman kendi kendimize şu soruyu sormamız gerekecektir:

"Kalbimi nasıl kontrol altına alırım?"

1-) Neyi beğeniyor ve övüyor isek, aslında o şeye dönüşeceğimizi aklımızdan asla çıkarmamamız ve bir şeyin çok güzel olduğuna karar verirken defalarca düşünmemiz gerekir. O zaman kalbimiz bizi asla, yanlış sahalara sürükleyemez.

2-) Özellikle sosyal medya ortamları ve ekranlar sayesinde kimleri beğenip özendiğimize dikkat etmeliyiz. Velev ki çocuk eğitimi adı altında paylaşım da yapsalar, Kur'an ve sünnete ters yaşantısı olan, kalbimizi çekecek kişilerin hayatlarına, beğenerek göz gezdirmeyi bırakmak zorundayız.

Çünkü insan, doğru bildiğini mutlaka sevmek zorundadır. Eğer doğru bildiğini sevemiyorsa, hayatını daima çelişkili olarak yaşar. Ve doğruları ile sevdikleri arasında sürekli gidip gelerek ömrünü tüketir.

3-) Kimi zaman hem kendimiz hem de çocuklarımızla ilgili Allah'ın *celle celeluhu* aslen beğendiği şeylere karşı kalbimizde bir ilgisizlik oluşabilir. İşte o zamanlar, yanlışa düşme zamanlarıdır. O ilgisizliğimizi hemen durdurmamız, zamana bırakmamamız gerekir. Ve: "Allah *celle celeluhu* ve Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem:* bunu beğenirken ben niye beğenmeyeyim?" diyerek o sevgisizlik hemen bertaraf edilmelidir. Çünkü Allah'ın *celle celeluhu* sevdiği şeyleri sevmemeye dair hisler, her zaman dışardan dayatma ile olu-

şur. Aslen kalbi yaratan Allah, onun içine kendi sevdiğinin sevgisini fıtrat olarak yerleştirmiştir. Dış baskı ile oluşan bu beğenmemezlikler, hemen bertaraf edilmelidir.

4-) İnsanın ana kontrolü kalptedir. Bu sebeple aklımıza gelen her düşüncenin akımına hemen kapılmayız. Ancak kötü olan bir şeyi beğenmeye başladığımızda, kötüye karşı bir akım oluşur. Bu sebeple, kötü olan davranışlara karşı olumsuz duygumuzu daima canlı tutmalıyız.

5-) İnsanı Âdem yapan, onun büyük hedefleridir. Çünkü sadece küçük hedefler ve dünyevi işler peşinde olan insan, aslen kendisine yazık etmiş insandır. Bu, bin programlık bir makineyi tek programda kullanmaya benzer. Eğer ki insan, kendisini israf etmek istemiyorsa, daima yüce hedefler peşinde olmalıdır.

6-) İnsan bazen bir kitap okur, bir ayet okur ve yüreğinde bir coşku, bir kıpırdanış hisseder. Ve ardından hemen bırakması gereken hataları gözünün önüne gelir. Bu süreç, her zaman böyle işler. Ne zaman kalp, doğru bilgiyle coşarsa, "Hatalarını geride bırak!" diye serzenişte bulunur.

İşte o coşku anında hemen harekete geçmeli, kendimiz ve çocuklarımız adına yeni kararlar almalıyız. Böyle zamanlarda Allah'tan *celle celeluhu* yardım göreceğimizi de unutmamamız gerekir. Meyve veren her fidan, bir kişinin onu dikme kararının sonucunda dikilmiştir.

Çocuklarımız fidan olsun...

EBEVEYNLİK KALİTESİ TESADÜF MÜDÜR?

Pek çok anne, annelik becerilerini geliştirebilmek hayaliyle başını yastığa koyar ama yeni bir sabaha tamamen eski yöntemleriyle merhaba der. Hem çevresel etkenleri devre dışı bırakamaz hem de sürekli daha iyi bir anne olamadığı için acı çeker.

Anneler, herhangi bir çocuk eğitimi kitabı okuduklarında hemen suçluluk duygusuna kapılırlar. Çünkü kitaplarda yazan annelik, kendi anneliklerine hiç benzemiyordur.

Bütün bunlar anneyi ya tamamen kendini değiştirip geliştirme niyetinden vazgeçirir veya suçluluk duyguları devam eder gider.

Mesela bazı anneler, öfkenin kötü yüzünü gördükten sonra öfkeyi bırakma kararı alırlar. Bunu başaramadıklarında ise, kendi annelerini örnek göstererek: "Annem de öfkelenince bize bağırırdı. Benim de elimden bundan başkası gelmiyor." derler. Oysa böyle bir anne tarafından büyütüldüğü halde sükûnet sahibi pek çok anne vardır.

Fakat geçmişte kendisine modellenmeyen davranışları modellemek hiçbir zaman tesadüfen olmaz. Bunu başarmak için davranışlar üzerinde uzun uzun düşünmek gerekir. Günlük hayat bazen o kadar karmaşık ve koşuşturmacalı geçer ki, anneyi köşeye sıkıştıran çok fazla etken devreye girer. Asıl mesele bu etkenleri doğru yönetmektir.

Peki, bu etkenleri devre dışı bırakmak nasıl olur?

Anneler olarak eğer, çocuklarımızın duygusal ve dini eğitimleri konusuna özen gösterir, mesela onları ekran bağımlılığından korumaya çalışırken, bütün çevremizin bize

destek olmasını, herkesin bizi alkışlamasını beklersek, olumsuz çevresel etkenleri devre dışı bırakmayı başaramayız.

Başarmak için olumsuz çevresel etkenleri en başında hesaba katmamız ve bazen şişi yakmayı, bazen de kebabı yakmayı göze almamız gerekir. Çünkü kalite, asla tesadüfen ortaya çıkmaz. Tesadüfen, ancak bir önceki şeyin tekrarı çıkar.

Bizler, bizden öncekinin tekrarı, çevremizin taklidi olalım diye bu kadar derinlikli yaratılmış olamayız. İnsan serüven sahibi bir canlıdır. Yaptığı her davranış da ona bir dönüşüm kazandırır. Ta ki son nefesine kadar...

Her ne kadar herkes, iyi çevrenin iyisi olmayı hayal etse de iyi çevrenin iyisi olmak diye bir şey yoktur. "Çevrem kötü olduğu için ben de böyleyim." diye düşünmek insanın yaratılış gerçeğine bir ihanettir.

KÜÇÜK KÜÇÜK SINANIRIZ

Aslında, kazanmak istediğimiz davranışları kazanmak için her an, her saniye küçük küçük sınanmalardan geçiririz. Sınavı her kazanışımız bizi daha güzel bir davranışa yetkin hale getirir.

Yani kişiye: "Şunu yapmayı çok istiyorum." diyerek kalbiyle hasretini çektiği güzel davranışları ortaya koyması için önce bir fırsat verilir. Eğer fırsatı değerlendirip o davranışı ortaya koyarsa, ona yaptığından daha iyisini yapabilmesi için daha kaliteli bir kişilik verilir. Yeni bir olgunluğa ulaşır. Sonrasında da bu olgunluğunu devam ettirmesi için yeni bir denemeden daha geçer. Bu denemeyi kazanınca da ona başka bir olgunluk daha verilir ve daha güzel işler yapmak ona kolay gelmeye başlar. Yani

her seferinde yeniden ve yeniden denenir, sınavı kazanırsa, yaptığı o güzel işleri yapmak ona kolay ve doğal gelmeye başlar.

Mesela: "Çocuklarımın sorduğu her soruyu geçiştirmeden özenle cevaplamak istiyorum." diyen bir anne, çocukları tarafından soru yağmuruna tutularak hemen sınanır. Hatta en yoğun olduğu zamanlarda. İşini bırakarak dikkatini çocuğuna verecek, onu dinleyecek ve özenle cevap verecek mi, vermeyecek mi? Bir sınavdan geçirilir. Eğer sınavı kazanırsa çocuklarını daha çok duymaya başlar. Farklı bir kabiliyet kazanır ve onları daha iyi anlar.

Nitekim Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem:* şöyle buyurmuştur: **"Kötülük işleyip sonra iyilik işleyen kimse, dar bir zırhın içinde boğulmak üzere olan bir adam gibidir. Bir iyilik yaptığında halkalardan birisi çözülür. Sonra bir iyilik daha yapar. Bir halka daha çözülür. Zırhtan kurtulup zırh yere düşene kadar bu böyle devam eder."** (Ahmed bin Hanbel; 4/145)

Kötü davranışlarımızın dünyada da bir cezası vardır. Kötülüğün dünyadaki cezası, tıpkı bu hadiste bahsedildiği gibi bir zırhın içine hapsolmamızdır. Bu hapsolma bizi; o yaptığımız kötü davranıştan daha büyük, başka bir kötülüğe sevk eder. İyi davranışların dünyadaki mükâfatı da bu zincirlerin tek tek çözülmesidir. Bu çözülme de bizi; yaptığımız iyilikten daha büyük, başka bir iyiliğe sevk eder. Başka bir iyilik bize kolay gelmeye başlar.

Aslında hayatımızın her döneminde, kalbimizle istediğimiz şeylerle ilgili hep bir sınavdan geçiririz.

Yapmayı istediğimiz şeyleri yapabilecek miyiz yapamayacak mıyız?

DİNİ YAŞANTIDA KALİTE TESADÜF MÜDÜR?

Küçük küçük sınıyor olmamız kaidesi, dini hayatımız için de geçerlidir. Mesela: "Tesettürlü olmayı çok istiyorum." diyen ama henüz tesettüre girmemiş bir kişiye, bu hayalini gerçekleştirmesi için mutlaka imkânlar verilir. Dileğinde samimi ise bu imkânları değerlendirir. Ve sınavı kazanır. Sınavı kazanırsa da tesettürün bütün güzellikleri tek tek önüne serilir. Sevgisi onu sarar ve bir daha tesettürsüz günlere dönemeyecek hale gelir.

Öte yandan; tesettürü istiyormuş gibi yapıyor, aslında henüz tam olarak isteyemiyorsa da kaçınma davranışları sergileyerek o imkânı kaçırır.

Bu dediğimizi ispat etmek için, Hz. İbrahim'in hayatından çarpıcı bir örnek verebiliriz. Kur'ân'ın ifadesine göre Hz. İbrahim "Halilullah" "Allah dostu" makamına ulaşmıştır. Ama bu makama tesadüfen ulaştığını düşünemeyiz. Hz. İbrahim, makam olarak her yükselişinden önce bir denemeden geçmiş, sınavı başarınca da makamı daha da yükselmişti.

"Bir zamanlar Rabbi İbrahim'i bir takım kelimelerle (emirlerle) sınamış, onları tam olarak yerine getirince: Ben seni insanlara önder yapacağım, demişti. 'Soyumdan da (önderler yap, yâ Rabbi!) ' dedi. Allah *celle celeluhu* **da: Ahdim zalimlere ermez (onlar için söz vermem) buyurdu."**(Bakara; 124)

Allah *celle celeluhu* Hz. İbrahim'e "halilullah" makamını vermeden önce onu çok zor görevlerle sınadı. Vermek istediği değerli makamı, Ancak İbrahim (as), bu zorlu sınavları başardıktan sonra verdi. Böylece daha zor olan

görevleri başarmak için yükseldikçe yükseldi. En sonunda bütün insanlığın örneği olan "halilullah" makamına çıktı. Hz. İbrahim, kolay olan görevlerden, en zoruna doğru yol almıştı.

Çünkü Allah dostluğu daima liyakat ister. İhanetin olduğu yerde dostluk olmaz. Bu dostluk makamı, Rabbinin hürmetlerini bazen aklına getirip bazen aklından çıkaranlar için çok uzaktır. "Halilullah" olmaya talip olmayıp bu mertebeyi hedeflemeyenleri, "esfeli safilin" olmaktan hangi dost korur acaba?

Nitekim Hz İbrahim; babasıyla, kavmiyle, göz göre göre ateşe atılmayla, oğlunu kurban ettiği rüyasıyla, eşini çöle bırakması emriyle imtihan edilmiş, kazandığı her başarı ile bir derecesi yükselmişti. Sonrasında da yüksek görevleri başardığı için, daha basit görevler ona çok kolaylaşmıştı. Hz İbrahim'in örneği, derecelerin aşama aşama yükseldiğine en güzel örnektir.

Çevrenizde ahlakına hayran olduğunuz, annelik yolunda sabrı ve bilgisini beğendiğiniz, İslami yaşantısına özendiğiniz insanlara, bunların tesadüfen verildiğini sanmayın. Bütün bunların bedeli önceden ödenmiştir. Çünkü bunların her biri verilirken o kişi çeşitli sınamalardan geçer. Sınavları başarıp kalbindeki istekleri davranışa dökmeyi başardıkça da ehliyeti artar. Kabiliyet sahibi olur. Ve daha iyisini başarmaya başlar.

Çünkü Allah *celle celeluhu* bütün insanları; karanlıklardan aydınlığa, bencillikten ben idrakine, içgüdünün esaretinden ruhun özgürlüğüne çağırmıştır. İnsan karanlık anne karnında yaratıldı ama aydınlık bir dünyaya gözünü açtı.

Kötü insanlar arasında da olsanız, isterseniz iyi bir insan olabilirsiniz. Bunun tarihteki en etkileyici örneği

Firavun'un karısıdır. O, kötü insanların arasında olmasına rağmen iyi insan olmayı başarmıştı. Bu başarısı da onu, cennet kadınlarının hanımefendisi yaptı.

Bazı kimselerin de iyi bir çevre içinde oldukları için, iyi insan oldukları sanılır. Oysa aslen böyle değildir. Çünkü insan kendisine bir tercih sunulduğunda ve tamamen açık bir zihinle doğru olanı seçtiğinde, bu tam bir tercih olur. Ve bu tercih onun, içinde bulunduğu çevreye uyumluysa orda kalmaya devam etmesine, uyumlu değilse de o çevreden ayrılmasına sebep olur.

Bunun en açık örneği de şeytanın durumudur. Şeytan, zor bir emirle sınanana kadar meleklerin arasındaydı. Başlangıçta onlarla uyumlu görünüyordu. Ve melekler gibi Allah'a *celle celeluhu* itiraz etmeyecek birisi olduğu sanılıyordu. Ve Âdem (as)'a secde etme isyanına kadar ortada belirli bir isyan eylemi de yoktu. Allah *celle celeluhu* zaten onun kalbini biliyordu. Kalbinde, onu Allah'a *celle celeluhu* isyana sürükleyecek kadar büyük bir kibir ve benlik duygusu taşıyordu. Açık bir zihinle bir tercih yapması istendi. Sınavdan başarı ile çıkıp o kötü eğilimi kökünden söküp de atabilirdi. Ama yapmadı.

Sonunda Allah'ın *celle celeluhu* zaten bildiği kibre meyli, davranışa dökülerek herkes tarafından bilinir oldu. Allah, onu sınamadan bırakacak değildi. Onu sınadığı gibi bizi de sınar. İyi insanların arasında yaratılmış olmamız, iyi insan olarak öleceğimizi garantilemez. Bugün yanımızdakiler, dünkü kalbimizden dolayıydı. Kalbimiz değişirse yarın yanımıza başkaları gelir. Kaide budur. Çünkü insan, yanındakilerle yaşar ama kalbindekilerle ölür.

Kişinin değer ve derecesi işte böyledir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

NASIL DEĞİŞİRİZ?

Tarihten bugüne insanı konu alan bütün araştırmaların maksadı, insanı iyileştirme ve kemâlâta yaklaştırma çabasına dayanır. Fakat insanlığını en yüksek kalitede kullanan tek topluluk, Müslüman topluluğudur. Çünkü Müslümanlar olarak bizler hem değişime ait bütün kuralları Kur'an ve sünnetten kolayca bularak uygularız hem de nihayetinde bu uygulamalarımızın bizim öldükten sonraki hayatta saadetimize vesile olacağını biliriz.

Yani bizde değişim için işe yarayan formüller de vardır, o formülleri kullanmaya yönelik yeterli teşvik de vardır.

Nitekim bir insanın olduğundan başka bir hale geçişi çok uzun bir süreçtir. Ve her insanın; hem bırakmak istediği alışkanlıkları hem de değişim sürecinde kullanacağı formüller birbirinden farklıdır.

Mesela annelerden biri çocuğuyla hiç yakın temas kuramadığından, kurar gibi görünüp kendi işlerine devam ettiğinden ve bu özelliğini değiştirmek istediğinden bahsetti.

Onun bu özelliğini değiştirmesi için ne yapması gerekir?

Bir başka anne, dini hassasiyetlere çok dikkat edemediğinden, bir başkası öfkeli bir insan olduğundan, bir başkası da ibadetlerde gevşek davrandığından yakındı.

Bu annelerin her birinin değiştirmeyi istediği şeyler farklıydı. Fakat hepsinin de değişebileceklerine inandıktan ve bunun için neler yapılacağını öğrendikten sonra değişmeleri mümkündü.

Aşağıdaki bölümde değişim konusu ile ilgili üç ana başlık vardır. Ve bu başlıklar; bir insanın hem ebeveyn olarak hem de dini yaşantıda değişebilmesinin yollarını açıklamaktadır.

Bu maddeler şunlardır:

1-) Farkındalığımız artınca, yani basiretimiz açılınca değişiriz

2-) Düşüncelerimiz değişince değişiriz

3-) Bilgimiz ve ilmimiz arttıkça değişiriz.

Bu üç madde açıklanırken, değişimle ilgili evrensel bazı formüller ele alınmıştır ve günlük hayattan çeşitli örneklerle zenginleştirilmiştir.

FARKINDALIK OLUŞMASI VE BASİRETİN AYDINLANMASIYLA DEĞİŞİRİZ

Anneler olarak aslında hepimiz, çocuklarımızla kaliteli bir ilişki kurmak, onlara potansiyellerini kullanabilecekleri bir ortam oluşturmak ve dini eğitimlerinde başarılı olmak isteriz. Ve bazen bize bu konuda rehber olabilecek bir anneyle tanışırız. Ardından da onun gibi olmak ve değişmek istediğimizi söyleriz. Çünkü tanıştığımız bu annenin,

çocuklarıyla iletişiminin kalitesine veya çocuklarına sabır çerçevesinde dini eğitim veriyor olmasına hayran olmuşuzdur.

Hayran olmasına olmuşuzdur fakat çoğunlukla hayata dönüp de acımasız gerçeklerle yüzleştiğimizde, hayran olduğumuz davranışları hiç de o anne gibi düzenli uygulamayı başaramadığımızı görüp, derin bir içerleme yaşarız.

Aslında değişimin tıpkı bir puzzle gibi çok fazla parça barındırdığını ve insanın, sırf gıpta ettiği birisini gördüğü için değişemeyeceğini bilseydik her şey daha kolay olurdu. Sırf birisine gıpta ettik diye davranışlarımızı tamamen değiştirmemiz çok zordur. Çünkü kalıcı değişim, anlık davranışları değiştirmekle gerçekleşmez.

Anlık davranış değişimi kolaydır. Birisini görüp, ondan etkilendiğimizde anlık davranışlarımızı değiştirebiliriz. Mesela bir seferinde Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem:*, ihtiyaç sahibi bir topluluğu görüp onlar için çok üzülmüş, ardından sahabelere dönüp: "Bunlara kim yardım eder?" diye sormuştu. Önce kimseden ses çıkmamasına rağmen, sahabelerden bir kişi evine gidip o insanlara yardım getirdiğinde, herkes koşa koşa evine gidip yardım getirmişti.

Yani davranış değişikliği, alışkanlıklarla ilgili değilse, gördüğümüz öncü bir kişi bu değişimi başlatabilir. Fakat alışkanlıklarla ilgiliyse, sadece öncü kişiler yardımı ile değişmez.

Çünkü insanın ilk yaşamı olan çocukluğundan beri ona bazı davranış kalıpları benimsetilmiştir ve çoğunlukla insanlar, yetişkin olduktan sonra bile bu kalıpların etkisinde yaşarlar. Alışkanlıkların değişmesi ise, biraz sonra bahsedeceğimiz yollar dışında pek kolay gerçekleşmez.

Mesela eğer bir anne baba, çevre korkusundan dolayı sürekli yalan söylüyorsa, çocuk da yalancılık davranışını öğrenir ve alışkanlık haline getirebilir. Bu alışkanlığı da bir anda değiştirmesi çok zordur.

Veya bir anne, çocuğunun kirli kıyafetlerini değiştirirken: "Sana kirli çocuk derler." diyerek değiştirirse, o çocuk büyüyünce insan merkezli, yani riyakâr bir kişiliğe sahip olmayı öğrenir. "Başkaları ne der?" düşüncesiyle büyütülmüş çocuk, büyüdüğünde de kendisi ile ilgili başkalarının düşüncelerini bağlayıcı kabul edebilir.

Veya anne babası tarafından sadece dünyevi hedefler dayatılarak yetişmiş bir çocuk için de dünya, ahiretten önemli kabul edilir. Makam, mevki meslek vs. gibi konularda aileden ve çevreden yanlış inanışlar elde eden çocuk, bunları hayatın merkezinde sanır.

Örnekler çoğaltılabilir. Burada kastetmek istediğimiz, hangi anne baba tutumlarının hangi karakterlere yol açacağı konusu değildir. Asıl kastımız, çocukluktan beri bize bazı algı ve yargıların öğretildiği ve bunların eteğine tüneyip, dışına çıkmakta zorlandığımızdır.

Çünkü hepimizin bir yığın eğitim robotikliği, içimize yerleşmiş bir yığın şablonu vardır. Biz fark etmesek de aslında bu şablonlar bizi idare eder. Aile içi ilişkilerimiz de dâhil bütün ilişkilerimizi, bu şablonlara göre düzenleriz. Hatta eş seçerken, arkadaş seçerken de bu şablonların etkisiyle seçeriz ama farkında bile olmayız. Bazen öyle ki, bu şablonlar bizi tıpkı bir hapishane gibi kuşatır. Bazı insanlar ömür boyu bu hapishanede yaşar ama hapishanede olduğunu bilmediği için güzel bir yerde olduğunu bile savunabilir.

Bu şablonların dışına çıkmak zordur fakat bu inanç ve kişiliğin olumsuz kısımlarını ömrümüz boyunca sırtımızda bir kambur gibi taşımak zorunda değiliz. İşte burada değişim devreye girer.

ANNE BABALARIMIZIN BİZE ÖĞRETTİKLERİNİ DEĞİŞTİREBİLİR MİYİZ?

Allah'ın *celle celeluhu* anne babalara yüklediği görev, çocuklarına dünya hayatlarını ve dinlerini öğretmektir. Çocuklar, anne babalarından gelecek her türlü etkiye açık bir şekilde yaratıldığı için Allah *celle celeluhu* burada ebeveynlere büyük bir yetki vermiştir. Yeni doğmuş bir bebek çok küçüktür ve iyi veya kötü fark etmez sonraki hayatını şekillendirecek her türlü etkiye açıktır. Nitekim Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem:*'ın: **"Her çocuk doğarken İslam fıtratı üzerine doğar. Sonra anne babası onu Yahudi, Hristiyan veya Mecusi yapar."** (Buhari, Tefsir; 4775) buyruğu bu gerçeğe işaret eder.

Peki, insanın yolcuğu ebeveynleriyle başlayıp onlarla mı biter?

Kendisine öğretilenlerin dışına çıkamaz mı?

İnsanın yolculuğu çocuklukla başlar, fakat asla orada son bulmaz. Bulsaydı putperest anne babaların yetiştirdiği sahabeler Müslüman olamazlardı. Veya hiçbir eşkıya babanın evladı dürüstlükle ün salamazdı.

Nitekim anne baba eğer çocuğuna, gerek dini gerek ahlaki, fıtrata ters şeyler öğrettiyse, çocuğa bütün bu öğretileri değiştirecek bir gençlik fırsatı verilir.

Yani her insan: "Bana öğretilenler doğru mu yanlış mı acaba?" diye bir hakikat arayışına çıkar. Nihayetinde sorguladıktan sonra, eğer ailenin öğrettikleri aklına yatarsa aile değerlerine tekrar döner, aklına yatmazsa da tamamen değişim yaşar.

İmanların taklitten tahkike dönmesi bu şekilde olur. Bizler, anne babalarımız bize dinimizi önceden öğrettiği için ilimde bir adım öne çıkarız. Bu da bize, öncülük görevi verir. Fakat gerek ailede dini eğitimi almış olsun, gerek almamış olsun herkes, mutlaka kendi hayat hikâyesini kendisi bulmak için bir yolculuğa çıkar. Bu gerçek de; ecnebi ailede yetişen çocuklarla, Müslüman ailelerde büyüyen bizleri aynı sorumlukla mükellef tutar.

Nitekim Kur'ân'daki: **"Ey iman edenler, iman edin."** (Nisa; 136) ayetinde, buna benzer bir incelik vardır. Bizler, ömrümüzün her döneminde, inandığımız gerçeklere inanmaya devam edecek miyiz, etmeyecek miyiz sürekli sorgulamadan geçiriliriz. En son sınanmamızı da son nefesimizdeyken veririz. Ve eğer son nefes anında inancımızı korursak müminlerden olarak ölmüş oluruz.

Müslümanlar arasında yaşadığı halde hala İslam'ı benimseyememiş insanların var olduğu gibi, Hristiyanların arasında olup da son nefesinden önce İslam'ı seçen çok fazla insan vardır. Nitekim kimsenin ölmeden önceki durumunu görmeden, onun hakkında hüküm vermemiz uygun olmaz.

FARKINDALIK NASIL OLUŞUR? BASİRET NASIL AÇILIR?

Gerek davranış değişimi, gerek inanç ve ahlak değişimi olsun, değişim yolculuğunu başlatan etmenlerden en önemlisi, farkındalık aydınlanmasıdır.

Yani: "Artık değişmek istiyorum." diyen bir kişinin, önce değişmek istediği konuyla ilgili yeni bir bilinç kazanması gerekir. Ve bir kişiyi beğenmekle bu bilinç oluşmaz. Davranışta meydana gelen değişimin kalıcı olması için kişinin öncelikle o konuda bir iç görü kazanması gerekir. Bu iç görüye de basiretin açılması denir.

Peki, iç görü yani basiret nasıl açılır?

Basiret açılmasının ilk başlangıcında kişinin öncesinde doğru sandığı bir yanlışını fark etmesi gelir. Başlangıçta kişi, önceden öğrendiği bazı şeylerin aslında yanlış olduğunu fark eder. Ardından da fark ettiği bu iç görü sayesinde; eğer inançla ilgili bir yanlışı varsa onu, ahlakla ilgili bir yanlışı varsa onu, ailevi konuda bir yanlışı varsa da onu düzeltmeye başlar. Çünkü eğer ki kişi, doğru sandığı şeylerin aslında yanlış olduğunu görürse, ardından neredeyse bütün hayatını değiştirebilir.

İslam âlimleri buna kalbin genişlemesi derler. Kalp, öncesinde öğrendiği doğruların yanlış olduğunu anladığında ortaya çıkan nur sayesinde bir aydınlanma yaşar.

Tarihte iz bırakan bütün önder şahsiyetler, basiret açılması sayesinde buldukları doğruları, hayatları pahasına savunan insanlardır. Mesela bu kişiler arasından ünlü mücadele adamı Malcom X'i örnek verebiliriz.

Malcom X, hapishaneye düştüğünde ona İslam dinini; sadece sihayilere has, ırkçı bir din olarak tanıtmışlardı.

O da, uzun bir süre bu yanlış düşünce ile yaşadı. İslam'ı öğrenmişti, fakat içinde hala devam eden bir arayış taşıyordu. Sonunda bu arayışı onu, Mekke'ye hacc yolculuğuna çıkardı. Hacca gidip de siyahi olmayan Müslümanları gözüyle gördükten sonra, İslam dininin belli bir ırka ait bir din olmadığını fark ederek hakikati anladı. Bu hac yolculuğu sayesinde daha önce fark etmediği bir gözlem edinmişti. Ve doğru yolu bulmuş, inanç konusunda basireti açılmıştı. Önceden doğru sandığı bir inanışın, aslında yanlış olduğunu gördükten sonra bütün hayatını değiştirdi. Artık başka birisi oldu.

Basiret açılması, örnekteki gibi şadece inanç konusunda olmaz. Günlük hayatı ilgilendiren konularda da kişinin hatasını fark etmesiyle bir basiret açılması yaşanır.

BASİRET HATAYI GÖREN GÖZE SAHİP OLMAKTIR

Basiret, yani uyanışın gerçekleşmesi için insanın konu hakkında bilgilenip işin gerçeğini fark etmesi ve: "Demek bu böyleymiş!" demesi gerekir.

Mesela; çocuklarının aslında Allah'ın birer emaneti olduğunu unutan ve kendilerinin gerçekleştiremediği pek çok şeyi çocuklarına boca etmeye çalışan nice anneler vardır. Bu annelere: "Çocuklarınız size Allah'ın emanetidir. Onları önce fıtratları doğrultusunda, iman üzerine yetiştirmekten sorumlusunuz." dendiğinde bu sözden hiçbir anlam çıkarmazlar. Çünkü emanet ne demek bunu bilmezler. Ve çocuklarının hayatlarının bütününe bakmayı başaramadıkları için, onlara sürekli olarak dünya hayatı ile ilgili dayatmalar yaparlar.

Oysa aslında her canlı doğar, yaşlanır ve ölür. Sonunda ise Rabbine kavuşur. Fakat bu doğal insani döngüyü fark etmeyen birisi için, hayat sadece dünya hayatından ibaret kabul edilir. Aslında öldüğümüzde bize ne kadar kazandığımız değil, kazandığımızı nerede harcadığımız sorulacak.

Fakat böyle bir anneye: "Ömür dediğimiz şey; meslek demek, kariyer demek, kazanç demek değil." dediğinizde boşluğa bakar gibi baktığını görürsünüz. Çünkü insan denen varlığı bütünüyle kavrayamamıştır. Ve insanın bir yolculuğu olduğunu, her yolun sonunun Rabbe çıkması gerektiğini anlayacak durumda da değildir. Çünkü basireti kapalıdır ve hala uykudadır. Eğer ki bir insanın kalbi uyuyorsa, gözünün uyanık olması hiçbir anlam ifade etmez. Onun başına gelebilecek en kötü şey de budur.

"Yeryüzünde gezip dolaşmadılar mı ki, düşünecek kalpleri, işitecek kulakları olsun? (Dolaştılar, ama ibret almadılar). Çünkü gerçekte gözler değil, göğüslerdeki kalpler kör olur." (Hac; 46)

Ayette de ifade edildiği gibi esas mesele, kalbin uyanmasıdır. Bu annenin; öncelikle dünya hayatına bu kadar çok değer yüklediği için aslında yanlış yaptığını fark etmesi gerekir. Çünkü bunu fark eder etmez, çocuklarıyla kurduğu ilişki tamamen değişecektir. Artık eskisi gibi bir anne olmayacaktır.

Bütün değişimlerde bu kural geçerlidir.

Mesela öfkeli bir annenin öfkeyi terk etmesi ve değişmesi için, öfkeden nefret etmesi yetmez. Sürekli devam eden bir anne öfkesinin, taze fidan olan çocuklarını kökünden koparıp atacağını kalbiyle fark etmesi gerekir.

Veya karı koca tartışmasını alışkanlık haline getirmiş bir aileye, bu davranış değişikliğini sağlamak da zordur. Ancak eşler tartıştığı esnada, masum çocuklarına trafik kazasına benzer bir travma yaşattıklarını fark ettiklerinde davranışlarını değiştirebilirler. Çünkü araştırmalar, anne baba tartışması yaşayan bir çocuk ile trafik kazası geçirmiş bir çocuğun yaşadığı travmanın aynı etkiler bıraktığını ortaya koymuştur. Ancak bunu fark eden bir ailenin basireti açılır. Ve eskisi gibi pervasızca tartışmalar yapmamaya başlar.

Yani insanın bütün hayatını bir anda değiştirmesi imkânsızdır. Bu değişim ancak, hayatıyla ilgili hatalarını gördüğünde mümkün olur. Ve eğer bir kişi doğruyu kendisi fark etmezse, dışarıdan hiç kimse ona bunu anlatamaz.

Seminerlerimize katılan bir kişi, kendi aydınlanma hikâyesini şöyle anlatmıştır. "Ben, çocuklarımı, onlar benimle konuşurken yeterince iyi dinlediğimi sanırdım. Ta ki, çocuk ve iletişim konularını işleyen bir kitap okuyana kadar. Kitabı okuduktan sonra, aslında onları hiç dinlemediğimi fark ettim. Meğer kendi söyleyeceklerimi söyleyebilmek için konuşmalarının bir an önce bitmesini bekliyormuşum. Konuşmalarımız esnasında kendi düşüncelerime değil, çocuğumu dinlemeye odaklanmaya çalışınca, aslında bu konuda ne kadar başarısız olduğumu gördüm. Her seferinde kendi kendime: "Önce onu dinle ve gözlerinin içine bakarak söylemek istediğini anlamaya çalış. Sonra kendi söyleyeceklerini söylersin." diyordum. Bu konuda kendimi sürekli takviye ettikçe, çocuklarım benimle dertlerini daha çok paylaşmaya başladılar. Onlarla ilgili bilmediğim ne kadar çok şey varmış. Dinledikçe, her birini daha yakından tanımaya başladım. Bu benim için sanki engin bir keşif oldu."

Bu kişi, aslında çocuklarını dinlediğini sanıyordu. Fakat etkili iletişim ne demek, yeni fark etmişti. Fark edince de değişimi kendiliğinden gelmişti. Demek ki değişim için mutlaka basiretin açılması lazım.

HER YENİ KAVRAYIŞ BİR PERDE AÇAR

İnsanın her yeni kavrayışı, gözünün önündeki bir perdeyi kaldırır. Ve uyanış hali devam ettikçe eskiden üzerine örtülen bütün perdeler yavaş yavaş kalkar.

Seminerlerden bir dinleyici, basiretinin açılması sayesinde dini yaşantısı ile ilgili yaşadığı değişimi şöyle anlatmıştır:

"Bir seferinde yalancılık hakkında çok etkileyici bir ders dinledim. Ardından da yalan söylemekten şiddetle nefret ettim. Gitmem gereken bir doktor randevum vardı. Fakat tamamen kişisel bir sebepten dolayı doktor randevumu ertelemem gerekiyordu. Doktora, gerçek dışı bir neden söylemek aklıma geldi. Sonra dedim ki: "Geçiştirmek için yalan söylemeye ihtiyacım yok."

Ardından, herhangi bir neden belirtmeden randevuyu ertelemek istediğimi söyledim. Doktorun sekreteri bana hiçbir şey sormadı ve: "Tabi ki, randevunuzu başka hangi güne alalım?" dedi. O anda anladım ki, aslında kimsenin benim özel durumumu bilmeye yetkisi yoktu. Ama onlara bu yetkiyi önce ben veriyor, sonra da bu yetkinin çıkmazından kurtulmak için yalan söyleme ihtimalini düşünüyordum.

Örnekteki bu kişi: "Sadece insanlara hesap vereceğimi düşünmem, yalan söylememe sebep oluyormuş." diyecek şekilde bir aydınlanma yaşadığı için değişti. Aksi halde: "Ben bu şekilde yaşarım, benim huyum budur." Veya:

"Beni bu şekilde yalan söylemeye mecbur ettiler." deseydi ve ruhen uyanmasaydı değişiminin kalıcı hale gelmesi imkânsızdı.

Çünkü insanların alışkanlıklarının değişmesi için, mutlaka basiretlerinin açılması gerekir.

Yine seminerlerimizin birisinde bu aydınlanmayla ilgili ilginç bir olay oldu. O seminer dersinin konusu, içki hakkındaki ayetlerdi. Ayetleri anlamaya çalışırken alkolün, hem maddi hem manevi yapısını incelemeye çalıştık.

Ders içerisinde alkolle ilgili şöyle bir benzetme yaptım: "Alkol, batı toplumunun zikri, yani can simididir. Biz de kalpleri tatmin eden Allah *celle celeluhu* zikrinin yerini, onlarda alkol karşılar. Alkol de olmasa belki topluca intihar ederlerdi. Çünkü dünyevi acı ve sıkıntılar, katlanılabilir değildir. Ve Allah'ı *celle celeluhu* zikretmeyen kalpler boşluk içindedir. Bizdeki, üzüntü anında: "Allah'ım işimi sana havale ettim, üzüntümü gider." duasının yerini, onlarda bir damla alkol karşılar. Bizdeki; tevekkül, sabır ve namazın yerine onlar alkolü koymuşlardır. Allah, alkolü yaratmasaydı, bu zorluklarla dolu dünyaya nasıl tutunurlardı acaba?"

Konuyu toparlarken, alkol alan kimselerin Allah'ı düzgün bir şekilde zikretmekten yoksun kalacakları, alkolün Allah'ı *celle celeluhu* unutturmaya yarayan bir araç olduğunu da anlatmaya çalıştım. Ardından da konuyu: "Allah sahabelere önce; sabrı, tevekkülü ve zikri öğretmiş, sonra alkolü yasaklamıştır." diye bağladım.

Biz, ders esnasında konuyu derinlemesine konuşurken dinleyiciler içinde şehir dışından ablasını ziyarete gelen bir konuk varmış. Sonradan bana, bu konuğun nişanlısının, alkol alan bir kişi olduğu anlatıldı. Bu hanım nişanlısıyla, tam da aynı hafta içinde düğün tarihini

konuşacakmış. Ve genç hanımın ailesi, bu evliliğe karşı çıkmasına rağmen kızlarını bir türlü vazgeçirememişler.

Fakat ne olduysa olmuş, içki hakkındaki bu seminerimizi dinledikten sonra genç hanımın kararı bir anda değişmiş. Dersten çıkar çıkmaz ani bir kararla nişanlısını arayıp kesinlikle ayrıldığını bildirmiş ve bütün akrabaları bu duruma çok şaşırmış. Çünkü bütün aile karşı çıkmasına rağmen evlilikte kararlı olan genç hanım, bir anlık aydınlanma sayesinde fikrini tamamen değiştirmiş. Memleketine döndüğünde kararını kesinleştirmiş ve nişanlısından kati bir şekilde ayrılmış.

Bu örnekteki kişi, önceleri içki hakkında yanlış bir inanışa sahipti. Yani, ara sıra alkol kullanmanın çok fazla zararlı olmayacağına inanıyordu. Bu inanış, aslında yanlış bir inanıştı ama haberi yoktu. Fakat dinlediği konuşma sebebiyle kalbinin nuru aydınlanarak yanlışını gördü ve gerçeği fark etti. Ardından da bütün hayatını hemen değiştirdi.

Bu örnek, değişimin bazen çok hızlı gelişeceğini gösteren çok açık bir örnektir. Ve aynı zamanda, basit gibi görünen bir basiret açılmasının, nasıl da koca bir hayatı değiştireceğine de örnektir.

YANLIŞ DAYATMALAR

Bir şeyleri yanlış algılamamız, genellikle bize yapılan dayatmalar yüzündendir. Bize ısrarla yanlışlar dayatıldığı için yanlışları doğru kabul etmeye başlayabiliriz.

Yanlış dayatmalara, eskiden beri bilinen: "Mum dibine karanlıktır." sözünü örnek verebiliriz. Bu söz, ailevi ilişkilerle ilgili bir yanlış dayatmadır ve anne babaların öğretmenlik hakkını elinden almaktadır. Bu şekilde inanınca da:

"Nasıl olsa mum dibini ışıtmaz." diyen anne babalar, çocuklarının eğitimini ihmal edip başka kişilerle ilgilenmeye başlarlar. Ve kendi dipleri her zaman karanlık kalır.

Çünkü burada güneş olmayı değil de mum olmayı seçmiş olurlar. Oysa güneş olmayı da seçebilselerdi, güneşin kendi dibini aydınlattığı gibi onlar da kendi diplerini aydınlatabilirdi. Çünkü ilmek ilmek hakikati dokumak zorunda olduğumuz en değerli öğrencilerimiz kendi çocuklarımızdır.

Önce kendi neslimizden sorumluyuz. Çocuğu yanına gelip de problem anlatmak isteyen bir anne baba, çocuğunu bırakıp başka bir kişinin problemini dinlemeye çalışıyorsa, bu hem bir riyakârlık hem de bir ihmalkârlıktır. İhmalkârlıktır çünkü asıl zor olan iş, kişinin kendisine muhtaç olan, belki bir yük gibi görmeye müsait olduğu kendi evladıyla ilgilenmesidir. Riyakârlıktır çünkü evlatla ilgilenen kişi, herhangi bir övgü veya teşekkür almaz. Bunu sadece koşulsuz sevgisinden dolayı yapabilir. Fakat diğer kişilerle ilgilenmeler övgü getirir.

Seminerlerimize katılan bir hanım, oğlu ile problemlerini çözmek ve sorunlarını konuşmak için bilgisine güvendiği bir kişiye danıştığını ve ona şöyle dediğini anlattı: "Yıllarca pek çok insan için bir ışık, bir umut kaynağı olmaya çalıştım. Pek çok hizmette aktif rol oynadım. Ama ne yaparsınız işte, kendi çocuğuma faydalı olamadım. 'Mum dibine karanlıktır.' derler ben de dibimdeki evladımı ışıtamadım."

Bu söze gerçekten inanmış olması, kendisine danıştığı kişinin çok dikkatini çeker. Çünkü bu inanç: **"Hepiniz çobansınız ve sürünüzden sorumlusunuz."** (Buhârî, Cum`a 11) hadisine terstir. Bu sebeple ona durumu şöyle anlatır:

"Sen gerçekten anne babanın sadece bir mum olduğuna mı inanıyorsun? Evet, belki mum dibine karanlıktır. Ama anne babalar olarak bizler mum değiliz. Bizler güneşiz. Ve bizim Peygamberimiz *sallallahu aleyhi ve sellem:*, ilk önce kendi etrafımızı ışıtmakla yükümlü olduğumuzu söyler. İlk önce ailemizden, çocuklarımızdan, yakın akrabalarımızdan bizi sorumlu tutar. Eğer senin dediğin gibi insan dibini ışıtmaz bir mum olsaydı, hiçbir peygamberin evlatlarına faydası olmazdı. Aksine onlar önce evlatlarını yetiştirmekle meşgul oldular. Dışarıdaki insanlara yetişmek, onların sorunları için koşmak kolaydır. Eğer bir anne baba, çocuğunun kendisine olan ihtiyacını inkâr ederek, öncelik sırasına başkalarını koyarsa, işte o zaman sadece bir mum olmayı seçmiş demektir. Işığı dışarıya da yetmez, evine de."

Bu konuşmayı dinleyen anne, ilk kez kendisini mum olarak görmekten vazgeçer ve yanlış olan bakış açısını düzelterek yeni bir bakış açısı kazanır. Diğer insanlara nazik davranıp, onların problemleri ile ilgilendiği gibi çocukları ile de ilgilenmesi gerektiğini fark ettiği andan itibaren de çocukları ile problemleri yavaş yavaş çözülmeye başlar.

Demek ki bazı konuları yanlış anladığımızda bu bize çok pahalıya mal oluyor.

Peki, öğrendiğimiz her yeni bilgi basiretimizi açar mı?

Öğrendiğimiz her yeni bilgi bizde hemen basiret açılması yapmayabilir. Bazen yıllar önce öğrendiğimiz bir konuyu daha sonraları anladığımız olur. Öğrenmekle, özümsemek aynı şeyler değildir.

Seminerlerimize katılan bir hanımın, yıllar öncesinde dinlediği bir konuyu, ancak aradan yıllar geçmesinden sonra anladığını söylemesi; insanın her okuduğunu hemen anlayamayacağının, ne zaman ki kalp, içinde bir

nur ile aydınlanırsa ancak o zaman o ilmin aydınlık eserinin ortaya çıkacağının delili olmuştur.

Bahçeye ekilen tohum, eğer vaktinde filiz vermediyse üzerinden geçen yıllar sebebiyle çürür. Fakat bu tohum, kalbe ekilmişse asla çürümez. Ne zaman nur gibi bir güneş ortaya çıksa, ne zaman bir yağmur yağıp ılık bir bahar rüzgârı esse, oraya ekilmiş tohumlar tek tek yeşermeye başlar.

Basiretin açılması ve yanlışın yanlış olduğunu fark etmesi için, kişinin mutlaka doğruyu arayan bir kalbe sahip olması gerekir. Çünkü iyi biliriz ki her buluş, bir arayışın meyvesidir. Her arayan aradığını bulamayabilir fakat bulanların da arayanlar olduğundan eminiz.

Zaten hakikati bulmak gibi bir derdi olmayanın, bulduğunda ona sahip çıkması imkânsızdır. Sahip çıkmadığı için de hakikati bulmuş olmaz.

EBEVEYN OLARAK BASİRETİMİZİN AÇILMASI İÇİN NELER YAPABİLİRİZ?

1-) Değiştirmek istediğimiz özelliklerimizi neden değiştirmemiz gerektiğini iyi kavramamız gerekir. Sadece bir kişiye gıpta ediyoruz diye değişemeyiz.

Mesela çocukları ile kaliteli vakit geçiren bir kişiyi gördüğümüzde hemen biz de onun gibi olamayız. Bunu başaracaksak, o vakti geçirirsek çocuklarımız ve biz neler kazanırız veya onları ihmal ettiğimizde neler kaybederiz bunu kavramamız gerekir.

2-) Değişmek istediğimiz konu hakkında soruları çoğaltmamız gerekir. Bu ister annelikle ilgili olsun, ister dini bir konu olsun. Soruyu çoğaltırsak konuyu daha iyi kavrarız.

Gıpta edebileceğimiz pratik bir uygulama örneği gördüğümüzde de hemen kavradığımızı düşünmemeliyiz. "Öğren ve uygula" taktiği çoğu zaman işe yaramaz. "Kavra ve uygula" taktiği daha doğrudur.

Bu sebeple sorulara bulduğumuz cevaplarla yetinmez ve aramaya devam edersek asıl şifreyi bulabiliriz. Bazen asıl şifre çok derinlerde gizlidir. Çünkü açık gibi görünen şeylerin de dikkatle bakıldığında açıklanacak birçok yönünün bulunduğunu bilmek gerekir.

Bazen, bu anne, çocuklarının eğitimi için ne kadar da düzenli çalışıyor, diye hayret ettiğimiz olur. Çünkü görünen kısma bakmaya devam ediyor asıl şifreyi göremiyoruzdur. Oysa o anne, çocuklarının gelişimi konusunda bizim bilmediğimiz bilgilere sahip olduğu için bu kadar titizdir. Biz ise görünen kısma bakıp sadece model alalım, aynı onun gibi yapalım işimiz bitsin düşüncesinde olabiliriz.

Aslında şifreyi çözmek için görünmeyen derinliklere tam bir yoğunlaşma gerekir.

Maksadımız taklitçilik değil, bilincimizin üzerini karartan perdeyi kaldırmak olmalı. Çünkü insan bazen bir konuya yıllarca odaklanıyor da sonunda ancak hakikatine eriyor. Meselelerin hakikatini kavramaya çabası olmayanlar hiçbir şeyin özünü kavrayamazlar.

3-) Basiret ve farkındalığı yükseltmek, tıpkı merdiven tırmanmaya benzer. Çoğu zaman insan, bir meselede kendisinin beş çeşit hatası olmasına rağmen, bunun sadece üç çeşit olduğunu sanır. Ne zaman ki gören gözü açılır ve ilk üç hatasını görür, ancak o zaman diğer kalan son iki hatasını görebilir. Hataları görmenin bile, bir sırası vardır. İlk üçünü görmezsen, diğer kalan ikisini görmezsin. Sonra

bu beşini görüp elinden geldiğince düzeltince, ardından başka beş hata daha görünmeye başlar. Bu süreç böyle devam eder.

Mesela anne, çocuğuna aşırı şiddet uygulamanın hata olduğunu fark ederse bu özelliğini terk ettikten sonra daha derinlerde olan başka hatalarını fark etmeye başlar. Değişim önce kabaca olur. Sonra yavaş yavaş detaylara doğru devam eder. Böylece kişi, kendinin detaylarına müdahale etmeyi ve küçük görünen hatalarını hedef almayı başarır. Önce detaylardan başlamaya çalışmak ise sonuç getirmez. İlkin en bariz hatalar hedef alınmalıdır. Onlardan kurtulunca değişime devam edilmelidir.

Bu formül, dini değişim için de geçerlidir. Mesela namaz kılmayan bir insanın, tesbihatte derinleşmesi beklenemez. Önce namaza başlamalı, sonra tesbihatte derinleşmeye çalışmalıdır.

4-) Bir davranışın yanlış olduğunu fark ettiğimizde o yanlışta ısrar etmememiz gerekir. "Ben yaptım oldu." anlayışı doğru yol arayışına çok zıttır. Hatada ısrar etmek şeytanın işidir. Biz, bir davranışı alışkanlık edindik diye, o davranış doğru olmuş olmaz. Sürekli kendimizi savunup mazeret üretmemiz ise yanlışların en büyüğüdür. Sürekli kendisini savunanlar asla daha iyi bir kişiliğe ulaşamazlar. Hatalarını fark ettikten sonra savunma yapmayanlar, peygamberlerin yolu üzerinedirler.

DİNİ YAŞANTI KONUSUNDA HAYAL ETTİĞİNİZ GİBİ OLMAK İÇİN

1-) Mademki insan, bazı doğruları fark ettikten sonra artık eskisi gibi davranamıyor, o zaman daima doğru ne ise onun peşinde olmamız gerekir. Kendimizi sahte gerçeklerle, aslı olmayan doğrularla avutursak kaybeden biz oluruz. Sürekli şüphe içinde olmak uygun değildir ama sahtesi ile avunmaya aday olanlar, gerçeği asla bulamazlar. Beğenmedik diye gözümüzü gerçeklere kasten kapamayalım.

2-) Peygamberler de dâhil (Allah'ın dilediği kadar müstesna) hiçbir insanın basireti, yani hakikat algısı bütünüyle açılmış değildir. Bir meseleyi anladığımızda yol bizi, diğer başka bir meseleye götürür. Yolun başlangıcında ise, bazı zorluklara katlanmak vardır. Hoş gelmese de zorluklara talip olur, yapamam dediğimiz bir zoru başarırsak, ardından gözümüzün önünden mutlaka bir perde kalkacaktır.

3-) Bir konuda önceden öğrendiğimiz şeyin aslında yanlış olduğunu anladığımızda, hala o yanlışta ısrar etmememiz gerekir. Allah *celle celeluhu* bize hakikati öğrettiyse, bizim buna karşı eda etmemiz gereken bir şükür borcumuz vardır. Bu şükür de o hakikate sahip çıkmaktır. Unutmayalım ki hakikati anlamak herkese nasip olmaz. Bazı insanların hala yanlışı doğru görmeye devam ettiğini ve bu şekilde de son nefeslerini vereceklerini daima göz önünde bulunduralım.

4-) Hiçbir zaman kendi küçük dünyamıza, dar alanlarımıza sıkışıp kalmamamız gerekir. Okumak araştırmak, kulak kabartmak, kendimizi yeterli görmediğimizin işaretidir. Hala aslına ermediğimiz çok fazla hakikat olduğunu unutmayalım.

5-) Düzenli Kur'an ve hadis okumalı, asrı saadetten örnekler öğrenmeli ve İslam âlimleriyle tanışmalıyız. Bunları düzenli yapmayı garantilersek, yakında aslına ermediğimiz çok fazla hakikatle tanışacağımız, çok büyük hayretler yaşayacağımız garantidir.

Hem de uzaklara gitmeden....

DÜŞÜNCELER DEĞİŞİNCE GELEN DEĞİŞİM

Pek çoğumuzun çözmek istediği iki problem vardır.

1-) Annelik becerilerimizi nasıl geliştirebiliriz? Annelerimizin tekrarı mı olacağız? Yoksa bir adım öne geçebilir miyiz?

2-) Dini yaşantımızda çevremizden farklı olabilir miyiz? Öncü olmamız nasıl mümkün olur? Çevremizin tekrarı mı olmak zorundayız?

Bu iki problemi çözmek için: "Nasıl değişiriz?" sorusunu tekrar sorunca, düşünce biçimimize yakından bakma zorunluluğumuz ortaya çıkar.

Nitekim her değişim, bir düşünce ile başlar. Ve annelik sanatımızdaki kaliteyi de dini yaşantımızdaki kaliteyi de artırmak için düşünme biçimimizi incelememiz gerekir. Çünkü dışardan bakıldığında bütün yüzler aynı görünür. Farklılık ise o yüzlerin gölgelediği düşüncelerdedir.

Doğru bir davranışı kazanmak isteyen bir insan, bunu ancak düşüncelerini doğru bir zemine oturttuğu zaman başarabilir. Doğru düşünce doğru yola götürürken, yanlış düşünce de yanlış yola götürür. Çünkü bir şeyin oluşmasına ve düzene oturmasına asıllık eden en temel köken, düşüncelerdir. Tıpkı tek bir hücreden pek çok

hücrenin bölünüp çoğalması gibi, insanın yaptığı bütün işlerin başlamasının da ve bitmesinin de ana kaynağında düşünceler vardır.

Bu sebeple; geçmişten bugüne baktığımızda kendimizi değişmiş bulduysak, bu değişimi hangi düşüncenin başlattığını bulmamız ve: "Acaba hangi düşüncem değişti ki yaşantım değişikliğe uğradı?" diye sormamız gerekir.

Nitekim düşünce; her oluşumun meydana gelmesi için özde bulunan ana kaynaktır. Nasıl ki her tohum, kendi cinsinin filizini kendi içinde saklıyorsa, her insan da kendi hayatının filizini kafasındaki düşüncelerde saklar. Ve eğer ki bir yerde bir değişim başladıysa, orada mutlaka önce düşünceler, yani bakış açıları değişmiş, sonra da o düşüncelere uygun davranışlar kendiliğinden gelmeye başlamıştır.

Bütün değişimlerinde süreç böyle işler. Yani önce kişi, zihninde bir düşünce başlatır, sonra da bu düşünce gelişerek kişiyi bir sonuca götürür. İnsan zihninin ilginç bir özelliği vardır. Eğer zihinde bir düşünce başlamışsa o düşünce mutlaka bir sonuç üretmeye odaklanır.

Nitekim seminerlerimize katılan hanımlardan birisi, gençlik yıllarında bir dönem, normalde kıldığı namazlarını bir anda bıraktığını ama neden bıraktığını hemen anlayamadığını şöyle anlattı:

"Ben her zaman düzenli namaz kılan birsiydim. Fakat bir anda artık namaz kılamaz olmuş, namaz kılmayı bırakmıştım. Sonrasında bu duruma üzülüp: "Acaba neden namazlarımı kılamıyorum?" diye sürekli bir nefis muhasebesi yapmaya başladım. Ve böyle muhasebe yaparken çok ilginç bir şeyin buna sebep olduğunu fark edince, epey şaşırdım. Çünkü dinlediğim bir sohbet buna sebep olmuştu.

O sohbet esnasında hoca şöyle bir cümle kurmuştu: "Allah, en çok sevdiği kulunu imtihan eder." Benim zihnimde de, bu sözü duyar duymaz şöyle bir düşünce geçmişti: "Daha az musibete uğramak için Allah'ın sevdiği kul olmamak gerekir. Bu yüzden de namaz bile kılmamak daha doğru olur."

Zihnimden böyle bir düşünce geçmişti, fakat sonrasında bu düşüncemi tamamen unutmuş ve normal yaşamıma devam etmiştim. Öte yandan artık namazlarımı da kılamaz olmuştum. Ve neden bıraktığımı da bir türlü anlayamıyordum. Nihayetinde; sohbet esnasında zihnimden geçen o düşünceyi hatırlayınca ve zararsız gibi görünen o düşüncenin, nasıl da hayatıma bu denli etki ettiğini görünce çok şaşırdım. Ardından da hemen o düşünce biçimimi değiştirdim. Ve değil bu dünya, eğer namazlarımı kılmazsam ahiretimi kaybedeceğimi kendi kendime sürekli hatırlattım. Sonrasında ise Allah'a şükürler olsun, tekrar eskisi gibi namaz kılmaya devam ettim."

Bu kişinin yaşadığı bu hadise, basit gibi görünen her düşüncenin, insanı nasıl da etkilediğini ispatlar nitelikte önemli bir örnektir.

Nitekim Allah Rasulü, insanın kafasında geçen düşüncelerini mutlaka koruması gerektiğinin altını ciddiyetle çizmiş ve bir hadisinde: "Allah'tan hakkıyla hayâ edin." buyurmuş, sahabeler ise: Ey Allah'ın Rasulü, Allah'tan hakkıyla hayâ etmek nasıl olur? diye sormuşlar, O da: **"Allah'tan hakkıyla hayâ etmek, başı ve başın içindeki her şeyi (düşünce ve niyetleri) korumak, mide ve midenin içindeki (yiyecekleri) korumakla olur."** (Tirmizi: Kıyamet, 24) buyurmuştur.

Çünkü ruh düşüncelerden, beden de mideden oluşur. Bu ikisi bir olunca inanış, inanıştan da davranışlar meydana gelir.

Ve düşünce başlığı altında incelenecek iki madde vardır:

1-) İnsanın kendi iradesi ile kovamadığı, ansızın gelip giden düşünceler

2-) İnsanın kafasında yer eden ve hayatına etki eden kök düşünceler

A-) ANSIZIN GELİP GİDEN DÜŞÜNCELER

Zihnimiz, pek çok farklı düşüncenin gelip geçtiği bir savaş meydanı gibidir. Ve insana her çeşit düşünce gelir, fakat pek çoğu yerleşmeden kaybolur gider. Bu düşünceler bazen elektrik akışından bile hızlı gelir ve aynı hızda giderler.

Mesela ara sıra çocuklarımızın eğitiminden kaçma gibi bir düşünceye kapılırız fakat bu düşünce yerleşmeden kaybolur gider. Veya ansızın öfkelendiğimizde yıkıcı düşünceler gelir ama aynı anda da kaybolur gider.

Zihnimiz, her türlü olumsuz düşünceyi üretmeye müsaittir ama hangi düşüncenin tutunup yer edineceğine biz karar veririz.

İslam'ın yayılmaya başladığı yıllarda Bakara suresinde düşünce ile ilgili şu ayet nazil olmuş ve bu ayetin hükmü sahabelere çok ağır gelmişti:

"Göklerde ve yerde ne varsa hepsi Allah'ındır. İçinizdekini açığa vursanız da gizleseniz de Allah sizi onunla sorguya çekecektir. Sonra dilediğini bağışlar, dilediğini azap eder. Allah her şeye güç yetirendir." (Bakara; 284)

Yani, içinizdeki düşünceleri açıklasanız da açıklamasanız da, sırf onları düşündüğünüz için hesaba çekileceksiniz.

Ebu Hureyre bu konuda şöyle der: "Allah'ın Rasulü'ne bu ayet-i kerime nazil olduğu zaman, ayetin hükmü sahabelere çok ağır geldi. Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem:*'ın yanına gelerek dediler ki: "Ey Allah'ın Rasulü! Namaz, oruç, hac gibi gücümüzün yeteceği amellerle sorumlu tutulduk. Şimdi Rabbimiz bize bu ayetini indirdi. Bu ayetin hükmü bize çok ağır geldi. Bunun yükünü kaldıramıyoruz." dediler. Bunun üzerine Allah'ın Rasulü şöyle buyurdu: "Sizler daha önceki ehl-i kitabın dediği gibi: 'İşittik ve isyan ettik' mi demek istiyorsunuz? Bilâkis! İşittik ve itaat ettik. Senin affını dileriz, dönüş sanadır, deyiniz."

Ardından sahabeler Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem:*'ın dediği gibi "İşittik ve itaat ettik." demeye devam ettiler. Bir sene sonra da, düşünce ile ilgili şu hafifletici ayet indi: **"Allah, hiç kimseye gücünün yetmeyeceği bir şey yüklemez."** (Bakara: 286)

Bu ayetin ardından sahabeler, içlerinden geçen düşünceler konusunda biraz olsun rahatlatıldılar.

"Çünkü her insanın içinden, kendi iradesiyle def edemeyeceği bir kısım düşünceler geçebilir. Bunlar; irade dışında, insanın elinde olmadan kalbinden gelip geçen düşünceler, vesveseler ve hayallerdir. Ve bunlardan kurtulmak insan için mümkün olmayabilir. Ayet, bunları kapsamamaktadır. Sahabe-i kiram, ayetin bunu da kapsadığını zannederek çok korkmuş ve Rabbimiz de bunun üzerine kaldıramayacakları yükü onların üzerine yüklemeyeceğini ifade etmiştir. Dolayısıyla insanın kendi iradesiyle def edemeyeceği, kaldırıp atamayacağı bir kısım düşünceleri kalpten geçirmesi buna dâhil değildir.

İnsan kalpten geçen ve önüne geçemeyeceği vesvese gibi düşüncelerden dolayı hesaba çekilmeyecektir. Ancak kalpten geçirilen bu düşünceler kalpte kökleşir ve buna göre amel etmeye de niyetlenilirse o zaman bunlardan hesaba çekilmemiz söz konusu olacaktır. Meselâ bir kişi günah olan bir eylemi yapmayı kalbinden geçirse ve hemen ondan vazgeçmeyip onu düşünmeye devam edersе, bu kişi günün birinde o günaha girer. Aynen bunun gibi küfür olan bir fiili işlemeyi düşünen bir kimse de bu düşüncesinden hemen vazgeçmez ve azmederek bu ameli gerçekleştirmeyi düşünmeye devam ederse kâfir olur. Veya böyle kötü amelleri işlemeyi kalbinden geçiren, sürekli düşünen fakat fırsatını bulamadığı için onu gerçekleştiremeyen insanlar bu düşüncelerinden ötürü hesaba çekileceklerdir." (Besâsirul-Kur'ân; bknz: Bakara; 286)

Anlık düşünceler gelip geçici zihin faaliyetleridir. Fakat düşünceler, zihinde çok tekrar ederse bir kök inanç oluşturur. İşte sorumlu olduğumuz düşünceler bunlardır.

Bir âlime: "Hocam, sizin zihninizden hiç mi günah işleme düşüncesi geçmez? diye sormuşlar. Âlim: "Gelir de fazla durmaz. Geçer gider." diye cevap vermiş.

Çünkü vasat bir insanın doğrudan potansiyelinde kötü düşüncelere meyil vardır. Fakat insan kendini geliştirdikçe, kötü düşünceler gelse bile yer edemez, kaybolur gider. Nitekim ayette: **"Fakat Allah size imanı sevdirmiş ve onu gönüllerinize sindirmiştir. Küfrü, fıskı ve isyanı da size çirkin göstermiştir. İşte doğru yolda olanlar bunlardır."** (Hucurat; 7) buyurulmuştur.

Ayete göre, kendisine iyi şeyler sevdirilen kişiye, ansızın yanlış bir düşünce gelse de zihinde yer etmez. Zihinde kendisine kalıcı yer bulamayan hiçbir düşünce de yürekte iz bırakmaya muktedir olamaz.

B-) HAYATA ETKİ EDEN KÖK DÜŞÜNCELER

Bazı kişiler; anlık bir düşünceyle, öfkeli bir haldeyken eşine karşı saygısızca konuşmayı aklından geçirebilir. Fakat konuşma sırası kendisine geldiğinde saygısız konuşmaktan kaçındığı görülür. Ve kendisini ifade ederken cümleleri özenle seçmeyi başarır. Çünkü saygısız konuşma isteği anlık olarak zihninden gelip geçmiştir. Kök düşüncesinde ise, eşler arasında saygılı bir iletişim kaybolunca evliliğin çok zarar göreceği düşüncesi vardır. Ve bu kök düşüncesi sebebiyle öfkelendiğinde bile iletişimde dengeyi kaybetmez.

Bunun tam tersini yani, herkese hak ettiği cevabı anında vermenin doğru olduğunu düşünseydi, o düşünceyi mutlaka hayata geçirmeye çalışırdı.

Çünkü insan, çoğu zaman anlık olarak durur ve bir şeyler düşünür. Ne düşündüğünün de bilincindedir. İşte buna bilinçli düşünce denir. Ve eğer bilinçli düşünceler bir yöne yoğunlaşır ve odaklanırsa bu düşünce zamanla derinlere yerleşerek, kökleşir. Hayatı etkileyen düşünceler de böyle kökleşmiş düşüncelerdir. Bütün insani davranışlar da bu tip kök düşünceler doğrultusunda şekillenir.

Mesela anneler, çocuklarına bozulmuş bir yemeğin dokunacağını düşündükleri için, onları bozulmuş ve üretim tarihi geçmiş gıdalarla beslemezler. Çünkü çocuğun bünyesinin bozuk gıdalardaki bakterileri kaldıramayacağını düşünmektedirler. Ama aynı anneler, ekranlar ve reklamların dayattığı bozuk zihin gıdalarının çocuğun zihinsel ve cinsel kimliği tarafından sindirilemez olduğuna dair bir düşünceye sahip olmadıkları için o üzerine titredikleri, bozuk gıdaları yedirmedikleri evlatlarını, yayınlarını kontrol edemedikleri ekran ve reklamların karşısında

oturtabilirler. Bunu çocuklarını sevmedikleri için yapıyor değillerdir. Aksine bozuk gıdanın daha zararlı olduğunu düşünmektedirler.

Çünkü kök düşüncelerinde bozuk gıda, ekrandan ve reklamdan daha zararlıdır.

Örnekte olduğu gibi düşünüş biçiminin doğru veya yanlış olması fark etmez, önemli olan sabitlenmesidir. Ve eğer ki insanın düşüncesi bir noktada sabitlenirse, bütün hayatı o düşünceye adapte olmaya başlar.

Seminerlerimize katılan bir anne, sadece düşünceleri değişince evinde büyük değişimler olduğunu şöyle anlattı: "Çocuklarıma, sevdirme ve benimsetme yöntemi ile değil: "Ben söylerim, onlar da mecburen yaparlar." düşüncesiyle dini eğitim veriyordum. Böyle düşündüğüm için de bir doğruyu onların benimseyip benimsemediklerine hiç dikkat etmiyordum. Hatta bazı ebeveynlerin, sırf sevdirme maksadıyla çocukları için gösterdikleri çabalar, bana gereksiz uğraşlar gibi geliyordu. Fakat ilk çocuğum büyüyüp de isyan bayrakları açınca, bende yeni düşünceler belirmeye başladı. Çocuğum, ona öğrettiğim pek çok şeye, itiraz ediyordu. Çünkü benimseyememişti.

Yaşadığım bu tecrübe sayesinde; eğitimin esasında sadece öğretmek değil; hissettirmek, sevdirmek ve içselleştirmek olduğunu fark etmiştim. Bundan dolayı eski düşüncelerim tamamen değişti. Şimdi, öğretmek istediğim şeyleri onlara hissettirmek ve onların içlerindeki iyiye hitap etmek gerektiği düşüncesini savunuyorum. Bu yeni düşünce biçimim, evimin havasını bile değiştirdi diyebilirim. Artık evimizde, çocuklarıma sevdirerek dini eğitim vermeye başladım bu da evimde çok güzel manevi bir hava estirdi."

Örnekteki yaşanmış hadise, sadece düşünce biçiminin değişmesiyle, neler olabileceğini gözler önüne sermektedir.

Öte yandan mesela çocuklarının terbiyesi konusunda başarısız olacağını düşünen bir ebeveyn başarısız olmaya mahkûmdur. Veya her zaman eşinin suçlu olduğunu düşünen bir ebeveyn de kendini geliştirecek adımlar atamaz. Genetik faktörlerin eğitimden önde geldiğini düşünen ve: "Benim çocuğum dayısına çekmiş." diyen bir ebeveyn de eğitimde asla yol alamaz.

Çünkü düşünme biçiminde kusurlar vardır ve kusurlu düşünme biçimi değişmeden, davranış biçiminin değişmesi imkânsızdır.

Çünkü nasıl ki uçsuz bucaksız ormanlar çekirdekten filizlenirse, devasa hayatlar da düşüncelerden filizlenir...

FAZLA DÜŞÜNMEKSİZİN ALINAN KARARLAR

İnsanın bir seçim yapacağında fazla düşünme imkânı bulamayabildiği bazı özel durumlar vardır. Hatta basit seçimler yaparken çoğu zaman durup düşünmez. Bir mesele hakkında aniden bir karar verdiği için bazen: "Yeterince tartmadan şu işi yaptım ama pişmanım." der. O işi yaparken yeterince düşünmemiş gibi görünse de aslında yeterince düşünmemiş değildir. Yani aslında yeterince düşünmüştür. Çünkü öncesinde kafasında sürekli tuttuğu ve reddetmediği bir düşünce, alt bilincine kök inanç olarak yerleşmiştir. Ve ansızın karar vereceğinde de öncesinde sürekli düşündüğü şeylerle karar vermiştir.

Mesela; sürekli çocuklarını geliştirmeyi düşünen bir ebeveynin anlık kararlarında bile çocukları için iyi şeyler çıkar.

Veya sürekli bir hırsızlık macerası yaşamayı düşünen birisi, günün birinde kolaylıkla soygun yapacağı bir evle karşılaştığında bu macerayı gerçekleştirir.

Yalancılığın insana fayda sağladığını düşünen kişi de; aniden, yani çok düşünmesine bile gerek kalmadan yalan söyler. Çünkü zaten kök düşüncesinde yalan, gerektiğinde başvurulacak iyi bir şey olarak kodlanmıştı.

Bunların hiçbirisi ansızın olmaz. Çünkü kötü işleri yapan kişiler, kötü düşünceyi sürekli tekrar edip kökleştiren kişilerdir.

Yani basit bir karar alacağımızda saatlerce düşünecek değiliz. Ansızın bir karar alırken o kararı, öncesinde zihnimizde sürekli kurduğumuz köklü düşüncelerden yola çıkarak alırız. Belli düşünceler zihnimizde yer etmiş ve biz onlara programlanmışızdır. İnsan, ansızın bir karar almaz. Alırsa da zihnindeki ana programa başvurarak alır.

Düşünmek insandan, o düşünceye uygun imkânları yaratmak Allah'tandır.

DİNİ AÇIDAN ZARAR VEREN DÜŞÜNCELER

Bazı kişiler, onlara ne zaman dini bir nasihat verilecek olsa hemen şu şekilde karşılık verirler: "Her şeyi tam yapmıyoruz ki zaten. Bu yanlışı da yapsak ne olur ki?"

Bu kişilerin temel kusuru; aslında davranışlarında değil, düşüncelerindedir. Esasen hiç kimsenin mükemmel olmadığını kabul etmek gerekir. Ne mükemmel bir kulluk ne de

mükemmel bir annelikten söz edebiliriz. Fakat her şeyi tam yapamıyor olmamız, tam yapma yolunda olmamıza engel olmamalı. Hem daha iyi bir annelik yolunda hem de İslami yaşantıda ilerleyememenin en büyük sebebi, kişide böyle bir düşüncenin var olmasıdır. Çünkü bu düşünce, bütün iyi işleri daha başlamadan yok ederek kişiyi iyi yolda olmaktan vazgeçirir. Ve kötü yolda olmaya razı eder. İnsana ise kötü yolda olmaktan razı olmak, asla yakışmaz.

Tıpkı yukarıdaki örnekteki gibi bazı kişiler de sıkıştıkları her an öfke patlaması yaşarlar. Çünkü kök düşüncelerinde öfke, kurtarıcı can simidi olarak kaydedilmiştir. Yani davranıştaki yanlış, aslında düşüncedeki yanlıştan kaynaklanıyordur. Bu öfke bazen ebeveyn olup çocuklara yöneltildiği gibi, bazen de çevredeki başka insanlara yönelir. Sonrasında da bu öfkeye ansızın kapılındığı iddiası savunulur.

Oysa ansızın diye bir hal yoktur. İnsan yeterince düşünmediği zamanlarda bile, öncesinde düşünerek içinde kökleştirdiği kararları gerçekleştirmiş olur.

Buradan anlaşılıyor ki her basit düşünceden dolayı insanın ayağı kaymaz. Ama yanlış bir düşünce kökleşmeye görsün. Artık kayma kaçınılmaz olur.

DİNİ AÇIDAN BİZE ZARAR VEREN BİR KAÇ YANLIŞ DÜŞÜNCE ÖRNEĞİ

1-) Hz. Peygamberin *sallallahu aleyhi ve sellem:* sahabeleri; bir vakit namazlarını kaçırdıklarında adeta vücutlarına bir ok saplanıp yara alacaklarını düşünürlerdi. Bunun için de hiçbir vakit namazlarını kazaya bırakmazlardı. Günümüz Müslümanları ise: "Bir vakitten bir şey olmaz." şeklinde düşündükleri için namazlarını unutabiliyorlar. Eğer

bu düşünceyi, namaz kaçtığında adeta ok saplanacağı düşüncesi ile değiştirebilirlerse, namaza daha çok özen göstermeye başlarlar.

2-) Hz. Peygamberin *sallallahu aleyhi ve sellem:* sahabeleri; bir kez yalan söylediklerinde hemen münafık olacaklarını düşündükleri için asla yalan söyleyemezlerdi. Günümüzde ise: "mecbur ettiler" düşüncesiyle yalanlar kolay söylenir. Eğer bu düşünce: "Bir kere bile yalan söylenmemelidir." düşüncesi ile değiştirilirse, yalandan şiddetle kaçınmak mümkün olur.

4-) Çoğu insanın, en ufak bir hata yaptığında çocuklarına öfkeyle bağırıp çağırabilmesi, buna hakkı olduğunu düşünmesinden dolayıdır. Oysa aslında kimseye hakaret edip bağırmaya hakkımız olmadığını düşünseydik, iletişimde daha farklı yollar arardık.

5-) Bütün yaşam koşullarımızın her zaman mükemmel olması gerektiğini düşündüğümüz için bir problemle karşılaştığımızda hemen: "Neden ben?" diyebiliyoruz. Oysa hayatın yoksunluklar ve zorluklar barındırması gerektiğini düşünseydik: "Karşılaştığım bu zorluklar, benim kuvvetime göre verilmiştir." diye düşünür ve hemen bir çözüm arayışına girerdik.

6-)İslam âlimleri Allah'ı *celle celeluhu* hatırlamaksızın bir günün geçmemesi gerektiğini düşündükleri için, her saatlerini dikkatle takip ederlerdi. Bizler: Bu kahve molası, bu toplantı ortası diyerek, günümüzü Allah'ı hatırlamadan geçirip bitirmeye hakkımız olduğunu düşündüğümüz için, günlerimizi Allah'ı *celle celeluhu* hatırlamadan geçirip bitirebiliyoruz. Ömrümüzü boşa geçirmekten çekinmememiz: Günümüzü boş geçirdiğimizde bize hesap sorulmaz diye düşünmemizden dolayıdır. Oysa bir günümüzün bile hesabının olacağını düşünseydik, ömrümüzü daha verimli kullanırdık.

7-) İnsanların arkasından onların hakkında olumsuz konuşmaktan çekinmeyen insanlar, buna hakları olduklarını düşündükleri için böyle yaparlar. Oysa bir kişinin arkasından, onun hakkında olumsuz konuşmaya hakları olmadığını düşünselerdi, birisinden bahsederken çok dikkat ederlerdi.

8-) Yapma kararı aldığımız faydalı işleri ertelememiz, yarınımızın olacağının garanti olduğunu düşündüğümüz içindir. Yarının garanti olmadığını düşünseydik bugünden adımlar atardık.

Demek ki; her yanlış davranışımız bir yanlış düşüncemizin ürünüdür, fakat farkında değiliz.

DÜŞÜNCELER KALICI HALE GELİRSE HAYATIMIZIN MERKEZİ HALİNE GELİR

Kişinin aklına gelen yeni bir düşünce, başlangıçta zayıf bir şekilde tutunur. Fakat kişi; bu düşünceyi aklından çıkarmayıp, meydana gelmesi için gerekli olan davranışlarla uğraşmaya başlarsa, bu düşünce yerleşir ve bu düşünceden kurtulmak zorlaşır. Eğer bu düşüncenin isteklerine karşı koyarsa eğilimi zayıflar, hatta çoğu zaman tamamen ortadan kalkar. Ama düşünmeye devam ederse de tamamen yerleşir.

Yapılan pek çok araştırma yeni üretilen bir düşünce ve hayalin, beyin yapısını hareketlendirdiğini ve o düşünceye uyumlu hale gelecek şekilde yeni bir yapılandırmaya gittiğini ortaya koymuştur.

Buna göre kişi, beynine doğru bir düşünceyi sürekli tutarsa bu; doğru davranışlar sergilemesine, yanlış bir düşünceyi tutarsa da yanlış davranışlar sergilemesine sebep olur.

Mesela bir anne evlatlarından birisini diğerlerinden ayırıp sürekli onun daha özel bir muameleyi hak ettiğini düşünüyorsa zamanı geldiğinde adaletsizlik yapmaktan kaçınmayacaktır. Çünkü bu kötü düşünceyi kökleştirmiştir.

Bu kural, dini yaşantımızda da geçerlidir. Kişi, sürekli haram olan bir şeyi düşünmeye devam ederse, günün birinde bunu işlemeye adaydır. Mesela hırsızlık yapmayı kafasında Kur'ân ve aklına geldiğinde bu düşünceyi kovmayan bir kişi, günün birinde mutlaka hırsızlık yapacaktır. Çünkü olumsuz bir düşünce ara sıra gelip gider ama her seferinde kovulmaz ve yerleşirse yavaş yavaş kökleşir. Artık kolay kolay gitmemeye başlar. Ve kişinin artık o yanlışı yapması çok daha kolay olur.

Ama kişi, ansızın aklına gelen kötü düşüncelerine engel olur ve o düşünceyi bertaraf edebilecek doğru düşünceyi yeniden gün yüzüne çıkarırsa eğilimi kökleşmez.

Çünkü bu düşünce daha yerleşmeden atılmıştır.

Nitekim bir Müslümanın, İslam'ı hakkıyla temsil edebilmesi için Kur'an ve sünneti, bütün düşünce dünyasına dâhil etmesi gerekir. Eğer Kur'an ve sünneti düşünce dünyasına dâhil edebilirse, kötü düşünceye olan ilgisi henüz zihin bazındayken, hemen bertaraf edilebilir.

DÜŞÜNCELER NASIL DEĞİŞİR?

Düşüncenin değişmesi çok hızlı gerçekleşir. Ve eğer bu süreç dikkatli takip edilmezse kişi, düşüncelerinin değiştiğini ilk etapta fark etmeyebilir.

Mesela, siz sade bir yaşam tarzı seviyor, elinizden geldiğince sade bir hayatı tercih ediyorsunuz. Fakat bir vesileyle

gösterişi seven bir insanın evini ziyaret ettiniz. İçinizden onun gösterişli hayatına karşı anlık bir beğenme geçti, beğendiniz. İşte değişimin başlangıcı bu anlarda kilitlidir. Burada düşüncelerinize bir hücum olmuştur ve değişmeye başlıyordur.

Çünkü kalbiniz bir şeyi beğenmiş ve ardından da beyniniz, buna adapte olacak şekilde düşünceler üretmeye başlamıştır.

Peki, böyle bir durumda mutlaka değişir miyiz?

Buna rağmen değişimi durdurabilir miyiz?

Evet durdurabiliriz.

Ama bunun için o yeni beğeninizi o noktada kilitlemeniz ve buna uygun düşünce üretimini durdurmanız gerekir.

Yani değişimi durdurabilmek için bu yeni beğeniniz kalbinizde oluşmaya ilk başlarkenki ana müdahale etmeniz gerekir. Zihnin, bazen sadece çevresel etkilerle programlandığı doğrudur. Fakat çevresel faktörlerin etkisiyle de verseniz değişim komutunu veren yine siz olursunuz. Eğer ki o komutun verilme esnasına dikkat ederseniz, çevreye göre değişimi durdurabilirsiniz. Yani kalbinizde o beğeni ilk belirmeye başladığında, bu beğeninin düşünce üretmesini durdurmak için o anda şöyle demeniz gerekir: "Evet bu eşyalar çok güzel. Ben bunu beğendim ama bunlardan almayı düşünmüyorum çünkü ben sade bir hayatı tercih ediyorum."

Değişimi durdurmak için kendi kendinize her seferinde böyle söylemeniz yeterlidir. Böyle dediğinizde yaşadığınız bu anlık olay karşısında aktif bir düşünce üretmiş ve savaşı kazanmış olursunuz.

Aslında çevre etkileyici bir faktördür ama beğenme eylemini gerçekleştiren sizsiniz. Beğenmeseydiniz o

değişim sizin hayatınıza girmezdi. Yani o beğeninin oluşmaya başladığı ilk anda bu düşünceleri reddetmek gerekir. Yoksa her an değişim gelebilir.

Bu şekilde zihninizi yeniden programlandırırsanız, olumsuz olan düşünceyi reddetmiş olursunuz. Bu durumda da değişim gelmez. Ve maalesef, yaşantımıza zarar verecek bir çevreyle hayatımız kesişiyorsa, zihinlerimizi her an yeniden mutlaka programlamamız gerekmektedir. Zihinlerinde hâkimiyeti kaybedenler, hayatlarında kuracakları bir hâkimiyetten söz edemezler.

İnsan hiçbir zaman çevresinin kurbanı değildir. Aksine hangi çevre içinde yaşarsa yaşasın, kendisini hep tetikte tutmalıdır. Çünkü bizi çevremiz değiştirmez. Çevreye adapte oluşumuz değiştirir.

Mesela tesettürsüz bir kıyafet gördünüz ve ilginizi çekti. Siz de tesettürünüze çok özenen birisisiniz. Ve beğenerek yapıyorsunuz. Ama ansınızın kalbinizde yeni bir beğeni başladı. Ardından da beyniniz o beğeniye uygun bir düşünce üretme telaşına düştü. Beyninizde o an şuna benzer gibi düşünceler geçmeye başlar: "Bak aslında bu kıyafet tesettüre uygun değil ama bunu giyen insan da çok kötü bir insan değil. Ne kadar da iyi kalpli bir insan. Sen de madem bu kıyafeti beğendin, sen de giyinebilirsin."

Yapılan araştırmalar, insanın düşünce sisteminin beğendiği şeylere uyumlanabilecek düşünceyi çok çabuk ürettiğini ve sahiplendiğini ortaya koymuştur. Yukarda örneğini verdiğimiz tarzdaki düşünceler, çok çabuk üretilir ve eğer müdahale edilmezse de kökleşip yerleşir. Ve eğer dikkat edilmezse da kalp, bu düşüncelere hemen kapılır. Bunun sonucunda da o sevdiğiniz tesettür size ağır gelmeye başlar. Ardından değişim mutlaka gelir.

Aslında tesettürsüz kıyafeti beğenmeye başladığınız o ilk ana müdahale etmeliydiniz. Bu durumda suçu başkasına atamazsınız. Çünkü ilk anda şöyle diyecektiniz: "Evet bu kıyafet çok hoş olmuş. Ama ben bunu giyemem. Bu tesettüre hiç uygun değil."

Sadece bu kadar.

Yani siz o an da: "Ben bunu yapmam." diyerek düşüncelerinizi kilitlemiş olursunuz. Bu durumda da değişim gelmez.

Çünkü size o kişiden hiç bir şey sirayet etmez.

DÜŞÜNCE YOLUYLA OLUMLU DEĞİŞİM İÇİN

Çevremizden her zaman olumsuz aktarım olmaz. Bazen de olumlu örnekler görürüz. Bir ebeveynlik kitabı okur ve orada gördüğümüz örnekleri ve uygulamaları beğenmiş olabiliriz. Veya İslami yaşantısına özendiğimiz bir kişi ile tanışır, ona karşı bir beğeni hissederiz.

Böyle bir durumla karşılaştığımızda, beğendiğimiz örnekteki gibi değişmek için, o örnek ile ilgili mutlaka kalıcı bir düşünce üretmemiz gerekir.

Mesela, çocuklarıyla bir plan yapıp onlara söz veren: "Yarın sizinle parka gidelim." diyen bir anne var. Aniden program değiştirmek zorunda kaldığında çocuklarına açıklama yapıyor. Eğer yaptığı bu güzel uygulamanın aslında abartı olduğunu, çocuklara açıklama yapmanın gereksiz olduğunu düşünürseniz, onun güzel anneliğinden size hiç sirayet olmaz. Sirayetin olması için şöyle bir düşünce üretmeniz gerekir: "Ne kadar doğru yapıyor. Ben de böyle yapmak isterim."

Bu düşünce, zihninizin kilidini açtığı için ardından sizin de değişiminiz gelir.

Veya bir anne gördünüz, çok hareketli çocuğuna sakin davranabiliyor, ona fırsatlar vermeye çalışıyor. Annenin bu kadar sakin kalmasının yersiz ve abartı olduğunu düşünürseniz o anneden size olumlu bir sirayet olmaz.

Yıllarca o anneyle arkadaşlık da yapsanız yine de istenilen bir benzeşim gerçekleşmez.

O annenin sükûnetli halinden size de bir parça sirayet etmesini istiyorsanız: "Ne kadar sakin bir anne. Ben de böyle olmak isterim." diye yeni bir düşünce üretmeniz gerekir. Çünkü çevremizde olup biten şeylerin bizim alanımıza girmesi için bizim buna izin vermemiz gerekir. Eğer biz aktarım kanallarımızı kapatırsak, hiçbir aktarım gerçekleşmez.

AKTARIM-SİRAYET NASIL GERÇEKLEŞİR?

Aktarımın nasıl gerçekleşeceğine dair en güzel örnek Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem:*'ın hayatında vardır.

Sahabeler Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem:*'a bakarak hemen değişmişlerdi. Çünkü Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem:* ile sahabeler arasında bir aktarım gerçekleşmişti. Onlar sürekli Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem:*'a benzemenin, onun gibi olmanın yollarını arıyorlar, onun bütün sözlerini dikkatle ve açık bir kalple dinliyorlardı. Onun yemek yediği kaptan yemek, su içtiği bardaktan içmek için yarışıyorlar, dinlenmek için soluklandığı ağaç altlarını araştırıyor, o ağaç altlarında dinlenmeye çalışıyorlardı. Yemeği nasıl

yer, nasıl yatar, sabahları ne yapar bunları tek tek öğreniyor, öğrendikten sonra titizlikle her konuda aynı onun gibi olmaya çalışıyorlardı.

Yani o neyi nasıl yapmışsa kendilerinin de öyle yapacaklarına dair bir düşünceye sahiptiler. Böylece aralarındaki bütün manevi engeller kalkıyor, benzeşme gerçekleşiyordu.

Öte yandan müşrikler ise, aralarındaki manevi aktarımı durdurmak için onu görünce yollarını değiştiriyor, gördüklerinde hiç konuşmamaya özen gösteriyorlardı. Hatta Kur'an okunduğunda okunan Kur'ân'ı dinlememeye çalışıyor, el çırpıp alkış yapıyor, kulak ve gönüllerini kapatıyorlar, bununla da yetinmeyip Kur'ân'ın sesli okunmasına yasaklamalar getiriyorlardı.

"İnkâr edenler: "Bu Kur'ân'ı dinlemeyin, okunurken gürültü yapın, belki bastırırsınız" dediler." (Fussilet; 26)

Bazen Kur'an okunan evlerin önüne gizlice gidiyor, okunan Kur'anı dinliyorlar ama inanmayacaklarına dair antlar içip yeminler ediyorlardı. Eğer böyle yapmasalar inanacaklarını biliyorlardı.

Çünkü kural çok basittir. Değişim için bazen sadece "Evet bunu beğendim. Buna açığım." diye düşünmek yeterlidir. Ardından eğer açık olunan şey iyiyse iyi yöne, kötüyse de kötü yöne değişim gelmeye başlar.

İyi yöne değişim için herhangi bir konuda hassas davranan bir insanla tanıştığımızda onun bu güzel özelliğine karşı beğeni duymamız gerekir. "Bu kadar hassas olmak da fazla." dersek, asla olumlu şekilde değişemeyiz.

Bunun aksine güzel bir davranış örneği gördüğümüzde: "Ben yapamıyorum, fakat ne güzel. Belki günün birinde

bende yaparım!" dememiz gerekir. Eğer zihninize bu kodu göndermeye devam eder de o güzel anneyle ve güzel çevreyle görüşmeyi sıklaştırırsanız, o güzel davranışlara sahip olmanız an meselesidir. Bunu çok rahat söyleyebiliriz. Nitekim biz, sürekli buluşan arkadaşların zamanla birbirlerine benzediğine çok şahit olduk.

DİNİ YAŞANTIDA

Bu formül dini yaşantımızda da böyledir. Mesela dürüstlüğü ile meşhur birisi ile arkadaşlık yapar ama onun dürüstlüğünün abartı olduğunu, o kadarının da fazla olduğunu düşünürsek, ondan bize hiçbir olumlu sirayet olmaz.

Veya kötü bir örnek olarak, sürekli argo konuşan birisi ile arkadaşlık yaparken, onun bu tarzına karşı bir beğeni duymaz ve böyle bir konuşma tarzının yanlış olduğu kodunu zihnimize gönderirsek ona benzememiz asla mümkün olmaz.

Velev ki her gün görüşüyor olalım.

Çünkü çevremiz bizi değiştirmez. Çevremizdeki durumları kalbimiz beğenirse ve ardından buna uygun düşünceler üretirsek değişiriz. Değilse asla değişim gelmez. Bununla ilgili yaşadığım bir hadiseyi anlatmak istiyorum.

Sadece bayanların olduğu kalabalık bir ortamda küçük bir kız çocuğu vardı. Annesi ona bir elbise giydirmiş ama elbisenin altına çorap giydirmemişti. Bir ara yere uzandığı için çocuğun mahremiyeti ifşa olmaya başlamıştı. Ben de: "Acaba bu çocuğun annesi kim?" diye etrafa bakınmaya başladım. Belki kızının durumunu görür ve müdahale eder diye. Ama müdahale eden olmadı. Ardından daha fazla beklemeden kıza dönerek: "Canım, daha dikkatli olsan?" dedim.

Tam o esnada yanında olan annesi bana mahcup bir şekilde bakarak: "Aslında çorabı yanımda. Giydirmek istedim ama giydiremedim." dedi. Ben, annesinin bana tepki verme ihtimallerini göze almıştım ama anne, hiç olumsuz tepki vermedi. Aksine durumdan mahcup oldu ve yapamadığı o doğru davranışa karşı hasretini ifade etti. Yani: "yapamıyorum ama yapmak istiyorum." şeklinde bir düşüncesi vardı.

Ben de, içimden: "İyi ki olumsuz tepki vermedi. Değilse kızına çorap giydirmekte her zaman başarısız olurdu." dedim. Zaten sırf bu yüzden çok hassas bir dil kullanmaya özen göstermiştim.

Ardından anne hemen kalktı ve kızının çorabını giydirdi. Ben yine içimden: "İşte tembellik etmeden gereken adımı da attı. Bu adım sayesinde kızına mahremiyet eğitimini verebilecek." diye düşündüm. Çünkü bu, inkar edilemez bir gerçekti.

Eğer yapamadığımız güzel davranışlara hasret duymaya devam eder, aramıza engeller koymaz ve uyarıldığımızda da tepki vermezsek, olumlu değişimimiz an meselesidir.

İşte size değişim için kestirme bir yol...

YANLIŞ DÜŞÜNCEYİ NASIL REDDEDECEĞİZ?

Bazılarınızın şöyle dediğini duyar gibiyim: "Biz, ansızın beğendiğimiz yanlış şeyleri reddetme gücünü nasıl bulacağız?" "Zaten bütün iş yanlışı reddedebilmek değil midir?"

Evet, asıl mesele; yanlış olan şeyi reddetmekte saklı. Değilse minareyi çalan bile, bir kılıf bulur.

Yanlış olanı reddedebilmek için de kullanılacak formüller vardır. Bunlar:

1-) Dini konudaki yanlışları reddetmek için düzenli Kur'an okumak ve Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem:*'ın sünnetini öğrenmek gerekir. Aslında düzenli Kur'an okumak; her türlü yanlış düşünceyi, henüz zihin bazındayken bertaraf etmemizi sağlar.

2-) Ebeveynlik konusunda düşeceğimiz yanlışları reddetmek için de, çocuk eğitimi alanında düzenli okumalar yapmak gerekir. Nitekim bilgi bizi, sürekli doğruya çağıran en nadide arkadaştır.

KURA'N'IN KÖK DÜŞÜNCEYE ETKİSİ

İnsan her an, her saniye bir yerlerden telkin almaktadır. Bazen birisi, aslen çirkin olan bir şey için: "Bu çok güzel." diyebilir. İşte bu bir telkindir. Ve hemen ardından çoğu insan: "Acaba bu gerçekten güzel mi?" demeye başlar. Çünkü çevremizden herhangi bir telkin aldığımızda, içimizdeki harekete geçirici güç yavaş yavaş zayıflar. Bu gücün, anbean tekrar güçlendirilmesi gerekir.

Mesela anneler, çocuklarına paylaşma ahlakını öğretecekken, birisi çıkar, cimriliği telkin eder. Veya çocuklarına güzel ahlakı öğretecekken birisi çıkar, işlerin aslında kaba kuvvetle çözüleceğini telkin eder.

Veya çocuğunun İslami eğitimini öncelemek isterlerken, birisi çıkar İslami eğitimi durma pahasına başka eğitimleri telkin eder. Ve böylece anneler bocalamaya başlar. Ve bildikleri doğrulardan uzaklaşmış olurlar. Bu bocalamayı yaşamamak için, anlayarak sürekli Kur'ân okumalıdırlar.

Nitekim Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem:*; Kur'an okuyan mümini, kokusu da tadı da güzel olan turunçgillere benzetmiştir. Kur'ân okuyan anneler de tıpkı turunçgillere benzer. Hem daha iyi bir Müslüman hem de daha iyi bir ebeveyn olma yolunda doğru adımlar atabilmek için, her anne baba mutlaka Kur'an okumalıdır. Eğer düzenli bir şekilde anlayarak Kur'an okumazlarsa, kök düşüncelerine hâkimiyeti kaybederler. Ve oraya başka kişilerin fısıltıları yerleşerek kökleşir.

Çünkü yapılan pek çok araştırma, zihin kontrolündeki en büyük etkenin tekrar eden cümleler olduğunu ortaya koymuştur. Bu araştırmalara göre zihinlerimiz, sürekli tekrar eden sözler tarafından kontrol edilmekte ve bir şeyi sürekli dinlediğimizde, o şeye karşı yatkınlık ve yakınlık kurmaktayız.

Demek ki, anlayarak sürekli Kur'an okuyan kişinin zihni, okuduğu Kur'ân tarafından şekillenmektedir. Ve o kişi bunun farkında değildir ama Kur'an ona sürekli telkin vermektedir. Zaten doğru bir yaşam çizgisinde yol almamız için bize telkin verecek olan sesin Kur'an olması gerekir. Çünkü Kur'an bizim hayat rehberimiz, yaşam kılavuzumuzdur.

Kur'an ancak kendisini düzenli okuyan kişilere telkin verir. Okumayan kişilere vermez. Ve Kur'an okumayan kişiler, artık sağdan soldan duydukları sözleri iç ses olarak edinir ve gerçekliği olmayan telkinler almaya başlarlar. Bu iç sese mesela arkadaşları yerleşebilir veya akrabaları yerleşebilir ve bunlar kişinin kalbinde, aslı esası olmayan konuşmalar yaparlar. Sonra etraftan duyduğu o telkinler, Kur'an'la çatıştığı zaman, Kur'ân'ı değil, o telkinleri dinlemeye ve ona göre bir yaşam biçimlemeye başlarlar.

Sürekli Kur'an okuyan kişide bu güç, her zaman etkin olur. Çünkü ona telkini Allah *celle celeluhu* verir. Değilse insan; neyin güzel, neyin de çirkin olduğunu anbean unutur.

Telkinle ilgili güzel bir hikâye anlatılır:

Bir gemi, birkaç günlüğüne yolculuğa çıkar. Yolculardan birisi kötü niyetlidir ve etrafındaki yolcuları, deniz tutması ile korkutmak ister. Gemi güvertesinde yolcularla sohbet etmeye başlar ve sohbet esnasında diğer yolcunun yüzüne dikkatli bakarak: "Yüzün çok solgun görünüyor. Seni deniz tutmuş, miden de bulanıyordur." der. Diğer yolcunun aslında görünürde hiçbir sorunu yoktur ama bu sözden etkilenir, hemen kamarasına gider. Midesine dokunur korkusu ile akşam yemeği yemez ve koca bir günü korku içinde yatağında yatarak geçirir.

Onu korkutmaya çalışan diğer kişi ise, onu nasıl da bu hale getirdiğini düşünerek kendi kendine güler. Ve ardından güvertede oturarak, kendisine başka bir kurban aramaya başlar. Sonunda yanına başka bir kişi daha yaklaşır. Aynı şekilde onunla da sohbet ederken aynı sözleri ona da söyleyerek: "Seni deniz tutmuş. Çok kötü görünüyorsun." der. Fakat bu sefer karşısında, yıllardır gemide çalışan bir gemi tayfası vardır ve tayfa: "Ben yıllarca bu gemide yolculuk yapıyorum. Ve beni hiç deniz tutmaz. Senin niyetin nedir?" diyerek adama çıkışır ve onu kaptana şikâyet eder. Kaptan da ona gereken cezayı verir.

Kötü niyetli adam bu tayfayı neden korkutamamıştır?

Çünkü tayfa yıllardır gemi yolculuğu yapmaktadır ve kendisini deniz tutmayacağını biliyordur. Adamdan etkilenerek tepkisel davranan diğer yolcu ile tayfa arasındaki fark, Kur'ân okuyan ve okumayan mümin arasındaki fark gibidir.

KUR'AN, DİĞER BÜTÜN SESLERİ BASTIRIR

Kur'an okumayan bir kişiye aniden, onun İslami yaşantısı hakkında olumsuz bir söz söylendiğinde hemen bir bocalama yaşar. Bu söz; çocuğunun eğitimi ile ilgili olabilir, tesettürle ilgili veya aile düzeni ile ilgili olabilir. Ama Kur'an okuyan kişi, daha öncesinde bu konular üzerinde düşünmüştür. Ve öyle bir eleştiriye hazırlıklı olduğu için o kişiye: "Ben, daha iyi bir hale gelmek için çalışıyorum, sen ise sahip olduğum hassasiyetleri bir kenara bırakmamı söylüyorsun. Bu olacak şey değil." der ve onun telkininden etkilenmez.

Düzenli Kur'an okuyan mümin ile okumayan mümin arasındaki en büyük fark, Kur'an okuyan kişiye hiçbir telkinin etki etmemesidir.

"Kur'an okuduğun zaman, kovulmuş şeytandan Allah'a sığın. Muhakkak onun(şeytanın), iman edenler ve Rablerine tevekkül edenler üzerinde bir gücü yoktur." (Nahl;98-99)

DİNİ HAYATIMIZ İÇİN

Seminerlerimizin birisinde katılımcılara: "Şunu yaptıktan sonra sorunlarıma daha farklı bakmaya başladım." dediğiniz bir geçmiş anınız var mı? diye sorduğumda bir kişi kalkarak, şöyle anlatmaya başladı: "Çözemediğim sorunlarım vardı. Fakat elimden sanki hiçbir şey gelmiyordu. Sonra kendimden büyük birisinden sorunlarım için yardım istedim. Bana: "Günde bir cüz, anlayarak Kur'an okursan sana yardım ederim." dedi. Ve benden söz aldı. Önce sadece ona verdiğim söz sebebiyle ve görevimi yerine getirmek için

okuyordum. Fakat Kur'an okudukça hayata bakış açım tamamen değişti. Önceleri haftada ya da ayda Kur'an okursam yeterli olur sanırdım. Kendimi zaten Kur'an okur biri olarak görürdüm. Meğer düzenli okumak başka bir şeymiş. Bütün bakış açımı değiştirdi. Sorunlarım çözülmeye başladı. Sanki önceden hiç Kur'ân okumuyormuş gibiydim. Her gün düzenli Kur'ân okumak benim bütün hayatımı değiştirdi. Şimdi ben de çözemediği sorunlarından şikâyet eden herkese: "Günde kaç sayfa Kur'an okuyorsun?" diye soruyorum. Beş veya on sayfa, fark etmez. Ama Kur'an her gün mutlaka okunmalı."

İşte Kur'ânın kalplere şifa olduğuna dair, yaşanmış dipdiri bir örnek. Bu örnek bize, inançta derinleşme veya ahlakta düzelme için, insanın sonradan yaptığı çabaların etkili olduğunu bir kez daha kanıtlamış olur. Öyle olmasaydı; puta tapan bir Mekke toplumundan bu kadar güzel ahlak ve inanç örnekleri çıkabilir miydi?

Nitekim sahabeler, her yedi günde Kur'ân'ı baştan sona mutlaka bitirirlerdi. Çünkü buna Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem:* teşvik ederdi. Bir seferinde sahabelerden bir tanesi : **"Ey Allah'ın Resûlü, Allah'a** *celle celeluhu* **hangi amel daha sevimlidir?" diye sorduğunda, Resûlullah** *sallallahu aleyhi ve sellem:* **"Yolculuğu bitirince tekrar yola başlayandır." cevabını vermiş, adam: "Yolculuğu bitirip tekrar başlamak nedir?" diye sorunca: "Kur'ân'ı başından sonuna okur, bitirdikçe yeniden başlar" buyurmuştur."**(Tirmizî , Kırâat 4, 2949)

Sahabeler, ailelerinin ve çevrelerinin öğretti bütün olumsuz düşüncelerden Kur'an sayesinde kurtulmuşlardı. Demek ki, insanın gerçek bir olgunluğa ulaşması imkânsız değildir. Çünkü Kur'an, göklerden gelen bir hüküm ve bir şifadır. Çözemeyeceği de hiçbir problem yoktur.

Kur'ân'ı tekrar tekrar okumamız, günlük hayatın karmaşası içinde duyduğumuz ve dinimize ters olan telkinleri etkisiz hale getirir. Kur'an, etrafta bulunan her sesi, susturacak bir etkiye sahiptir.

Biz fark etmeyiz fakat Kur'ân'ı sürekli okuduğumuzda doğru düşünceler zihnimizde sürekli takviye olur. Ansızın yanlış bir düşünce ile karşılaştığımızda, yine biz farkında bile olmadan, okuduğumuz Kur'an o düşünceyi hızlı bir şekilde reddeder. Zihnimizde her an, her saniye sürekli bir çarpışma olur ve Kur'an o çarpışmalardan her zaman galip çıkar. Böylece düşüncelerimiz daima derli toplu kalır. Bu, çok karmaşık bir formülün aklımıza sağlam bir şekilde yerleşmesi gibidir. Çünkü eğer hayat bir labirent ise, Kur'an yolu gösteren bir haritadır. İnsanın içine yerleşen ve ona doğru yolu gösteren bir öz sestir.

Anlayarak Kur'an okuyan kişi, etraftan gelen telkinleri susturduğu gibi nefsinden gelen her türlü din dışı düşünceleri de susturup bertaraf eder. Artık kendisini susturmuş, yegâne söz söyleyicisini konuşturmuştur. O, sadece dinleyicidir. Böyle yapmayıp, sürekli kendisini konuştursaydı maalesef her zaman kaybedecekti. Çünkü nefis, konuşmaya çok meraklıdır. Ve bir an önce susmalıdır ki Rabbi konuşsun.

Anlayarak Kur'an okuyan kişi, sanki yüksek bir dağın zirvesine tırmanır ve o sınırsız perspektiften kendi hayatına bakar. Kendisini ve ailesini kuş bakışı izler. Kararlarını sorgular. Alçak tepelerden yönünü bulmaya uğraşmaz. Ve en yüksek tepeden, zihnine en doğru haritayı vererek; ne kadar doğru yolda, ailesi adına ne kadar doğru kararlar alıyor, bunları anlar. İyi bir anne, iyi bir Müslüman olma yolundaki milimetrelik sapmaları bile hemen fark eder.

Hakikati bulduğu için de başka bir kitabı takip etmeye, başka bir ekolü izlemeye ihtiyacı kalmaz.

İnsan, nasıl ki Kâbe'ye baktığında; aslında kendi kalbine, kafasına, geçmiş hayatına bakmış gibi oluyor, hem kendisiyle yüzleşiyor hem de bir ecir kazanıyorsa, aynı şekilde Kur'ân'a bakarken de aslında kendine bakmış olur ve yine ecir kazanır. Çünkü insanın kutsalla yapacağı her temas, aslında kalbiyle yaptığı temastır. Ve kutsala bakarken aslında kalbine bakar.

Kur'an Allah'ın *celle celeluhu* sözüdür ve ondan bir parçadır. Onu okuyan, aslında kendini okur. Ona bakan, aslında kendine bakar. Onu terk eden, aslında kendini terk eder. Onu seven de aslında kendini sever.

Kalbini tanımak isteyen Kur'ân'a bakmalı, orada kendini görecektir.

DÜŞÜNCELERİ YANLIŞA DÜŞMEDEN KORUMA

A-) DİNİ YAŞANTI İLE İLGİLİ

Çoğu insan; değişen tercihlerini, ilerleyen hayat tecrübelerine bağlayarak: "Şimdi farklı düşünüyorum. Çünkü hayat bana bazı şeyleri öğretti." der. Ve bazı düşüncelerinin değişmesinin, yaşının ilerlemesiyle hayata daha tecrübeli bakmasından kaynaklandığını sanır.

Belli yaşa ulaşmış kişilerin gençlere: "Gençken biz de sizin gibiydik. Ama maalesef hayat böyle değil. Zamanla siz de bizim yaptığımız yanlışları yapmaya başlarsınız." dediğini görürsünüz.

Bu tarz yaklaşımlar; yanlışa biz kurban gittik, şimdi sıra sizde demekten başkası değildir. Oysa kötü sonun kaçınılmaz olmadığını kanıtlayan nice insan vardır.

Aslında burada kişileri değiştiren şey, hayat tecrübeleri değildir. Düşünceleri değiştiği için değişmişlerdir. Çünkü hayat tecrübeleri, değişimin bütününü oluşturmaz. Eğer hakikat bildiğimiz şeylere yapışmazsak; düşüncelerimiz, kontrolümüz dışındaki faktörler tarafından yönetilir. Bu da bir akıbet tehlikesi demektir.

Mesela önceleri tesettür sahibi bir kişinin zamanla bunu bırakmasının hayat tecrübesi ile ilgisi yoktur. Düşünüş biçimiyle ilgisi vardır.

Bazı insanların asrı saadetteki gibi bir yaşamın bugün asla mümkün olmayacağını söylediğini duyarız. Aslında bu; içinde yaşadığı asrı, saadet asrına tercih etmesiyle ve bu şekilde düşünmesiyle ilgilidir. Değilse dini hükümler saadet asrında tamamına ermiştir ve biz onlardan sorumlu tutulmuşuzdur. Nitekim İslam dini, saadet asrındayken de yaşanması imkânsız gibi görünen bir din olduğu için Müslümanlar Mekke'den kovulurcasına çıkarılmıştı. Bu sebeple kişi; "İslam artık bu asırda yaşanmaz." düşüncesini değiştirirse saadet asrını örnek almak ona mümkün görünmeye başlar.

Çünkü insan, fikirlerinde küçük bir değişime gittiğinde, Allah da *celle celeluhu* orada o fikir ile ilgili bir değişim yaratır. Bu fikir insanı iyiye götüren bir fikir de olabilir, kötüye götüren bir fikir de olabilir.

"Ben bunu düşünsem ne zararı olur." demek, kıvılcımı azımsamaktır. İnsanın bugünkü iyi durumu, öncesinde kafasında iyi bir düşünce filizinin kök salmasındandır. Kötü pozisyonu da tam tersi kötü bir düşünce filizinin kök salmasındandır.

Kimsenin kendini kandırmasına gerek yoktur. Çünkü ilk değişen şey insanın mefkûresidir. Sonra bütün hayatı o mefkûreye doğru akış yaşar.

Belki iyi yöne belki kötü yöne...

B-) EBEVEYNLİKLE İLGİLİ

Bazen, anne olmadan önce kendine bir annelik haritası çizmek isteyen gençlere: "Sende anne ol seni de görürüz." diyenler olur.

Bu yaklaşım tamamen felaket tellallığıdır.

Çünkü kendisine belli bir ebeveynlik haritası çizen ve bu düşüncesini sonuna kadar devam ettiren bir genç aslında bu düşüncesinde başarılı olacaktır.

Peki, başarısız olabilir mi?

Başarısız olması için düşünüş biçimini değiştirmesi gerekir. Mesela, anne olmadan önce, çocuklarına öfkeli davranışlarda bulunmayacağını düşünen, fakat anne olduktan sonra hayatın zorluklarıyla karşılaşınca: "Arkadaşıma kızdığımda ona bağırıp çağıracağıma çocuklarıma bağırsam daha az insan kaybederim." diye yeni bir düşünce geliştirip çocuklarına öfke patlamaları yaşayan bir kişinin bu halinin hayat tecrübesi ile ilgisi yoktur. Düşünüş biçiminin bozulması ile ilgisi vardır.

Eskisi gibi düşünmeye devam etseydi, sorununu arkadaşı ile çözmeye çalışır ama çocuklarına öfke patlaması yaşamazdı.

Demek ki çocuklarımızın eğitimine katkıda bulunmamız, tecrübelerimizden ziyade, konu hakkında nasıl düşündüğümüze bağlı. Eğer çocuk sahibi olduktan sonra

zihnimizde, çocuklarımızın önemi kaybolmuşsa kararlarımız kendiliğinden değişecektir.

DİNİ YAŞANTIDA DÜŞÜNCELERE VURULAN KETLER

Yeni tanıştığımız bir kişinin İslami yaşantının, unuttuğumuz bir boyutundan bahsettiğini varsayalım. Ve bu sayede bizde de kişisel bir özeleştiri başlamış olsun.

Mesela: Diyelim ki her gün çöpe ekmek atıyoruz. Biz buna alıştık ve bunu artık olağan kabul etmeye başladık. Ama tanıştığımız o kişi, aniden bu konuya değindi ve bizde ansızın bir özeleştiri başladı.

Veya bir başka örnek: Alışverişte israfa dikkat etmemeye başladık. Ama mütevazı bir kişi ansızın, israf konusuna değindi. Bizde de bir özeleştiri başladı.

Yani bizim hassasiyetini ve farkındalığını kaybetmeye başladığımız bir meselede, bu karşımızdaki yeni tanıştığımız kişi, kendisinin çok hassas olduğunu anlattı ve birkaç saniyeliğine de olsa düşüncelere daldık. İşte tam bu esnada, iki farklı düşünce tutumu sergileyebiliriz. Bunlardan birincisi, bizi hiç ilerletmeyen aksine olduğumuz yerde saydıran bir düşünce şekli, diğeri ise faydalı ve yarayışlı düşünce şeklidir.

1-) ZARARLI DÜŞÜNCE ŞEKLİ

Faydasız düşünce; zihnimizin bu yeni kavrayış karşısında: "Ben, bu hassasiyetin biraz gereksiz olduğunu düşünüyorum. Sonuçta ben de İslam'ı yaşıyorum ama bu konu bence üzerinde çok da durulması gereken bir konu değil." diye bir düşünce üretmesidir.

Bu tutum, hemen savunmaya geçme tutumudur. Ve bize hiç faydası olmaz. Böyle düşünmeye devam edersek, çöpe ekmek atmaya veya israfa devam ederiz.

Bu tutuma en güzel örnek; şeytanın Hz. Âdem'e secde etmeyerek Allah'ın *celle celeluhu* emrine karşı gelmesine rağmen: **"Beni ateşten, onu çamurdan yarattın."** (Sad; 76) diyerek çeşitli bahaneler ileri sürmesi örneğidir.

2-) FAYDALI DÜŞÜNCE ŞEKLİ

İkinci ve faydalı tutuma gelince o da, zihnimizin: "Ben bu konuda o kadar hassas olmak gerekli mi gereksiz mi bilmiyorum. Demek ki bu konuda daha fazla bilgi edinmem gerek." şeklinde bir düşünce üretmesidir.

Birinci düşünce şeklinin insana kazandıracağı hiçbir şey yoktur. Aksine düşünceye ket vurulmuş, ilerleme tamamen durmuştur.

Kur'ân'ın bizi yönlendirdiği tutum her zaman ikinci tutumdur. Çünkü İslam'ın Peygamberi olmasına rağmen Allah Rasulü *sallallahu aleyhi ve sellem:* bile günde defalarca Allah'a: "Beni sıratı müstakime hidayet et." diye dua etmiştir. Bilindiği gibi bu dua Fatiha suresinde geçmektedir ve Fatiha suresi de namazın, olmazsa olmazıdır.

İkinci düşünce şeklinde, kişi olduğundan daha iyi bir hale gelmek için kendi içinde bir kapı açmıştır. Ve bu kapı onu, olduğundan daha iyi bir hale taşıma görevi üstlenecektir.

Nitekim her ne kadar doğru yolda olduğumuzu varsaysak da doğru yola ulaşma talebimiz her zaman devam etmelidir. Çünkü her yolun bir başı, bir ortası, bir de sonu vardır. Her yolun, bir devamı vardır. Sıratı müstakim yolu

da yeni adımlar sayesinde yolculuğa devam etmemiz gereken uçsuz bucaksız bir yoldur. Allah'ın Peygamberinin bile o derinliklere ulaşmak için Fatiha'yı okuması şarttır. Hali hazırdaki hayatımıza bakıp doğru yola koyulduğumuzu varsaymış olmamız, bizi yeni ve daha hassas bir davranışa karşı vurdumduymazlığa sevk etmemelidir. "Ben zaten doğru yoldayım." düşüncesi her zaman bize zarar verir. Çünkü böyle olursa ilerleme tamamen durur.

Bütün iş sadece namazda doğru yolu talep etmek değildir. Aksine bu talep hayatın içinde canlanmalıdır ki namazda ne dediğimizi anladığımız ispatlanmış olsun.

OLUMSUZ DÜŞÜNCELERİN HAYATI OLUMSUZ ETKİLEMESİ

Seminerlerimizin birisinde dinleyicilerden birisi şöyle bir soru sordu: "Kötüyü çağırmak diye bir durum var mıdır? Kişinin: "Kızım sanki yakında hastalanacak." Veya: "Doktor bir şey bulamıyor ama bence çocuğumda bir problem var." vs. gibi şeyleri sürekli düşünmesi ve bu düşünceleri sözlü ifadelere dökmesiyle bunlar gerçekliğe dönüşür mü?"

Bu soruya verilecek en açıklayıcı cevap Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem:*'ın yaşadığı şu hadisedir: Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem:*, bir hasta ziyaretinde bulunduğu esnada hastaya: **"Zarar yok, inşallah (günahların için) temizliktir." der. Bunun üzerinde adam şöyle cevap verir: "Hayır, yaşlı bir adamı kabristana götürecek kaynayan bir sıtmadır." Bunun üzerine Rasulullah** *sallallahu aleyhi ve sellem:* **"Evet o zaman (senin dediği gibi olsun)."** (Buhari/5338) diyerek hastanın söylediğini aynı şekilde tasdik eder.

Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem:* bu adamın hastalığını aslında iyi bir şekilde yorumlamıştı. Fakat adam kötü yorumda ısrar ettiği için Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem:* da onun yorumunu tasdik etti. Buna göre bir kişi "iyiyim" derse bu sözünün onu sağlığa, "kötüyüm" derse de hastalığa götürdüğü doğrudur.

Nitekim hastalar üzerine yapılan pek çok araştırma, iyileşme umudunu taşıyan hastaların, eğer Allah *celle celeluhu* haklarında ölüm yazmadıysa daha çabuk iyileştiğini ortaya koymuştur.

Öte yandan çoğu insan, yaşadığı olumsuz hayat tecrübelerinden dolayı olumsuz düşünceleri, otomatik olarak zihninde üretmeye başlar. Ve sürekli olumsuz düşünceleri kafasında tekrarladığında, zamanla da hayatı bu olumsuzluklara adapte olur.

Yapılan bir araştırmada bir kişiye hiçbir şeyi yokken: "Yüzün çok kırmızı, ateşin mi var?" denilince, hasta olduğu düşüncesine kapılıp ateşlendiği saptandığı gibi, tam tersi hasta bir kişiye: "Hastalığın iyiye gidiyor." dendiğinde de iyileştiği fark edilmiştir.

Psikoloji biliminin de genellikle ilgilendiği konuların başında bu tip yanlış düşünceler vardır. Bu bilime göre kişi, kafasında oluşturduğu yanlış düşünceler sayesinde kendisini kilitlemeye alır.

Araştırma maksadıyla bir hastanın sırtına hafifçe iğne batırılıp sırtını arı soktuğu söylenince, o kişinin sırtının birkaç dakika sonra gerçekten kabardığı kaydedilmiştir. Sırtının kabarmasının nedeni, hastanın kendisini gerçekten arı soktuğuna inanmasıdır. Bunun gibi deneyler göstermektedir ki, korkularımız hayatımızda derin etkiler bırakır.

Çünkü yaşanılan olaylar, bizim onlarla ilgili ürettiğimiz düşüncelere göre yeniden şekillenir. Çoğu zaman olaylar aynıdır ama olaya yüklediğimiz anlam, olayı değiştirir. Yukarıdaki hasta adamı ziyaret eden Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem:*, bu hastalığa günahları temizleyecek bir olay gözüyle bakarken hasta adam: "Bu beni kabristana götürecek bir derttir." demiştir. Olay aynıdır ama olay üzerindeki düşünceler farklıdır.

Eğer çoğunlukla içinizde şunun gibi düşüncelere eğiliminiz varsa:

1-) İçinizde sürekli felaket tellallığı yapan bir kişi konuşuyorsa:

"Asla düzelmem." "Allah beni affetmez."

"Bu şartlarda çocuğumu eğitemem."

"Çocuğum çok hasta, sanırım ölecek."

2-) İçinizde sürekli kişiselleştiren bir iç sesiniz varsa;

"Çocuğumun şu durumunda bütün hata benim."

3-) İçinizde birisi sürekli "ya olursa" diyorsa;

"Elindeki bardak ya kırılır ve çocuğumun eline batarsa."

4-) İçinizdeki birisi sürekli "olmalı" diyorsa;

"Çocuğum kimseden geri kalmamalı."

"Çocuğum herkesi geçmeli." "Mükemmel olmalıyım."

5-) Aşırı genelleme yapıyorsanız:

"Ben hiçbir şeyi düzgün yapamam."

"Asla iyi bir kul olamam."

Bu tarz düşünceleriniz sizi istila etmeye başladığında şu teknikleri kullanabilirsiniz:

1-) Öncelikle zihninizde kötü düşünceler geçerken onları yakalamalı, onları fark etmelisiniz.

2-) Ardından olabilecek en kötü ihtimali göz önüne getirip bunun gerçekleşip gerçekleşmeyeceği konusunda elinizde bulunan kanıtları tek tek öne sürmelisiniz. Çünkü zihninize gelen kötü düşüncenin gerçekleşeceğini hemen kabul etmek yerine, bunların gerçekleşip gerçekleşmeyeceğinden emin olmamız gerekir. Böylece düşünceler eğer imkân dışıysa şüphe oluşur, inanç zayıflar.

Kanıtlar gerçek ise de; bununla nasıl baş edilir ve nasıl önlemler alınır buna bakılır.

3-) Aynı olay bir arkadaşınızın başına gelseydi onun hakkında ne düşünürdünüz bunu bulmaya çalışmalısınız. Yukarıda örneğini verdiğimiz hasta adam, bir arkadaşı hastalandığında onun öleceğini mi, iyileşeceğini mi düşünecektir? Buna bakması gerekir.

Çünkü bazen kendimize karşı daha acımasız oluruz. Aynı olayı başkası için düşündüğümüzde duygu yoğunluğumuz devreden çıkar ve daha gerçekçi düşünmeye başlarız.

4-) Olayla ilgili alternatif açıklamalar yapmaya çalışmalısınız. Yukarıda örneğini verdiğimiz hasta adam: "Bu hastalık beni öldürür." diye düşünmeyi de: "İyileşmem mümkündür." diye düşünmeyi de kendisi seçmiştir. Ölme ihtimalinin alternatifi iyileşmek ve hatta daha da ötesi hastalığın bir temizlik olduğu düşüncesidir. Olumsuz bir düşünce otomatik olarak zihninize geldiğinde, hemen bir alternatifini bulmaya çalışın.

5-) Yaşadığınız durumla ilgili daha olumlu düşünecek olsaydınız bu nasıl bir düşünce olurdu onu bulmanız gerekir. "Öleceğim." değil de "(Allah izin verirse) İyileşeceğim." diye düşünebiliriz.

6-) İçinizdeki felaket tellalının aslında kim olduğunu bulmaya çalışın.

İçimizdeki olumsuz sesin, geçmişten getirdiğimiz birisi olup olmadığını tespit edersek, sorunumuz daha kolay çözülür. Bu ses bazılarımızda; sürekli olumsuzlukları öne çıkaran bir ebeveyn olabilir, bazen de babaanneler, nineler olabilir.

7-) İç konuşmaları bir kâğıda yazabilirsiniz. Böylece olumsuz sesler kendisine bir beden bulmuş olur. Ve yavaş yavaş sizin bedeninizi terk etmeye başlarlar.

8-) İçinizdeki olumsuz sese bir isim verip onu kendinizden ayrıştırmaya çalışın. Ve: "Felaket tellalı yine konuşmaya başladı." deyin ki, siz başka birisi olun, o başka birisi olsun.

DİNİ DÜŞÜNCEDE YANLIŞA DÜŞME NASIL OLUR?

İnsan dini bir düşünce konusunda nasıl yanlışa düşer? Buna en güzel örnek, tarihte yaşanmış şu olayda vardır:

Velid b. Muğire adında Mekkeli bir müşrik vardı. Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem:*'in yanına geldiğinde, tesadüfen Kur'an dinlemiş ve çok etkilenmişti. Hatta rivayetlere göre Kur'an dinleyince tıpkı yaprak gibi titremiş, kalbinde iman ışıkları belirmişti.

Sonrasında müşriklerden birkaç kişinin yanına gitti ve: "Vallahi, Muhammed'den az önce bir söz dinledim; ne insan sözü ne de cin sözü. Onun bir tatlılığı, bir hoşluğu var. Yukarısı meyveli, aşağısı bolluk, zemini bol sulu. O kesinlikle üste çıkar, onun üstüne çıkılmaz." dedi. Buna karşı Kureyş: "Velid saptı. Vallahi, onun ardından bütün Kureyş sapacaktır." dediler.

Bunu işiten Ebu Cehil: "Ben onun hakkından gelirim." deyip, üzgün bir şekilde Velid bin Muğire'nin yanına gitti ve: "Ey Velid, kavmin sana vermek için biraz para topluyor. Çünkü sen, Muhammed'den bir şeyler elde etmek için onun yanına gidiyormuşsun." dedi.

Bu duruma şaşıran Velid: "Kureyş bilir ki, ben onların en zenginleriyim." diye cevap verdi. Ebu Cehil de: "O halde onun aleyhinde bir söz söyle de kavmin duysun, senin onu sevmediğini, inkâr ettiğini anlasınlar." dedi. Velid: "Ne diyeyim; içinizde şiiri, mısraları, kafiyeli kısa vezinli nazmı, kasideyi ve cin şiirlerini benden iyi bileniniz yoktur. Onun söylediği bunların hiçbirine benzemiyor ki!" dedi. Ebu Cehil: "Yok mutlaka bir şey söylemelisin." deyince, kalkıp kavminin toplandıkları yere gitti ve: "Siz, Muhammed mecnun" diyorsunuz. Hiç kimseyi boğarken gördünüz mü? Kâhin diyorsunuz. Hiç kâhinlik yaparken gördünüz mü? Şair diyorsunuz. Hiç şiir ile uğraşırken, şiir söylerken gördünüz mü? Yalancı diyorsunuz. Hiç yalanını yakaladınız mı? Bunlara cevap olarak: "Hayır, ama peki o nedir?" dediler. O da: "Durun düşüneyim" dedi. Sonra uzun uzun düşündü, düşündü en sonunda: "Bu, öğretilegelen bir sihirdir; bu sadece bir insan sözü dür." dedi. Onun bu sözleri Kureyşlilerin hoşuna gitti. Hepsi onun sözlerini alkışlayarak oradan ayrıldılar. (Elmalılı Hamdi Yazır; Müddessir Suresi)

Olayın anlatıldığı ayet şöyledir:

"Çünkü o bir düşündü, ölçtü, biçti. Kahrolası nasıl da ölçtü biçti (düşündü). Yine kahrolası, nasıl ölçtü biçti (düşündü). Sonra baktı. Sonra kaşını çattı, surat astı. Sonra arkasını döndü ve büyüklük tasladı. Bu, dedi, başka değil ancak eskiden beri öğretilegelen bir sihirdir. Bu, sadece bir insan sözüdür." (Müddessir; 19 -25)

Velid b. Muğire, önce Kur'ân'ın rehberliğinde düşünmüştü. Kur'an, hidayete yönlendirici olduğu için Kur'an dinleyince kafasında önce iman ağırlıklı düşünceler belirdi. Kalbi de bu düşünceleri tasdik etti. Fakat sonra, nefsine tabi olarak, zihnini tekrar çalıştırdı. Ve ortaya yeni bir fikir attı. Aslında ortaya attığı fikir, çok orijinal bir fikir de değildi. Ama inkârcıların kendisini alkışlamasını sağladı.

Vahiyden bağımsız düşünme faaliyetine en güzel örnek bu örnektir. Hiçbir düşünce faaliyeti olmasın ki, onun hakikati bulması için Kur'an ve sünnete ihtiyacı olmasın. Kur'an ve sünnet bağlamından çıkarılan her tür düşünce faaliyeti, sahibini ancak saptırır. Eğer bir düşünce, Kur'an ve sünnete muhalifse de o derhal atılmalıdır.

Nitekim Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem:*'ın sahabelerinden Ebu Hafs (ra)'ın şöyle bir sözü vardır: "Aklına gelen düşünceleri şüphe ile karşılamayan ve Kur'an ve sünnet ölçüsüne vurmayan kimse adamdan sayılmaz."

Tıpkı Velid gibi, pek çok insan Kur'an'la tanıştığı halde, yanlış düşünceleri kafasından atamaz.

Çünkü Velid b. Muğire aslında Kur'ân'ı dinlerken hakikati görmüştü. Doğru ve yanlış bilgisi, diğer bütün insanlar gibi onun kalbine de sunulmuş, Kur'ân'ın hakikat olduğunu anlamıştı. Ama bunu bilgiyi bilinç seviyesine

çıkarıp sahipleneceği bir düşünce haline getirmedi. Aslında düşünceyi sahiplense ve kökleştirebilseydi, hayatı değişecekti.

Fakat tam tersine, düşünce terazisinin ayarıyla oynadı. Hakikatle beraber düşünmedi. Hakikati bozmak için düşündü. Ölçtü biçti. Sonra da yeni bir fikir üretti. Zaten doğruyu gören herkes, eğer ona sırtını çevirecekse oturup tekrar düşünmek, öğrendiği doğrunun tersine kendini yeniden ikna etmek zorundadır. Eğer hayatını değiştirmeye cesareti yoksa yanlışını destekleyecek bir açıklama bulup kendisini kandırır ve kafasını yeniden programlar.

Hatasını terk etmekten çekinmek, kişiyi yanlışlarına yeniden programlamak için o kadar derin düşündürtür ki, kişi nerdeyse esaslı bir mütefekkir olur çıkar. Ama maalesef hakikati bulamaz.

Yani insan günün birinde minare çalmaya bile karar verse, bunu haklı çıkaracak bir kılıf bulma kapasitesine sahiptir. Ama yapacağı işin, minare çalmak olduğu gerçeğini asla değiştiremez. Bu sebeple; yaptığımız işlerde haklı olup olmadığımızı değil, yaptığımız işin doğru olup olmadığını sorgulamamız gerekir. Çünkü insanın kendi hatasını aklayıcı düşünceler üretmesi çok kolaydır.

Yapılan araştırmalar; kişinin bir işi yapmayı gerçekten istediğinde, zihninin o işin doğru bir iş olduğuna dair bir düşünceyi hemen ürettiğini ortaya koymuştur. Çünkü yapmaya karar verdiği iş konusunda kendisini haklı çıkarmak istemektedir.

Tıpkı faiz almayı isteyen kişilerin: **"Faiz alış veriş gibidir."** (Bakara; 275) diyerek, aslında nefislerinin yapmayı istediği iş konusunda mantıklı görünen bir düşünceyi üretmesi veya bir hata ve günah konusunda: "Herkes yapıyor." gibi bir düşünce üretip sonra da o hatayı yapması gibi.

Nihayetinde insanın; bir yanlışı yapmaya karar verdiğinde, kendisini haklı çıkaracak düşünceyi üretmesi çok kolaydır. Bu sebeple yapmayı istediği bir iş konusunda; kendisinin ne kadar haklı çıktığına değil, Kur'an ve sünnetin kendisini ne kadar haklı çıkardığına bakması gerekir.

Bununla ilgili bir başka örnek de, İbrahim (as) kıssasında vardır. Hz. İbrahim, kavmine bütün delilleri sunmuştu. Hatta onlar vicdanlarına döndüklerinde: "İbrahim doğru söylüyor." demişlerdi. Hz. İbrahim'in putları kırmasından tutun, aya, güneşe ve yıldızlara bakarak: "Ben batanları sevmem." demesi, onu yakmak için tutuşturdukları devasa ateşin sönmesi, kavmini düşündürmek, bilgilendirmek ve ikna olmalarını sağlamak içindi. Fakat Velid örneğinde olduğu gibi, İbrahim (as) kıssasında da doğruyu görmek, inancı beraberinde getirmedi:

"Bunu ilâhlarımıza sen mi yaptın ey İbrahim?" dediler. (İbrahim de:) "Belki de bu işi şu büyükleri yapmıştır. Hadi onlara sorun; eğer konuşuyorlarsa! dedi. Bunun üzerine, kendi vicdanlarına dönüp (kendi kendilerine) "Zalimler sizlersiniz, sizler!" dediler. Sonra tekrar eski inanç ve tartışmalarına döndüler: Sen bunların konuşmadığını pek âlâ biliyorsun, dediler." (Enbiya; 62,65)

İbrahim(as)'ın kavmi hakikatin bilgisini vicdanlarında bulmuştu. Ama onu reddedip değiştirmeyi seçtiler.

Kendimizi değiştirmeye cesaretimiz olmadığında, doğruluğundan emin olduğumuz düşüncelerimizi değiştiriyor olmamız çok ilginçtir.

HEM EBEVEYNLİK HEM DE DİNİ YAŞANTIMIZDA DÜŞÜNCELERİMİZİ NASIL KONTROL ALTINA ALIRIZ?

1-) İnsan madem düşüncelerinin açtığı yoldan gitmekte, o halde daima her sabah yatağınızdan kalktığınızda çocuklarınız için verimli bir anne olmayı düşünün ve: "Bugün çocuklarım ve kendim için faydalı işler yapacağım." deyin.

2-) Doğru bir işin yapılması gerektiğinde asla: "Ben bunu yapamam." demeyin. Böyle olumsuz bir düşünceyi üretirseniz yapamazsınız. Ancak: "Yaparım." diye düşünürseniz yaparsınız. Hz. Muhammed'in ümmeti, işittikten sonra itaat eden bir ümmet olmakla meşhurdur. Bütün mesele işitmek ve itaat etmeye karar vermektir. Kulağınıza gelen sesin kalbinizde oluşturduğu coşkuya bigâne kalırsanız; kalbinize kendi elinizle kilit vurmuş olursunuz. Kalbinizin coştuğu anları heba etmeyerek hemen karar alırsanız da doğru yöne değişiminizin önünde kimse duramaz.

3-) Düşünceler müthiş bir hızla devinim yaparlar. Yüce düşünceleri olan insanlar; hem kendilerine hem de çevrelerindekilere yardım ederler. Büyük hedeflere odaklananlar, çevrelerine büyük izler bırakırlar. Bu sebeple; basit ve değersiz işlerle ilgili düşüncelerde kaybolmak yerine, çocuklarınıza ve çevrenizdeki insanlara katkıda bulunmak için yapılabilecek işleri tasarlamanız ve düşünmeniz gerekir.

4-) İnsanın, zihin kapasitesinin ortaya çıkması için, bir şey üzerinde gerçekten yoğunlaşıp odaklanması gerekir. Bu sebeple kişi, herhangi bir sorun karşısında her zaman: "Bu konuda ben ne yapabilirim?" diye düşünmeli ve: "Ben kendim, çocuklarım ve çevremle yaşadığım

problemleri çözmek için neler yapabilirim?" düşüncesine odaklanmalıdır. Sorunlarının çözümleri, ancak böyle düşündüğünde zihnine gelecektir. Öte yandan insanın sorunlarından kaçması veya onları yok sayması, zihnini işlevsiz bırakması anlamına gelir. Çünkü her insan, iyice düşündüğünde kendi sorunlarını çözecek kapasitede yaratılmıştır. Önemli olan zihni durgunluktan kurtarmaktır. Durgun zihnin çözüm üretmesi asla mümkün olmaz.

Zihninizi açık tutun ki, çözümler önünüze gelsin. Çözüm üretenler, zihnini her zaman açık tutanlardır.

5-) İnsan karamsarlığa kapıldığında madem bütün hayatı bundan etkileniyor, o halde aklına mesela: "Çocuklarımın eğitiminde başarısız olacağım." veya "Evliliğim dağılıyor." gibi bir düşünce gelirse hemen bu olumsuz düşünceyi kafasından atmalı ve: "Allah bana ailem konusunda yardım edecek." gibi bir düşünce kalıbına geçmelidir.

Olumsuz bir düşünce yakaladığınız anda onu hemen olumlu düşünce ile değiştirin ki yardımlara mazhar olun.

6-) Her insanın hayatında zor dönemler olur. Diyelim ki zor bir dönemden geçiyorsunuz. Asla sorunlar üzerinde kafanızı fazla yorup sorunlar üzerinden konuşmayın. Bu şekilde yaparsanız zihniniz sorunları besleyip büyütür. Tam aksine çözümler üzerine düşünce üretmeye çalışın. Böyle yaparsanız, çözümleri besleyip büyütmüş olursunuz. Sorunlar ise, ancak çözümler berraklaştıkça kaybolur.

7-) Sizin istediğiniz bir şeye bir başkasının kavuştuğunu görünce sevinin. Bir başkasının evladının güzel ahlaklı oluşuna mesela. Belki ancak o zaman, o şeye kavuşma sırası size gelir. Hasetçi düşünce, insanın aslında kendisine zarar verdiği düşüncedir. Başkalarını kendi yollarında serbest bırakmazsanız, sizin de yolunuz açılmaz.

8-) Sürekli başkalarından beklenti içinde olmak, zehirli bir düşünme biçimidir. Çocuğunun bütün eğitim sorumluluğunu kurumlara yüklemek, onlardan yüklü bir beklentiye girmek buna örnek olarak verilebilir.

Doğru düşüncede, başkalarından beklentili olmak yoktur. Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem:*, ashabını toplayıp kimseden bir şey istemeyeceklerine dair onlardan söz almıştır. Yapılacak bir iş varsa onu siz yapmayı düşünün ve kimseye karşı beklenti içinde olmayın. Gerçek bir Müslüman bir şeyler bekleyecekse sadece Allah'tan *celle celeluhu* bekler.

9-) Dualarınız düşüncelerinizden etkilenir. Allah'tan *celle celeluhu* bir şey isterken, onu size nasıl vereceğinin hesabına girmeyin. Onu vermesi ile ilgili bir şeyler de düşünmeyin. Çünkü istediğiniz şeyler, size beklediğiniz yollardan gelmeyebilir. Siz, bahçenizin sulanması için yağmur beklersiniz ama belki Allah *celle celeluhu*, bahçenize bir su kuyusu açacak. Yağmurda ısrar ederseniz, kuyuyu fark edemezsiniz.

10-) Eğer etrafınızda "Bu asırda Kur'an ve sünnet doğrultusunda yaşamak mümkün değil." "Kur'an her asırda farklı anlaşılabilir. Asrı saadet bizi ilgilendirmez." Veya: "Çocukların İslami eğitimini abartmamak gerekir." diyen bir düşünce dayatması varsa, siz hemen aklınızdan şu düşünceyi geçirin: "Kur'an ve sünnet çağlar üstüdür. Ve her asır için geçerlidir. Eğer hükümleri eskimiş olsaydı yeni bir din daha gelirdi. Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem:* döneminde de bunları uygulamak zor diyenler vardı. Ben, elimden geldiğince kendim ve ailemde Kur'an ve sünnetin hükümlerini uygulamaya çalışacağım."

Baştaki yanlış düşünce kalıbını bu şekilde doğru ile düzeltirseniz yanlış düşünce dayatmalarını bertaraf edebilirsiniz.

Nitekim düşüncelerinde ahengi kaybedenlerin, hayatlarında ahenkten söz etmeleri imkânsız olacaktır.

İYİ BİRİSİ, KENDİ GİBİ BİRİSİNİ BULUR

Çevremizdeki pek çok kişinin, İslami yaşantı konusunda kendisine destek olacak dostlarının olmamasından yakınıp; "Neden karşıma bana dinim konusunda yardım edecek birisi çıkmıyor?" diye düşündüğünü görürüz. Bu durumda hemen şu soruyu sormamız gerekir:

"Acaba niye çıkmamış olabilir?"

Yakınmayı bırakıp, topu başkalarına atmaktan vazgeçersek aslında doğru cevabı buluruz. Çünkü insan: "Neden karşıma bana destek olan birileri çıkmıyor?" sorusunun cevabını her zaman kendinde aramalıdır. Bize Allah'ı *celle celeluhu* hatırlatacak ve ihlaslı duruşuyla imanımızın artmasına vesile olacak insanların karşımıza çıkmıyor olmasının, bizimle bir ilgisi olabilir mi acaba?

Nitekim bütün bunlar aslında tamamen bizimle ilgilidir. Çünkü eğer İslami yaşantımızda bize destek olacak, kuruyan inanç damarlarımıza kan pompalayacak bir kişi hala karşımıza çıkmamışsa, bizim inanç konusunu ciddiye alıp almadığımızı sorgulamamızın vakti gelmiştir. Nitekim insan, düşünce ve niyetiyle çevresinde bir etki alanı oluşturur. Hatta halk arasında: "Hoca hocayı tekkede, hacı hacıyı Mekke'de, kötü kötüyü dakikada bulur." diye yaygın bir söz vardır. Yani iyi kişi, iyi kişiyi her daim yanında bulur.

Hiçbir tanışma, arkadaşlık, grup birlikteliği tesadüfen olmaz. Hepsinin, kişinin kendinden başlayan bir başlangıcı vardır. İnsan, kendisini aniden bir çevre içinde bulmaz. Aksine içinde bulunduğu çevre, önce kalbinin etki alanında oluşur, sonra etrafında toplanır. Nitekim Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem:* **"Mümin, Müminin aynasıdır."** (Ebu Davud, Edeb, 49) buyurmuştur. Tanıştığımız müminler, bizim özelliklerimizi yansıtmak için karşımıza çıkarlar. Ve arkadaşlıklarına layık olduğumuz kişilerden başkaları da değillerdir.

Kimse ile tesadüfen tanışmayız. Tanıştığımız her insan, aslında bizimle ilgilidir.

Mesela; cebinde sürekli tabanca taşıyan kişi, günün birinde onu kullanacağı bir insanla karşılaşır. Cebinde sürekli Kur'an taşıyan kişinin sayesinde de günün birinde Kur'ân'ın nuru ortaya saçılır.

Nitekim insan, sadece kendisine layık insanları yanına yaklaştırdığını bilirse, kimseden şikâyet etmez, önce kendinden şikâyet eder. Eğer kendisini düzeltirse, çevresi de düzelir. Düzelmiyorsa da zaruri bir hicret, bir uzaklaşma hali ortaya çıkar.

Farklı olanların uzaklaşması, aynı olanların yaklaşması tabi bir yasadır. Farklı kütlelere sahip üç sıvı olan; su, zeytinyağı ve benzini karıştırın mesela. Bunları ne kadar karıştırırsanız karıştırın sonunda mutlaka kendi sıvı parçacıklarını kendilerine çekerler. Önce karışmış gibi dururlar ama birbirlerine asla karışmazlar. Zeytinyağı damlası, yine bir başka zeytinyağı damlasını yanına alır. Ve onunla öbekleşerek bir yerde toplanıp üste çıkar. Bunu yaparken de düşünmez veya bocalamaz. Buna göre eğer bir yağ damlasıysanız; yağ damlasına, su damlasıysanız; su damlasına karışırsınız. Ve bir yerde öbekleşerek toplanırsınız.

Nitekim Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem:*'ın hicreti bu konuya örnektir. Mekkelilerin değişmez kötü kişilikleri, Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem:*'ın onlardan uzaklaşmasına sebep olmuştu. Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem:* gibi yüce bir şahsiyeti, Mekke gibi kadim bir şehirden çıkartan sebep, oradaki insanların Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem:*'ı hak etmemeleriydi. Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem:*, Mekkeliler Onu hak etmediği için onlardan uzaklaşarak, değerli insanların olduğu bir bölge araştırmaya başladı. Sonunda Medine'ye sevk olundu. Onu Medine'ye sevk eden de Akabe bey'atlarında kendisine söz veren, inanmış sahabeler ve Mus'ab Bin Umeyr vesilesiyle Medine'de iman etmiş müminlerdi. Değilse Medine çok uzaktaydı. Nitekim Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem:*, önce Taif'i düşünmüş, ama oradaki gaddar insanlar, değil onun davetine ve düşüncelerine kucak açmak, onun kendisini bile ağırlamamışlar, onu çocuklara taşlatmışlardı. Yani ona layık değillerdi.

Medineliler; güvenilir, sadık, fedakâr ve cesur insanlardı. Bunlardan da önemlisi Müslüman olmuşlardı. Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem:*'ın dostluğuna onlar layıktı ve bu yüzden onu yanlarına alabilmişlerdi. Zaten mahşer gününde, Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem:*'ın yanında olabilmek de yine bu şekilde olacak, bu dünyada onun yanında olan, orada da onun yanında Kevser havuzunun başında toplanacaktır.

Mahşer gününde herkesin, kendi gibi insanlarla bir araya toplanacağını biliyoruz. Fakat biz bunu fark etmesek de bu toplanma, dünyada da mevcuttur. Kimseyle tesadüfen tanışmayız. Yanımızdaki insanlar tesadüfen yanımıza gelmezler.

Hz. İbrahim'in kavminden uzaklaşması da bu meseleye örnektir. Hz. İbrahim kavminden uzaklaştı, çünkü atıldığı ateş sönmesine rağmen kavminden kimse iman

etmemişti. Kavminin kalbi, böyle büyük bir alamet görmüş ama yine de Allah'ı *celle celeluhu* bulamamıştı. Bu alametle bulamadılarsa bundan sonra asla bulamazlardı. Artık Hz. İbrahim'in onların arasında durmasının bir anlamı kalmamıştı. Uzaklaşma kaçınılmazdı.

Hz. Nuh'un: "Rabbim ben kendimden başkasına söz geçiremiyorum." diyerek kavmi için azap istemesi de bundandı. Artık o insanların arasında kalması mümkün olmuyor, ona ağır geliyordu. Bu yaratılış fıtratına tersti çünkü.

Hz. Nuh, babası olarak ne kadar yalvarırsa yalvarsın oğlu da gemiye binecek değildi. Çünkü gemiye layık değildi. Binse ne olacaktı? O gemide asla barınamazdı.

RUHİ UZAKLAŞMA

Çevreyle her zaman bedensel uzaklaşma olmayabilir. Fakat uyum sağlanılmayan bir çevreden, ruhi uzaklaşmanın kaçınılmaz olduğunu söylemek mümkündür.

Nitekim yine Fussilet suresinde Allah *celle celeluhu*, kâfirlerin bazı özelliklerini saydıktan sonra devamla: **"Biz onların başına birtakım arkadaşlar sardık da bu arkadaşlar onlara geçmişlerini ve geleceklerini süslü gösterdiler. Böylece kendilerinden önce gelip geçmiş olan cin ve insan toplulukları ile ilgili o söz (azap), onlar için de gerçekleşti. Çünkü onlar ziyana uğrayanlardı."** (Fussilet;25) buyurur.

Yani onlar, kendilerine layık olan arkadaşları etraflarına toplamışlardı. O arkadaşları onlara Allah *celle celeluhu* musallat etmişti ama onları aslen kendi inançsız kalpleri çağırmış, Allah da *celle celeluhu* o çağrıyı yerine getirmişti. Bir insanın kötü arkadaşların arasına düşmesi,

kötü düşünceleri ve niyetleri için nerdeyse en son duraktır. Kötüleşmiş düşünceleri için en son noktadır.

Kötü arkadaş, hemen gelmez. Önce kötü düşünce vardır, sonra kötü arkadaşlar gelir.

Yani kötü arkadaşlar, kökleşen kötü niyetlerin fiile dökülmesi için yardımcı birer aracıdırlar. Kötü arkadaşa musallat olan bir kişinin, artık bundan sonra kurtuluş imkânı çok zorlaşır. Çünkü o arkadaşlar, o kişinin kalbinde ve kafasında gizli bulunan düşüncelerin fiile dökülmesine aracılık etmek görevini üstlenirler. Müminler birbirlerinin dostu olduğu gibi, kâfirler de birbirinin dostudur.

"Mü'min erkeklerle mü'min kadınlar da birbirlerinin dostudur. İyiliği emreder, kötülükten alıkoyar, namazı kılar, zekâtı verir, Allah'a ve Peygamberine itaat ederler. İşte bunlara Allah rahmet edecek (onları bağışlayacak ve destekleyecek)tir. Muhakkak Allah yücedir, hakimdir." (Tevbe; 9)

Tıpkı bu ayette anlatıldığı gibi hiçbir dostluk ve birliktelik, tesadüf değildir.

Bu sebeple kimsenin: "Benim karşıma hep güvenilmez kötü insanlar çıkıyor ne yapayım şartlar beni bu hale getirdi." diyerek, gittiği kötü yolu meşrulaştırmaya çalışmasına aldanmamak gerekir. Çünkü Allah *celle celeluhu*, imtihan ederken kimseye iltimas geçmez. Öte yandan: "Bazı insanların karşısına gerçekten hep kötü kişiler çıkıyor. Bunu nasıl açıklayacağız?" diyebilirsiniz.

Mesela bir güreş müsabakasına katılacağınızı varsayın. Siz eğer altmış kilo iseniz, yetmiş kilo olan gurupta yarışa giremezsiniz. Herkes kendi sıkletine göre yarışa girer. Sizin kişiliğiniz nasılsa, ona uyumlu şartlarla karşılaşırsınız. Allah

celle celeluhu, maksimum on kilo ağırlık kaldırabilecek birisine yirmi kilo yük yüklemez. İnsan nasıl birisiyse, ona uygun şartlar içine girer.

Sürekli olarak: "Dürüst ve güvenilir bir tek kişi kalmadı." diyen insan, öncelikle kendisine bakmalıdır. Demek ki aslında kendisinde dürüstlük dışı haller vardır. Eğer kendisi güvenilir bir insan olursa çevresine güvenilir insanlar gelecek ve aldatılmadan yaşayacaktır. Bu tabi ki ilahi yasa denetiminde işleyen bir kuraldır ama insanlara en çok güvenmeyen kişi, aslında kendisi güvenilmez kişi olarak kabul edilir.

Nitekim şu ayette, kötü insanların kötü insanlarla beraber olacağına işaret eden bir incelik vardır:

"Kötü kadınlar, kötü erkeklere; kötü erkekler de kötü kadınlara; temiz kadınlar temiz erkeklere, temiz erkekler de temiz kadınlara lâyıktır. O temiz olanlar, iftiracıların söyledikleri şeylerden uzaktırlar. Onlar için bir bağışlanma ve bolca verilmiş iyi bir rızık vardır." (Nur; 26)

Demek ki kişi kendisi nasıl birisi ise, o nispette birisi ile birlikte olmaya layıktır.

Öte yandan halk arasında genellikle: "Allah iyi insanlarla karşılaştırsın." şeklinde yaygın bir temenni vardır. Fakat eğer kişinin kendisi iyi değilse, iyi insanla karşılaşınca ne olacak? Sonunda o iyi kişinin, iyilik limitini de bitirecektir. Ve o iyi kişiler, ona karşı iyi davranmamaya başlayacaktır. Demek ki, iyi insanla karşılaşmak değil, iyi insan olmak gerek. Eğer biz de iyiye doğru olumlu değişiklikler olursa ya çevremiz tamamen değişir ya da bize karşı tutumlarını değiştirip farklı davranmaya başlarlar.

Buna göre kötü şart veya kötü kader yoktur. Kötü düşünce ve kötü niyet vardır. Bu sebeple hiç kimse, kendisi ve ailesi hakkında başkalarını suçlayamaz.

Çünkü insan düşüncelerini ve niyetlerini değiştirirse, (eğer Allah dilerse) hayatı ona göre değişir. Hatta çevresindeki insanlar bile değişir. Şahıslar değişmese de onların etki ve fonksiyonları değişir.

MUS'AB BİN UMEYR'İN ANNESİ

Mus'ab Bin Umeyr (ra.) ve onun değişimini kabul etmek istemeyen annesinin örneğinde çok ince detaylar vardır. Nitekim Müslüman olduktan sonra annesi, Mus'ab (ra)'yı hapsetmiş, dininden dönmesi için onu aç bırakmış, fakat ne yaptıysa onu dininden döndürememişti.

Nihayetinde Mus'ab (ra), annesinin zulmünden kurtulmak için Habeşistan'a hicret etmek zorunda kalmıştı. Ve sürdüğü güzel kokularla ün salan, bir giydiğini bir daha giymeyen Medine'nin zengin Mus'ab'ı, annesinin bu tutumu sebebiyle, Habeşistan'da köle gibi bir hayat yaşamaya mecbur olmuştu.

Aradan geçen uzun yıllar sonra Habeşitan'a hicret eden muhacirler, Mekke'ye geri dönmeye başladıklarında Hz. Musap da geri dönüş kafilesinde yer alıyordu. Hz. Mus'ab'ın da dönüş kafilesinde olduğunu öğrenen annesi, eskiden yaptığı gibi onu hapsetmek ve işkence etmek niyetiyle onu karşılamaya gitmiş, fakat ondaki değişimin nasıl da kökleştiğini, Müslümanlığın onun halini nasıl da bambaşka bir biçime soktuğunu görünce çok şaşırmıştı. Ve onun fakirleşmiş, solgun simasına bakınca içi acıdı. Onu öyle gördüğü için de saatlerce ağladı. Ana oğul, yıllar

sonra kucaklaşmış birlikte ağlaşmışlardı. Ve bu sahne de görenleri hayrete düşürüp ağlatan bir sahne olarak tarihe yansımıştı.

Annesi, aslında Hz. Mus'ab'a tekrar işkence etmek ve hapsetmek için onu karşılamaya gitmişti. Ama onu görünce bundan vazgeçti. Anne aynı anneydi, ama Musap aynı Mus'ab değildi. Demek ki Mus'ab değişince, annesi de değişmişti.

Annesinden, eşinden, dostundan yakınanlar için Hz. Mus'ab ne güzel bir örnektir. Siz değişirseniz anneniz gidip başka bir anne gelmez ama annenizdeki olumsuz özellikler size bakamaz hale gelir. Yani size karşı değişmek zorunda kalır.

Müslüman olduğu için Hz. Mus'ab'ın bütün çevresi değişmişti. Çünkü önce Mus'ab'ın düşünceleri değişmiş, sonra Hz. Mus'ab değişmişti. Ardından da çevresinin değişmesi kaçınılmaz olacaktı.

Önemli olan bizde bir değişimin başlamasıdır. Çünkü bizde bir değişim başlayınca, çevremiz bize karşı değişmek zorundadır. Buna şaşıracak olsak da...

Bu hakikat, ebeveynlik ve kulluk yolunda, bir tablo yazısı olup duvarımıza asılsa. Ve başımızı her kaldırdığımızda tekrar tekrar okuyabilsek...

EĞER ÇOCUKLARIMIZIN DİNİ EĞİTİMİNİ ÖNCELERSEK

Anneler; annelik yolunda daha iyi adımlar atmak için kendilerine yardımcılar, destekler bulmak isterler. Ve çocukları küçükken onların eğitimlerinde destek olacak

yardımcılar bulamadıkları için çoğu zaman: "Benim karşıma şu kişi, neden daha önceden, çocuklarım küçükken çıkmadı?" diye hayıflanırlar.

Neden çıkmamıştır acaba?

Buna iyi bakmak gerekir. Eğer çocuklarının dini eğitimlerini ciddiye alsalardı onlara rehberlik edecek güzel insanlarla vaktinde tanışacaklardı. Çünkü çocuklarımızın eğitimi konusunda bize destek olacak birisi karşımıza hala çıkmamışsa, gerçekten onların eğitimini ciddiye alıp almadığımızı yeniden sorgulamamızın vakti gelmiş demektir.

Nitekim Allah *celle celeluhu*, Hz. Hanne'nin kızı Hz. Meryem'i eğitmek ve korumak isteyen onca kişi olmasına rağmen, onun eğitim sorumluluğunu Hz. Zekeriya'ya vermişti. Bu sorumluluğun tesadüfen verilmediğinden eminiz. Çünkü hem Hz. Meryem'in annesi Hanne, hem de Hz. Meryem, Zekeriya (as) gibi bir hocaya layıktı, hem de Hz. Zekeriya Hz. Meryem gibi bir talebeye layıktı. Bunun başka bir yolu yoktu.

Şunu asla unutmamalıyız ki eğer biz; çocuklarımızın hem dini hem ahlaki eğitimlerini önemsemeye başlarsak, bizim de yanımıza yardımcılar gelecek ve bize engel olmak isteyen insanlar, ya bize engel olmakta başarısız olacaklar veya tamamen etrafımızdan dağılıp giderek bizden ellerini çekeceklerdir. İstisnalar kuralı bozmaz tabi ki.

Buna rağmen çoğunlukla işimiz gücümüz, etrafımızdaki olumsuz insanlara yoğunlaşmak oluyor. Böyle yapınca sabit bir eğitim anlayışına tutunamıyoruz. Çocuklarımıza zarar veriyor düşüncesi ile hep başkalarını suçluyoruz.

Aslında aklımızdaki ana düşünce; çocuklarımızın eğitimi değil de etraftaki olumsuzluklara takılıp kendimize

bahaneler bulmak olabiliyor. Ve suçlamalara tutunup kaçışlar yaşıyoruz.

Oysa ana düşüncemizde çocuklarımızın eğitimi olsaydı, insanlar yolumuza taş koymaktan çekinirlerdi. Veya biz onlardan, onlar da bizden uzaklaşmak zorunda kalırdı. Eğer bizim asıl meselemiz gerçekten insanlar ve olumsuz şartlar değil de çocuklarımız olsaydı her şey farklı olurdu.

Sorunlara farklı bir açıdan bakmak zorundayız. Yani resimde önce kendimizin yer aldığı kısma...

Karşılaştığımız insanlar, bizim kendi kişilik çapımız nedeniyle karşımıza çıkmıştır. Tesadüfen karşımıza çıkmamıştır. Eğer onlarla aramızda farklar oluşmaya başlarsa, orada mutlaka bir ayrışma ve uzaklaşma devreye girecektir.

DUYGU VE DÜŞÜNCELER BİR YÖNE YOĞUNLAŞIRSA

Herhangi bir işte tam bir başarı elde etmek isteyen bir kişi, o işi yapmaya niyet ederken bütün heyecan ve azmini o işe yöneltmesi gerekir. Eğer böyle yaparsa kendisine bir duygu alanı oluşturur ve bu alan içerisine giren insanların yardımları onu bulur.

Bazen: "Neden şu işimde yanıma hiç yardımcılar gelmiyor acaba?" diye sorabilirsiniz. Eğer böyle soruyorsanız; o işinize kafanızı, kalbinizi ve bütün benliğinizi verip vermediğinize iyi bakın. Ucundan kenarından yaptığınız işlerde size yardım gelmez. Ne zaman işinize kendinizi verirsiniz, o zaman aynı ölçüde heyecan sahibi kişiler sizi bulur. Çünkü yeni bir şey öğrendiğimizde, yeni bir çalışmaya

başlayacağımızda hissettiğimiz azim, heyecan ve kararlılığımız o işin başarısı için en önemli etmendir.

Tarihteki önder şahsiyetler, azim ve heyecanlarından dolayı, samimi ve içtenlikle yardım edecek yardımcıları her zaman yanlarında bulmuşlardır.

Bu sebeple, önce değişmek istenilen alanda seçimler yapmalı, sonra o seçime ruh ve beden olarak tam bir uyumlama gerçekleştirmeliyiz. Ancak böyle yaparsak, aynı alandaki başka heyecanlı ve azimli kişilerin yardımını alabilir, onları bulmakta zorlanmayız.

Hem de hiç aramadan...

İLİM SAYESİNDE GELEN DEĞİŞİM

Değişimi başlatan en evrensel yol, kişinin bilgisinin artmasıdır. Ve eğer bir konuda yeterli bilgimiz yoksa o konuda eksiklikler taşıyacağımız çok açık bir gerçektir. Çünkü bilen ile bilmeyen arasında çok kalın bir çizgi vardır.

Nitekim insanın kemâlât serüveninin en başında ilim vardır. İnsan; ilk yaratıldığında melekler onunla ilgili bir şüpheye kapılmışlar, adeta yaratılmasının gereği hakkında sorgulama yapmışlardı. Çünkü Allah *celle celeluhu* insanı hem sonsuz istekleri olan bir nefisle hem de irade dediğimiz serbestlikle yaratmıştı.

Dolayısıyla bu yaratılış meleklere tuhaf geldi. Çünkü görünen o ki insan denen bu varlık, kan dökmekten başkasını yapamazdı. Bundan dolayı onu değersiz ve anlamsız buldular. Fakat ne zaman ki Allah'ın *celle celeluhu* kendindeki bir ilmi insana öğrettiğini gördüler, o zaman: **"Biz, (sana itiraz olunmaktan) seni tenzih ederiz. Senin bize öğrettiğinden başka, hiç bir ilmimiz yok. Muhakkak sen her şeyi hakkıyla bilensin, üstün hikmet sahibisin."** (Bakara; 2) demek zorunda kaldılar. Çünkü ilim sayesinde o değersiz gördükleri varlık, bir anda değerlenmişti.

Demek ki insanın tekâmül yolculuğunun en zirvesinde ilim vardır. Ve ilim, insan için bir üstünlük, bir gıpta

sebebidir. Pek çok İslam âliminin, ilim elde etmek için uzun yolculuklara çıkması bundan dolayıdır. Çünkü faydalı bir ilim; hem sahibinin hem de etrafındaki kişilerin kalbini aydınlatıp parlatacak bir nur gibidir.

Bundan dolayı Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem:* şöyle buyurmuştur: **"Ya öğrenen ol ya öğreten ol ya dinleyen ol ya da ilmi seven ol. Fakat sakın beşincisi olma. Yoksa helak olursun."** (Taberânî, Beyhakî)

Nitekim Allah Rasulü' *sallallahu aleyhi ve sellem:*nün peygamberlik yolculuğunun ilk başlangıcında da, okumak ve ilim sahibi olmak sorumluluğu vardı. O, ilk emir olan "oku!" emrine muhatap olduktan sonra önderlik yapmaya başlamıştı. Çünkü ilim sahibi olmadan fikir sahibi olmak imkân dışı olduğu için, ilim sahibi olmadan hakikati bulmak da imkân dışıdır.

Konuyla ilgili İslam âlimlerinden Ahmed bin Hanbel de şöyle demiştir: "İnsanın ilme olan ihtiyacı yemeye içmeye olan ihtiyacından daha fazladır. Çünkü insan yemeye içmeye günde bir veya iki kere ihtiyaç duyar. İlme ihtiyacı ise, aldığı nefes sayısı kadardır."

Bu sebeple hem dini yaşantımızın hem de annelik serüvenimizin kalitesinin de en kilit noktasında daima bilgi vardır. Okudukça, öğrendikçe, tecrübe edip kesin bilgiye ulaştıkça, daha az hata yapmaya başlarız. İnsan sürekli doğru bilgiler ile beslenmeye devam ederse günün birinde iyiye doğru değişimi mutlaka gelir. Çünkü insanın en hızlı değişimi, ilmin rehberliğinde gerçekleşir.

İlim sayesinde; önce yolun başını, sonunu, inişini, çıkışını, engebesini keşfederiz. Yolun sırlarına vakıf oluruz. Sonra yola çıkarız. Nitekim ilim, ardından ameli sürükleyip getirecek bir önderdir. Ve eğer ki bir kişi gerçek bir ilim hazinesine sahipse o artık hiç fakirlik çekmeyen bir zengindir.

Cehalet ise insanının elini kolunu bağlar. Onu yanlışlara atar. Bu sebeple her zaman doğru bilginin peşinde olmak zorundayız. Çünkü gidilecek doğru yolu bilmeyenlerin, yolun doğrusuna koyulması asla mümkün olmaz.

Bütün bunlardan dolayıdır ki ilim öğrenme çabamız, tıpkı maddi kazanç elde etme çabamız gibi hayatımızın merkezinde olmalıdır. Çünkü yolunu hiç şaşırmadan yürümek isteyenler için, ilimden daha sağlam bir arkadaş yoktur.

İNSANIN BİLGİLENME SÜRECİ NASIL GERÇEKLEŞİR?

İnsanın bilgilenme süreci şöyle gerçekleşir; insan önce çevreyi ve olayları gözlemler. Sonra gözlemlediği şeyle ilgili bir bilgiye ulaşır. Ardından onu beğenirse kendine saklar. Beğenmezse de saklamayıp atar. Eğer o bilgiyi saklarsa sonrasında bu bilgi, bir düşünce üretir. Ardından bu düşünce zayıf da olsa bazı kanaatler meydana getirir. Ardından insan, bu kanaatleri kafasında beslemeye devam ederse, bu kanaatler güçlenir ve kalbinde yer etmeye başlar. Kalbinde yer edince de ona tam olarak ikna olur. Hayatı ise bu iknadan sonra tamamen değişir.

Öğrenilen her ilim kişide hemen değişim getirmez. Değişimin kolay ve süratli olması için, kişinin öğrendiği şeye kalben ikna olması gerekir. Başlangıçta ilim vardır ama değişimin gelmesi için, ardından o öğrenilen bilgiye tam olarak ikna olunmalıdır. Tam ikna olmak için de her türlü kararsızlıktan uzak olmak gerekir.

Nitekim Kur'ân'daki bütün ayetler, insanı ikna etmeye yöneliktir. Kur'an okuyan insan, asıl görevine odaklanması, ebedi yurda hazırlanması gerektiğine ikna olmaya

sebebidir. Pek çok İslam âliminin, ilim elde etmek için uzun yolculuklara çıkması bundan dolayıdır. Çünkü faydalı bir ilim; hem sahibinin hem de etrafındaki kişilerin kalbini aydınlatıp parlatacak bir nur gibidir.

Bundan dolayı Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem:* şöyle buyurmuştur: **"Ya öğrenen ol ya öğreten ol ya dinleyen ol ya da ilmi seven ol. Fakat sakın beşincisi olma. Yoksa helak olursun."** (Taberânî, Beyhakî)

Nitekim Allah Rasulü' *sallallahu aleyhi ve sellem:*nün peygamberlik yolculuğunun ilk başlangıcında da, okumak ve ilim sahibi olmak sorumluluğu vardı. O, ilk emir olan "oku!" emrine muhatap olduktan sonra önderlik yapmaya başlamıştı. Çünkü ilim sahibi olmadan fikir sahibi olmak imkân dışı olduğu için, ilim sahibi olmadan hakikati bulmak da imkân dışıdır.

Konuyla ilgili İslam âlimlerinden Ahmed bin Hanbel de şöyle demiştir: "İnsanın ilme olan ihtiyacı yemeye içmeye olan ihtiyacından daha fazladır. Çünkü insan yemeye içmeye günde bir veya iki kere ihtiyaç duyar. İlme ihtiyacı ise, aldığı nefes sayısı kadardır."

Bu sebeple hem dini yaşantımızın hem de annelik serüvenimizin kalitesinin de en kilit noktasında daima bilgi vardır. Okudukça, öğrendikçe, tecrübe edip kesin bilgiye ulaştıkça, daha az hata yapmaya başlarız. İnsan sürekli doğru bilgiler ile beslenmeye devam ederse günün birinde iyiye doğru değişimi mutlaka gelir. Çünkü insanın en hızlı değişimi, ilmin rehberliğinde gerçekleşir.

İlim sayesinde; önce yolun başını, sonunu, inişini, çıkışını, engebesini keşfederiz. Yolun sırlarına vakıf oluruz. Sonra yola çıkarız. Nitekim ilim, ardından ameli sürükleyip getirecek bir önderdir. Ve eğer ki bir kişi gerçek bir ilim hazinesine sahipse o artık hiç fakirlik çekmeyen bir zengindir.

"Ben nasıl değişeceğim?" diyen kişiler, bu sıralamayı iyi takip etmelidirler. Acaba değişmek istedikleri konunun doğruluğuna tam olarak ikna olmuşlar mı? Bunu iyi tartmalıdırlar. Çünkü ikna olmuşlarsa gerisi kendiliğinden gelecektir.

Mesela bir ev almak üzeresiniz. Araştırmaktasınız. Bir evden girip ötekinden çıkarken; henüz bütün resimler bulanıktır. Sonra kullanmak istediğiniz evden beklentilerinizi düşünür, karşınıza çıkan evleri birbirine kıyaslar ve ardından da evler hakkında daha fazla bilgi toplamaya çalışırsınız. Evlerin bulunduğu mahalleyi, çevreyi araştırdıkça evler hakkındaki kafanızdaki resimler netleşmeye başlar. Siz araştırdıkça, inceledikçe, düşünüp taşındıkça resim o kadar netleşir ki, adeta eliniz bütün evler arasında tek bir eve işaret etmeye başlar. Çoklar teke iner. İkna olursunuz ve: "Karşıma çıkan evlerin en uygun olanı budur." dersiniz. Ardından o evi alırsınız. Kimse sizi zorlamamıştır. Siz, bilgi toplayıp kafanızdaki resmi netleştirdiğiniz ve belli bir eve ikna olduğunuz için o evi alırsınız. Kilit noktada bilgi vardır. Araştırmak, düşünmek, delilleri incelemek, tarafsız değerlendirmek vardır. Ardından tam eminlik hali baş gösterir. Şüpheler giderilir.

Nitekim ilimden kazandığımız her şeyin, şüpheden bir şubeyi yok ettiğini unutmamamız gerekir.

BİR MESELEYE TAM OLARAK İKNA OLUNDUĞU NASIL ANLAŞILIR?

Eğer inandığınız doğruları istisnasız her ortamda savunabiliyorsanız, siz onlara tam olarak ikna olmuşsunuz demektir. Bu doğrular çocuk terbiye metotları hakkında olabilir veya dini konularda olabilir fark etmez. Konu hakkında

çok malumat sahibi olmanız da gerekmez. Bazen karşı tarafı ikna edecek bilginiz olmasa da: "Ben senin gibi düşünmüyorum." demiş olmanız inancınızın alameti olur.

Aslında hiçbir zaman üstünkörü bilgiyle yetinmemek gerekir. Nasıl ki her sene kış ayının geleceğini bildiğimiz için hazırlık yapıyor, kar ve rüzgâra karşı donanımlı olmayı ihmal etmiyorsak, bir kişinin çıkıp da mesela çocuklarımızın dini eğitimlerinde hassas davrandığımız için bizi eleştirme ihtimaline karşı da donanımlı olmalıyız. Nasıl ki o rüzgâr mutlaka esecekse, o kişi de mutlaka bizim bildiğimiz doğru yolda bizi eleştirecektir. Her rüzgârdan etkilenmeyerek, her sözde kafası karışmayanlar, önceden bilgiyle sağlamlaşanlardır.

Bilginin sağlam olduğunun delili kişinin, herhangi bir karşıt düşünce ortamında ikna olduğu doğruları savunabilmesidir. Yeterince bildiği için eminliğe ve tam iknaya ulaşan kişiler, her türlü savunmayı rahatça yaparlar. Farklı düşünen insanlar arasındayken bile inançlarından asla şüphe etmezler.

İçinde şüphenin olmadığı bir mutmainliğe ulaşmak için bilgi kaynaklarını iyice süzmek, hayati tecrübeleri doğru okumak, her zaman hakikati aramak ve bulunduğunda ise ona sahip çıkmak gerekir. Çünkü bilgi, ancak ona sahip çıkıldığı zaman ışığını yayar.

Seminerlerimize katılan bir kişi, derslere uzun süre devam edip Kur'an ve Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem:*'ın hayatı hakkında bilgilendikçe ve bilgiye sahip çıktıkça nasıl değiştiğini şöyle anlattı: " Kur'an ilimleri hakkında uzun zamandır eğitim alıyordum. Hayatım her geçen gün değişiyor ama ben bunu fark etmiyordum. Bir gün tesadüfen üç dört sene önce çekilmiş eski bir fotoğrafım elime geçti.

O zamanlardaki halimin, şimdiki halime çok yabancı olduğunu fark edince çok şaşırdım. Fotoğraftaki o zamanlardaki halime bakıp nerdeyse kendimi tanıyamayacaktım. Sanki bakışlarımda bile bir değişiklik vardı. Öğrendiğim ve kesin ikna olduğum ilim sayesinde ne kadar büyük bir değişim geçirdiğimi ilk kez o an anladım. Kalbim, öğrendiğim ilme yavaş yavaş ikna oluyor ve yavaş yavaş da değişiyordum. Hiçbir zorlanma yaşamadan değiştiğim için de bu değişimi fark bile etmemiştim."

Demek ki, değiştirmemiz gerekenlerin çokluğundan korkmak yerine, bizi yarı yolda koyan cehaletten korkmamız lazım. İlmin rehberliğinde geçen bir ömür ile ilimden uzak geçen bir ömür asla aynı olmaz. Her zaman için hızlı yol alanlar, yolu bilen kişilerdir. Bilmeyenler ise daima yolda kalmaya mahkûmdurlar.

Seminerlere katılan bir başka kişi de, ilminin artarak iknaya ulaşması sayesinde yaşadığı değişimi şöyle anlattı: "Çocuklarımı nasıl eğitmem gerek, bu konuda fazla bilgim yoktu. Kendimi, ya onlara öfkeyle bağırıp çağırırken veya vurdumduymaz ve ilgisiz buluyordum. Onlara bir şey öğreteceğimde doğru metodu bulamıyor, başarısız kalınca öfkeleniyor, çaresiz kalınca da çözümü ilgisizlik ve vurdumduymazlıkta buluyordum. Elimden bir şey gelmediği için çocuklarımın eğitiminden kaçmayı alışkanlık haline getirmiştim.

Sonunda bu alanda okumam gerektiğini fark ettim ve okumaya başladım. İlkin birkaç kitap okuduktan sonra kendi kendime: "Ben bu kitaplardaki hiçbir öneriyi uygulayamam." dedim. Çünkü doğru davranışlar konusunda sabredemiyor, nihayetinde her seferinde yine başarısız oluyordum. Okumayı tam bırakacak ve yine çaresizliğin ardına sığınıp vazgeçecekken, kendimi zorlamaya karar

verdim. Bir taraftan: "Benden iyi bir anne olacağı yok." diye düşünüyor, bir taraftan da sabırla okumaya devam ediyordum. Aradan birkaç yıl geçti. Eğitim alanında çok kitap okuduğum için bir süre okumaya ara verdim. Uzun bir zamandan sonra tekrar okumak için eğitim alanında yeni bir kitap aldım. Kitap, çok beğenilen bir eğitim kitabıydı. Fakat kitabı çok basit bulduğumu ve: "Ben bunları zaten uyguluyorum." diye düşündüğümü fark ettim. Farkında olmadan, aklıma yatan bilgileri kullanmaya başlamış ve evdeki durumum tamamen değişmişti. İlk kez, son okuduğum kitaptaki bilgilerden daha fazlasını uyguladığımı fark ettim ve: "Bu nasıl oldu?" diye hayret ettim. Demek ki, öğrendiklerime kalbim mutmain olup doğruya aklım yattıkça küçük adımlarla sürekli değişiyormuşum."

Örnekte olduğu gibi kişilerin ahlaki yaşantıları, İslami duruşları veya aile içindeki görevlerini uygulamalarındaki kalitesizlik, inançlarındaki kalitesizlikten kaynaklanır. İnançtaki kalitesizlik de bilgideki kalitesizlikten kaynaklanır.

Demek ki alışkanlıklarımızın değişmesi için her daim ilmin rehberliği lazım.

BİR EBEVEYNDE YANLIŞ KANAAT VARSA

Eğer bir ebeveyn, bir konuda yanlış kanaatler edinmişse, mutlaka yanlış davranışlar sergileyecektir. Mesela, kendi hatalarının manevi kanallarla çocuklarına yansıyacağına ikna olmayan (inanmayan) bir ebeveyn, kendisi sürekli hata işlerken çocuklarını yargılamaya devam edecektir. Kendisi öfkelenince kötü sözler söylediği gibi, çocukları da kötü sözler söylediğinde onları yargılayacak ve

yaptığı hatalarını sürekli tekrar etmesine rağmen, bu hatalarının manevi ağırlığı çocuklarına yansıdığında, kendisini değil onları suçlayacak, işlediği hatalarla evine ve çocuklarına sürekli manevi zarar vermesine rağmen, kendini düzeltme yoluna da gitmeyecektir. Çünkü kalbi kendi hatalarının manevi kanallarla çocuklarına yansıyacağına tam olarak kanaat getirmemiştir. İçinde hala şüpheler vardır. İnsanın bir hakikati sadece bilmesi yetmez. Kalbiyle de ikna olması gerekir.

Bir konuya ikna olmak tıpkı, elinize aldığınız kırık bir camın, kazara elinizi kestikten ve kesici özelliğine bizzat şahit olduktan sonra, onun kesici olduğuna dair değişmez bir inanca sahip olmanız gibidir. İkna olmak, hakikati bizzat tecrübe etmek, bizzat şahit olmaktır. Artık kimse sizi, o camın zararsız olduğuna inandıramaz. Böyle düşündüğünüz için de nerede bir kırık cam görseniz hemen kaldırır veya imha edersiniz. O da yetmez herkesi kırık camlara karşı uyarır, kırık camla bizzat mücadele edersiniz. Çünkü artık kırık camın çok tehlikeli olduğunu, bizzat tecrübe ettiniz.

Bir konuda kararlı olan kişiler genellikle: "Ben bunu bilir, bunu söylerim." derler. İnsan bir konuda kolay kolay ikna geliştirmez ama bir şeye ikna olursa da kolay kolay da inandığı şeyi değiştirmez.

Ebeveynler ilim sayesinde yeni iknalar geliştirirse eğitim metotları tamamen değişir. Mesela çocuğumuzun bir arkadaşından şiddet gördüğünü varsayalım. Bir anne olarak çocuğumuza: "Evladım o sana vuruyorsa sen de ona vur." diye öğüt veriyorsak, kötülüğe karşı iyilik yapmanın, düşmanımızı bile dostumuz haline getireceğine kanaat etmemişiz demektir. Ona kendi yanlış kanaatlerimizi aşılar ve "İnsanlar sana nasıl davranılıyorsa sen de aynı şekilde

davran." öğüdünü vermiş oluruz. Oysa kötülüğe karşı iyilik yaptığımızda düşmanımızın bile dost olabileceğine ikna olsaydık, çocuğun fıtratından gelen güzel ahlaka zarar veren öğütler vermezdik.

Veya mesela bazı anneler, Allah'ın çocuklar üzerinde hakları olduğuna tam olarak ikna olmadıkları için, onlara İslam'ın emir ve yasaklarını öğretmeyi ve benimsetmeyi öncelik olarak görmezler. Dolayısıyla bu çocuklar, Müslüman ailelerde yaşadıkları halde, tıpkı ecnebi bir ailede büyür gibi, dinleri hakkında hiç bir şey öğrenmeden büyürler.

Çünkü bu anneler; dünya hayatını bağlayıcı kabul etmişler ve çocuklarına imanı öğretme uğraşı vermek yerine, önce başka bilgileri öğretme uğraşı vermişlerdir. İşte bu anneler, ölümün ve hesap gününün çok yakında geleceğine tam olarak ikna olmadıkları için, ölüm ve hesap gününe dair meseleleri çok ileri bir tarihe ertelemişlerdir.

Bu annelerin, eğitim programlarını sadece dünyevi olan işler üzerine bina etmelerine rağmen: "Biz de çocuklarımızın İslam'a hizmet etmelerini ve Allah için yaşamalarını istiyoruz." dedikleri görülür. Fakat aslında ahiret hayatının, dünya hayatından daha önemli olduğuna tam olarak ikna olmadıkları için, gerçekte çocuklarını ahiret saadetini kazanmaya yönlendirmek için hatırı sayılır hiçbir şey yapmamışlardır.

İşte böyle anneler; hem dünyanın geçici olduğuna tam kanaat getirmemişler hem de dinin çocuklar üzerinde bazı ahlaki sorumluluklar vaz ettiğini tam olarak kavrayamamışlardır. İkna olmadıkları ve tam kanaat getirmedikleri için hem çocuklarını ebedi hayata yönlendirme hem de dinin çocuklar üzerindeki haklarını onlara öğretme konusunda hiç çaba göstermemişlerdir.

Eğer dünyanın ahiretin tarlası olduğuna kanaat getirselerdi, çocuklarını yine belli bir dünyevi yöne yönlendirecekler ama o yönü asıl hedef olarak görmeyeceklerdi.

Demek ki insan bir konuda yanlış bir kanaat edindiyse ardından yanlış işler yapması kaçınılmaz olur. Çünkü kanaat; kanaat edilenle bütün olma sebebidir.

BİLGİ ARTINCA GELEN DEĞİŞİM

Her ikna, ardından mutlaka bir değişim getirir. Nitekim seminerlerimize katılan bir kişi, artan bilgisi sayesinde nasıl değiştiğini şöyle anlattı: "Katkılı gıdaların zararlarından bahseden bir konferans dinledikten sonra bu konuya ilgi duymaya başladım. Ve ardından katkılı gıdalar hakkında birkaç kitap okudum. Sonrasında ise bende çok büyük bazı değişimler başladı.

Önceleri çocuklarıma katkılı gıdaları yedirmekten hiç çekinmezdim çünkü maddi ve manevi zararları hakkında hiçbir bilgim yoktu. Bu sebeple çok seçici bir tüketici değildim. Ne zaman ki bu konuda bilgi sahibi olmaya başladım, ailecek bütün beslenme şeklimiz değişti. Hatta market reyonlarındaki pek çok ürüne tiksintiyle bakmaya başladım. Daha öncesinde severek tükettiğim ürünlere karşı hiç zorlanmadan mesafe koymuştum. Bilgim arttıkça, değişimim adeta kendiliğinden geldi."

Seminerlere katılan bir başka katılımcı da artan bilgisi sayesinde nasıl değiştiğini şöyle anlattı: "Önceleri eşime karşı sürekli eleştirel ve iğneleyici bir dil kullanır ama bunu fark etmezdim. Ne zaman ki bir aile eğitimi seminerine katıldım, o zaman bütün hayatım değişti. Eğitime çok uzun süre devam ettim. Başlangıçta çok faydası olmadı.

Fakat eğitim sürem uzadıkça, eşlerle kurulacak doğru iletişim hakkında bilgim arttı. Bilgim arttıkça hem yanlışlarımı görmeye hem de onları kolayca değiştirmeye başladım. Öğrendiklerimi uygularken zorlanacağımı sanırdım. Ama öyle olmadı. Eğitime sabırla devam ettikçe ve bu konuda bilgimi artırdıkça değişimim kendiliğinden gelmişti."

Örneklerde olduğu gibi bilgi insanı alıp götüren bir vasıta gibidir. Doğru bilgiye ulaşan insan, asla yanlışta kalmaz. Hızla ve emin adımlarla değişmeye başlar.

Önemli olan her zaman doğru bilginin peşinde olmaktır.

BÜYÜK BİR DEĞİŞİM GEREKTİĞİNDE NE YAPMALI?

İslam; insanı geçmişten ziyade, şimdiki hale ve geleceğe odaklı yaşamaya teşvik eder. Ve insanın öğrendiği her yeni bilgi, bir aydınlık olarak, onun yaratılış amacına odaklanmasına sebep olur. Sanki Kur'ân'ın her sayfası insana sürekli: "Bugün ne yaptın? Yarın ne yapacaksın?" diye sorular sorar gibidir. Böylece, yaratılış amacını hayatının neresine yerleştirdiğini öğrenmek ister. İnsanın yaratılış amacı, sadece ve sadece kulluk olduğu için bu sorular; onun hem anneliğini hem de kulluk ile ilgili görevlerini her daim inşa etmeye, yani onu değiştirmeye devam eder.

Ve her değişim, ilkin bir anlık ışıkla başlar. Nasıl ki zifiri karanlıkta bir anlık ışık bile önümüzü aydınlatıyorsa, insanın kalbinin uyanması ve yanlışının yanlış olduğunu fark etmesi de bu ışık sayesinde olur.

Nitekim mesela gecenin zifiri karanlığında yolculuk yapıyor olsanız ve ansızın çakan bir şimşek sayesinde

önünüzde bir uçurum olduğunu fark etseniz, sonrasında ortalık tekrar kararsa bile o uçuruma doğru gitmeniz doğru olmaz. Aksine yolunuzu mutlaka değiştirmeniz gerekir ve tekrar ortalığın aydınlanmasını bekleyecek de vakit yoktur.

Mesela çocuklarınızla kurduğunuz mesafeli ilişkinin, onları kaybetmenize sebep olduğunu fark ettiyseniz, bir anlık ışığınız yanmış demektir.

Çocuklarınızı sürekli eleştirdiğinizi ve onları hiç takdir etmediğinizi fark ettiyseniz veya çocuklarınızla geçirdiğiniz vakitleri zaman kaybı gibi gördüğünüzü fark ettiyseniz bir anlık ışığınız yanmış demektir ve mutlaka bu aydınlığı devam ettirmeniz, o ışığı takip etmeniz gerekir.

Veya evlatlarınızı yetiştirirken, onları İslam'a önderler olmaları niyetiyle değil de sadece dünyevi kariyerler beklentisiyle yetiştiriyor olduğunuzu fark ettiyseniz de yapmanız gereken ilk iş, hemen bu hatalı hali terk etmeye çalışmak olmalıdır.

Çünkü gerek kendi dini yaşantımızla ilgili gerek evlatlarımız konusunda eğer bir hatamızı fark ettiysek, o hatalı halimizle yaşamaya devam etmek bize yakışmayacaktır.

Fakat çoğu zaman yanlış olduğunu fark ettiğimiz yolu değiştirmemiz gerektiğini bilmemize rağmen, alışkanlıklar köklü olduğunda, değişimin kalıcı olması için anlık bir ışık yeterli olmaz. Yani yanlışı görmek, değişim için her zaman son noktayı koymaz. Çünkü doğruyu görmemizi sağlayan o ışık, zaman zaman tekrar söner, ortalık yeniden kararır ve eski adet ve alışkanlıklara yeniden dönme hali gerçekleşir. Değişimin kalıcı olması için, o değişim fikri ilk olarak ne zaman ve nerde şimşek gibi parladıysa o anı yeniden ve yeniden yaşamak gerekir. Değilse kaybolabilir.

Nitekim insanların çoğu, bazı gerçeklerle tanıştıktan sonra ortaya çıkan değişme zorunluluğunu çürütmek için, bütün kaynakları seferber etmeye başlar. Çünkü değiştirmesi gereken şeyler, bütün hayatı kapsıyordur. Önceki alışkanlıklarını bırakmakta zorlandıkları anda kendi içlerinde: "Değişsem mi? değişmesem mi?" diye bir kavga başlatırlar. Ve bazen direnç güçlü olduğu için değişim gerçekleşmez. Çünkü önceki alışkanlıkları değiştirmek zor gelmiştir.

Konunun anlaşılması için dini hayatla ilgili yaşanmış bir örnek verelim: Bir hanım, haftalık devam eden bir seminere katılır ve dersi büyük bir ilgiyle dinler. Seminerden çok etkilendiği için seminerin sonunda, bu seminerlere devam etme kararı alır ve ilk katılımı olmasına rağmen önemli bir ödev görevi üstlenir. İfade ettiğine göre; ilk seminerde, kalbinde bir aydınlanma fark ettiği için bu yol arkadaşlarıyla birlikte bu yola girmesi gerektiğini düşünmüştür.

Fakat seminer konuşmacısı ertesi gün ondan bir mesaj alır. Mesajda; gruptaki herkesin tesettürünün kendisinden çok iyi olduğunu, kendisinin de tesettürde ilerlemek istediğini ve eğer ona bir aylık bir süre verilirse, tesettürünü geliştirip tekrar katılmak istediğini ama bu süreçte derse gelemeyeceğini yazar.

Seminer konuşmacısı hemen onu arar ve ortamda kendisi gibi tesettür kullanan başka kişilerin de olduğunu, ondan tesettürü konusunda hiçbir beklentisinin olmadığını, aynı tesettürle derse devam etmesine hiçbir engel olmadığını ve eğer bir yol almayı istiyorsa, bu yolu birlikte almayı çok istediğini söyler.

Hanım, seminer konuşmacısının ısrarına rağmen, kendisine bir aylık süre verilmesi konusunda kararlı olduğunu

belirtir. Bir aylık süre içinde seminerlere katılmayacağını ama bir ayın sonunda tesettürünü değiştirip seminerlere devam edeceğini söyler.

Fakat bir ayın sonunda seminerlere devam etmeme kararı aldığına dair şöyle bir mesaj yazar: "Büyük bir üzüntüyle, seminerlere katılamayacağımı bildirmek isterim."

Bu örnekteki hanımın kalbinde; önce kandil gibi bir ışık yanmış ve bu ışık önünü aydınlatmıştır. Yani doğruyu ve yanlışı ayırt edecek bir aydınlanma yaşamıştır. Ama bazı değişimlerin, bazı zorluklarla birlikte geldiği bilinen bir gerçektir. O zorlukları aşmak gerekir. Doğruyu yanlıştan ayırsa bile insanın öncesinde iyice yerleşmiş alışkanlıklarını hemen değiştirmesi çok zordur. Çünkü olgunlaşma süreci, hiçbir zaman dümdüz bir çizgide devam etmez. Her zaman bir kaynama ve pişme süreci vardır. Yemek kaynamadan pişmez. Kaynamak ise, acı verir. Fakat değişim için, acının yoğunluğuna aldırmadan ilerlemeye devam etmek gerekir. Çünkü acının en yoğun olduğu an, aslında müjdenin en yakın olduğu andır. İnsan, içinde bulunduğu durumun zorluklarına katlanmaya devam ederse sonunda demlenmeye başlar. Ve içine düştüğü her mücadele, onu olgunlaştırıcı bir derse dönüşür.

Öte yandan; acı çekmeyi göze alamayanalar için değişmek, sadece ümitsiz bir bekleyiş olarak kalmaya mahkûmdur.

KÖKLÜ BİR DEĞİŞİMİN GERÇEKLEŞMESİ İÇİN GEREKEN ADIMLAR

1-) KAR ZARAR HESABI YAPMALI

İnsanın ortaya koyduğu her eylem, onu tetikleyen nedenler sayesinde devamlılık gerçekleştirir. Ve bir kişinin değişimi, ancak öğrendiği şeyler doğrultusunda değişmek zorunda olduğunu ve başka hiçbir çıkar yolunun da olmadığını tam olarak anladığı zaman mümkün olur. Yani kişi, büyük değişimleri gerçekleştirebilmek için mutlaka kâr zarar hesabı yapmalıdır.

Hatalarımızı geride bırakmazsak zarar görecek miyiz, görmeyecek miyiz?

İşte kilit nokta burasıdır. Eğer hatalarımızla beraber yaşamaya devam edersek, dünya ve ahiretimizden neler kaybedeceğimizi tam olarak anlarsak, o hatalara devam etmemiz imkânsız hale gelecektir. Önemli olan, insanın mazeretlere kaçışlar yaşama lüksünün olmadığını yeterince iyi anlamasıdır.

Nitekim pek çok psikoloji araştırması; değişimi tetikleyen en büyük etkenin, kişinin değişmediği takdirde göreceği zararları yeterince kavrayamaması olduğunu ortaya koymuştur. Yani kişinin içsel nedenleri sağlam olmalı, kendi kısa hayatından ne bekliyor, anneliğinden ne umuyor buna karar vermelidir.

Daha iyi bir kul olmak zorunda mıyız, değil miyiz?

Olmazsak ne kaybederiz? Olursak ne kazanırız?

Anneliğimizdeki kusurlarımızı düzeltmek zorunda mıyız, değil miyiz?

Düzeltirsek mi, düzeltmezsek mi, ellerinden tutup onları Allah'a götürebiliriz?

Çocuklarımızla ilgili kalbimizde aslında dünyevi başarı beklentisi mi var? Yoksa onların birer kul olmalarını mı gerçekten önemsiyoruz?

Nihayetinde hiç unutmamamız gereken tek gerçek; değişirsek kazanacağımız, değişmezsek de kaybedeceğimiz gerçeğidir.

Vaktiyle İmam-ı Azam Ebu Hanife, çamurla oynayan bir çocuk görür ve ona; "Evladım dikkat et sakın bu çamura düşmeyesin." der. Çocuk; "Üstadım, sen de kendine dikkat et. Senin sürçmen benimkinden daha tehlikelidir. Çünkü senin sürçmen, âlemin sürçmesi demektir." Cevabını verir. Ebu Hanife de bu tembihten sonra, bir meseleyi bir ay gibi bir süre müzakere etmeden fetva vermez hale gelir. (Süveyd Muhammed Nur; Menhecu't-Terbiyeti'n-Nebeviyyeti't-Tıfl; Beyrut 1- 235)

Anneler, evlatları konusunda bazı mecburiyetleri olduğunu asla unutmamalıdırlar.

Çünkü bir âlim sürçerse âlem sürçer, bir anne sürçerse de evladı âdem sürçer.

2-) ENGELLERİ ÖNCEDEN HESAP ETMELİ

Hangi konuda değişmek istersek isteyelim, bunları başarma konusunda karşımıza mutlaka engeller çıkacaktır. Ve değişim konusunda de sebat edebilmemiz için, bu engelleri önceden hesap etmemiz gerekir. Çünkü etrafımızdaki birisi mutlaka yolumuza çıkacak ve bizi, doğru yolumuzdan alıkoyacak sözler sarf edecektir.

Fakat biz, öncesinde kimlerin nasıl yaklaşımlarda bulunacağını hesap edersek, onlardan bir adım önde olacağız demektir. Böyle yapmamız, bize sağlam bir yol haritası verecek ve engellere takılmadan yolumuza devam etmemize yardımcı olacaktır.

Mesela diyelim ki sosyal medyanın sizi istila ettiğini fark ettiniz ve çocuklarınızın yanında sosyal medya videolarını izlememe kararı aldınız. Ve sosyal medyada daha az vakit geçirmeye niyet ettiniz. Karar almanız işin büyük kısmıdır fakat bu hiçbir zaman yeterli olmaz. Aldığınız bu kararı uygulamada karşınıza çıkacak engelleri önceden hesap etmeniz gerekir. Bunun için kendi kendinize şu soruları sormalısınız:

Soru: "En çok hangi vakitlerde sosyal medyayı kullanıyorum?"

Cevap: "Boş vakitlerimde."

Soru: "Peki boş vakitlerimde sosyal medya yerine neyi koyabilirim."

Cevap: "Çocuklarımla birlikte faydalı bir aktvite bulabilirim."

Cevap olarak herkes kendisine uygun bir etkinlik tespit eder ve boş vakitlerini doldurmuş olur. Böylece aldığı karar konusunda onu engelleyici unsurları tespit ederek yoluna devam eder.

Bu; tıpkı dedikodu yapmama kararı alan bir kişinin, onu en çok dedikoduya çeken ortamlarını düşünüp oralarda nasıl davranacağını önceden hesap etmesi gibidir. Eğer bunu önceden hesap etmezse, kararında asla başarılı olmaz. Çünkü ortada bir şeylerini değiştirmek isteyen ama başarmakta zorlanan birisi varsa, mutlaka onun bunu

yapmasını engelleyen bazı faktörler vardır. Değişmek isteyen kişi mutlaka bu faktörleri bulmalı ve onların etkisini kırmak için önlemler almalıdır.

Engellerin etkisiz hale getirmek için nasıl önlemler alabiliriz?

a-) Dikkati başka yöne çevirme

Yapılan araştırmalar; bir karar alan ve bunu gerçekten başarmak isteyen kişiler, bunu engelleyecek unsurları odaklarına almadıklarında ve onlarla ilgiyi kestiklerinde kesin başarı elde ettiklerini ortaya koymuştur.

Yine araştırmaya göre insan, aldığı kararı bozmasını sağlayacak bir unsura hiç bakmadığında ve yönünü ondan tamamen çevirdiğinde gerçekten başarılı olabiliyor.

Tıpkı Kur'ân'da; bir erkeğin yabancı bir kadına, bir kadının da yabancı erkeğe bakmasının yasaklanması gibi.

b-) Kararı sürekli tekrar etme

Yapılan araştırmalar; kişinin aldığı kararları sık sık tekrar etmesinin beynine uyarıcı gönderdiğini ve bunu başarmasının daha kolay olduğunu ortaya koymuştur.

Tıpkı Rasulullah'ın *sallallahu aleyhi ve sellem:* her yeni günün sabahında: "İslam fıtratı üzerine sabahladım ve ben Müslümanların ilkiyim." diyerek inancını sürekli tekrar etmesi gibi.

c-) Beklemeyi öğrenme

Bir konuda karar aldığınızda, ara sıra onun tam tersini yapma konusunda güçlü bir istek yaşamanız normaldir. Fakat unutmamak gerekir ki, her istek ve arzunun sınırlı bir süresi vardır. Ve her güçlü istek, mutlaka zamanla sönmeye mahkûmdur. O isteği yerine getirmeden sabırla

beklerseniz, onu istemenizin şiddetinin köreleceği bir zaman gelecektir.

3-) ÇEVREDEN YARDIM ALMALI

Yaşadığı çevre, insanın hayatına doğrudan etki eden adeta köklü bir eğitim kurumu gibidir. Ve insanların çoğu, benimsedikleri bir çevre ile aralarındaki benlik sınırlarını kaldırırlar ve o çevre ile tamamen bir benzeşme yaşarlar. Nihayetinde, sürekli beraber olan ve aradaki benzeşme engelini kaldıran herkesin, birbirine benzediğini görürsünüz.

Bundan dolayıdır ki bir konuda değişmek isteyen ve: "Bu davranışım yanlış." diyen kişiler, kendi iç seslerinden yardım aldıkları gibi, çevrelerinden de yardım almalı, hangi konuda değişmek istiyorlarsa, ona uygun bir çevreyle görüşmeyi sıklaştırmaya çalışmalıdırlar. İşte biz buna çevre desteği deriz.

Tıpkı bugün pek çok insanın, sadece kendisine az yemeyi öğütlesin diye tıbbi diyet desteği aldığı gibi, değiştirmeyi istediği olumsuz durumu olan kişiler, çevrelerine fırsatlar verebilirler.

Çünkü bir konuda değişim kararı alan bir kişi, buna ne kadar çok insanı şahit tutarsa, işinde o kadar sebat eder. Bunun nedeni, değişim kararına şahit olan insanlar ona sürekli şöyle sorarlar: "Sen çocuğunla her gün dini eğitim amacıyla çalışma yapıyordun. Nasıl gidiyor?" Veya: "Namaza başlamıştın hala devam ediyorsun değil mi?" veya: "Tesettür kararı aldığını söylemiştin. Kararın ne durumda?"

Onlar böyle sorduğunda yeniden motivasyon sağlanır. Çünkü her yeni birliktelik bir değişim fırsatıdır.

Ayrıca namaza başlamak ve devam etmek isteyenler, düzenli namaz kılan kişilerle görüşmeyi sıklaştırıp onlardan nasihat isteyebilirler. İlim elde etmek isteyenler, sürekli ders almaya devam edebilir, çocuklarını İslam'a göre terbiye etmek isteyen anneler de böyle hassasiyet sahibi insanlarla görüşmeye devam edebilirler.

Eski zamanlarda yaşamış bir adamdan bahsederler. Adam çok öfkelidir ve öfkelendiğinde kendisini uyarması için yanında sürekli bir yardımcı dolaştırır.

Adam ne zaman öfkelense, yardımcısı ona ağzı kapalı bir zarf uzatır, zarfın içindeki kâğıtta da: "Senden büyük Allah var. Allah'ın da sana öfkelenmesini istemiyorsan sakin ol." diye yazarmış. Adam eğer bu yazıyı okuduğu halde sakinleşmezse, yardımcı daha ağır tehdit içeren bir kâğıt daha uzatırmış. Sonunda adam sakinleşinceye kadar, yardımcı kâğıt vermeye devam eder, adam da çok geçmeden sakinleşirmiş.

Rasûlullah'ın anlattığı şu olay da; değişmek isteyen kişilerin, çevrelerinden yardım almaları gerektiği konusuna güzel bir örnektir: "Vaktiyle doksan dokuz kişiyi öldürmüş bir adam vardı. Bu zât yeryüzünde en büyük âlimin kim olduğunu soruşturdu. Ona bir rahibi gösterdiler. Bu adam rahibe giderek: "Doksan dokuz adam öldürdüm. Tövbe etsem kabul olur mu?" diye sordu. Rahip: "Hayır, kabul olmaz." deyince onu da öldürdü. Böylece öldürdüğü adamların sayısını yüze tamamladı. Sonra yine yeryüzünde en büyük âlimin kim olduğunu soruşturdu. Ona bir âlimi tavsiye ettiler. Onun yanına giderek yüz kişiyi öldürdüğünü söyledi; tövbesinin kabul olup olmayacağını sordu. Âlim: "Elbette kabul olur. İnsanla tövbe arasına kim girebilir ki! Sen falan yere git. Orada Allah Teâlâ'ya ibadet eden insanlar var. Sen de onlarla birlikte

Allah'a ibadet et. Sakın memleketine dönme. Zira orası fena bir yerdir." dedi. Adam, denilen yere gitmek üzere yola çıktı. Yarı yola varınca eceli yetti. Rahmet melekleriyle azap melekleri o adamı kimin alıp götüreceği konusunda tartışmaya başladılar. Rahmet melekleri: "O adam tövbe ederek ve kalbiyle Allah'a yönelerek yola düştü." dediler. Azap melekleri ise: "O adam hayatında hiç iyilik yapmadı ki." dediler. Bu sırada insan kılığına girmiş bir melek çıkageldi. Melekler onu aralarında hakem tayin ettiler. Hakem olan melek: "Geldiği yerle gittiği yeri ölçün. Hangisine daha yakınsa, adam o tarafa aittir." dedi. Melekler iki mesafeyi de ölçtüler. Gitmek istediği yerin daha yakın olduğunu gördüler. Bunun üzerine onu rahmet melekleri alıp götürdü. (Buhârî, Enbiyâ 54; Müslim, Tevbe 46, 47, 48)

Günümüzde yapılan bir araştırma, yukarıdaki hadisi destekler niteliktedir. Nitekim araştırma maksadıyla; bir grup fare buzdolabına yerleştirildiğinde, ilk önceleri farelerin birbirine iyice yaklaşıp ısınmaya çalıştığı görülmüştür. Fakat zamanla ortamın soğukluğuna alışan fareler, buzdolabının içine dağılarak normal yaşamlarına devam etmeye başlamışlar ve bundan kısa bir süre sonra hepsi de donarak ölmüştür.

Peki, bu araştırmanın bizim için gün yüzüne çıkardığı sonuç nedir?

Sonuç; düşünce dünyamıza uymayan bir ortamda uzun süre kalamayacağımız, yavaş yavaş öleceğimiz gerçeğidir.

Öte yandan düşüncelerimize ve aldığımız kararlara yardımcı olacak bir çevre ile teması sıklaştırmak, kendimize yapacağımız en büyük yardım olacaktır. Çünkü

yürüyecek bir yolu olanın yapacağı en güzel iş, kendisine yoldaşlık yapacak bir yol arkadaşı bulmasıdır.

Nitekim bir yoldaşla beraber yürümek, vasıta ile yol almak gibidir.

4-) YAVAŞ YAVAŞ YOL ALMALI

Büyük bir değişim yaşamak isteyen insanların; değişim konusunda yaptığı hatalardan en sık olanı, her şeyin bir an önce değişmesini istemeleridir. İnsan, ömrü boyunca yerleştirdiği alışkanlıklarını ve yaşam tarzını bir anda nasıl değiştirebilir? Düşünün ki onlarca senedir aynı kişisiniz.

Fakat eğer kendinizle ilgili bazı kararlar almaya başladıysanız, sürüklenenler sınıfından ayrılmışsınız demektir. Bu kadarı bile doğru bir çaba içinde olduğunuzu gösterir.

Okuduğunuz bir kitapta; "Çocuğunuzla her gün yirmi dakika sohbet edin." yazıyorsa, her gün yapamasanız da haftada bir sefer dahi bu sohbeti gerçekleştirmeniz gerekir. Çocuklarınızla her gün kitap okumaları yapma kararı aldığınızda, bir kere dahi olsa bunu uygulamalısınız.

Bu kaide; dini hayatımız için de geçerlidir. İslam ahlakını bir anda tam anlamıyla temsil edemiyor olmamız, bunun için başlangıçlar yapmamıza engel değildir.

Mesela; ibadetlerde huşu sahibi olmak, daha cömert olmak, ilim öğrenmek için çaba sarf etmek, çevremizdeki insanlara İslam'ı anlatmak gibi konularda ilerlemek istediğimizde, mutlaka bu işlerle ilgili birkaç uygulama yapmamız gerekir.

Yani başarılı olmak için, tek bir kez de olsa huşu içinde ibadet yapmak, tek bir kez bile olsa İslam'ı anlatmaya çalışmamız gerekir.

Çünkü işlerin çoğuna ulaşmak, öncelikle azını başarmakla olur. Her şey bir az ile başlar. Ve her çok bir azla mayalanır. Nitekim bir yoğurt bile mayalayacağınızda, az bir mayalığa ihtiyaç duyarsınız. İnsan eğer bir doğruyu fark ettiyse, bütün hayatını hemen değiştirmese de en azından yaşamının bir anında bu doğruyu uygulaması gerekir.

Bununla ilgili yaşanmış bir örnek verelim: Bir hanım vardır ve bu hanım güzel giyinmeye çok fazla emek, mesai ve para harcayan bir hanımdır. Sürekli farklı giyinmek gibi bir alışkanlığı olduğu gibi, sadece belli mağazalardan alışveriş yapmakta, kıyafet meselesine adeta bir servet harcamaktadır. Günün birinde, Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem:*'ın hayatını öğrenmeye başlar. Ve Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem:*'ın sade hayatı çok ilgisini çeker ve çocukluktan gelen kıyafet alışkanlığını sorgulamaya başlar. Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem:*'ı tanıdıkça, ne kadar boş işler için büyük servet ve mesai harcadığını fark ederek büyük bir pişmanlık yaşar. Yanlışını görmüş, doğruya da bağlanmıştır. Ardından hemen büyük bir değişim yaşar ve kendisine: "Bu değişimini neye borçlusun?" diye sorulduğunda, gözlerinin içi parlayarak: "Sadece Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem:*'ı tanımaya borçluyum. Onu tanıdığımda kendimi bugüne kadar ne kadar boş işler için yorduğumu fark ettim." der.

Bu yaşanmış hikâyede buraya kadar her şey yolunda gibi görünüyor değil mi? Fakat aslında hikâyenin ayrıntısını öğrenince çok büyük bir sorun olduğu görülür. Sorun şudur ki bu kişi, çocukluktan beri alıştığı bir düzeni nasıl değiştirecektir? Güzel giyinmeyi de sevmektedir. Bu değişim çok zordur.

Anlattığına göre değişimi, şöyle bir yol izleyerek başarmıştır: "İlkin evimdeki kıyafetleri; bunlar giyeceğim kıyafetler, bunlar da dağıtacağım kıyafetler diye ikiye ayırdım. Sonunda, insanlar arasında giymek için kendime sadece birkaç çeşit kıyafet ayırdım. Diğerlerini dağıttım. Böyle ayırsam da ilk başlarda kıyafet alışverişi yapmaya devam ediyordum ve alışverişi bırakamıyordum. Fakat kendi kendime: 'Giyemeyeceğin, dağıtacağın kıyafetleri ne zamana kadar almaya devam edeceksin?' diye sorup duruyordum. Sonunda alışverişi çok azalttım. Tam istediğim seviyeye henüz gelemedim ama Rabbimden bana yardım etmesini istemekten ve çabalamaktan asla vazgeçmeyeceğim."

Örnekteki hanım, değişimine azdan başlayıp çoğa doğru devam ettirmiş, kendisine kıyafet almayı bir anda yasaklamamıştır. Dengeyi buluncaya kadar da her seferinde biraz gayretle büyük yollar kat etmeye devam edecektir.

Çünkü bilgi insanı iki adım ileri götürürken, alışkanlıklar da bir adım geri götürür. İki ileri bir geri...

Ama istikrarla devam edilirse, en köklü alışkanlıklar bile değişir. Fakat her değişim çabası kişide, bir an önce eski alışkanlıklara dönmesini sağlamak için büyük bir gerilim meydana getirir. Eski hayatına dönmesi ve eskisi gibi yaşaması için devreye giren iç sesler, insanı gerçekten zorlar. Böyle durumlarda insanın gözüne, eski alışkanlıklar sanki güvenli bir limanmış gibi görünebilir. Fakat yol almak gerektiğine inanmak gerekir. Doğruyu fark ettikten sonra geri dönüş olmaz. Bu, hem akla hem de mantığa aykırıdır. Kişi doğruyu görmesine rağmen geri dönüşlerde ısrar ederse, doğruyu gören gözü yavaş yavaş görüşünü kaybetmeye başlar. Ve mutlaka bu kaybı geri kazanmaya çalışmak gerekir. Bunun için de doğru

olandan neyi kaybettiysek her daim onun arayışına devam etmek zorundayız.

Değişim; bazen bir anda alınan bir karar sonucu geldiği gibi, bazen de böyle azar azar yol almayla gelir.

5-) VAZGEÇMEYİ GÖZE ALMALI

İnsanın yeni öğrendiği doğruları eyleme dökmesi için, mutlaka bir şeylerden vazgeçmeyi göze alması gerekir. Çünkü her değişim, bir vazgeçmeyi gerekli kılar. Eğer sabah namazını kılmaya niyet ettiyseniz, bunun için mutlaka sıcak yatağınızdan ayrılmanız, uykunuzdan vazgeçmeniz gerektiğini bilmeniz gerekir. Çocuğunuza Kur'an eğitimi mi, müzik dersleri mi aldıracaksınız? Burada bir karar vermeniz ve karar verirken diğer ihtimalden vazgeçmeniz gerekir.

Çünkü her yeni tercih, bir vazgeçmeyi zorunlu kılar. Vazgeçmeyi başarırsanız, göreceksiniz o davranış konusunda size lazım olan kolaylık kendiliğinden gelecektir. Bazı şeyleri arkasında bırakmaya cesaret edemeyenler asla değişemezler.

Buna en veciz örnek Hz. Lut'un karısının örneğidir. Onun inananlarla birlikte olamamasının nedeni, kavmini arkasında bırakamamasıydı. Hicret esnasında, sadece gayri ihtiyari arkasına bakması onlarla beraber helak olmasına sebep olamazdı. Aslında o, kavminden vazgeçememişti. Kalbinden onlara olan sevgiyi çıkarıp atamamıştı. Vazgeçmek ona çok zor geldi.

Çocuklarının manevi bir ortamda yetişmesini tercih eden bir annenin, sadece maddi hayatı tercih eden kişilerin arkadaşlığından vazgeçmesi gerekir. Veya çocuklarıyla kaliteli vakit geçirmek isteyen bir annenin, değerli vaktini

sömüren faydasız uğraşlardan kendini uzaklaştırması gerekir. Çocuklarına İslami eğitim vermek isteyen bir anne de kötü çevresini terk etmek zorunda olduğunu bilmelidir.

Yani her değişim, mutlaka bir fedakârlık ister. Ve ancak devam eden fedakârlıklar sayesinde kökleşir. Fedakârlık ne kadar büyük olursa Allah'ın *celle celeluhu* yardımı da o nispette büyük olur.

Aslında değişmek demek, vazgeçmek demektir.

6-) SABRI ÖĞRENMELİ

Eğer insan bir karar alırken fedakârlığı da göze alamıyorsa, o kararı uygulamada mutlaka çatlaklar baş gösterir. Kararlılık, her zaman ilk adımda başlar. Nasıl ki yeni dikilen bir ağaç fidanı, ilk dikildiğinde sulanmayı beklerse; hakikat de yeşermek için, heyecanı ilk duyulduğu anda fedakârlık suyu ile sulanmayı bekler. Eğer siz, fidanınıza gerekli ehemmiyeti göstermezseniz, size asla meyve vermeyecektir.

Her önemli değişim kararında mutlaka engeller çıkar. Hatta bu engel, kişi değişmeye niyet eder etmez hemen çıkabilir. Allah'ın *celle celeluhu* yardımı, taahhütlü ve sözleşmeli gelmez. İnsanın en ummadığı anda gelir ki, yardıma mı güveniyor, kendisi zorlukları göze almaya mı niyetlenmiş, ortaya çıksın.

En ufak bir zorlanmayla karşılaşınca geri adım atan kişiye ancak tembellik ve korkaklık ahlakı yerleştirilir. Bu sebeple kişi, önce kendisine söz geçirmeyi öğrenmelidir. Yani bir şeyi yapmayı istemiyor fakat onu yapmayı doğru biliyorsa onu yapmakta, istediği halde yapması doğru olmayan bir şeyi de yapmamakta kendisini zorlamalıdır. Kişi; bir kararda kendisini ne kadar zorlarsa, o kadar başarısı artar.

Hatta yapılan araştırmalar, bir konuda ne kadar pazarlık yapılırsa, direncin ve dayanıklılığın o nispette azalacağını ortaya koymuştur. Mesela namaza yeni başladınız diyelim; öğle namazını kılsam mı kılmasam mı diye pazarlık yaparsanız kılmanız mümkün olmaz. Bir karar aldığınızda başka diğer seçenekleri hemen devreden çıkarmanız gerekmektedir. Dini hayat için günahlar ve hatalar asla seçenekler arasında olmamalı, ebeveynlik konusunda da; ihmal, duyarsızlık, ilgisizlik, öfke, sabırsızlık gibi davranışlar asla seçenekler arasında olmamalıdır. İnsanın; bir hakikati öğrendiği yani işittiğinde, hemen itaat etmesi gerekir. Pazarlık yapması değil.

Buna en güzel örnek, seminerlerimize katılan şu hanımın hayat hikâyesinde vardır. Bu hanım, yıllarca sigara kullanmış bir hanımdır ve üç aylar diye bilinen ayları değerlendirmek için, Recep ayı çerçevesinde bir seminer toplantısına katılır. Seminerin konuşmacısı, üç aylardan bahsettikten sonra: "Bildiğiniz gibi Recep ayı Allah'ın ayıdır. Eğer bu ayda, yanlış gördüğünüz bir hata/ günahınızdan vazgeçmeye karar verirseniz mutlaka Allah'tan çok büyük yardımlar alırsınız. Bu yüzden herkes kendini muhasebe etsin ve bir hatasını tespit edip vazgeçme kararı alsın." der.

Semineri dinleyen hanım, dinlediklerinden etkilenerek yıllarca içtiği sigarasını bırakma kararı alır. Ve hemen o gün bırakır. Fakat anlattığına göre normalde huzurlu bir evliği varken, bir anda eşiyle çok büyük problemler yaşamaya başlar. İçindeki ses ona hemen tekrar sigaraya başlamasını söyler. Kendisi o günleri şöyle anlatır: "Sigarayı bıraktıktan daha henüz bir hafta bile geçmeden hayatım alt üst oldu. Büyük bir aile sorunu yaşıyor ve mutlaka sigara içmem gereken bir duruma düşüyordum. Adeta bütün dünya üstüme geliyordu. Ama: "Ben bu kararı Recep ayında aldım.

Allah bana yardım edecek." dedim. Ve kendimi zorladım. Şeytan, her an, her saniye beni bu kararımdan vazgeçirmeye çalıştı. Biliyordum ki, eğer içmeye devam etseydim, seminerlere de devam edemez olacaktım. Çünkü sigarayı bırakmayı sadece sağlığım için değil, seminerlere devam etmem için vicdani bir sorumluluk olarak görüyordum. Ama sabrettim. Sonunda o haller benden tamamen geçti. Evliliğimi eskisinden daha güzel bir hale getirecek adımlar attım. Sigarayı ise, bıraktığım günden beri asla ağzıma koymadım. Ardından bana hidayetim için bütün imkânlar açıldı. Hayatım Kur'ân'a göre tamamen değişti. Sonra anladım ki, şeytan o sigarayı tekrar içirmek için o kadar vesvese vermekte haklıymış. Beni kaybetmek üzere olduğu için adeta bütün askerlerini üzerime yollamış."

İşte bu hanım, sabretmesinden sonra yolunun açıldığını söylüyor. Allah *celle celeluhu* ona yardım etti ama bu yardım onun sabır ve sebat etmesiyle beraber gerçekleşti.

Örnekte olduğu gibi Kur'ân'ı Kerim'de Allah *celle celeluhu*, bir topluluğa göndereceği yardımı iki şarta bağlamıştır. Bu şartlar sabır ve takva şartlarıdır. Allah'ın *celle celeluhu* istediği bazı şeyleri yaparken insanın başlangıçta biraz zorlanması normaldir. Her şey biraz zorlanmayla başlar. Fakat eğer kişi, değiştirmek istediği işte kararlı davranır, engellere aldırmadan yoluna devam ederse Allah *celle celeluhu* mutlaka yardım gönderecek, o değişimi ona kolaylaştıracaktır.

Bununla ilgili Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem:* şöyle buyurmuştur: **"Rabbimiz ihsanı yakın iken kulların ümitlerini kesmesine güler."** (İbni Mace; 181)

Çünkü çıkış kapısı her zaman sıkıntıyla gelir. Şu unutulmamalıdır ki filiz veren her tohum, çatlama cesareti göstererek acıyı göze alan tohumdur. Acıyı göze almayanlar,

çatlama cesareti gösteremezler. Çatlayamayan tohum ise çürümeye mahkûmdur.

Sahabelere, Bedir savaşında gelen yardım da, sabretmelerinden sonra gelmişti. " Evet, siz sabır gösterir ve Allah'tan *celle celeluhu* sakınırsanız (takvalı davranırsanız), onlar (düşmanlarınız) hemen şu anda üzerinize gelseler, Rabbiniz, nişanlı beş bin melekle sizi takviye eder." (Al-i İmran; 125)

Bedir gibi zor bir savaşta Müslüman orduya yardıma gelen meleklerin sayısı tam beş bindi. Fakat niçin gelmişlerdi?

Çünkü kendileri zor şartlara sabredip savaşmaya devam ettiler. Kaçıp gitmediler. Allah da *celle celeluhu* bu olayı anlatırken: "Onlar sabretti ve takvalı davrandılar." demiştir. Çünkü yardım; ancak sabredene, gayret edene, sebat edene, gelir. Çünkü sabır; mevcut zor şartlara rağmen bir şeyde sebat etmek demektir. Sabır; hemen sonuca ulaşmayı beklemek değil, süreçle beraber gelen zorlukları da severek göğüslemektir.

Zaten her değişimin fikri, beraberinde sabır gerektirdiği için bu kadar değerlidir.

KISA SÜREDE GELİŞEN ÇÖZÜMLER

Bazı değişimler, doğrudan davranışların hedef alınması sayesinde gerçekleşir. Değişim için bazen çok basit çözümler işe yarar. Yani kişi, nokta atışı yapıp değiştirmeyi istediği davranışlarını hedef alarak değişimi başarabilir.

Mesela bir anne değiştirmek istediği bir davranışını belirler ve onu nasıl değiştireceğine dair basit çözümler üretir. Ve değişimde sebat ettikçe de davranış yavaş yavaş yerleşir.

Üzerinden ne insan ne de bir hayvanın yürüdüğü boş bir tarlayı gözünüzün önüne getirin. Yüzeyinde hiç yürüyüş izi olmadığı için yürümeye elverişsiz bir durumdadır. Ama aynı yoldan bir kez yürüyüş gerçekleştiğinde yol eskisi gibi kalmaz. Defalarca kez gerçekleştiğinde ise, yüzeyde bir yolak oluşur. Öncesinde yürümeye elverişsiz olmasına rağmen, üzerinde defalarca kez yüründüğü için artık yürümeye elverişli bir hale gelir.

Anneler kazanmak istedikleri davranışları bir kez yaptıklarında önlerine yürümeye elverişli hale gelen bir yol açılacağını unutmamalıdırlar. Çünkü beynimiz öğrenimini, tekrarlar sayesinde gerçekleştirir.

Öğrendiğimiz yeni bilgilerin yerleşmesi için beynimizde önce küçük yapılar ve dallar oluşur. Ardından bu yapılandırmanın devam edip etmeyeceğine ve kalıcı olup olmayacağına karar verilir. Eğer yeterince tekrar olursa bu yapı devam eder. Değilse o yapılar ve dallar kaybolur.

Nitekim insan, bir şeyi ilk kez yaparken çok zorlanır. Ama yapmaya devam ettikçe de kolay gelmeye başlar. Araştırmalara göre normal şartlarda beynin bir şeyi kolaylıkla yapması için onu 400 kere tekrar etmesi gerekir. Yani kişi bir davranışı tekrarlamaya devam ettikçe davranış artık kalıcı hale gelir. Ve sonrasında kişi o işi yaparken huzur duymaya, bıraktığı çirkin davranıştan da nefret etmeye başlar. Bu sevgi, başlangıçta gelip geçici olur ama zamanla kalıcı olarak kökleşir.

Bu sebeple hiç kimse: "Ben nasıl değişeceğim?" diye sormamalıdır.

Mesela: "Ben yıllarca tesettürsüz yaşadım. Hadi bir anlık istedim örtündüm. Ama nasıl devam ettireceğim."

"Ben şu yanlışımı nasıl bırakırım. Bu imkânsız gibi bir şey!" dememelidir.

Çünkü Allah *celle celeluhu*, zamanla yanlışa olan isteği ondan alacaktır. Ve öncesinde zorluklarla yapsa bile, zamanla derin bir muhabbetle bağlanmaya başlayacaktır.

BAZI BAŞLANGIÇLAR ZORAKİ OLUR

Bir mahalleye taşındınız ve apartmanda kimseyi tanımıyorsunuz. Yeni komşularınız da sizi ziyarete gelecek. Başlangıçta belki istemeyerek, sadece komşu oldukları için kabul edersiniz. Eski mahallenizi özlemektesiniz. Ama bu yeni insanlarla görüştükçe bir bağınız oluşur. Bakarsınız eski komşularınızı bile geçiyorlar. Demek ki bazen başlangıç zorlanmayla da olur.

Namaza yeni başladınız, fakat size hala zor gelmekte. Büyük bir değişim kararı aldınız ama zorluklar peşinizi bırakmıyor. Tesettür hala size zor geliyor olabilir. O zaman; o namazda, o tesettürde zorda olsa sabretmeye devam edin. Sonrasında nasıl bir sevgi ve bağlılık oluştuğuna şaşıracaksınız.

Karar aldığınız eylem ne türden olursa olsun, ilkin kolayca yapmayı beklemeyin. Sabırla devam edin. Günün birinde siz sabrederseniz nefisten gelen mızmızlanmalar susar ve o iş, sizin alışkanlığınız halini alır. Nefsinizin sizden ümidini keseceği günler gelecektir. Nitekim Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem:*'ın: **"Sabır ışıktır."** (Müslim, Tahâret, 1.) buyurduğu gibi, Hz. Ömer de: "En hayırlı hayat, sabırla elde ettiğiniz hayattır." der.

İnsan Allah'a *celle celeluhu* ya kul ya da köle olur. Ya isteyerek ve severek itaat eder veya hala çok istemediği halde

itaat etmeye devam eder. Kul olmayı başaramadığınızda köle olmaya devam etmek zorundasınız. Ve başlangıçta kul olarak itaat edememenizin sizi yanıltmaması gerekir. O köleliğin, nihayetinde kulluğa dönüşeceği günler gelecektir.

Fakat bu yolun ilk başında zorluklara katlanmak vardır. Ama sonrasında o zorlukların büyük bir kolaylığa dönüştüğü görülür. Şu hiçbir zaman unutulmamalıdır ki; hayranlıkla izlediğiniz her ahenkli işte, mutlaka bir zorlanma ve bir emek vardır. Her güzel işin kemali, sahibinin kendisini zorlayarak gösterdiği bir çaba ile gerçekleşir. Çünkü insan doğru bir davranışı ilk kez yaparken başlangıçta zorlanabilir fakat nihayetinde o doğru davranışın faydalarına ulaştıkça, o davranışa derinden bağlanmaya başlar. Ve o davranış artık ona kolay gelir.

Sakın; her namaz kılan kişiye namaz zor, her tesettürlü kişiye tesettür zor, her anneye de çocuklarını dikkatle dinlemek zor geliyor sanmayın. Çünkü güzel davranışlar, ancak zamanla yerleşir. Yolları ancak yola çıkan kat edebilir.

Ve her merdiven, bir sonraki merdiven basamağını mümkün kılar.

BEŞİNCİ BÖLÜM

İYİYE DOĞRU DEĞİŞEBİLMEK İÇİN NE YAPMALI?

BİZİ DOĞRUYA GÖTÜRENİN ALLAH *celle celeluhu* OLDUĞUNU KABUL ETMELİ

Geçmişten bugüne pek çok İslam âlimi, insanın kendisini olduğundan daha iyi bir hale getirmesi için neler yapabileceğini araştırarak Kur'an ve sünnetten cevaplar bulmaya çalışmışlardır.

Acaba insan ne yapmalı ki, Allah *celle celeluhu* onu olduğundan daha iyi bir hale getirsin? Yani hidayet etsin.

Araştırmalar sonucunda değişimin bazı kuralları ortaya çıkarılmış fakat hiçbir İslam âlimi: "Allah sadece şunları yapan kimseleri iyi bir yola sevk eder, onun dışında kimseyi etmez." diyememişlerdir. Çünkü bu büyük bir hadsizlik olurdu.

Allah'ın *celle celeluhu* insanı olduğu halden daha iyi bir hale getirmesinin sebepleri Kur'ân'da açık açık anlatılmıştır ama bu açıklamalar, O'nun bu kimselerden başkasını doğru yola iletmeyeceği anlamına gelmez. İnsanların arayışlarını dindirmek, onlara iyiye doğru giden değişim yolunu göstermek başkadır, bu yoldan başka yol yoktur demek

başkadır. Bu, bir doktorun: "Benim yöntemimden başka hiçbir yöntem hastayı iyi edemez." demesi gibidir.

Allah Rasülü *sallallahu aleyhi ve sellem:* pek çok hadisinde, insanın kendi çalışma ve gayretinin onun hayatında etkili olduğunu söylerken, ne; her çalışmaya mutlaka başarı takdir edileceğini ne de çalışmayan hiç kimseye asla başarı verilmeyeceğini söylemek istemiştir.

Hastalanan bir kişi, nasıl ki her türlü tıbbi tedaviye başvurduğu halde, şifayı garantileyemezse, manevi iyileşme yoluna çıkan hiç kimse de bu iyileşmeyi garantileyemez. Biz, hidayetin Allah'tan *celle celeluhu* olduğunu biliriz. Ama aynı zamanda insanın çalışması gerektiğini de öğrendik.

Peki, hidayet ne demektir?

Hidayet:

1-) Doğru yolu göstermek, açıklamak,

2-) Kişiyi alıp o yola koymak,

3-) Kişiyi o yolda sabitlemektir.

Bu üç alanın yetkisi de Allah'a aittir.

-Allah *celle celeluhu* doğru yolu Kur'an ve Peygamber aracılığıyla açıklamıştır.

-Dilediği kişileri alıp bu doğru yola iletmiştir.

-Dilediği kişileri de bu yolda sabit tutacaktır.

Bu her üç alanda, merkeze Rabbi değil de insanı koymak, her şeyi insanın çabalarına bağlamak, "Çalışırsan yaparsın." "Neyi gerçekten istersen onu mutlaka elde edersin." demek ehlisünnet akidesine terstir. Evet, insanın iradesinin kendi hayatında payı büyüktür. Fakat nihayetinde herkes, ateş olsa cürmüyle ne kadar yer yakar onu da bilmelidir.

Bununla ilgili Hz. Ali şöyle bir olay anlatır: **"Biz bir cenaze vesilesiyle kabristandaydık. Derken yanımıza Rasulullah** *sallallahu aleyhi ve sellem:* **çıkageldi ve oturdu. Biz de etrafında (halka yapıp) oturduk. Elinde bir çubuk vardı. Çubuğuyla yere bir şeyler çizmeye başladı. Sonra: "Sizden kimse yok ki, şu anda cennet veya cehennemdeki yeri yazılmamış olsun!" buyurdu. Cemaat: "Ey Allah'ın Rasulü, öyleyse hakkımızda yazılana itimat edip ona dayanmayalım mı?" diye sordu. Bunun üzerine Rasulullah** *sallallahu aleyhi ve sellem:* **"Bilakis çalışın," buyurdu. "Herkes kendisi için yaratılmış olana erecektir." dedi. Sonra şu ayeti okudu: "Kim bağışta bulunur, günahtan kaçınır ve dinin en güzelini tasdik ederse Biz de ona hayır ve kolaylık yolunu kolaylaştırırız"** (Leyl; 5-7) (Buhari; Tefsir, Cenaiz 83)

Demek ki insan çalışmalı, yolun doğrusuna talip olmalı ama mutlaka haddini bilmelidir.

Çalışmalı ama her şeyin sadece kendi elinde olmadığını bilmeli ve Allah'ın *celle celeluhu* tek yetkili olduğunu her zaman ilan etmelidir.

ÇALIŞMANIN SONUÇLARI

Allah'ın *celle celeluhu* bizim hayatımız hakkında öncesinde bilgi sahibi olması bizimle değil, kendisiyle ilgilidir. Çünkü kaderin Allah *celle celeluhu* tarafından bilinmesi, sorumluluğumuzu ortadan kaldırmaz. Bize düşen kendi sorumluluğumuzu alabilme becerisidir. Nitekim Kur'ân'ın haber verdiğine göre, cehennemliklere: "Size uyarıcı gelmedi mi?" diye sorulduğunda, hiçbir cehennemlik kişinin, uğradığı akıbetinin faturasını Allah'a yüklediği görülmez. Hiç kimse: "Allah'ım sen bize hidayet etmedin ki!" demez.

Aksine Kur'ân'da suçluların şöyle cevap verdikleri anlatılır: "Derler ki: 'Eğer biz, gelen elçilere kulak vermiş olsaydık ve aklımızı da kullansaydık şu çılgınca yanan cehennem azabı içinde olmazdık." (Mülk; 10)

Allah *celle celeluhu*, herkese doğru ve yanlışı iyice öğreninceye kadar vakit ve fırsat verir. Fakat insanların çoğu bu fırsatları değerlendiremezler. Hesaplaşma gününde de bu duruma içerleyip kendilerini suçlamaya başlarlar. Hesaplaşma gününü anlatan ayetlerde, insanın kendi akıbetinden dolayı kendisinden başkasını suçlayıp da haklı çıktığı görülmez. Demek ki gerçekten verilen fırsatları kullanamamıştır.

İnsan bakar ki hayatın bir anlamı varmış: **"Rabbim beni geri döndür de geride bıraktığım dünyada iyi işler yapayım"** (Muminun; 99, 100) demeye başlar.

İYİYE DOĞRU DEĞİŞMEK İÇİN DEĞİŞİMİ İSTEMELİ

İnsan; eğer herhangi bir konuda değişim gerçekleştirecekse, öncelikle bunu gerçekten isteyip istemediğini iyi anlamalıdır. Çünkü her değişimin başlangıcında, kişinin o değişimi gerçekten istemesi vardır. Gerçekten istiyorsanız, en önemli adımı atmışsınız demektir.

"Artık eskisi gibi olmak istemiyorum." cümlesi değişim için çok önemli bir başlangıçtır. İstenen değişim, insana hemen verilmez ama hayatı, o talebe adapte edilir. Ve talebin gerçekleşmesi için gerekli olan şartlar, yavaş yavaş hazır edilir.

Hem daha iyi bir anne olmak için hem de dini yaşantınızı daha iyi bir hale getirmek için başlangıçta bunu istemeniz gerekir.

Çünkü Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem:* şöyle buyurmuştur: **"Şüphesiz ki Ademoğllarının kalplerinin tamamı Rahman olan Allah'ın kudret parmakları arasında tek bir kalp gibidir. Kul nereye çevrilmeyi istiyorsa onu oraya istediği gibi çevirir."** (Camiu's-Sağir; 2344)

Öncelikle kendimizdeki hangi özellikleri değiştirmek istediğimize karar vermemiz gerekir. Terk etmemiz gereken hata ve günahlarımız mı var? İbadetlerde devamlılığı hala sağlayamadık mı?

Veya günlük koşuşturmaca içinde çocuklarımızın dini eğitimlerine vakit mi ayıramıyoruz? Öncelikle bütün bunlara odaklanmamız ve: "Artık şu konudaki hatalarımı terk etmek istiyorum." Veya "Çocuklarıma vakit ayırmak istiyorum." dememiz gerekir.

Eğer daha güzel bir ahlaka doğru adım atamıyorsanız bari o adımı talep edin. Çünkü her talep bir duadır ve atılmış bir adım sayılır. Amel etmeyi başaramazsanız da istemeyi başarın. Çünkü istemeyi başarmak, amel etmenin yoludur. Halk arasında şöyle bir söz meşhur olmuştur: "Eğer Allah vermek istemeseydi, istemeyi vermezdi."

Fakat daha iyi bir hale gelmeyi istemeyi aklından bile geçirmeyen anneler vardı ili Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem:* şöyle buyurmuştur: **"Sizden herhangi bir kimseye dua kapısı açılırsa, ona rahmet kapıları açılmış olur... Dua, vuku bulan bir şey için de vuku bulmayan bir şey için de faydalıdır. O halde duaya yapışın ey Allah'ın kulları!"**(Kenzu'l-Ummal, 2/64, 3130)

Çünkü Allah *celle celeluhu*, dualar ve talepler sayesinde zihnimizi berraklaştırır ve hayatın onca rengi arasında renkleri teke indirerek bizi, istediğimiz şeye odaklandırır.

İYİYE DOĞRU DEĞİŞMEK İÇİN DEĞİŞMEYE NİYET ETMELİ

Eğer, bir eylemi gerçekleştirmek için kalpte taşınan istek, kişi tarafından güçlendirilip sağlamlaştırılırsa bu istek artık bir niyete dönüşür. Yani kişideki istek, dilden değil ruhun derinliklerinden kopup geldiği zaman gerçek bir niyet haline gelir. Ve her davranış, kalpteki bir niyet sonucunda ortaya çıkar.

Büyük değişimler için başlangıçta o değişime niyet etmek gerekir. Çünkü ancak değişmeye niyeti olanlar gerçekten değişebilirler. Eğer bir bardak su içmek isterseniz, önce buna niyet etmeniz gerekmektedir. Basit bir hareket-te bile öz olan niyettir.

Mesela; her yeni günün sabahında, çocuklarına şefkatle gülümsemeye bütün kalbiyle niyet eden bir annenin günü, bu gülümsemeye adapte olur. Ve her anne, yeni günün sabahında mutlaka buna niyet etmelidir.

Veya çevresindeki insanlara; Kur'an ve sünnetten ne öğrendiyse, anlatmak ve başkalarının da doğru yolu seçmesine yardımcı olmak isteyen bir kişi, eğer buna gerçekten niyet ettiyse, artık bu konuda başarı elde etmesi an meselesidir.

Çünkü her samimi niyet, bir yol açıklığına sebeptir.

Ve hiçbir insan da: "Ben hiçbir şeyi asla başaramam." diye de düşünmemelidir. Çünkü niyetler, etrafa kuvvetli

bir kalp enerjisi yayarlar ve bu enerji bize mutlaka bir geri dönüş getirir. Kim hangi yola samimiyetle girmeyi niyet ederse Allah *celle celeluhu* o yolda ona kolaylıklar yaratır.

DİNİ YAŞAMDA NİYET

Eğer kişi, daha iyi bir Müslüman olmayı arzuluyor ve bu onun hayalini sarıyorsa Allah *celle celeluhu* onu –eğer dilerse- o yola kavuşturur. Çünkü niyet etmek insandan, kavuşturmak Allah'tandır.

Âlimlerden birisi şöyle demiştir: "İyi insanın niyeti takvadır. Onun bütün azaları toprağa yapışsa bile, niyeti bir gün kendisini mutlaka doğruya iletecektir. Cahilin durumu ise bunun tam aksidir."

Buna göre insan, yarın ne durumda olacağını merak ediyorsa; bugünkü hayal, hedef ve niyetlerine baksın, yarın ki durumunu görecektir. Niyetlerimiz, nasıl bir anne olacağımızı belirlediği gibi, nasıl bir kul olacağımızı da belirler. Bu; hem müjdeli hem de korkutucu bir haberdir. Çünkü niyetlerimiz bizi iyiye de götürebilir, kötüye de...

Niyetlerimiz sadece kalbimizde kalmaz. Bir gün onların gerçekleşmesi için mutlaka fırsatlarla karşılaşırız. Niyetin sadece kalpte kalacağını sananlar, büyük yanılgı içindedirler.

Bazı insanlar, şeytanın kazara secde etmeyip insana düşman olduğunu sanırlar. Ama öyle değildir. Aksine o, yaratılışın bir parçasıdır. Allah *celle celeluhu*, kötülüğe niyet eden kişiye kötülüğü kolaylaştırmak için şeytanı vesile kullanır. İyilik yolunu isteyene iyiliği kolaylaştırmak için de melekleri vesile kullanır. Yani bunlar yaratılışın özüdür.

Gece ile gündüz, doğru ile yanlış, beyaz ile siyah gibi yaratılış, zıtlıklar sayesinde kemale erer.

Çünkü kural çok basittir. Ne kötülükler yapmayı ne de iyilikler yapmayı hayal eden yardımsız kalmaz. İsteyene istediği yol kolaylaşmayacak olsaydı, kimse hiçbir şey yapmaya muktedir olamazdı. Aksine her iki yolun da yardımcıları vardır. Yaptığımız iyiliklerin ecrini meleklerle paylaşmadığımız gibi, kötülüklerin vebalini de şeytanlarla paylaşamayız.

Buna göre bir kişi, farz-ı misal: "Ben öfkeli bir insanım, herkes beni böyle kabul etsin." derse, bu sözü onu değişime tamamen kapatır. Ama öfkeden kurtulmaya niyet eder ve "Bu öfkenin zararı çok ve ben bunu kontrol etmeyi öğreneceğim." derse, kurtuluş için kendisine bir yol açmış olur.

Tıpkı robotik bir makine gibi insan kendini neye programlarsa, o doğrultuda hizmete koşulur. Yalnızca nasıl biri olmak istediğine karar vererek niyet edenler, beyin sistemlerini doğru yönlendirirler. İnsan beyni, bu isteği haklı kabul edinceye ve yeniden programlanıncaya kadar, niyet devam etmelidir. İnsanın kendi kendine: "Ben şu şekilde güzel ahlaklı birisi olmak istiyorum." şeklinde niyetini sürekli tekrarlaması, zamanla beynini harekete geçirir ve kötü hasletler yok olmaya başlar.

Çünkü eğer gerçekten niyet varsa, ardından öyle veya böyle bir şekilde eylem mutlaka gelir. Her niyet, mutlaka maddeye dönüşmek, fiil olarak vuku bulmak ister.

NİYET NE DEMEKTİR?

Bir işi yaptıran asıl neden ne ise, niyet de odur. Nasıl ki: "Niyet ettim şu kişiyi sevmeye" dememiz o kişiyi sevme sebebi olmuyorsa, gerçekten niyet etmediğimiz bir iş için: "Şuna niyet ettim." dememiz gerçek niyet olmaz.

Çünkü niyet, bir iş için harekete geçmeden önceki anda oluşur. Gerçek niyet, davranıştan önce biraz durup düşünmekle sağlanır.

Nitekim Hz. Ömer: "Biz bazen bir iş yapacağımızda, o iş için Allah rızasına uygun nasıl niyet edeceğimizi uzun süre düşünürdük." diyerek niyet için mutlaka düşünmek gerektiğine işaret etmiştir. Bu sebeple, hayatın sıradan seyrine her zaman müdahale etmek, tıpkı Hz Ömer gibi sık sık niyet tazeleyerek yaşamak zorundayız.

İslam âlimlerinden birine arkadaşlarından birisi, bir taziye ziyaretine gitmeyi teklif eder. İslam âlimi, gidip gitmeme konusunda arkadaşına hemen cevap vermez. Onu kapıda biraz beklettikten sonra da: "Tamam gidelim." der. Arkadaşı, cevap vermek için kendisini neden bu kadar beklettiğini sorduğunda: "Öncesinde kalbimde taziye için bir niyet yoktu. Sırf sen çağırdığın için de gitmek istemedim. Bu taziyeye gidip gitmeme konusunu biraz düşündükten sonra orada bulunmaya niyet ettim. Eğer böyle bir niyet kalbimde oluşmasaydı seninle gitmeyecektim." der.

Çünkü "Gerçekten niyet etmiş miyim, etmemiş miyim?" diye durup düşünmediğimizde, gerçekten niyet etmeyi başaramayabiliriz. Yani gerçekten niyet ettiğimizi sandığımız ama aslında hakiki manada niyet etmediğimiz zamanlar olur.

Mesela: "Arabamı satarsam sana borcumu öderim." gibi cümleler kurarız. Bu şekilde de borcumuzu ödemeyi niyet ettiğimizi sanırız. Ama aslında borcumuzu ödemeyi değil, arabamızı satmayı niyet etmişizdir. Gerçekten borcunu ödemeyi niyet etmek ise başkadır. Çünkü bir insanın borcunu ödemesinin, kendisinin dahi bilemeyeceği birden fazla yolu vardır. Arabasını satmadığı halde de borcunu ödeme imkânı doğabilir. Asıl niyet ve odaklanma borca olmalıdır.

Gerçek niyet, şartlar imkânsız olsa bile var olan gayedir. "İmkânım olursa namaza başlarım." gibi bir cümlede aslen niyet yoktur.

Eğer ki: "Çocuğumun dini eğitim almasını çok istiyorum ama Allah'ın yasakladığı bir şey bile olsa, çevresinden de geri kalmasına gönlüm razı gelmiyor." diyorsanız veya: "Bazen dine uygun bazen de zamana uygun yaşasın." diyorsanız çocuğunuzun dini eğitimi için gerçekten niyet etmemişiniz demektir.

Veya çocuklarınızla başkalarına anlatacağınız kalitede iletişimler kurup da sırf sosyal medyada paylaşmak için aktiviteler yapıyorsanız da niyetinize tekrar bakmanız gerekir.

Bir annenin kalbinde, etrafındaki insanların takdirini kazanmak için çocuğunu eğitme niyeti de olabilir. Eğer içinde böyle yanlış bir niyet varsa, nihayetinde sadece insanların takdirini kazanır ama çocuğuna hiç faydası olmaz. Sonunda ise der ki: "Niyet ettiğim halde, niçin yardım görmedim?"

Oysa aslında gerçekten niyet edememiş fakat kendini niyet eder zannetmiştir. Bu sebeple niyetlerin ilk başlangıç gayesine dikkat etmek gerekir. Çünkü her işte esas

olan aslında niyettir. Nitekim Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem*: **"Müminin niyeti amelinden üstündür."** (Taberani; el-Mu'cemü'l-Kebir, 6/185) buyurmuştur.

Gerçekten niyet etmekle etmemek arasında şöyle bir fark vardır. Diyelim ki bir arkadaşınız sizi bir yere davet etti. Siz ona: "İmkân bulursam gelirim." dediniz. Ve o gün için başka bir meşguliyeti, o davetin önüne aldınız. Aslında diğer başka işi öne almasaydınız, imkânınız vardı ama öne aldığınız için o davete gitmediniz. Bu durum, aslında o davete katılmaya gerçekten niyet etmediğinizi gösterir. Gerçekten niyet etseydiniz, o davete katılmanın yollarını arar, eğer elinizde olmayan bir sebepten dolayı davete icabet edemeseydiniz de buna üzülürdünüz.

Yani bir ebeveyn eğer Allah'ın *celle celeluhu* kendisinden istediği gibi bir ev düzeni kurmayı gerçekten her şeyden çok ister ve Allah'tan *celle celeluhu* bu konuda yardım talep ederse mutlaka yardım alacaktır. Bunu unutmayalım.

NİYET ETTİĞİMİZ HALDE BAŞARISIZ OLURSAK?

Her niyet, harfi harfine gerçekleşecek diye bir kaide yoktur. Fakat ardından eylemin gelmediği, fiilen gerçekleşmeyen niyetlerde eylemin ruhaniyeti gelir. Bu da aslında yine eylemin geldiğine işarettir. Nitekim Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem:* **"Bütün kalbiyle Allah'tan** *celle celeluhu* **şehitlik dileyen kimse, yatağında da ölse Allah** *celle celeluhu* **onu şehitlerin mertebesine ulaştırır."** (Müslim; İmâre, 157) buyurmuştur.

Yani gerçekten niyet edildiğinde, başarıya ulaşılmasa bile, sanki başarmış gibi kabul edilir ve başarma enerjisi gerçekleşir.

Buna göre çocuklarına daha güzel bir ahlakı miras bırakmaya niyet eden bir anne, bunu başaramasa bile başarmışlık ecrini yakalar. Evini değiştirmeye gücü yetmemiş olabilir ama evinin atmosferini değiştirebilir. Kalp niyetlerini azımsamamak gerekir. İnsan, doğru yolda olmayı kalbine almayagörsün, artık atmosfere yaydığı sağlam niyeti onun hayatına devasa ışıklar yakar.

Eski zamanlarda yaşayan talebelerden birisi, tanıdığı hocalara: "Bana öyle bir amel gösterin ki kendisiyle sürekli Allah *celle celeluhu* için çalışmış olayım. Çünkü ben ne gece ne de gündüz, üzerimden Allah *celle celeluhu* için çalışmadığım bir saatin bile geçmesini istemiyorum. Bunu başarma konusunda bana tavsiye verin." der. Hocaların bir kısmı ona uzun uzun tavsiyeler verirler. Fakat hiç birisi talebeye yeterli gelmez. Hocalarından birisinin verdiği cevap ise, hepsinden daha doğrudur. Çünkü öğrenciye şöyle der: "Sen zaten istediğini elde etmişsin. Artık gücün yettiği kadar hayır işle. Gücün yetmediğinde ise hayrı işlemeye niyet et. Çünkü niyet eden, tıpkı o hayrı işleyen gibidir."

Nitekim Allah Rasulü *sallallahu aleyhi ve sellem:* "Müminin niyeti, amelinden hayırlıdır." (Taberani) buyurmuştur.

Demek ki bir davranışı kazanmaya gerçekten niyet etmek o davranışı kazanmak gibidir. Çünkü kazanmanın yolu, niyet sayesinde açılır. Bununla ilgili Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem:* şöyle buyurmuştur: **"İnsanlar dört sınıftır:**

1) Allah'ın *celle celeluhu* **kendisine ilim ve maddi imkân verdiği kişilerdir. İlmiyle ve malıyla Allah** *celle celeluhu* **için tasarruf eder.**

2) İlim ve maddi imkân verilen kişilerin hallerini görüp de, "Eğer Allah ona verdiğinin (ilim ve maddi imkanın) benzerini bana verirse ben de onun yaptığını yaparım." diyen kimse. Bu iki kişi sevapta eşittirler.

3) Üçüncü kişi, Allah'ın *celle celeluhu* **kendisine maddi imkân verip de (ilim vermediği) ve cehaletinden dolayı bu imkânları har vurup harman savuran kişi.**

4) Dördüncü kişi, üçüncü kişinin, yani maddi imkânını har vurup harman savuran kişinin halini görüp: "Eğer Allah *celle celeluhu* **bana da maddi imkân verseydi, onun gibi yapardım." diyen kimsedir. Bu ikisi günahta eşittirler.** (İbni Mace)

Demek ki niyet etmek o ameli gerçekleştirmek gibidir.

İslam âlimlerinden Süfyan es-Sevri boşuna şöyle dememiştir: "Sizin ameli öğrendiğiniz gibi, eski âlimler de amel için niyeti öğreniyorlardı."

Bu sebeple; değişmek istediğini söyleyen herkese: "Öncelikle buna gerçekten niyet etmelisiniz." dememiz gerekir. Çünkü niyet etmeyi öğrenmek, ameli öğrenmekten daha üstündür.

İYİYE DOĞRU DEĞİŞEBİLMEK İÇİN, AZ BİLGİYİ ÇOK UYGULAMALI

Değişmenin niyetten sonraki adımı; kişinin, aldığı kararı uygulamak için bütün gücünü sarf etmesi ve aldığı kararları mutlaka ciddiye almasıdır. İnsanların çoğunun öğrendiklerini uygulamaya koyamamalarının en temel nedeni, bunu çaba sarf etmeden elde edeceklerini sanmalarıdır. Bir karar alırlar fakat bu kararı günlerce unutur, sadece ara sıra hatırlarlar. Oysa şunu çok iyi öğrenmemiz

gerekir ki; arada sırada hatırladığımız bir doğru, asla hayatımızın temel bir parçası haline gelemez.

Çünkü: **"İnsana ancak çalıştığı vardır."** (Necm;39)

Çoğu zaman hiç emek sarf etmeden daha nezih bir kişiliğe sahip olmak isteriz ve kendimizden beklediklerimizi yerine getirmek için çalışmak gözümüze zor görünür. Sonra da elimizdeki bütün fırsatlar kaybolur gider.

Bu fırsatları kaybetmeyip de gerçekten değişmek isteyenlerin; başarılı olmaları için, bildiklerini uygularken bunu hayatlarının merkezine koymaları gerekir. Nitekim hangi işi hayatımızın merkezine alırsak, elimize geçen nimet ondan olur. Sadece bir gün boyunca bile, yaşadığımız yeri temizlesek, günün sonunda temiz bir mekân elde ederiz.

Hz. Davud'un hayat hikâyesini bilmeyenimiz yoktur. Onun çok ilginç bir hayat hikâyesi var. Hatırlarsanız bedeninin küçüklüğüne aldırmadan, yaşına başına bakmadan ve elindeki sapanın, eni sonu ne kadar can yakacağını düşünmeden Calut'un karşısına dikilmişti. Elinde tek bir araç vardı: "Sapan" aklında da tek bir düşünce vardı: "Sapan ile taş atmak." Sonuç ne olur diye hiç düşünmeden, bu bilgisini davranışa döküp elindeki tek aracı da bu uğurda yola koydu. Oysa Calut, çok güçlü bir insandı ve elindeki imkânlar çoktu.

"Derken, Allah'ın izniyle onları tamamen bozdular. Davud, Calut'u öldürdü ve Allah *celle celeluhu*, **kendisine hükümdarlık ve hikmet (peygamberlik) verdi ve ona dilediği şeylerden de öğretti..."** (Bakara; 251)

Hz. Davud, elindeki küçük sapanla, o devasa güçlü Calut'u öldürmüştü. Allah *celle celeluhu* da Hz. Davud'a hem

hükümranlık hem de ilimlerin özünü verdi. Verilen bütün bu hükümranlık ve hikmet tesadüf değildi. Yaşının küçüklüğüne bakmadan, Calut gibi bir zorba karşısında güç göstermesi sebebiyle ona, daha önce kimseye verilmeyen bir güç ve hükümranlık verilmişti.

Çünkü elinde sadece bir sapan vardı. O da onu attı. Allah da *celle celeluhu* bu olayın ardından ona ve oğlu Süleyman peygambere, daha önce ve daha sonra kimseye vermediği bir hükümranlık verdi. O güçsüzken bile güçlüymüş gibi elindeki imkânı seferber etti. Allah da *celle celeluhu* ona daha önce kimseye vermediği bir güç verdi.

Bu küçük örnek annelik yolculuğumuzda en kıymetli motivasyonumuz olsun. Eğer az da olsa öğrendiklerimizi uygularsak ve bu uğurda bütün imkânlarımızı seferber edersek biz de çok şey başarabiliriz.

İYİYE DOĞRU DEĞİŞMEK İÇİN TALEP HER GERÇEKLEŞTİĞİNDE ŞÜKRETMELİ

İnsan bir konuda değişmek istediğinde, önce küçük küçük başarılar elde eder. Eğer bu başarılara şükredilirse de istenen değişim -Allah dilerse- tamamen gerçekleşir. İnsan eğer yapmayı istediği iş ile ilgili küçük de olsa bir başarı sergiliyorsa, bunun Allah'tan *celle celeluhu* olduğunu bilmeli ve: "Bana bunu yapmayı mümkün kılan Allah'a şükrediyorum." demelidir. Çünkü bütün işler şükürle tamamına erer. Eğer ki şükretmez ve: "Bunu ben başardım." derse, mutlaka yarı yolda kalır.

Merdivenin tamamını tırmanmayı isteyen birisi, sonuna kadar tırmanana dek, çıktığı her merdivende Allah'a *celle celeluhu* şükretmelidir. Ancak o zaman sonuna

kadar tırmanması mümkün olur. Çünkü Allah *celle celeluhu*: **"Andolsun, eğer şükrederseniz elbette size nimetimi artırırım."** (İbrahim; 7) buyurmuştur.

İstediğiniz değişimi tam anlamıyla görene dek, minnet duyduğunuz şeylerden dolayı Allah'a *celle celeluhu* şükredin.

Mesela; uzun konuşan çocuklarınızı sabırla dinlemeyi alışkanlık haline getirmek istiyorsanız, bunu her başardığınızda: "Bana bunu yapma imkânı veren Allah'a şükürler olsun." deyin. Az olana şükretmek, çoğunun gelmesini sağlar. Çünkü nimet, şükrettikçe artar.

Güzellikleri görerek, bunların Allah'tan olduğunu bilmek değişime ivme kazandırır. Allah'ın *celle celeluhu* kuluna nimetini artırması için, kulun o nimeti fark etmesi gerekir. Verilen hediyeyi yok sayar gibi orada burada unutan kişiye bir daha hediye verilir mi?

Tabi ki verilmez.

Nitekim şükür, verilen bir nimete karşı o nimeti veren güç ve kuvvet önünde tevazu ile eğilmektir. Verileni verenden bilmektir. Şükür ahlakında iyi olanı, güzel olanı keşfetmek vardır. Bu, gözün ve kalbin verilmeyip darlıkta bırakılanlarla değil de verilip bollaştırılan nimetlerle meşgul olmasıdır. Verilmeyenlerle kalbi meşgul etmemektir ki, kâinattaki canlılardan hiçbirinin kendisine verilmeyen bir nimetin peşinden koşarak hayıflanırken göremezsiniz. Balıklar kanatlarının olmadığından, kuşlar da suya dayanıklı olmadığından yakınmaz.

Eğer insan da insanlığından usanmazsa sürekli şükür halinde olur. Sabaha ulaştığı ya da akşama eriştiği vakitler görevi ne işe onu severek yapar. Bütün bu vakitleri daima

kullukla şereflendirir. Çünkü hem verilen nimetlerin hem de nimeti veren kaynağın farkındadır.

Osmanlı mutfaklarının görünen yerlerine kurutulmuş gıdalar asılırmış. Ve evin hanımı mutfağa her girdiğinde bunları görür, göz vasıtasıyla bir doygunluk hissine kapılır ve ardından: "Akşam yemek pişirmek için malzeme yok." diyemezmiş. Çünkü her an o malzemeleri görürmüş.

Bu sebeple hanımlara; "Her gün buzdolabınızı açın ve içine bakın. Bakarken de dünya üzerinde kaç kişinin bu nimetlere sahip olduğunu düşünün." deriz. Ve bu uygulamayı her gün yapanlar, evinde bereketin arttığını söylerler. Çünkü nimeti görmek, nimeti vereni görmektir. Nimetler saymakla bitmez ve saymaya kalkmak, şükrü artırır.

Az değişim, çok şükür...

İYİYE DOĞRU DEĞİŞMEK İÇİN BİR BİLENDEN TAVSİYE DİNLEMELİ

Bazı önemli değişim kararlarının alınması için kalbin ikna olması gerekir. Fakat her konuda tam anlamıyla ikna olmak zor bir iştir. Bu sebeple, herhangi bir konuda kafa karışıklıklarının giderilmesi için bilgi ve tecrübesine güvenilen kişilerin tavsiyesine başvurmak gerekir.

Matematik matematikçiden, tıp da tıpçıdan öğrenilir. Yani doğru bilgiler her zaman, yaptığı araştırmalar sonucunda o bilginin kaynağına ulaşmış kişilerden öğrenilir. Mesela bütün anneler, çocuk psikolojisi hakkındaki bilgilerin tamamını öğrenemezler. Ama öğrenen kişilere sorabilirler.

Veya her insan Kur'ân'ı baştan sona öğrenemeyebilir. Fakat bir bilene sorarak kalbindeki sorulara cevap bulur. Nitekim bununla ilgili Allah Teâla şöyle buyurmuştur: **"Senden önce de ancak kendilerine vahyettiğimiz birtakım erkekleri peygamber gönderdik. Eğer bilmiyorsanız ilim sahiplerine sorun."** (Enbiya;7)

Bir konuda bilgi sahibi bir kişinin konuşması, onu dinleyen diğer kişilerin kolayca ikna olmasını sağlar. Bu, uzun uzun araştırma gerektirmeyen bir ihtisas yoludur. Dinleyici kısa yoldan hedefe varır.

Çünkü bilgi, iyi bilen kişi sayesinde topluma ulaşır. Bir konuyu etraflıca kavrayan kişilerin tek bir sözleri bile derin etkiler bırakır. Konuyu anlatırken saatlerce konuşmalarına da gerek yoktur. Bir mesele hakkında kesin bilgiye ulaşmış bir kişinin konuşmasının etkisi ile fazla bilmeyen kişinin konuşmasının etkisi aynı olmaz.

Bu sebeple annelik yolunda ilerlerken, yalnız kalmamaya özen göstermemiz, başka annelerle, onların tecrübelerini konuşmamız faydalı olacaktır. Belki de bizim tecrübe etmediğimiz bazı bilgileri onlar tecrübe etmiştir de bize verecek tavsiyeleri vardır.

DİNİ YAŞANTIYLA İLGİLİ BİR ÖRNEK

Seminerlerimize katılan bir kişi, başından geçen şöyle bir hadise anlattı: "Ben henüz 16 yaşında bir lise talebesiydim. Tesettür sahibi olmadığım gibi örtünmeyi de hiç düşünmüyordum. Namaz da kılmıyordum. Ahlaklı bir insandım ama dini konular benim hiç gündemimde değildi. Küçük bir kasabada yaşıyordum. Ve bir gün yaşadığım kasabaya, eskiden kasabada hocalık yapmış bir

hanımın ziyarete geleceğini duydum. Adı Zehra hocaydı. Herkesi bir heyecan sarmıştı: "Zehra hocayı şu gün ziyaret edelim." diye planlar yapılıyordu. Onların bu heyecanı beni de etkilemişti. Kendi kendime: "Zehra hocayı ben de görmeliyim." demeye başladım. Sonunda yakın akrabalarımın hocayı ziyaret edecekleri gün, ben de onlarla beraber hocanın bulunduğu eve gittim.

Odaya girer girmez Zehra hocayı görmüştüm. Kalabalıktan dolayı hocaya çok yaklaşamamıştım. Fakat İnsanların ona olan sevgisi beni etkilemiş olacak ki, gözümü hocadan ayırmıyor, söylediği her şeyi dikkatle dinliyordum. Ne olduysa oldu, Zehra hocayı görür görmez içimde bir şeylerin değiştiğini hissettim. Sohbetini dinledikçe de sanki kalbim bir aydınlanma yaşadı. "Ben neden tesettürlü değilim?" "Neden namaz kılmıyorum?" diye kendi kendimi sorgulamaya başladım. Şuan 35 yaşındayım ama içimde oluşan o coşkuyu inanın bugün bile tam olarak hatırlıyorum. Sanki bir gün içinde değişmiştim. Sonraki günler sürekli Zehra hocayı ve söylediği şeyleri düşündüm. Hemen tesettüre girme kararı aldım. Hayatımı da tamamen değiştirdim. Şu an ki halimi Zehra hoca ile geçirdiğim o birkaç dakikaya borçluyum desem abartı olmaz. Demek ki Zehra hoca, anlattığı şeylere gerçekten inandığı için ben de o kadar büyük etki bırakmış."

Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem:*'ın bazen tek bir bakışının kalplere etki edişi de bundandır. Çünkü inanmış birinin bir tek sözü, kalpleri uyandırma etkisine sahiptir. Ve tek bir söz, koca bir hayatı değiştirebilir.

Çünkü kalbin kalbe etkisi büyük...

İNSANIN KENDİSİNİ BİLMESİ NASIL OLUR?

Değişim hakkında konuşurken bazılarından şöyle bir soru gelir: "Öğrendiğimiz bu formülleri başkasının değişimi için de kullanabilir miyiz?"

Cevap: "Maalesef hayır" olacaktır.

Çünkü herkesin kendi anahtarı kendindedir. Kimsenin kalbine ve kafasına kendisi izin vermeden giremezsiniz. Herkes kendi kapısını neye açmak isterse kendisi açar. Bu yüzden değişim formüllerini başkalarına uygulamak için öğrenmek fayda etmez.

Çünkü bütün değişim ve ilerlemeler, kişinin kendisinden başlar. Ve kişide başlamayan her çaba mutlaka başarısız kalmaya mahkûmdur.

Fakat çoğu insan, kendi kilitlerini nasıl açıp kendi anahtarlarını nasıl koruyacağını öğrenmeyi değil, başkalarını nasıl idare edeceğini öğrenmek ister. Zaten insanın en büyük yanılgısı da budur. Oysa kendi anahtar ve kilitlerini nasıl yöneteceğini öğrenmeye çalışsaydı çok daha hızlı yol kat edecekti.

Eğer insan; sorunlarını çözmenin yollarını arar ve bunun için yeterince düşünürse, Allah *celle celeluhu* ona mutlaka yardım eder. Yani zihin doğruyu aramaya devam ettikçe, doğruyu mutlaka bulur. Nitekim Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem:* **"Allah, bir kula hayır murad ettiğinde onun zenginliğini nefsinde ve takvasını da kalbinde kılar."** (Hâkim; 2-214) buyurmuştur.

Böyle kişilerin kalbi zaten her zaman doğru olanı söyler. Ama bunun için kişinin kendisine dair algısını

güçlendirmesi gerekir. Böylece çevresine rağmen ayakta durmasını sağlayacak içsel gücü kendisinde bulur.

Bir seminerimde, herkes kendisinin değiştirmeyi istediği ahlaki bir özelliğini bulsun ve gece uyumadan hemen önce bunun üzerine düşünsün diye bir ödev verdik.

Dinleyicilerden birisi, insani ilişkilerindeki ana sorunun çevresindeki bazı kişilere kin tutması olduğunu fark ettiğini ve birkaç hafta boyunca bu kin sorununa odaklandığını ve odaklanmasının sonucunda yaşadığı değişikliği şöyle anlattı: "Birkaç hafta boyunca kindarlık ahlakımı değiştirmeye çalıştım. Verdiğim mücadele sonunda çok güzel ve şaşırtıcı sonuçlar aldım. Yapmaya çalıştığım şey, insanların bana yaptığı kötülükleri önemsizleştirmek, yok saymak kesinlikle değildi. Aksine bana zarar veren kişileri zihnimden uzaklaştırmaya çalışıyor, yeni ve olumlu şartlara odaklanmaya uğraşıyordum. Çünkü evet insanlar, bana kötülük yapmışlardı ama ben bunları sürekli düşünmeye devam ettikçe hayaletleri de kötülük yapmaya devam ediyordu. Eskiden geceleri uyandığımda sürekli bana yapılanları düşünüyordum. Uykusuz ve huzursuz gecelerden sonra bana geriye faydalı bir zaman kalmıyordu. Oysa ben sadece geçmişte yaşadıklarımdan ibaret olmamalıydım. Yenilikleri ve güzellikleri görmek için, onların bana verdiği zararları sürekli kafamda tutup kendimi bunlarla meşgul etmekten vazgeçmek zorundaydım. Bu çok zor bir süreçti ama beni öldürmeyen kişiler, beni güçlendirmelilerdi. Bunu başardıkça, insani ilişkilerim de yavaş yavaş düzelmeye başladı. Yerli yersiz baş ağrılarım azaldı. Zihnimden, eskileri boşalttıkça yeni şeyler girmeye başladı. Hepsinden de iyisi artık kafam rahatlamıştı. Bana yapılan adaletsizlikler kimsenin yanına tabi ki kalmayacaktı

ama ben bunları düşünmekten vazgeçince, Allah'ın *celle celeluhu* bana verdiği nimetlerini görmeye başladım. Aslında nimetler daha çoktu."

Bu kişinin hayattaki temel sorununu, onun adına biz bulmamıştık. Zaten isteseydik de bulamazdık. Ona sadece, kendisine daha yakından bakmasını önerdik. Gerisini kendisi çözdü.

Nitekim kendine yakından bakan herkes, kendisi hakkında farklı şeyler bulur. Çünkü artık; olmak istediği halini görmeyi bırakıp olduğu halini görmeye başlamıştır. Ve bu da onda çok sarsıcı depremler meydana getirir.

Yine seminerlerimizdeki bir başka kişi de kendisine en çok zarar veren özelliğinin acelecilik olduğunu bulmuş: "Başıma ne geliyorsa acelecilikten geliyormuş. Acele karar veriyor, insanları acele yargılıyor, konuşurken bile acele ediyormuşum. Kendimi yavaşlattıkça yaşadığım pek çok şeyin farkına varmaya başladım." diyerek kendisi ile ilgili diplerde gizlenmiş bir noktaya temas etmişti.

Bu kişiler; kendileri ile yüzleştiklerinde, aslında görünüşte basit ama etkisi büyük değişimler yaşadılar.

Buna rağmen insanların çoğu, kendileri ile yüzleşmekten şiddetle kaçınır, birkaç saniyeliğine de olsa kendilerini hesaba çekmekten korkarlar. Çünkü çoğunlukla insan, kendine yakından baktığında gördüklerinden ürker ve derin bir içerleme yaşar. Ardından da daha derine inmekten kaçınıp içinde bulunduğu durumu kendine açıklayarak durumu kabul etmenin yollarını arar.

Örneğin bazı insanlar evlerinde normal bir günlerini yaşarken en küçük aksaklığı, çok büyük öfke ile karşılarlar. Bu öfkenin nedeni çoğu zaman gerçekten o aksaklık

değildir. Temel neden farklıdır. Fakat çoğunlukla o temel nedeni bulmaktan ürkerler.

Bazı insanlar da çocuklarının basit maddi ihtiyaçlarının karşılanması gerektiğinde hemen yoksulluklarını hatırlarlar. Fakat ona kıyasla daha acil olmayan kendi ihtiyacını karşılayacaklarında ise hiç düşünmeden harcama yaparlar. Aslında temel neden yoksulluk değil, çocuklarının ihtiyacını yok sayma ve onların ihtiyaçlarını kendi ihtiyaçları gibi görmeme gibi bir sorundur. Fakat bunu yoksulluğun ardına saklarlar.

Sonuç itibarı ile kim sorunlarını çözme niyetiyle kendisi ile yüzleşmeyi göze alırsa, içinde kendisine zarar veren etkeni tanır. Nitekim düşmanını tanımaması insanı nasıl rahat uyutmuyorsa kendini tanımaya çalışmaması da rahatından etmelidir.

Çünkü insanın, kendine yapacağı yolculukta öğrendiği şeyler, denizler aşarak yaptığı yolculuklarda öğrendiklerinden daha acayiptir aslında.

KENDİNİ TANIMAYAN İNSAN KENDİNİ KANDIRIR

Çoğu zaman kendimizi hatasız sanırız. Fakat bir hatamızı geride bırakmayı başarınca, o hatamızla ilgisiz görünen pek çok problemimizin çözüldüğünü görünce de şaşırırız.

Kendimizi her zaman hatasız sanırız çünkü çoğunlukla yaşadığımız hayatı: "Başımıza gelen olaylar" olarak değerlendirir ve yaptığımız eylemlerde sanki bizim hiçbir dahlimiz yokmuş gibi kabul ederiz. Böyle olunca da kendimizi ansızın, çevremizde zaten gerçekleşmesi beklenen

olayların içinde bulduğumuza inanırız. Bu durum, benlik bilincine sahip olamadığımız anlamına gelir.

Eğer bir kişi: "Aslında ben yalan söylemezdim ama bana söylettiler." "Çocuklarıma daha güzel bir anne olmak istiyorum ama annem güzel anne olmadığı için ben de olamıyorum." "Ben tesettürü seviyorum ama bu çevremde mümkün değil." diyorsa bu kişi aslen benliğini kaybetmiştir. Bir an önce onu arayıp bulmaya çalışmalıdır.

Benliğini bulmak için de; mutlaka kendini tanıma sürecine girmeli, hayattan ne bekliyor bunu bulmalı ve kendisini, başına gelenlerin kurbanı olarak görmeyi de bırakmalıdır. Ancak o zaman hem ebeveynlik yolunda hem dini yaşantıda bir gelişme kat eder. Çünkü böyle yaptığı için hatalarını görür ve değişim fırsatını yakalar.

Belki insan, hayatı için tam etken değildir. Bedenlerimiz, ekonomik durumumuz, ailemiz, çocuklarımız bunlar hayatımızdaki pek çok durumu belirler ama bütün bunlara rağmen kişi, hayatında kendisinin de dâhil olacağı birimlerin olduğunu kabul etmelidir.

Bir ev inşa edeceğimizde, tuğla çimento, demir gibi malzemeleri kullanırız. Malzeme hep aynıdır ve elimizdeki malzemenin sınırını bilmek ve kabullenmek zorundayız ama ortaya çıkacak olan ev tamamen bizim tarzımızı yansıtır.

Çünkü herkesin hayatını yaşayış biçimi kendisine hastır.

ALTINCI BÖLÜM

RUH DENGESİ

Annelerin çoğunun; hem daha iyi bir ebeveyn hem de daha iyi bir kul olabilmek için yeterince bilgi sahibi olduklarını görürsünüz. Yeterince bilgileri vardır fakat öğrendikleri bilgileri hayatlarına tam olarak adapte edemezler. Çünkü basit gibi görünen duygusal dalgalanmalarını iyi idare edemiyorlardır.

Bilgi vardır fakat o bilgiyi uygulamak için gerekli olan ruh dengesi yoktur. Nitekim bazı anneler; gün içerisinde bir de bakmışlar ki istemeden öfkeye kapılmış, öfkeliyken yanlış sözler söylemişler veya üzüntü, korku gibi duyguları abartılı yaşayarak, hem dini hayatla hem de ebeveynlikle ilgili öğrendikleri bilgileri uygulamayı başaramamışlardır.

Çünkü bir insanın ruh dengesi yoksa öğrendiği bilgileri tam olarak uygulaması ve aldığı kararlara tam olarak sahip çıkması asla mümkün olmaz

Nitekim Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem:*'ın: **"Ben güzel ahlakı tamamlamak için gönderildim."** (Muvatta, Husnü'l-Halk, 8) buyruğundaki güzel ahlak, ancak dengeli bir ruh haliyle mümkün olur.

Aslında annelerin hem daha iyi bir kul olmaları hem de evlatlarına faydalı birer anne olmaları için mutlaka

güzel ahlaka sahip olmaları gerekir. Bunun için de dengeli bir ruh haline sahip olmalıdırlar.

Ruh dengesine sahip olmayan bir anne, ibadetlerini verimli bir şekilde yapamadığı gibi, çocuklarıyla da verimli bir ilişki kuramaz. Ve annenin dengeli bir kişiliğinin olmaması, çocuğunun da dengeli bir kişiliğe sahip olmasını imkânsız hale getirir. Çünkü çocuğun dengeli olması için önce annenin dengeli olması gerekir. Anne dengeli olacak ki, çocuğunun her derdini kucaklayan merhametli bir kucak olacak.

Çünkü anne; çocuğunu hem inşa edendir hem tamir edendir. Anne, çocuğunu hem derleyen, toplayan hem de yüce görevler için onu cesaretlendirendir. Nitekim bir annenin kalbinden kopup gelen samimi her sohbet, yüzünden dökülen merhametli her tebessüm, çocuğunun hücrelerinin en diplerine sirayet eder. Çünkü anne daima bilendir, çocuk daima arayandır. Anne daima örnek olandır, çocuk daima örnek alandır.

Nasıl ki; en ufak bir sarsıntıda ağlayan veya olur olmaz kahkaha atan kimseleri örnek olarak kabul edemezsek, sürekli dengesizlik yaşayarak yerli yersiz öfkelenen, haksızlık yapan, zamanlı zamansız ağlama nöbetleri yaşayan ve yerinde kararlar alamayan bir ebeveyni de çocuklarının rehber olarak benimsemesi mümkün olmaz. Çünkü insanın dış dünyaya faydasının olması için önce kendisine faydasının olması lazım.

Anneler olarak ruh dünyamız dengede olsun ki; hem çocuklarımıza iyi bir rehber olalım hem de İslami yaşantımızı daha iyi bir hale getirebilelim.

RUH DENGESİ DERKEN NEYİ KASTEDİYORUZ?

Bugün insanı tanımaya çalışan araştırmalar, insanın sekiz tane temel duygusu olduğundan bahsederler. Bunlar: Üzüntü, korku, öfke, utanç, tiksinti, sevinç, şaşkınlık ve merak duygularıdır. Ve insanın ruh dünyasının dengede olması için bu duygularının dengede olması gerekir.

Normalde bu duygular bizim için faydalıdır. Korkumuz olmasaydı, zarar göreceğimiz şeylerden kaçınmaz ve dünyada hayatta kalamazdık. Veya hiçbir şeyden tiksinmeseydik, önümüze gelen her şeyi yer ve zehirlenerek ölürdük. Hiç öfkelenemeseydik, Allah *celle celeluhu* için öfkeyi yaşayamazdık. Yani normalde bu hallerin hepsi faydalıdır. Fakat faydalı olması için bunların dengede olması, bunlardan birisinin abartılı bir şekilde baskınlaşmaması gerekir.

Aslında insanlar, ruh dünyalarında oluşan bu yersiz dalgalanmaları geçmiş yaşantılarından getirirler.

Çünkü yapılan araştırmalar, insan beyninin duygusal kısmının, yetiştirilme ortamıyla ve anne davranışlarıyla ilgili olduğunu ortaya koymuştur. Yani insanlar çocukken nasıl bir çevre içinde büyümüşlerse, beyin yapıları ona göre şekil alır. Ve günlük hayatta sergilediği sıradan gibi görünen davranışları da geçmişlerinden getirirler.

Peki, Müslüman anneler; sürekli devam eden korkular veya günlük olaylarda karşılaştıkları üzüntülerinin esaretinde mi kalmak zorundalar? Madem bunlar geçmişten geliyor, anneler bunların esaretinde hapis mi kalacaklar?

Tabi ki hayır.

Çünkü Allah *celle celeluhu* insanı yaratırken onun fıtratına çok farklı özellikler kodlamıştır. Mesela insan ömrünün birinci yılı, beyin gelişimi için hayati önem taşır. Üçüncü yılına kadar da gelişim aynı hızda devam eder. Altıncı yaşın sonunda ise gereken gelişimin yüzde kırk biri tamamlanır. İnsan beyninde bu yaş evlerinde belirli düzenlemeler gerçekleşir. Bazı bölgeler daha aktifleşir bazı bölgeler körelir.

Fakat Allah *celle celeluhu* her insana, çevresinin şekillendirdiği o yapıyı yeniden biçimlemesi ve beynin en zirve yaptığı yaş olan kırkıncı yaşına kadar kendini yenilemesi için fırsatlar verir. Nitekim istisnasız her insana, normalde aşırı korkulu bir yapısı varsa tevekkül sahibi olmayı, aşırı üzüntülü bir yapısı varsa rıza sahibi olmayı, aşırı öfkeli bir yapısı varsa sükûnet sahibi olmayı yaşama imkânı verilir.

Çünkü Kur'an, insanın duygularının esiri olmasını reddeder. Ve kendisini; hastalıklara şifa, gönüllere ilaç, kalplere bir aydınlık olarak ilan eder. İnsanın kişilik kusurlarının zarar verici kısmının tedavi olabileceğini de söyler. "Bu müşrikleri putperest anne baba yetiştirdi. Onların güzel ahlak sergilemeleri imkânsız." gibi bir düşünceyi de şiddetle kınar. Çünkü hayat, insana verilen bir sermayedir ve İslam'ın; insan hayatının ilkbaharı olma ve insanı yenileme iddiası vardır.

Ve Kur'ân'ın bu iddiasını gerçekleştiren örnekler çok fazladır. Her bir sahabe, bu bağlamda karşımıza çıkan birer örnektir. Onlar, Kur'an'la ve Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem:*'la tanıştıkları ilk anda, ruhsal bir dengeye kavuşmuşlar, ne zaman öfkeye kapılacak olsalar hemen nasıl sükûnete ereceklerini, ne zaman üzücü bir hadise yaşasalar bunu nasıl karşılayacaklarını Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem:*'tan öğrenmişlerdi.

Çünkü Allah *celle celeluhu* her insana ruhunu dengede tutacak potansiyeli vermiştir. Her insanın yaratılış mizacı birbirinden farklıdır fakat hiçbir insan, sürekli devam eden bir öfkeyle, sürekli devam eden bir üzüntüyle birleşik olarak yaratılmamıştır.

Peki, bu ruhsal dengeye biz nasıl kavuşuruz?

Eğer aşırı korkak bir yapımız varsa bunu tedavi etmek için: İşlerimizi Allah'a *celle celeluhu* havale ederek cesaret sergileyip korkumuzun üzerine gitmeli ve korktuğumuz şeylerin Allah'ın *celle celeluhu* takdir ettikleri hariç aslında başımıza gelmeyeceğine yeniden iman etmeliyiz. Biz buna inandıkça beynimiz bu gerçeği kabullenecek ve artık yerli yersiz korkular üretmeyi bırakacaktır. Nitekim zaten Allah *celle celeluhu* bize bir şer dilediyse, bunu kimse engelleyemez.

Aşırı üzüntülü bir yapımız varsa: Kaderleri Allah'ın takdir ettiğine ve başımıza gelen her şeyin aslında hayrımız için olduğuna yeniden iman etmeliyiz. Böylece beyin yapımız üzüntü yaşadığımız hadiselere yeniden bakıp onları kabul etmeye başlayacak ve kişilik yapımız tamamen değişecektir.

Yani insan, Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem:*'ın öğrettiği İslam ahlakını yaşayarak ve tecrübe ederek hem kişilik hem de beyin yapısını yavaş yavaş değiştirir ve nihayetinde farklı birisi olmaya başlar.

ANNE NEDEN DENGEDE OLMALI?

1-) HAYATI YAŞAMAMIŞ GİBİ OLMAMASI İÇİN

Eğer bir anne; verimli bir hayat yaşamak istiyorsa duygusal dengesini daima korumalıdır. Eğer koruyamazsa; çevresindeki insanlar dünya ve ahiret için pek çok faydalı işler yaparken, o geleceğe dair korkuları ve geçmişiyle ilgili üzüntüleriyle boğuşmaktan başka bir şey yapamadığı için daima yerinde sayar. Nihayetinde de sanki dünya hayatını hiç yaşamamış gibi olur.

Çünkü eğer bir annede ruhsal denge olursa; korktuğunda kaygıya kapılmayıp Allah'a *celle celeluhu* tevekkül etmeyi, üzüldüğünde isyan etmeyip halinden razı olmayı, sevindiğinde dengeyi kaybetmeyip şükretmeyi, utandığında değersizleşmeyip istiğfar etmeyi başarabilir. Ve böylece de hem bir kul olarak Rabbi ile iletişimi düzgün olur hem de evinde daima bir sükûnet atmosferi oluşturur. Fakat annelerin çoğu; anlık yaşadıkları üzüntü, kaygı, korku gibi duygular sebebiyle evlerinde belli bir eğitim düzeni ve ritmi yakalayamazlar. Böyle olunca da çocuklarının dini eğitim sorumluluğunu tam olarak yerine getirmez, bir kul olarak da başarısız kalmaya devam ederler.

Oysaki Kur'an, her insana duygularını yönetmesi gerektiğini söyler. Mesela şu ayette korku duygusunu dengeleyen insanların örneği vardır: **"Onlar öyle kimselerdir ki, halk kendilerine, "İnsanlar size karşı ordu toplamışlar, onlardan korkun" dediklerinde, bu söz onların imanını artırdı ve "Allah bize yeter, O ne güzel vekildir" dediler.** (Ali İmran,173)

Şu ayette de öfke duygusunu dengeleyen insanların örneği vardır: **"Onlar bollukta ve darlıkta Allah yolunda harcarlar, öfkelerini yenerler ve insanları affederler. Allah, iyilik edenleri sever."** (Al-i İmran, 134)

2-) ÇOCUKLARININ EĞİTİMLERİNDEN SORUMLU OLDUKLARI İÇİN

Eğer bir anne, sürekli ruhsal dengesizlikler yaşarsa gününü doğru idare edemez. O depresyondayken bir de bakar ki çocukları büyür ve onlar büyürken, anneleri olarak onlara hiçbir şey de öğretememiştir.

Esefle belirtmek gerekirse ruhsal dengesini koruyamayan pek çok anne, çocuklarının eğitiminde başarısız olur, çünkü kendi sorunlarını halledemediği için çocuklarının eğitim ve gelişim süreçlerini takip edemez ve geçmişte yaşadığı olumsuz olayların etkisi, gelecekte yaşayacağı olumsuz durumların da kaygısıyla bugününü yaşamaktan daima mahrum kalır.

Buna bir örnekle benzetme yapalım.

Tarihi mekânları ziyaret etmek üzere bir yolculuğa çıktığınızı düşünün. Tam da yolculuğunuzun en yoğun zamanında bir hastalığa yakalandınız. Ağrılar içindesiniz ve o an tek istediğiniz sağlık. Birlikte yola çıktığınız arkadaşlarınız, bir kaleye girip diğerinden çıkıyor, bir camiyi ziyaret edip bir başkasını ziyaret ediyorlar. Tarihi mekânları inceliyor, geçmişten bugüne köprüler kurup zihnen aydınlanmalar yaşıyorlar. Batık şehirleri, surları, tarihi köprüleri, tarih şuuru ile özenle inceliyor, gâh sevince gâh hüzne kapılıyorlar. Fakat siz hala ağrılar içindesiniz. Onların gittiği yerlere onlarla birlikte gitmeye çalışıyorsunuz ama onların

gördüklerini görecek sağlığınız yok. Bir an önce bu gezinin bitmesini istiyorsunuz. Sanki elinizi kolunuzu bağlayan bir engel var. Hatta sanki gözünüzün önü bile perdelenmiş. Evinize döndüğünüzde onlarla aynı şehri ve aynı yerleri gezdiğiniz söylenebilir mi?

Evet söylenir.

Peki, neden aynı şeyleri göremediniz? Neden onlar anlamlı bir gezi geçirdiler ama sizin için aynı şey söylenemez? Onlar, memleketlerine döndüklerinde, gittikleri şehri anlatırlar ama siz anlatacak pek bir şey bulamazsınız. Çünkü siz o geziyi yeterince değerlendiremediniz. Çünkü sizi bağlayan bir engeliniz vardı.

İşte anne evlat ilişkisi de böyledir. Eğer bir anne, sürekli ruhsal bir dengesizlik yaşarsa başka annelerin nasıl da evlerinde İslam'ı eğitim atmosferi oluşturduğuna şaşırır. Çünkü kendisi, çocuklarının eğitimi için hiç bir şey yapamıyordur. Hep bir üzüntü, sabırsızlık veya bir öfke gibi engeli vardır. Ve o engelleri bir türlü aşamamıştır. Nihayetinde çocukları büyür ama annenin elleri boştur.

Oysa bir annenin, çocuklarına dinini öğretmesi basit bir hadise değildir. Bir çocuğun bütün din ve inanç algısı, annesinden neşet eder. Bu sebepledir ki anneler; Allah'a *celle celeluhu* doğru açılan en nadide kapılardır desek abartı olmaz. Çünkü anne öğreten, çocuk öğrenendir. Anne gösteren, çocuk görendir. Anne hisseden, çocuk coşandır. Her şey önce annede başlar, sonrasında da çocuğa doğru çağlayarak taşar.

Eğer bir anne, sürekli kendisi ruhsal bir dengesizlik yaşarsa, çocuğuna benimsetmeye çalıştığı hiçbir şeyi gerçekten öğretemez.

Çocuğunun; hem İslami hem de insani eğitiminde faydalı olmak isteyen bir anne, temel duygularını mutlaka dengede yaşamalıdır. Annenin ansızın abartılı bir şekilde korku yaşaması, öfke veya üzüntü yaşaması ve sürekli duygusal gelgitler halinde olması çocuğuna her türlü desteği vermesini engeller.

Nitekim günümüzde Müslüman ailelerde yetişen bazı çocukların; ergenlik çağına geldiklerinde, ibadet ve tesettür konusunda kendilerine baskı yapıldığını iddia ederek ailelerini suçladığı görülmeye başlanmıştır. Ve bu durum diğer Müslüman aileleri tedirgin etmiş: "Çocuğuma tesettürü öğretir, namaz kılmasını hatırlatırsam ben de ona baskı yapmış olur muyum ve böyle yapınca da çocuğumu dini hayattan soğutmuş olur muyum?" diye sormaya başlamışlardır.

Annelerin sık sık sorduğu bu soruyu cevaplamadan önce Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem:*'ın: **"Her çocuk İslam fıtratı üzerine doğar sonra anne babası onu Yahudi, Hristiyan veya Mecusi yapar."** hadisini ve Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem:*'ın tesettür, namaz ve Allah'ın *celle celeluhu* sınırlarını çocuklara öğretme konusunda ne kadar hassas olduğunu hatırlamamız gerekir. Yani Müslüman bir anne, çocuğuna tesettürü ve ibadetleri mutlaka öğretmek ve bunları emretmek zorunda olduğunu bilmelidir. Nitekim bu konudaki ayetler çok açıktır: **"Ehline namazı emret, sen de ona devam et."** (Taha; 132)

"Yakıtı insanlar ve taşlar olan cehennem ateşinden kendinizi ve ailenizi koruyun." (Tahrim; 6)

Eğer Allah *celle celeluhu*, çocuklarımıza İslam'ı emretmekle bizi görevli tutmuşsa, bunda mutlaka hem bizim hem de çocuklarımız için hayırlar ve bereketler var etmiştir. Ve

Allah *celle celeluhu* bize bunu emrettiği için, bunun bir baskı unsuru olmadığından da kalbimizin mutmain olması gerekir. Yani nasıl ki diğer her konuda Allah'a *celle celeluhu* itimat ediyorsak, bu konuda da itimat etmek zorunda olduğumuzu bilmeliyiz.

Çünkü anneler; reddederler korkusuyla çocuklarına namazı ve tesettürü öğretemezlerse, çocuk hem namaz ve tesettürü öğrenmesi gereken yaşlarda öğrenim imkânını kaybetmiş olur hem de dinini başka yerlerden yanlış bir şekilde öğrenmeye başlar. Ve nihayetinde kaybeden yine anneler olur.

Peki, madem biz İslam'ın emirlerini çocuklarımıza emretmekten sorumluyuz ve Allah *celle celeluhu* İslam'ı onlara öğretmemizi emrediyor, neden bazı ailelerin çocukları, ailelerini baskı yapmakla suçluyor?

Öncelikle şunu belirtmek gerekir ki; bir ailenin çocuğuna İslam'ın emrettiklerini emretmesi baskıcılık değildir. Bazı çocukların aileleri ile ve onların öğrettiği dini değerler ile çatışmasının üç temel nedeni vardır. Yani aileler, çocuklarına İslam'ı öğrettikleri için değil, şu üç hatayı yaptıkları için bu kötü son ile karşılaşırlar:

1-) Çocuğunun kendisini baskıcılıkla suçladığı aileler üzerinde yapılan bir araştırma, böyle çocuklar ve aileler arasında kopuk bir ilişki olduğunu ortaya koymuştur. Yani anneler; yaşamlarının bir dönemlerinde, aşırı üzüntülü bir hadise yaşamışlar ve bu hadisenin üzüntüsünden dolayı çocuklarını tamamen unutmuşlar ve çocukları ile aralarındaki bağ da ciddi ölçüde zayıflamıştır.

Veya annelerin; çok meşgul oldukları ve çocuklarından ayrı kaldıkları bir dönemleri olmuş ve bu meşguliyetleri çocukları ile aralarındaki bağları büyük ölçüde zayıflatmıştır.

Yani nedeni her ne olursa olsun çocuklarını büyük ölçüde ihmal etmişlerdir. Ve nihayetinde çocuk; bu kopuk bağın acısını, ailenin kendisine öğrettiği dini değerlerden çıkarmayı ve ailesini baskıcılıkla suçlamayı seçmiştir. Fakat asıl sorun ailenin dini öğreterek baskı yapması değil, anne çocuk arasındaki kopuk ilişkidir. Çünkü bizler çocuklarımıza dinimizi öğretmekle sorumluyuz.

2-) Çocukları tarafından baskıcılıkla suçlanan ailelerin bir diğer özelliği, çocuklarına dini öğretirken çok fazla disiplin ve otorite kullanmış olmalarıdır.

Ailesini baskıcılıkla suçlayan çocuklar üzerine yapılan başka bir araştırma; baba veya annenin çocuğa dini bir ibadet öğretirken çok sert ve otoriter bir dil kullanmış olduğunu ve dini çocuklarına sevdirerek ve benimseterek öğretememiş olduklarını ortaya koymuştur.

Yani anne veya babalar; sükûneti öğrenemedikleri için çocuklarına yönelttikleri aşırı öfkenin kurbanı olmuşlardır.

3-) Bu ailelerin bir başka özelliği de; evde çocuklarıyla beraber sevecen dini bir gündem oluşturmaktan uzak bir aile anlayışı benimsemeleri ve çocuklarını dini terbiyeden mahrum bırakmalarıdır. Ve aynı zamanda bu çocuklar, dini hayattan uzak bir çevreye de emanet edilmişlerdir.

Dini hayat hakkında düzenli bir eğitim ve terbiye almayan ve olumsuz çevreye teslim edilen çocukların; nihayetinde kendilerine din dışı tercihler yapması olağan bir sonuçtur ve ardından da bu tercihlerini savunmak için ailelerini suçlayıcı yaklaşımlarda bulunmaları da kaçınılmazdır.

Bu sonuçlar gösteriyor ki meselenin kilit noktasında; dinin çocuklara öğretilip öğretilmediği, öğretilirken hangi

metotların kullanıldığı ve aile çocuk bağının yeterince iyi kurulup kurulmadığı konusu vardır.

Buna göre bir anne; çocuğuna dinini öğretmekten korkmamalıdır da kendi anneliğindeki yetersizliğinden korkmalıdır. Ve kendisinde;

-Aşırı üzüntülü bir yapı varsa,

-Aşırı öfkeli ve sabırsız bir yapı varsa,

-Aşırı kaygılı bir yapı varsa,

-Çocuktan aşırı beklentisi varsa,

-Çocuğuna gereken önemi veremeyecek kadar meşgulse, bunlar için önlem almalıdır.

Yani çözüm; çocuğa dinini öğretmekten vazgeçmek değil, annenin annelik becerisini artırması ve dingin bir ruh haline sahip olmaya çalışmasıdır.

Çünkü çocuk Allah'ı *celle celeluhu* sorduğunda, anne o soruya yeterli cevap vermek için orada hazır olmalıdır. Ve çocuk; bir karınca hakkında konuşmak istediğinde, annenin bunu konuşacak şekilde sakin bir ruh halinde olması gerekir. Çocuklarımız, sessiz sedasız büyüyorlar ve bizler onların dini eğitimini tesadüflere bırakıyoruz. Sonra büyüdüklerinde ve onlara hiçbir şeyi öğretmediğimizi gördüğümüzde çok geç olacaktır.

Anne, çocuğuna dini bir konu öğretmek ve sevdirmek için her yeni günün sabahını bir fırsat bilmeli, çocuktan gelen her soruyu da nadide birer ganimet görmelidir.

Bunun için de ruh dengesi şarttır.

Nitekim annenin ruh dengesi, tıpkı kâinatın dengesi gibidir. Nasıl ki, kâinat dengeli olduğunda insan da dengeli

oluyorsa; anne dengeli olduğunda da çocuk dengeli olur. Göğe başınızı defalarca da çevirin, orada tek bir çatlak göremezsiniz. Eğer orada bir çatlak olsaydı, bu çatlak mutlaka bize de sirayet ederdi.

Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem:* **"Allah, gökleri ve yeri yarattığı gün, rahmetini yüz parçaya bölmüştür. Bunlardan sadece bir rahmeti yeryüzüne indirmiştir. İşte anne yavrusuna bu sâyede şefkat gösterir."** (Müslim, Tevbe, 19) buyurmuştur.

Allah'ın *celle celeluhu*, şefkat ve merhametin doksan dokuzda birini annelere boşuna vermediğinden eminiz.

ÜZÜNTÜNÜN İLACI ALLAH'TAN RAZI OLMAKTIR

Annelerin dengede yaşayamadıkları en temel duyguları üzüntü duygusudur. Çünkü pek çok anne, yaşadığı bazı olayların üzüntüsünde kaybolduğu için, annelik hakkını tam olarak yerine getiremediğini söyler. Anneler, sürekli bir üzüntüyle yaşayıp hayat imtihanlarını olgunlukla karşılamayı öğrenmezlerse, annelik makamından çocuklarını mahrum bırakmış olurlar.

Nitekim annelik makamı, en büyük olgunluk makamıdır. Çünkü emanet aldığı bebek ne kadar küçükse, anne o kadar büyüktür. Ve Allah *celle celeluhu*; annelik makamı vermeden önce, her kadına büyüyüp olgunlaşma fırsatı verir. Evladını dokuz ay karnında taşıması da bir olgunlaşma yolculuğudur.

Anne evlat ilişkisinde daima büyük olan anne, küçük olan çocuk olmalıdır. Yine daima sabırlı olan anne, sabırsız olan çocuk olmalıdır. Daima ağlayan çocuk olmalı,

onun gözyaşını silen anne olmalıdır. Çünkü anne; çocuğunu hem inşa edendir hem tamir edendir. Anne bilendir, çocuk arayandır.

Ve bir ilişkinin düzgün olması için, herkesin kendi rolüyle kaim olması gerekir. Anne yaşadığı zorlukları tebessümle yudumlamalıdır ki, evladı dünyaya gelmiş olmaktan şükür duysun. Annede bu denge kaybolursa, çocukta sağlanması mümkün olmaz.

Peki, anneler uzun hayat yolculuğunda karşılaştıkları imtihanları nasıl idare edebilirler?

Üzüntülerini nasıl dengede yaşayabilirler?

Üzüntü halini dengelemek için öncelikle; bir insanın, üzüntüye sebep olacak bir olay yaşadığında dengeli bir üzüntü yaşamasının normal olduğunu kabul etmesi gerekir. Çünkü üzülmek tamamen insani bir haldir. Anormal olan ise, üzüntüyü dengesiz yaşamak ve üzüntülerde boğulmaktır.

Hiçbir anne, üzüntü veren bir hadise yaşadığında, etrafındaki masum çocuklarını yok sayarcasına kendini, derin bir boşluğa bırakmamalıdır.

Aslında Allah *celle celeluhu* her insana, yaşadığı üzücü hadislerin yükünü hafifletmek için bazı fırsatlar verir. Her insan mutlaka bu fırsatları bulup çıkarmalıdır.

Yaşanan bir üzüntünün ağırlaşmasının en temel sebebi; o üzüntünün bir an önce geçmesi için fazla çaba göstermek ve yaşanan üzüntülü hadisenin hiç yaşanmamış olmasını istemektir. Bu şekilde üzüntülü durumu bir türlü kabul edememek, üzüntünün daha ağır yaşanmasına sebep olur. Oysa nasıl ki her mevsimin yaz mevsimi olmayacağını bildiğimiz gibi, hayatımızın da her zaman

yolunda gidemeyeceğini bilmemiz gerekir. Kış mevsimi de hayatın içinde bir mevsimdir.

Bundan dolayıdır ki her üzüntünün bir yaşanma süreci olduğunu ve o yaşandığında, gelecek ferah günler için bir bedel olacağını bilmemiz gerekir. Çünkü yaşanan dertler, mutluluklara bedel olurlar.

Bir üzüntünün ağırlaşmasının en büyük sebebi, onu hayatımızın bir parçası olarak görmememiz ve hayatımızın, sürekli olarak kusursuz olması gerektiğini düşünmemizdir. Fakat eğer ki insan hayatı her zaman kusursuz olsaydı, onun yaratıcı ile arasındaki fark kalkmış olurdu. Biz biliyoruz ki eksiksiz ve noksansız olan sadece Allah'tır *celle celeluhu*. İnsan ise, eksik ve noksanlıdır.

Kendimize verdiğimiz en büyük zarar, dertlerimizi yok saymaya çalışmak ve onların varlığını kabul edememektir. Böyle yapınca da onların içinde yerleşmiş olan kolaylıkları görmekten mahrum oluyoruz ve dertlerimiz daha fazla ağırlaşıyor.

Konuyla ilgili Hz. Ömer şöyle der: "Muhakkak ki, Mü'min bir kalbe herhangi bir şiddet ve korku inerse, Allah Teâlâ ona arkasından bir ferahlık verir. Her bir zorluk, sırtında iki kolaylık taşır." (Hak Dini Kur'an Dili, 8/5925)

Hz. Ömer'in işaret ettiği; derdin içindeki o iki kolaylığı bulmanın tek bir şartı vardır. Bu şart da kişinin derdini sevmesi ve:" Allah bana bu derdi vermişse mutlaka bana bunu taşıma kapasitesi de vermiştir. Önemli olan benim o kapasiteyi ortaya çıkarmamdır." diyerek, o derdi göğsünde bir rozet gibi taşımasıdır. Ancak o zaman, o derdin hafifleme özelliğini ortaya çıkartabilir.

Ve işin ilginç olan kısmı da, bu hafifliğin sadece yaşadığı her işte bir hayır olduğunu düşünen kişilere verilmesidir. Yani bu hafiflik, derdini seven ve onca derdine rağmen hala Rabbinden razı olan kimseye Allah'ın *celle celeluhu* verdiği bir mükâfattır. Buna göre; derdimizi sevmemiz, derdimizin dermanıdır desek yanlış olmaz.

Nitekim üzücü olaylar yaşayan kişiler üzerinde yapılan bir araştırmada: "Yaşadığım bu şeyde mutlaka bir hayır vardır." diye düşünen kişilerin üzüntülerinin hafiflediği ortaya çıkmıştır. Çünkü yine aynı araştırmaya göre başımıza gelen dertleri yok saymaya çalıştıkça ve bir an önce iyi hale geçme uğraşı verdikçe beynimiz tehlike alarmına geçiyor ve o derdi daha ağır bir olay olarak tanımlıyor.

Bu sebeple insan ancak üzüntüsünü yaşayıp dertlerini sevdikçe, onların ağırlığını üzerinden atmayı başarır. Çünkü aslında her derman, derdin içine birleşik yaratılmıştır. Önemli olan derdin içindeki o dermanı bulmaya çalışmaktır.

Nitekim Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem:*; ruhunu teslim etmek üzere olan oğlu İbrahim'in yanına girdiğinde gözlerinden yaşlar boşanmaya başladığı anlatılır. Bunun üzerine Abdurrahman İbni Avf da: **"Ey Allah'ın Resûlü! Siz de mi ağlıyorsunuz?" diye sorar. Hz. Peygamber ona: "Ey İbni Avf! Bu gördüğün gözyaşları rahmet ve şefkat eseridir. Göz yaşarır, kalp hüzünlenir. Biz ancak Rabbimiz'in razı olacağı sözleri söyleriz. Ey İbrahim! Seni kaybetmekten dolayı gerçekten üzgünüz."** (Buhârî, Cenâiz; 43) buyurur.

Eğer tıpkı Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem:* gibi, başımıza gelen üzüntülü hadiseleri; yaşanması gereken olaylar olarak kabul eder ve onlara rağmen hala Allah'tan *celle celeluhu*

razı olmaya devam edebilirsek, Allah da *celle celeluhu* bunun karşılığında, o derdin hafifliğini bize mutlaka verecektir. Önemli olan yaşadığımız üzücü olayları, bizim kişilik şifrelerimize uygun olarak yaşadığımızı ve üstesinden gelecek veya sabredecek gücümüz olmasaydı, o dertlerin bize verilmeyeceğini bilmemizdir.

Bu sebeple; üzülmek insanidir, fakat üzüntülere boğulmak ve onu taşımaktan kaçınmak insani değildir demek yanlış olmaz. Çünkü bununla ilgili Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem*:şöyle buyurmuştur: **"Mü'min, başak gibidir. Rüzgâr onu, ürün verinceye kadar kâh yatırır kâh düzeltir. Kâfir ise rüzgârın eğmeyip kökten söktüğü çam ağacına benzeyen "erz" ağacı gibidir."** (Müslim; Münafıkların sıfatları, 14- 2809)

Buna göre mümin olmak tıpkı bir başak gibi olmayı gerektirir. Mümin; üzüntülü bir hadise yaşadıktan ve adeta yıkılacak gibi olduktan sonra Allah'ın da yardımıyla tekrar ayağa kalmayı başaran kişidir.

Çünkü her üzüntünün tedavisi aynıdır. Bu tedavi de yaşanan olumsuz hadiseyi kabul etmek ve gelecek günlerin güzel olacağına dair her daim ümit var olmaya devam etmektir. Nitekim bir insan, ümidini kaybettiğinde çok şeyini kaybeder. Bir anne ümidini kaybettiğinde ise her şeyini kaybeder. Çünkü annenin ümidini kaybetmesi, ona bağlı olan çocuklarının da ümitlerini kaybetmesi demektir. Nitekim anne; çocukları için bir tesbihin imamesi gibidir. Anne toplayandır, çocuk dağılandır.

Anneler; eğer evlerini ve çocuklarını sağa sola saçılmış tesbih taneleri gibi dağıtmak istemiyorlarsa, zorluğun da kolaylığın da Allah'tan *celle celeluhu* olduğunu bilmeli ve Allah'a *celle celeluhu* teslim olmayı öğrenmelidirler.

Çünkü yaşadığımız hayat yükünü hafifletmek istiyorsak, başımıza gelen olaylarda değiştirebileceğimiz bir durum varsa bu değişim için çalışmayı, değiştirmeyeceğimiz şeyleri ise kabul etmeyi öğrenmemiz gerekir. Böyle yapamazsak, hayatın yükü bize her zaman ağır gelir.

Nitekim seminerlerimize katılan bir hanım, kendisi ile ilgili şöyle bir hadiseden bahsetti: "Ben, evlenince doğup büyüdüğüm şehirden ayrılmış, gurbete gitmiştim. Bu durum beni o kadar çok üzüyordu ki, adeta üzüntülere boğuluyor; gözüm, ne çocuklarımı ne de eşimi görebiliyordu. Sonra bir gün kendi kendime şöyle dedim: "Bu durum böyle devam edemez. Nerede yaşarsam yaşayım her yer zaten Allah'ın arzıdır ve ister bu şehirde, ister kendi memleketimde yaşayayım, sonuçta Allah'ın arzında yaşıyorum."

Bize anlattığına göre; kendi kendine böyle der demez ve durumunu kabul eder etmez, bir daha asla üzüntülere boğulmadığını söyledi. Ve buna çok şaşırmıştı.

Nitekim yukarıdakine benzer örnekleri asrı saadette çok fazla buluruz. Sahabelerden Abdullah bin Ömer'in oğlunun hastalandığı anlatılır. Abdullah İbni Ömer çocuğunun hasta haline o kadar üzülmüştür ki etrafındakiler: "Eğer çocuğa bir şey olursa, babasına da bir şey olacağından korkarız derler. Sonra çocuk ölür. Cenazede Abdullah İbni Ömer'den daha sevinçli kimse yok gibidir. Ona, bu halinden sorulduğunda: "Eski üzüntüm evladım için bir rahmetti. Allah'ın emri vaki olduğunda ise ona razı oldum." der.

İnsan eğer tıpkı Abdullah İbni Ömer gibi; üzücü durumlarını değiştirmek için elinden geleni yapar, artık değişmeyeceğini anladığında ise onu olduğu gibi kabul

edebilirse, hem kulluk yolunda hem de annelik yolunda önüne çıkan en büyük engeli kaldırmış olur.

Çünkü Allah *celle celeluhu*, asla anlamsız ve boş bir iş yaratmaz. Eğer anneler olarak; yaşadığımız üzücü hadiseleri sonunda bir hayra dönüşecek hikmetler ve göklerden gelen kararlar olarak düşünürsek, dertlerimiz mutlaka hafifleyecektir. Yaşadığımız hiç bir hadise yoktur ki, Allah'ın *celle celeluhu* takdiri ile olmasın. Önemli olan; "Allah'tan geldiyse, ben buna razıyım." diyebilmek ve bu söze sarılıp Allah'tan *celle celeluhu* gelen her şeyin hikmetine teslim olmaktır.

Çünkü Allah öyle ince hesap ve hikmet sahibidir ki; düşünün, uçsuz bucaksız fezalarda, bir gök taşının diğerine çarpmaması için milimetrelik hesaplar belirlemiştir. Ve kâinattaki her şey ince ince hesap edilmiş, hiç kusur ve aksaklık bırakmamıştır. Kâinatta Allah'ın *celle celeluhu* dikkatinden kaçan hiçbir aksaklık bulunmaz da bizim hayatımızda mı bulunacak?

Bu tabi ki olmaz.

Bizim aksaklık olarak gördüğümüz her şeyin aslında bir amacı vardır. Nitekim Allah *celle celeluhu*: **"Olur ki hoşunuza gitmeyen bir şey, sizin için hayırlıdır ve olur ki, sevdiğiniz şey de sizin için bir şerdir. Allah bilir de siz bilmezsiniz."** (Bakara; 216) buyurmuştur.

Eğer bizler; gece karanlığına, sadece karanlık diye düşünerek bakarsak, gözümüz sadece karanlığı görür. Fakat gecenin en karanlık anının, yeni bir güne gebe olduğunu düşünürsek, hayatımız hep o aydınlık tarafa doğru bakmaya başlar.

Fakat o aydınlık tarafa bakmak için, Hz. Musa'nın Hızır (as)'a: "Neden gemiyi deldin?" diye sorduğu gibi

sürekli: "Neden?" diye sormamız gerekir. Çünkü Hızır (as), sağlam bir gemiyi delerek onu çürük bir hale getirmişti, fakat bunun bir hikmeti vardı. Çünkü ileride zorba bir hükümdar vardı ve sağlam gemileri alıkoyuyordu. Hz. Hızır; o zorba hükümdardan korumak için gemiye hasar vermişti. Yani ilk bakışta gemiye hasar vermiş olarak görünüyordu fakat aslında onu korumak istiyordu. Eğer gemilerimiz her delindiğinde, yani her üzüntü ile karşılaştığımızda: "Neden bu başıma geldi?" diye sorarsak, yaşadığımız hadiselerde, hikmetlere mazhar olsak da bundan haberdar olmamız imkânsız olacaktır.

Çünkü aslında her imtihan bir fırsattır. Eğer insanlar, kendi imtihanlarını başarıyla göğüsleyebilirlerse, o imtihanların hepsi birer fırsata dönüşür. Nitekim onu öldürmeyen her dert, daha da güçlü yapmaya başlayacaktır. Çünkü acılar öğretir. Ve acılar bize, hepimizin birer kulluk yarışında olduğumuzu ve bu hayata neden geldiğimizi yeniden hatırlatır. Acılar bizim için en büyük iman sınavıdır. Ve o iman sınavını başardığımızda, Allah *celle celeluhu* bizi büyük bir numune olarak bütün insanlığa şahit olarak gösterecektir.

Nitekim Rasulullah'ın *sallallahu aleyhi ve sellem:* **"Mü'min, başak gibidir. Rüzgâr onu, ürün verinceye kadar kâh yatırır kâh düzeltir..."** buyruğundaki gibi imtihanlar hayatımızda; tıpkı başağın ürün vermesi için sağa sola yatırıldığı gibi, bizim de faydalı ve yarayışlı hale gelebilmemiz amacına hizmet ederler.

Nitekim yaşadığı imtihanlar Hz. İbrahim'i, insan neslinin en büyük önderi yapmadı mı?

Kabullenmesi zor gibi görünen durumlar bizi Allah *celle celeluhu* sevgisine biraz daha yaklaşmamız, belki de sadece

Allah'la *celle celeluhu* baş başa kalmamız için olabilir. Dertsiz ve imtihansız bir hayat düşünmemiz imkânsızdır.

Zaten Allah *celle celeluhu* Kur'ân'da; her insanı, yılda bir veya iki kez imtihan edeceğini haber verir: **"Onlar, her yıl bir veya iki kez (çeşitli belâlarla) imtihan edildiklerini görmüyorlar mı? Sonra da ne tevbe ediyorlar ne de ibret alıyorlar."** (Tevbe; 126) buyurmuştur.

Demek ki dertlerimizin hafiflemesi için, dertleri yaşarken Allah'la beraber olmamız, hemen tövbe etmeye çalışmamız ve ibret alıp dertlere rağmen, Allah'ı *celle celeluhu* sevmeye devam etmemiz gerekir.

Ancak böyle yapabilirsek dertlerimiz bize hem dert hem de derman olacaktır.

ÜZÜNTÜ ANINDA NE YAPILABİLİR?

Üzüntü anında ilk yapılacak şeyler şunlardır:

1-) Üzüntü anında insanın kendi kendisine: "Şu anda neler için şükredebilirim?" diye sorması ve hemen şükredecek bir şeyler bulması, sonrasında da hemen şükretmeye başlaması gerekir. Böyle yapması, üzüntüsünü hafifletici bir etki ortaya çıkarır.

İslam âlimlerinin, çok üzüldüklerinde hemen namaz kılmaları bu konuya örnektir. Çünkü namaz en büyük şükür eylemidir.

Yapılan araştırmalar; şükretmenin mutluluk ve huzur sağlayan ve kötü alışkanlıkları engelleyen depomin hormonunu salgıladığını ortaya koymuştur. Araştırmalar sonucunda kişi; üzücü bir hadise yaşadığında, aslında daha

kötü ihtimallerden kurtulduğunu düşünüp şükredebilirse üzüntüsünün hafifleyip, dengeye girdiği ortaya çıkmıştır.

Nitekim konuyla ilgili Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem:* **"Dünya işlerinde kendinizden aşağıya bakın."** (Buhari, Rikak 30) buyurmuştur. Yani dünya işlerinde kötü bir durumla karşılaştığımızda, daha kötüsünün başımıza gelmediği için şükretmemiz, aslında üzüntümüzü hafifletmektedir.

Peki; her şey ters gidip, şükredecek bir şey göremeyecek kadar üzüldüğümüzde ne yapmamız gerekir?

Aynı araştırmaya göre böyle durumlarda; kasıtlı olarak şükredecek bir şeyler arayıp bulmaya çalışırsak, aynı şekilde üzüntümüzün dozunu ayarlamayı başaracağımız ortaya çıkmıştır.

2-) İnsanın bir üzüntü yaşadığında, neye üzüldüğünü kendisine iyice anlatması üzüntüsünü dengeleyici bir başka uygulamadır. "Şöyle bir olay yaşadım üzüldüm." "Şöyle bir söz duydum kırıldım." gibi.

Yapılan araştırmalar, yaşanılan duyguları bastırmak ve yok saymanın, insanın ruh dengesini daha çok bozduğu ve neye karşı bir direniş gösterirse, o şeyin varlığını daha çok devam ettirdiğini orta koymuştur.

3-) Yaşadığı üzücü hadiselerin yükünü hafifletmek için insanın, üzücü bir hadise yaşadığında ona yeterince üzüldükten sonra, çözüm odaklı olmaya çalışması gerekir. Ve sürekli acınmaya devam etmemeli, kendini toparlayarak ayağa kalkmaya çalışmalıdır.

Çünkü yapılan araştırmalar gösteriyor ki, kişi sürekli kendine acımaya devam ederse beyni, iyi günler için bir

çözüm üretmiyor ve iyileşmek için geride durarak üzüntüye daha sıkı bir şekilde yapışıyor.

Zaten dinimiz; hayatın nice imtihanlarına rağmen gelecek günlerin güzel olacağına dair ümitsiz olmayı yasaklamış ve gelecekten ümitsiz olmayı, Allah'tan *celle celeluhu* ümitsiz olmakla eş değer görmüştür.

Nitekim şu ayette; Allah'tan *celle celeluhu* ümit kesenlerin ancak kâfirler olacağını beyan edilir: **"Allah'ın lütuf ve merhametinden ümidinizi kesmeyin, çünkü Allah'ın rahmetinden ancak kâfirler ümit keser"** (Yûsuf, 87)

4-) Kişinin yaşadığı üzücü olayların yükünü hafifletebilmesinin bir başka yolu da; bu hayatın aslında çok kısa ve geçici olduğunu idrak edebilmesidir.

Çünkü "insanlar üzüntülerini nasıl kontrol ediyorlar?" başlıklı bir araştırma, "bu hayat çok kısa ve geçici" diye düşünen kişilerin, zorlukları daha çabuk göğüslediğini ortaya çıkarmıştır.

Zaten nihayetinde insana, ne gibi bir üzüntü yaşarsa yaşasın bunun sonlanacağını bilmesi yeter.

5-) Yaşanılan üzüntüyü hafifletecek bir başka yöntem de kişinin, kaybettiği veya sahip olamadığı imkânlardan onu mahrum eden gücün; çevresindeki insanlar değil, ona aynı zamanda pek çok nimet veren Allah olduğunu düşünmesidir.

Yani karar göklerden gelmiştir.

Nitekim Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem:* **"Bil ki bütün insanlar toplanıp sana faydalı olmaya çalışsalar, ancak Allah'ın senin için yazdığı faydayı sağlayabilirler. Ve yine bütün insanlar, sana zarar vermeye kalksalar, ancak**

Allah'ın senin hakkında yazdığı zararı verebilirler. (Tirmizî, Kıyâmet 59) buyurmuştur.

Eğer kişi bu gerçeği tam olarak idrak ederse, kimseyi suçlamaz ve kendisine nimet verenin de mahrum edenin de Allah olduğunu fark eder. Bunu fark ettiği andan itibaren de yaşadığı o üzücü hadisenin içindeki hikmetleri görmeye başlar. Ve kaybettiği nimetlere kayıp gözüyle bakmamayı, asıl sahibine geri vermek olarak bakmayı öğrenir.

6-) Yaşanılan üzüntüleri hafifleten bir başka yöntem de insanın bir üzüntü yaşadığında köşesine çekilmemesi ve dostları ile beraber olmaya çalışmasıdır.

Yapılan araştırmalar; insanın bir üzüntü yaşadığında, bir dostu ile dertler üzerinden değil ama derdini de inkâr etmeden konuşması ve sohbet etmesinin, ruhunu dengelediğini ortaya koymuştur.

Nitekim İslam kardeşliğinin en önemli şartlarından birisi; hastalanan kişiyi ziyaret etmek, cenazesi olan kişiye taziyede bulunmaktır. Çünkü yapılan araştırmalar; kişinin bir dostu ile kucaklaşmasının, onun ruh dengesine yardım eden oksitosin hormonunu salgıladığını ve ruhundaki dertleri tamir ettiğini ortaya koymuştur.

Müslümanlar olarak bizlerin, bir hastamızı ziyaret ettiğimizde veya bir cenazemize taziyeye gittiğimizde, o üzüntüyü yaşayan kardeşlerimizin ruh dünyalarını tamir etmek, onların dengelerini kaybetmemelerini sağlamak gibi bir amaca hizmet etmiş olduğumuzu unutmamamız gerekir.

KORKUNUN ÇARESİ TEVEKKÜLDÜR

Annelerin çoğunun en büyük sorunu, sürekli devam eden bir korku halidir. Pek çoğunun genel şikâyeti, sürekli alarm halinde yaşadıkları için hayatlarını yeterince verimli kullanamadıkları ile ilgilidir.

Fakat her korkunun bir tedavisi vardır. Ve korkunun en büyük ilacı, tevekküldür. Eğer ki bir insanın hayatında, bir durumla ilgili baskın bir korkusu, devam eden bir kaygısı varsa o durumla ilgili geçmişte bir tevekkül eksikliği yaşamış demektir. O korkunun tedavisi için, korkulan şeyle ilgili ne zaman bir endişe yaşandığını bulmak ve o endişeli hali, tevekkül ile teselli etmek gerekir.

Peki, tevekkül ne demektir?

Tevekkül; insanın herhangi bir durumda, bütün gayret ve çabalarını ortaya koyduktan sonra, işlerini Allah'a *celle celeluhu* tam bir güvenle emanet edebilmesidir.

Ve her tevekkül yeni bir emniyetin doğumuna sebeptir. Yani kalp; tevekkülden ne kadarına kavuşursa, ona emniyet ve güvenin o kadarını yaşamak nasip olur. Tevekkül, Allah'ın *celle celeluhu* kuluna ikram ettiği en sınırsız hazinedir. Yani Allah'a ne kadar güvenirsen, o kadar yardım alırsın.

Anneler olarak; her korkumuzu, bütün çabamızı ortaya koyduktan sonra işlerimizi Allah'a *celle celeluhu* havale etmek ve ona güvenmekle tedavi edebiliriz. Çünkü Allah'a güvenimiz ne kadar olursa, Allah da *celle celeluhu* bize o kadar yardım eder. Bu sebeple hangi şeyden çok fazla korkuyor ve sürekli kaygı duyuyorsak, o konuda Allah'ın *celle celeluhu* yardımına güvenmeyi öğrenmemiz gerekir.

Tevekkülün en üst zirvesine, Hz. İbrahim'in ateşe atılırken hissettiği o sınırsız güven ve emniyeti örnek verebiliriz. Çünkü o, ateşe doğru giderken: **"Bil ki bütün insanlar bir araya gelse ve sana bir şer isabet ettirmek isteseler eğer Allah dilemediyse onu sana isabet ettiremezler"** (Tirmizî, Kıyâmet 59) gerçeğine teslim olmuştu.

O, ateşe atılırken sanki şöyle der gibiydi: "Allah benim Rabbimdir. Beni başkasına teslim etmez. Beni zayi ve telef etmez. Sizin bana zarar vermenize imkân vermez. O istemedikçe hiç bir şey yapamazsınız. Her şey O'nun takdiri ve kudretiyledir. O'nun ilmi her şeyin üstündedir. Eğer Allah sizi bana musallat etse, yine de bu işinde kendisine şükrü gerektirecek bir hikmet vardır. Allah zulmetmez, boş iş yapmaz."

İşte bu tevekkül, sahibini yücelten duyguların en üstünü ve en yücesidir. Ve Allah *celle celeluhu*, bu tevekkül sayesinde Hz. İbrahim'i dostluk makamına yükseltmiş, ateş de onu yakmamıştır.

Hz. Ebu Bekir'in de, tevekkül ile ilgili yaşadığı bir hadise vardır. Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem:*'la berber hicret yolculuğuna çıkıp, müşriklerden gizlenmek için mağaraya girdiklerinde Hz. Ebu Bekir'in kalbini bir korku kaplamıştı. Ve Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem:*'a bir kötülük yapılır düşüncesiyle tedirgin oluyordu. Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem:* bunu fark ettiğinde de onu: "Üzülme Allah bizimle." diyerek teselli etti. O da, Allah'ın *celle celeluhu* yardımını yanında hissedip yeniden tevekkülü yaşadı. Ve Allah'ı *celle celeluhu* hatırlar hatırlamaz kalbindeki korku duygusunu hemen güven duygusu ile değiştirdi. Allah da *celle celeluhu* korktuğu o şeyden kendisini korudu.

Çünkü Allah'a iman demek, kadere iman demektir. Ve Eğer kişi herhangi bir konuda elinden gelen her tedbiri aldıktan sonra, Allah'a *celle celeluhu* böyle tam bir güvenle güvenirse, Allah *celle celeluhu* ona mutlaka yardım eder. Nitekim Allah *celle celeluhu*, kendine güvenen kullarını asla zayi etmez.

Bir insanın tevekkül sahibi olması için iki neden vardır.

Birincisi: Allah'ın *celle celeluhu* bir şeyi dilediğinde, O'nun dileğinin asla önüne geçilemeyecek olmasıdır.

İkincisi ise: Allah'ın *celle celeluhu* her şeyi bilmesi, geçmiş, gelecek ve bütün konulardaki bilgiyi kapsaması ve her işinin mutlaka bir hayır, bir hikmet barındırmasıdır.

Eğer ki bir anne, bu iki maddeyi gerçekten kavrarsa kalbinde hiçbir korku kalmaz. Çünkü artık gerçek bir emniyete kavuşmuştur. Ve bütün geçersiz korkularını da kalbinden atmıştır. Nihayetinde korkularını kalbinden attıkça da her türlü zarardan da emin olmaya başlar.

Nitekim: "Hasbunallah" diyene, Allah'ın mutlaka yettiği ve yetiştiği haktır.

ÖFKE VE TEDAVİSİ

Bir annenin, anneliğindeki kaliteyi artıran en önemli etken, sabırlı ve sükûnetli olmasıdır. Nitekim çocuklarının kalplerinde bir inanç uyanışı başlatmak isteyen her anne, mutlaka sükûnetli olmayı öğrenmelidir. Çünkü bir çocuğun kalbini en çok yumuşatan ve öğrendiklerini uygulamaya hazır hale getiren şey, bir anne sükûnetidir.

İçinde annelerin sükûnetli olduğu evlerdeki çocukların kalbi, ilme ve ibadete çok yatkın olur. Ve bir annenin anneliğindeki kalitesi, sükûnetiyle orantılıdır. Sükûnet

kayboldukça, kalite de kaybolur. Evde, annesiyle sükûnet içerisinde büyüyen bir çocuk, hayatının bütün zorluklarını yüklenmeye hazır hale gelir. O, artık en zor görevleri başarmakta hiç zorlanmaz. Fakat sürekli annesinin olur olmaz öfkesine muhatap olan bir çocuk da dalından kırılmış taze bir fidana benzer. Ne toprağa tam olarak tutunabilmiş ne de topraktan ayrılmıştır.

Anne bir çocuğun doğmasına, beslenmesine ve büyümesine sebep olduğu için tıpkı verimli bir toprak gibidir. Madem en başta cömertçe böyle bir doğuma sebep olmuştur, hayat boyu bu cömertliğine devam etmelidir. Bu cömertliğin en kıymetli şartı ise sükûnettir. Sabrın ve sükûnetin olmadığı yerde cömertlik olmaz.

Çünkü sükûnet tam bir kontrol mekanizmasıdır. Sükûnet sahibi bir kişi, kendisini her türlü öfkenin meydana getireceği heyecana karşı kontrol eder. Onun öfkesi ve kızgınlığı, yerli yersiz bağırmalar, olur olmaz tartışmalardan uzaktır. Sükûnetli kimse: "Allah için olması hali müstesna hiçbir kimseyi cezalandırmayan ve yine Allah için olması hali müstesna hiçbir kimseden intikam almayan kimsedir." (İmam Kurtubi, el-Camiu li- Ahkami'l-Kur'an, Buruc Yayınları: 8/425-427) Onun, kendi benliğinden kaynaklanan bir öfkesi yoktur.

Bu ahlaka ulaşmak büyük bir mertebedir. Çünkü böyle kişiler, Allah'ı *celle celeluhu* hakkıyla idrak ettiklerinden dolayı, kendilerini yalnızca O'nun *celle celeluhu* öfkesini celbedecek şeylere odaklamışlardır. Başka hiçbir konuyla ilgili bir telaşları da olmaz.

Eğer ki bir insan; yaşadığı olayları böyle yüksek bir mertebeden izlemeyi başarırsa, merhametiyle gazabını,

sakin düşüncelerle de hiddetini bastırmayı başarabilir. İşte en büyük olgunluk budur.

İslam ahlakına göre denge, her zaman yumuşak bir huy sayesinde elde edilir. Öfke ise, yumuşak huyluluğun tam zıddıdır ve insanın kalbine zarar veren ve dengesini bozan en tehlikeli hastalıklarından birisidir. Çünkü eğer bir kişinin ahlakında yumuşaklık kaybolmuşsa, sonunda bütün hayatının ahengi kaybolmaya mahkûm olur.

Aslında öfke derin bir ritim bozukluğudur. Çünkü bir insan öfkelendiğinde hem eli hem dili hem bütün vücudu dengesini kaybeder.

Peki, bir insanın dengesini kaybetmesinin ne kadar kötü sonuçları olabilir?

Öyle kötü sonuçları olur ki:

Nitekim bir insan dengesini kaybederse, ona yakından temas eden herkes dengesini kaybeder. Çocukları, eşi, anne babası, arkadaşları...

Oysa insan hem yeryüzünü emanet almıştır, hem bedenini emanet almıştır hem çevresini hem de çocuklarını emanet almıştır. Bu sebeple ona en çok yakışan şey sükûnettir. Eğer ruh dengesini kaybederse bu emanetleri nasıl korur? Davranışın en doğrusunu nasıl seçer? Evine, çevresine ve kendisine nasıl faydalı olur?

Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem:* bu durumu şu hadisinde çok güzel ifade etmiştir: **"Sabur denilen bitkinin balı ifsat ettiği gibi, öfke de imanı ifsat eder."** (Taberânî, Beyhakî).

Demek ki dengeyi kaybeden bir insan, hem emanetlerini koruyamaz hem de inancını koruyamaz.

Öte yandan öfkelenmek insanın tabiatında yerleşiktir. Çünkü insan normalde çamurdan yaratılmıştır. Çamurun maddesi ise, vakar ve sükûnettir. Fakat Allah *celle celeluhu* sonrasında çamuru pişirdiği için onun tabiatını değiştirmiş ve insan, alevlenmek ve parlamak özelliğine de sahip olmuştur.

Nitekim eğer insan, hedeflerinin birinden engellenirse, öfke ateşi alevlenir. Kalp öfkelendiğinde çok fazla kan pompalayarak kanın dengesini bozar. Ve kan kaynayarak damarlara yayılır, bedeninin yukarılarına doğru yükselir ve insanın yüzü gözü kızarır.

İslam âlimleri "Öfke aklı ve düşünceyi yok eder." demişlerdir. Gerçekten öfke, belli bir hormon salgılayarak beyindeki mantıklı düşünme bölgelerini devreden çıkarır. Düşünemeyen insanın da gözü kararır. Öyle ki gözü kimseyi görmez olur. Çünkü fazla pompalanan kan sayesinde kalp ile beyin arasındaki bağlantı kesilir ve bu durumda kişi sonra pişman olacağı şeyleri söyler, işleri yapar. Öfkeyi bir ateş gibi düşünmek gerekir. Ve bu ateş şiddetlendiği, zaman sahibini kör eder. Onu nasihate sağır eder.

Öfkeli kişinin görüntüsü nasıl olur?

1-) Yüz: Öfkeli kişinin rengi bozulur. Gözler yerinden fırlayacakmış gibi olur. Eğer öfkelenen kişi, öfke halinde şeklinin çirkinliğini görmüş olsaydı, o çirkinlikten utanır ve öfkesinden hemen vazgeçerdi.

2-)Dil: Öfkeli kişinin görüntüsü bozulduğu gibi dili de bozulur. Düşünme melekesini kaybettiği için söylediği sözlerin ölçüsü tamamen kaybolur. Sakinleştiğinde ise, öfkeliyken söylediği sözlerden utanır.

3-) Beden: Öfkeli kişinin beden hareketi artar. Bazen hareket çok fazla olur ve karşısındaki kişiyi korkutur.

Peki, öfkeyi sakinleştirmek öğrenilebilen bir davranış mıdır?

Eğer öfke tedavi edilmeyecek bir davranış olmasaydı, Allah *celle celeluhu* öfkeyi tutmayı müminlere özel bir vasıf olarak saymazdı. Nitekim ayette şöyle buyrulmuştur: **"Muttakiler hem bolluk hem de darlık anlarında infak ederler; öfkelerini yutarlar ve insanları affederler. Allah iyilik edenleri sever."** (Al-i İmran, 134)

Öfkeyi yutmak zararlı mıdır?

Kimi insanlar öfkeyi yutmanın kişiyi bastıracağını, duygusal olarak yıpratacağını, sonunda daha büyük bir depresyona sürükleyeceğini düşünürler. Oysa Allah *celle celeluhu* Kur'ân'da açıkça öfkeyi tutmayı müminlere ait bir özellik olarak zikreder. Bu sebeple hiç kimseye, öfkenin sınırsızca boşaltılmasını savunmak yakışmaz.

Ayrıca araştırmalara göre, sınırsızca öfkeyi boşaltmanın insanı depresyona sürüklediği ortaya çıkmıştır. Yani araştırmalar, öfkeyi sınırsızca boşaltmanın, öfke ve kızgınlığı daha çok artırdığını ortaya koymuştur. Buna göre öfke, ne kadar dizginlenirse, azalıp gitmesi o kadar mümkün olur.

ÖFKEMİZİ NASIL KONTROL EDEBİLİRİZ?

Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem:*'ın bu konuda bazı önerileri vardır:

1-) Öfkeliyken euzu-besmele çekerek.

"Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem:* **iki kişinin tartıştığını gördü ve: "Ben öyle bir söz biliyorum ki, eğer bu kişi onu söylerse, üzerindeki bu kızgınlık hali geçer. Eğer o, "Eûzü**

billâhi mine'ş-şeytânirracîm, (İlâhi rahmetten kovulmuş şeytandan Allah'a sığınırım)" derse, üzerindeki hâl kaybolur." (Buhârî, Bed'ü'l-halk 11) buyurdu.

Çünkü kişi kızgınlığını yenmek istediği zaman, şeytan devreye girer ve onun öfkesini artırmaya çalışır. Euzu besmele çekildiğinde ise şeytan, olaya müdahale yetkisini kaybeder.

2) Öfkeliyken abdest alarak.

Bununla ilgili Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem:* şöyle buyurmuştur: **"Muhakkak ki öfke şeytandandır, şeytan ise ateşten yaratılmıştır. Ateş ise su ile söndürülür. O halde sizden biriniz öfkelendiğinde abdest alsın."** (Ebû Dâvûd, Edeb)

3) Öfkeliyken ayakta ise oturarak.

Bununla ilgili Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem:* şöyle buyurmuştur: **"Sizden biriniz öfkelendiğinde ayakta ise otursun bu şekilde öfkesi geçerse ne ala geçmediyse, uzansın."** (Tirmizî, Fiten, 26)

Tıpkı bu hadiste olduğu gibi yapılan araştırmalar, öfkeli kişinin bedenini hareket ettirmesiyle öfkeyi kontrol altına aldığını ortaya koymuştur.

ÖFKE NEDEN ORTAYA ÇIKIYOR?

Bazı annelerin sık sık şu şekilde yakındığı görülür: "Gün içerisinde çocuklarıma o kadar çok öfkelenip bağırıyorum ki kendimi tanıyamıyorum."

Onlara sormak lazım: "Öfkeli bir anınızı yakaladığınızda öfkelenmeden hemen önce ne hissetmiştiniz? Acaba bir şeylere üzülüyor da öfkeyle mi onu ortaya çıkarıyorsunuz?"

"Eşime üzülüyorum." "Maddi sıkıntılara üzülüyorum." "Akrabalarımdan kötü sözler duyuyorum ona üzülüyorum." vs. diyebilirler. Böyle bir durumda olan kişi aslında öfkeli değil, üzgündür. Fakat üzüntüsünün üzerini örtüyor ve bundan dolayı ortaya öfke çıkıyordur.

Anneler, böyle bir durum yaşadıklarında hemen sakin bir odaya gitmeli ve öfke şeklinde ortaya çıkan asıl duygularını bulmalıdırlar. Ve: "Komşular beni üzdü." "Haksızlığa uğradım üzüldüm." "Kötü muamele gördüm üzüldüm." diyerek asıl nedeni fark etmeli, sonra da masum çocuğa yönelen o yersiz öfkeyi kontrol etmeye çalışmalıdırlar. Şayet bir anne, dingin bir zihinle çocuklarına bakmayı başarırsa aslında hiçbir çocuğun gün içerisinde defalarca öfkeye maruz kalacak bir durumunun olmadığını bilir.

Nitekim Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem:*'ın bir insana en çok yakıştırmadığı davranış, öfke davranışıdır. İnsana yakışmayan davranış, anneye hiç yakışmaz. Çünkü anne, insanın en naif yüzüdür. Bir hadisinde de şöyle buyurmuştur: **"Yumuşak davranamayan kimse, bütün hayırlardan mahrum kalmış sayılır."** (Müslim, Birr 74-76) Bir başka hadisinde de: **"Öfke şeytandandır."** [Ebû Dâvud, Edeb 4, 4784)

Anneler; Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem:*'ın, öfke ile şeytan kelimelerini aynı cümle içinde kullanarak, aslında öfkelenen bir kişinin nasıl da şeytana ait bir işi yaptığını asla unutmamalıdırlar.

ÖFKENİN ALTINDA SAKLANMIŞ ASIL İHTİYAÇ NEDİR?

Öfkeyi yenmek isteyen anneler, öncelikle öfkelenmemeye dair bir karar almalıdırlar. Sonrasında nasıl metotlar uygulayarak bu kararlarında başarılı olurlar, buna bakarlar. Öfkeden kurtulmak isteyen annelere şöyle bir soru sorarak rehberlik edilebilir: "En çok nerede ve ne zaman öfkeleniyorsunuz?"

Her anne bu soruya kendince cevap verir. Cevap verdikten sonra, ardından ikinci bir soru daha yöneltilmelidir: "Öfkelendiğiniz o anda aslında ne olmasını isterdiniz? Neye ihtiyacınız vardı?"

Bu soruya cevap veren anne, öfkesinin asıl nedenini bulmaya başlar. Aslında anlık bir ihtiyacı karşılamak istediği için öfkelenmiştir. Çünkü çoğu öfkenin altında aslında bir ihtiyaç vardır.

Öfkeli halden sükûnet haline değişim yapmak isteyen anneler mutlaka bu sorular üzerinde derin derin düşünmelidirler. Çünkü öfke bazen altta yatan bir ihtiyacın yerine geçer. Alttaki ihtiyacı bulup onu yeniden tanımlamak, değişim için faydalı bir adım olacaktır. Eğer anne: "En çok çocuklarım yatma saatini reddettiklerinde öfkeleniyorum ve sonra çığırından çıkıyorum" diyorsa veya "En çok bir sebeple evden çıkacağımda, çocuklarım evden geç çıktıklarında öfkeleniyorum. Ardından çığırından çıkıyorum." diyorsa, öfkelendiği anda aslında neye ihtiyacı olduğunu bulmaya çalışmalıdır.

"Çocuklarımın vaktinde hazırlanmasına ve gideceğim yere zamanında yetişmeye ihtiyacım var." diyebilir.

Eğer anne böyle bir cevap verdiyse, davranışını makul bir çerçeveye oturtma konusunda bir adım atmış demektir. Aslında anne, o an var olan bir ihtiyacını karşılamaya çalışıyordur ama yanlış metot kullanıyordur. Eğer ona sadece "Öfkelenmemelisin." dersek, çocuklarını saatlerce kapıda beklemesini ve gideceği her yere geç kalmasını tavsiye etmiş gibi oluruz. Bu da doğru olmaz. Çünkü onun beklentisi yerinde bir beklentidir ama bu beklentiyi karşılamak için yanlış metot uyguluyordur.

Bu durumda ona: "Bu ihtiyacını karşılamak için daha başka nasıl bir metot kullanabilirsin?" sorusunu sormak gerekir. Yani evden vaktinde çıkma ihtiyacını karşılamak için daha yeni metotlar bulmalıdır.

Burada her anne kendine yeni metotlar üretmelidir. Çocuklarının daha erken hazırlanmaları için neler yapabilir? Buna bakmalıdır. Sonrasında bulduğu metotları ilk etapta sürekli zihninde tutması yeterli olur. Önce zihin, alıştığı öfke davranışını başka bir davranışla değiştirmeye çalışmalıdır. Ve buna programlanmalıdır.

Eğer bir anne: "Öyle zamanlarda şöyle davranmalıyım." diye kendince yöntemler bulduysa, zihnine: "Kontrol sende." demiş olacaktır. Ve artık öfkelendiği bir anda aslında neye ihtiyacı olduğunu, aslında neyi gerçekleştirmek için öfkelendiğini bilecek, yeni çözümler üretmeyi de öğrenecektir. Buna benzer zihin çalışmalarını sürekli yaparsa, nihayetinde öfkesini kontrol edip daha sakin bir anne olmak için faydalı bir yol seçmiş olur.

DAHA ÖNCESİNDE KENDİSİNE KİM YARDIM ETMİŞTİ ONU BULMALIDIR

Annelerin, anneliğe mani bir olumsuz duygu olan öfkeyi yenmelerine yardımcı olacak bir başka uygulama da şu şekildedir.

Mesela anne, hayatının bir döneminde çocukları ile çok sağlıklı bir iletişim kurmuştur. Sakinliği yakalamıştır. Ama sonra başka bir döneme geçmiştir ve bu sükûnetini kaybetmiştir. Bu durumda kendi kendine şu soruyu sormalıdır: "Eskiden daha sakin olduğum günlerde bana yardımcı olan kişi kimdi?"

Cevabında, ona destek olan bir insanın varlığını hatırlamalıdır. Mesela "Annem" diyebilir veya "Bir derse katıldım. Oradaki hoca bana yardım etmişti." diyebilir veya "Bir kitap okudum, kitabın yazarı bana rehberlik etmişti." diyebilir.

Bu yardımcı kişiyi bulduktan sonra, herhangi bir olayda tam öfkelenmek üzereyken kendi kendine şu soruyu sormalıdır: "Şu an o zamanlarda bana yardım eden o kişi burada olsaydı bana ne tavsiye ederdi?"

Aslında bize yardım eden kişilerin her zaman yanımızda olması gerekmez. Biz, onların bize neleri tavsiye edeceğini zaten biliriz. Genelde aynı kişiler aynı cevapları verirler. Bundan dolayı kriz anlarında o kişiyi zihnimizde canlandırıp "Acaba ona sorsam burada olsaydı bana nasıl yardımcı olurdu?" diye sormamız gerekir. Biz böyle sorarsak o kişinin cevabı zihnimizde mutlaka belirir. Zihnin böyle bir özelliği vardır. Kişileri kaydettiği gibi onların tepkilerini, üsluplarını da kaydeder.

Bu uygulamadan her alanda fayda görürüz. Nitekim Müslümanlar, asırlardır İslami yaşantı konusunda bu uygulamadan Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem:*'ı düşünerek fayda görürler.

"Şu an Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem:* evimize gelseydi ne yapardık? Bize ne söylerdi? Evimizdeki hangi şeylerden utanırdık? Çocuklarımızı onunla tanıştırabilir miydik?" gibi sorular üretip onun sözlerini hatırlama çalışmaları yaparlar. Böylece Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem:*'ın genel üslubunu zihinlerinde canlandırarak hayatlarını tekrar gözden geçirirler.

Bu uygulama; faydasıyla meşhur olmuş, asırlardır işlevliğini korumuş bir uygulamadır.

DAHA İŞLEVSEL BİR UYGULAMA

Bir annenin duygu kontrolü yapabilmesi için uygulamalarının her zaman derin olmasına gerek yoktur. Bazen davranışsal çözümler de işe yarar.

Mesela bir anne, sabırsızlık ve öfkesini tedavi etmek için daha yüzeysel olan şöyle bir uygulamaya başvurabilir: Kendine haftalık bir çizelge belirler ve çocukları ile yaşadıkları kaos anlarından önce ve sonra gerçekleşen olayları not alır. Örneğin, her zaman misafir gelmeden önce öfkeleniyordur. Böylece kaos zamanlarını tespit eder ve çocukları ile oturup bu durumla ilgili yeni bir plan belirler. Çocuklarıyla, onu öfkelendirmemeleri için, neler yapabileceklerini konuşur. Ve birlikte çözümler üretirler. Bazen, annelerin öfkesini tetikleyen durumlar hep aynı olur. Sadece bunlar hakkında konuşmak bile yeterli olabilir.

Her anne bunları mutlaka uygulamalıdır çünkü her anne Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem:*'ın: **"Hiçbir kul, Allah katında, O'nun rızasını gözeterek öfkesini yutmasından daha faziletli bir lokma yutmuş değildir."** (Ahmed b. Hanbel, 2, 128.) buyruğuna muhataptır.

Bazı annelerin: "Yapamıyorum, olmuyor." cümlesini sık kullandığını görürsünüz. Burada da duygusal bir engelleme vardır. Böyle söyleyen kişiler, zihinlerine öyle ciddi konfor alanı yerleştirmişlerdir ki, gerçekten de yapamayacak dereceye gelirler. Aslında gerçekten yapmak istemedikleri için, kendilerinin bile inanacakları bahaneler üretmeye başlamışlardır. Kendilerini inandırdıkları gibi, onları dinleyen kişileri bile ikna edecek şekilde bahaneler bulabilirler. Bu gibi kişilerin zihinlerindeki kök kalıpları öylesine kaçınmacı ve konfor düşkünüdür ki gerçekten de hiçbir iyi şeyi yapamaz olurlar. Bu şekildeki kaçınmacı kişiler, hem ahlaki hem de dini yaşantılarında hiçbir ilerleme kaydedemezler. Daha iyi bir yaşantıya hayranlık duyarlar ama kendilerini sürekli engellerler. Onları durduran sanki bir el veya bir ses vardır.

Gerçekten de sükûneti başaramazlar.

Gerçekten duygu dengesini koruyamazlar.

Gerçekten nefislerine dur diyemezler.

Gerçekten de dini değerlere sahip çıkamazlar. Çünkü bunları başarmak için hiçbir çaba göstermez, sürekli kaçınırlar.

Değişmeye gerçekten karar veren için çok çeşitli çözümler vardır oysa.

DUYGULARIMIZI KONTROL ETMEDE VE İSLAM AHLAKINDA NEDEN BAŞARISIZ OLUYORUZ?

Allah'ın *celle celeluhu* kâinatı idare edişinde ve bütün işlerinde muazzam bir denge vardır. Ve bir insanın uzun hayat yolculuğu içerisinde yaşadığı bütün olaylar, aslında onun ruh dengesini bozmadan yaşayabileceği ölçülerdedir. Kâinatta denge olur da kaderde denge olmaz mı? Nitekim Allah'ın *celle celeluhu* dengesiz yarattığı hiçbir iş yoktur.

Peki, madem Allah'ın *celle celeluhu* takdir ettiği her olay dengeli, neden insana yaşadığı bazı hadiseler çok ağır geliyor ve yaşadığı olaylar karşısında ölçüsüz davranabiliyor? Bunun insanın kendisiyle mi, kaderiyle mi ilgisi var?

Günlük hayat içerisinde duygularımızı kontrol etmekte neden başarısız oluyoruz?

Bu soruya, günümüzde yapılan bazı araştırmalar yeterince ışık tutmaktadır.

Yapılan araştırmalar gündelik hayatta karşılaştığımız aksaklıkların, geçmişte yaşadığımız bazı duyguların acısını yeniden canlandırdığı için daha ağır bir hale geldiğini ortaya koymuştur. Araştırmalara göre; insanoğlunun uzun hayat yolculuğunda yaşadığı acıları tolere etme kapasitesi normalde vardır. Fakat bugün yaşadığı olaylar onu, geçmişe dair yaşadığı bir olaya götürüyorsa, o zaman geçmişin acısı canlanıyor ve güncel olaylardaki duygular olduğundan fazla büyüyor.

Yani aslında insanın duyguda dengesini kaybetmesi, kendisiyle ilgilidir.

Çünkü bugün duyduğumuz sözlerin ve yaşadığımız olayların katlanılabilir olup olmaması bizim geçmiş hikâyemizle ilgilidir. Bazen çok ağır sözlere güler geçeriz ama çok daha hafifinde takılabiliriz. Bunun nedeni günlük hayatımızda yaptığımız işlerde, öncesinde kaydettiğimiz bazı olumsuz duyguların rehberliğinde hareket etmemizdendir.

İşte insanın bu duygularını dengeye koyması ve ruhsal dengesini koruması mümkündür fakat eğer bunu gerçekten istiyorsa, geçmişte yaşadığı her şeyi daima rızayla hatırlaması gerekir. Eğer ki bir insan, geçmişini rıza çerçevesinde hatırlamak ve kabul etmek istiyorsa, ister çocukluk ister gençlik olsun, geçmişinin, onu bugüne taşıyan bir merdiven olduğunu ve geçmişte yaşanılan her şeyin, ilahi bir nizam çerçevesinde yaşandığını kabul etmesi gerekir. Ancak hayatına bu gözle bakmayı başarırsa, geçmişte yaşadığı her şeyin acısını tamir eder ve bugününü de selamete çıkarır.

Eğer geçmişine: "Yaşanması gerektiği için yaşanmışlıklar." gözüyle bakmayı başarırsa onda ne geçmişe olan üzüntüden ne de geleceğe olan korkudan eser kalır.

Konuyla ilgili değerli İslam âlimi İmam Şafii'nin çok yerinde bir kasidesi vardır:

"Bırak günler dilediğini yapsın,

Razı ol hükmedince kader.

Gecelerin musibeti sabrını taşırmasın,

Baki değil dünyadaki zorluklar."

Nitekim eğer bir insan; geçmişte yaşadığı her şeyi sükûnetle izlemeyi başarır ve bütün yaşamını, kaderin

sahibinin takdiri altında yaşandığını anlarsa, ne geçmişin ağında hapis kalır ne de geleceğin.

Fakat çoğu insan bunun her zaman aksini yapar. Daima geçmişini, bazı kişileri suçlayarak hatırlar. Geçmişte maruz kaldığı bir kötülüğü hatırladığında, yaşadığı normal gününü de kaybedecek kadar dengesi bozulur. Ve geçmişte yaşadığı acıların yükünü üzerinden atmayı bir türlü başaramaz.

Geçmişin, insanın yaşadığı bugününü istila etmesi şöyle gerçekleşir: Önce insan, geçmişiyle ilgili bazı sıkıntıları hatırlayıp küçük bir vesvese haline kapılır. Ardından bu vesvese büyür ve o vesvese yüzünden kişinin, ruhundaki dengenin bir nüvesi hasar görür. Zamanla bu hasar büyür ve kalıcı bir hale gelir. Çünkü insanın geçmişi onun için bazen ağır yük olmaya müsait gibi görünür ama asıl ağır yük onu rızayla ve sükûnetle seyretmeyi başaramamış olmasıdır.

Takdiri olduğu gibi kabul edemeyip geçmişine hamd ve şükür penceresinden yeniden bakamadığı sürece, geçmiş her zaman ağır yük olmaya müsaittir. Ve geçmiş yük olmaya devam ettiği sürece, insanın bugününde yaşadığı her yeni olay, onu geçmişe götürüp daha ağır bir duruma sevk edecektir.

Normalde her olgun anneden, çocuklarına hak etmediği muameleyi yapmaması beklenir. Yani doğrular ile duygular arasında kalınca, duygularının onca baskınlığına rağmen doğruları seçmesi.

Fakat çocukluktan bugüne yaşadığımız olaylar, duygusal dünyamızda bir his birikintisi oluşturur. Ve bu birikintiler içimizde anlık duyguları kabartıp taşırır. Mesela, çocukluktan beri annesinin "beceriksiz" dediği bir yetişkin, çok

küçük bir başarısızlık karşısında kontrolünü yitirebilir. Başarısızlık çok küçüktür ama etkisi büyük olur. Kontrolünü yitirdiğinde ise, büyük bir duygusal yıkılma yaşar.

İnsandaki olumsuz hisler, geçmişten bugüne birike birike büyür ve onu bazı kişilik kusurlarına iter. Olumsuz tecrübeler, herkeste farklı bir düğümleme yaptığı için herkeste farklı kişilik kusurları ortaya çıkarır. Bu kişilik kusurları da kaynağını, duygu dünyamızdan alır.

Fakat hiç bir Müslüman anneye, kendini geçmişine hapsetmesi ve içinde var olan sıkıntıları çözmeden yaşaması yakışmaz.

Geçmişte yaşanmış olumsuzlukları tedavi etmek için birkaç yöntem vardır:

1-) GEÇİMİŞİ YENİDEN DEĞERLENDİRMELİ

Bir insan geçmişte ne yaşarsa yaşasın onu tedavi etme imkânına sahiptir. Çünkü Allah *celle celeluhu* insanı öyle derinlikli bir kapasite ile donatmıştır ki, her hastalığın bir şifası olduğu gibi, eğer insana olumsuz bir olay yaşattıysa mutlaka onu tedavi edecek bazı vesileler de yaratmıştır. Önemli olan bu yöntemleri bulup çıkarmak, yeri ve zamanında bunları uygulayabilmektir.

Olumsuz geçmişi tamir edecek yöntemlerden biri de; kişinin kendi geçmişine bugünkü gözüyle yeniden bakıp, tekrar değerlendirmesi ve bugünkü aklıyla yeniden yorumlaması yöntemidir.

Mesela, çocuklukta veya yakın geçmişte bizi çok üzen bir anımız var ve biz o anımız yüzünden abartılı bir üzüntü yaşıyoruz diyelim. Tekrar geçmişe gidip yaşadığımız bu olayın, aslında o kadar üzülecek bir olay olmadığını

düşünebiliriz. Ki çoğunlukla da zaten öyledir. Belki basit bir olaya, çok fazla anlam yüklemiş bile olabiliriz. Bu durumu yeniden yorumlamak, olayın daha farklı boyutlarını görmemize yardımcı olur.

Çünkü olaylar her zaman aynıdır ama onlara bakış açımız değişiktir. Eğer ki bir insan, bir konu hakkında bakış açısını değiştirmeyi başarırsa o konu hakkında bütün anılarını değiştirmeyi başarır.

İnsanın ilginç bir özelliği vardır.

İnsan geçmişe yeniden bakıp geçmişe olumlu anlamlar yüklerse, o zamanki yaşadığı duyguların ağırlığı kaybolur. Çünkü yapılan araştırmalar, insan zihninin bu şekilde yeniden programlandığını ortaya koymuştur.

Anılarını düşünürken de eğer, dil ve kalbi ile: "Elhamdülillah" demeyi başarırsa, zihni bu anıları şükredilecek bir olay olarak yeniden kabullenip işlemeye başlar. Böylece duygusal yükünü azaltarak, iyi bir anıymış gibi kabul eder.

Nitekim sürekli şükür halinde olan; şükretmeyi ve hamd etmeyi alışkanlık haline getirmiş kişiler, eski olumsuz duygularından çok çabuk arınan kişilerdir. Eğer bir insan sürekli şükretmeyi ve her halinden razı olmayı alışkanlık haline getirirse, geçmişinde ne yaşamışsa yaşasın, hiçbir şey onun için yük olmaz. Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem:*'ın, şükreden kul olma çabasında buna benzer bir derinlik vardır.

Nitekim şükür; geçmişi tedavi eder, gelecek günlerin hayrını artırır, şimdiki zamanın da bol ve istifadeli olmasını sağlar.

İnsan geçmişine sık sık şükür penceresinden bakarsa aslında çok büyük gibi görünen acılar hafifler. Ve o zamanki duygular yavaş yavaş değişerek ağırlığını

kaybederler. Üzüntülü anıların ayrıntılarını hatırlamak; yer, zaman ve mekânı ayrıntılı olarak düşünmek, videoyu tekrar tekrar başa sarmak faydayı daha da artırır.

Fakat zihnin bu özelliğinden istifade edilmesi için geçmişi düşünürken, sürekli zihne olumlu duygular yerleştirilmeli, olumsuz düşüncelerden de özenle kaçınılmalıdır.

Eğer kişinin hatırladığı kötü anılar, kendini suçlu hissettiği ve hatalı olduğu olumsuz anılarsa bütün kalbiyle ve diliyle: "Estağfirullah" demesi gerekir. Böyle istiğfar ettiğinde, kendine hata yapma toleransı tanıyarak, kendisine anlayış gösterir ve suçluluk duygularından yavaş yavaş kurtulur.

Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem:*'ın günahlardan korunmuş olmasına rağmen, günde yetmiş defadan fazla istiğfar etmesinde de buna benzer bir incelik vardır. Sahabeler şükür ve istiğfar sayesinde geçmiş acılardan ve olumsuz duygulardan arınmışlardı.

Böylece kişi, yaşadığı o duygusal olayı bugünkü aklıyla yeniden yorumlamış, daha makul, daha mantıklı ve daha kabullenir hale getirmeye başlamıştır. Kişi yaşadığı üzücü olayları, daha kabullenici bir çerçevede yeniden yorumladığında zihni, geçmişin yüklerinden temizlenmeye, daha olumlu bir duygu bütünlüğüne programlanmaya başlar.

Yapılan araştırmalar zihnin yani insan beyninin yeniden programlanma gibi ilginç bir özelliği olduğunu ortaya koymaktadır. Kişi, kendi yaşamına daha kabullenici ve rıza çerçevesinde yeniden baktığında zihni, eski duyguları silerek yerine daha makul duyguları oturtur. Böylece kişi daha dengeli bir duygu durumuna sahip olmaya başlar. Çünkü Allah *celle celeluhu*, eğer bize acı bir deneyim

yaşatmışsa, mutlaka bunun üstesinden gelecek bir donanımı da beraberinde vermiştir. Üzücü olaylar hayatın varoluşu içinde doğal bir seyirdir.

Bu olayların etkisinde kaybolmamak için yaşanılan geçmişi tekrar tekrar izlemek ve yeniden yorumlamak, zihne yeni yollar keşfetmeyi ve eski olumsuz duyguları yeni olumlu duygularla değiştirmeyi öğretir.

2-) HALİNİ RABBİNE ARZ ETMELİ

Allah'ın *celle celeluhu* her zaman yanında ve yardımında olduğunu bilen bir kimse, ne yaşarsa yaşasın kendisini asla yalnız hissetmez. Şayet bir kişi; seccadesini serer, yaşadığı üzüntülü durumlarını Allah'a *celle celeluhu* anlatır ve O'ndan yardım isterse Allah *celle celeluhu* ona mutlaka yardım eder. Çünkü Allah *celle celeluhu*, kendisinden yardım isteyenlerin en büyük desteğidir.

Bugün nörobilim alanında yapılan bazı araştırmalar, Allah'la kalbinde sürekli irtibat Kuran, dua eden ve O'ndan yardım isteyen kişilerin dua ettikleri esnada karşılıklı bilfiil yapılan konuşmalarda beyinde kullanılan bölgelerin aynısını kullandıklarını bulgulamışlardır. (Schachner, 2012).

Yani kalbiyle Allah'la *celle celeluhu* konuşan, O'na derdini anlatan, O'na halini arz eden kişinin beyni, bu konuşmayı tıpkı karşısında gördüğü birisi varken yaptığı konuşma olarak kabul ediyor.

Aslında bu buluş, bilim dünyası için çok büyük bir buluştur. Çünkü bu buluş, gerçekten Rabbini yanında hisseden kişilerin, asla yalnız kalmadığını ispatlamaktadır. Gerçi Müslüman anneler olarak bizler, yeni keşfedilen bu bilgiyi asırlar öncesinden zaten biliyor ve her zaman uyguluyorduk.

Ayrıca yine günümüzde yapılan araştırmalar; dua ve ibadetlere sarılan ve daha güçlü maneviyatı olan kişilerin, aynı zamanda hem sağ hem de sol yarım kürelerde beyin yapılarının daha kalın olduğunu ortaya koymuştur.

Araştırmacılar, din veya maneviyata önem veren kişilerin daha kalınlaşmış bir beyin yapısına sahip olduğunu ve bunun da depresyon hastalığının oluşmasını engellediğini ispatlamıştır. Yani beyin zarındaki incelme, depresyon hastalığını geliştirirken, dini inançtan dolayı kalınlaşması, depresyon karşısında koruyucu olmaktadır. Araştırmada; dini önemli bulmayanların, maneviyatı güçlü olanlara göre hasta olma riskinin yüzde doksan arttığı bulgulanmıştır. Ayrıca aynı araştırmaya göre; beklenmedik bir olay ya da travma gerçekleştiğinde "Allah'ın iradesi böyle emrediyor." inancına sahip olan kişilerin, kaygıyı hafifleterek gönül rahatlığı sağlayabildikleri orta çıkmıştır. (Park, 2005).

Bütün bu araştırmalar; ibadetlerin, duanın ve sarsılmaz inancın, üzüntü, sıkıntı ve depresyonu nasıl da engellediğini ortaya koymaktadır. Müslüman anneler olarak bizler, araştırmaların bugün ortaya koyduğu bütün bu bilgileri zaten yıllardır tecrübe etmekteyiz.

Nitekim bizler Allah-u Teâla'nın şu ayetini: "Rabbiniz buyurdu ki Bana dua edin, Ben de icabet edeyim." (Mümin; 60) ve yine: **"And olsun ki insanı Biz yarattık ve nefsinin kendisine fısıldadıklarını biliriz. Biz ona şah damarından daha yakınız."** (Kaf; 16) ayetini zaten bilmekteyiz.

Buna göre bir kişi, eğer psikolojik sağlamlığa ulaşmak istiyorsa, derdini ve sıkıntısını Allah'a *celle celeluhu* arz etmeyi öğrenmelidir. O'na; sıkıntılarını ve hayat yolculuğunda aldığı manevi yaralarını anlatır ve O'nun iyileştireceği zamanı bekler.

3-) GEÇMİŞTEKİ KENDİYLE KONUŞMALI

Allah'ın *celle celeluhu* kendilerine şah damarından daha yakın olduğunu bilmelerine rağmen; bazı insanlar, kendilerine sınırsız olarak varilmiş olan bu dostluğa hiç başvurmazlar ve sınırsız merhametli olan Rablerini, merhametsiz olan insanlara şikâyet ederler. Oysa yaşadıkları her türlü olumsuz hadiseyi gerçek merhametliye anlatsalar, bu onlar için derde derman bir şifa olacaktı.

Bu dostluğu kullanamazlar çünkü bazen insanların; Allah'ın *celle celeluhu*, sürekli dualarına icabet ettiğini ve yardımlarında olduğunu unuttuğu zamanlar olur. Bu yüzden seccadesini serip Rabbiyle konuşmayı da başaramaz. Üst bilincinde Allah *celle celeluhu* hatırası vardır ama kalbinin derinliklerinde bir unutma olmuştur.

Böyle kişilere geçmişteki olumsuzlukların yüklerini temizlemeleri için, Kur'an okumalarını ve zikre devam etmelerini söylediğimizde bütün bunları yapacak gücü kendilerinde bulamadıklarını söylerler.

Eğer kişi Rabbiyle konuşmayı ve halini ona arz etmeyi başaramıyorsa, ona ilk etapta acıları yaşadığı dönemdeki kendisiyle konuşma yapması tavsiye edilir. Ve kendisi ile yaptığı konuşmaların onu Rabbi ile konuşmaya hazırlaması beklenir. Çünkü kendisiyle arası iyi olmayanın Rabbiyle arası da iyi olmaz.

Şayet kişinin yaşadığı acılar; çocukluk dönemindeyse, geçmişe gidip o çocukla konuşmak, daha yakın bir geçmişteyse de o geçmişteki haliyle konuşmak iyileştirici bir etkiye sahiptir. Şimdiki zamandan o zamana yolculuk yapıp o zamandaki kendisine destek olmak, ona; onu güçlendirici teselli edici sözler söylemek çok faydalı olur.

Çünkü yapılan araştırmalar, insan zihninin şöyle bir özelliğinin olduğunu ortaya koymuştur: Kişi, kendi kendisine, Rabbinin güç ve kuvvetli olduğuna ve kendisinin de bu gücü temsil eden bir kuvvete sahip olduğuna dair cümleler kurarsa; zihin, emniyet hisseder ve acılarını sıkı sıkı tuttuğu olayların yükünü bırakır. Çünkü zihin, kişinin kendi iç dünyasında kendi kendisine yaptığı iç konuşmaları gerçek bir konuşma olarak algılar ve her şeyi yeni bir biçime sokar.

Kişi, şu anki yaşamını gözden geçirdikten sonra geçmişe gider ve kendisine teselli edici sözler söyler.

Hatıranızda kalan olumsuz anılarınızı düşünüp sonra da kendinize: "Evet, şu an üzülüyorsun ama yalnız değilsin. Rabbin senin her zaman yanındadır." diyebilir, böylece kendinizi emniyetli bir sığınağa emanet edebilirsiniz.

Böylece kişi, acı dolu anıları yaşarken, kendisini anlayan birisinin varlığını hissederek daha güçlü olmayı başaracak, yaşadığı olayları mantık çerçevesinde tekrar değerlendirecektir.

4-) KAPANMAMIŞ BİR HESAP VARSA ONLARI KAPATMAYA ÇALIŞMALI

Bir annenin, annelik serüvenine başlamadan önce, ruhsal düzeni bulması için mümkün olduğu kadar kapanmamış eski hesaplarını kapatması gerekir. Çünkü insanın duygularını inceleyen bir araştırmacı; lokantada çalışan garsonların ödenen hesapları değil kapanmayan hesapları hatırlayıp istatistik tuttuğunu fark etmiş ve şöyle bir teori ortaya atmıştır: "Tamamlanmamış işler kişide büyük bir huzursuzluğa sebep olur." (Corey 1977- Zeigarnik çalışmaları)

Yarım kalan işlerimizi ve kapanmamış hesaplarımızı sürekli hatırlarız ve bu da bizim ruhsal dengemizi bozar. Araştırmacı bu teoriye ulaştıktan sonra, kişinin geçmiş hesaplarını kapatabilmesi için uzun soluklu bir düşünme sürecinden sonra farklı bir yöntem icat etmiştir. Bu yöntemin adına: "Hayali yüzleştirme yöntemi" denilebilir.

Anneler de bu yöntemi rahatlıkla uygulayıp kişisel süreçlerine katkıda bulunabilirler.

Bu yönteme göre kişi, geçmişte hesaplaşmak isteyip de hesaplaşamadığı kişiyi karşısında var gibi kabul ederek onunla konuşur. Bu kişi; annesi olabilir, arkadaşı olabilir, kendisine zarar vermiş birisi olabilir veya tam tersi özür dilemek istediği birisi olabilir.

Ona söylemek isteyip de söyleyemediği sözleri vardır. Bu sözler; bazen kızgınlık, bazen kırgınlık, bazen de özür dileme sözleri olur. Kişi, karşısında o kişinin olduğunu varsayarak, içinde biriktirdiği o sözleri ona bütün kalbiyle hissederek söyler ve böylece hesaplaşmayı bitirir. Artık duygusal olarak özgürleşmiştir. Engeli kalmamıştır. Bu uygulama annenin anlık duygusal dünyasını tamir etmesine faydalı olan uygulamalardan birisidir.

Nitekim araştırmalara göre; her ne kadar kişi, bu konuşmaları yaparken, yüzleşmek istediği kişilerle yüz yüze olmasa da beyni, bu konuşmayı sanki yüz yüze yapılmış gibi kabul eder ve bu konuşmayı gerçek bir konuşma olarak kabul ettiği için de iyileşmeyi başlatır.

Nitekim Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem*:'ın Mekke'nin fethinden dönerken, annesinin kabrini ziyaret ettiği ve kabrin başında oturarak sanki hayattaki bir insanla konuşur gibi annesiyle konuşup ağladığı rivayet edilmiştir. (Ahmed Bin Hanbel; Müsned, 7/356)

ZİKİR, İBADET VE TESBİHAT

İnsanın geçmişten getirdiği duygusal birikimleri, şeytanın en etkili çalışma alanlarıdır. İnsanda, yeter ki duygusal bir birikim olsun. Şeytan bunları kullanmayı iyi bilir ve herkese, kişisel yatkınlığına göre farklı bir duygu pompalaması yapar. Öfkeye yatkın kişiye öfkeyi, korkuya yatkın kişiye korkuyu pompalar. Aynı zamanda dini yaşantının önündeki en büyük engel de yine şeytandır.

Yani şeytan, insanın içine fısıltı yayarak, onu doğru seçimlerden alı koymaya ve içinde yerleşik duygusal yönlerini kabartmaya çalışır. Geçmişten bugüne duyduğumuz bütün olumsuz sözleri bir iç ses haline getirip, bizim önümüze durmadan sunar. Ve vesveseyle, böyle duygusal eğilimleri şişirip abartarak, bizi yanlış yöne sevk etmeye çalışır.

Yani şeytanın en kolay yönettiği kişiler, böyle olumsuz geçmişle dolu olup, kendini temizleme imkânı bulamamış kişilerdir. En küçük kıvılcımlardan ateş yakmaya çabaladığı için şeytanın böyle kişileri yönetmesi çok kolay olur. Mesela bir hadisi şerifte: **"Öfke şeytandandır."** (Ebu Davud, Edeb 4) buyrulur.

Yani insanın öfke gibi duygusal eğilimleri şeytanın çalışma alanlarıdır. İçte biriken bütün duygular, şeytan tarafından sürekli körüklenir. Bu sebeple eğer insan nefsi ile baş başa kalırsa, şeytan onu mutlaka duygularının esiri yapmaya çalışır. Çünkü şeytanın vesvese verme konusunda özel bir ilmi vardır. Ama nasıl ki şeytan bir oyun ve tuzak kurucu ise Allah da *celle celeluhu* kötü tuzakları yok edicidir.

Peki, şeytanın duygusal atmosferimizi kabartmasını engellemenin yolları nelerdir?

Bu sorunun cevabını yine Kur'an ayetlerinde buluruz. Pek çok Kur'an ayetinde şeytanın, gerçek zikri tanıyıp Allah'la *celle celeluhu* yakın ilişkisi olan kişilere, hiçbir etkisinin olmayacağı anlatılır: **"Allah'a karşı gelmekten sakınanlar, içlerinde şeytandan gelen bir kışkırtı duyar duymaz, hemen Allah'ı hatırlayıp gerçeği görürler."** (Araf;201)

"Kim Rahmân'ı zikretmekten gafil olursa ona bir şeytanı musallat ederiz de artık onun ayrılmaz dostu olur. Şüphesiz bu şeytanlar onları doğru yoldan saptırırlar. Onlar ise doğru yolda olduklarını sanırlar. Sonunda Bize geldiğinde, arkadaşına: 'Keşke benimle senin aranda doğu ile batı arası kadar uzaklık olsaydı! Ne kötü arkadaşmışsın!' derler." (Zuhruf; 36-37-38)

Eğer bir insan anlık bir gaflete düşerek zikri unutursa, şeytan bundan yararlanarak hemen bazı öneriler yapar. Gafletle savunmasız bırakılan kalp de şeytandan gelen bu ilhama olumlu cevap vererek aşağıya düşüşe geçer. Kalp yenilince, onun düşüşünü takip eden dil de düşüş sürecine girer, kalp ve dil düştükten sonra son noktayı eylemler koyar. Artık o insanda ayak sürçmeleri görülür, hatalar baş gösterir.

Sonuç olarak gaflet, insanı aşağılara çekmiş, bir avuç toprağın öz maddesiyle buluşturup Allah'ın *celle celeluhu* nurundan koparıp almıştır.

ZİKRİN FAYDASI BU DÜNYADADIR

Zikir ve ibadetlerin, bize sadece ahirette fayda sağlayacağı gibi yanlış bir inanışımız vardır. Oysa ruhsal dengemiz için zikir ve ibadetlere ihtiyacımız olduğunu bilmemiz gerekir. Çünkü zikir; aslında insanın varoluşsal bir diyaloğu, fıtratından gelen her türlü münkerattan koruyan temel bir ödevidir. İnsanı insan yapan, yaratıcısı ile kurduğu bir iç konuşmadır. Ve insana, nefsinden gelen her türlü zorluğu aşmasını sağlayan tek direniş kaynağıdır. Zikri olmayan insan, ölü bir insan gibidir.

Çünkü insan; biyolojik, psikolojik ve sosyal varlığının ötesinde, tefekkür, tezekkür, ibadet, dua, tövbe gibi vasıtaları kullanarak, kendi sınırlarının çok ötesindeki en yüceyle buluşma imkânına sahip bir varlıktır. Nitekim nasıl bir anne elinde büyümüşse büyüsün, eğer Rabbiyle gerçek bir ilişki kurabilirse, bir iyileşme yolculuğu başlatır ve bir ruh dinginliğine ulaşarak özlenen huzuru bulur.

Bunun aksine insanın Allah'ın *celle celeluhu* emir ve yasaklarına aykırı hareket etmesi, O'nun taleplerine uygun şekilde davranmaması da bu ruh dinginliğini kaybetmesine sebep olur.

Buna göre insan, olumsuz bir çevrede büyümüş, olumsuz bir aile etkisi altında kalmış da olsa kendini düzeltebilir. Çünkü insanın asıl yönetimi, anılarının depolandığı beyinde değil kalptedir. Yani yönetim çocukluk anılarından bağımsız devam eder. Kalp ise yeni bir coşku ile yeniden biçimlenecek bir özelliğe sahiptir.

Hangi yaşta olursa veya hangi şartlar altında büyürse büyüsün Kur'an ilimlerini keşfeden, din inancıyla tanışan, İslam'ın huşu ve muhabbetiyle hem hal olan herkes,

ailesinin veya çevresinin üzerinde bıraktığı olumsuz anıları, olumsuz ahlaki kalıpları aşabilir.

Dinlere mesafeli durmalarına rağmen, geçmiş psikologların eserlerinde de bunu açıklayan itiraflar vardır. Ve çoğunun ortak görüşü, bazı insanların kötü geçmişlerini; dua, ibadetler ve inanç sayesinde, hiçbir bilimsel veri ile açıklanamayacak şekilde aştıklarıdır.

Nitekim meşhur psikiyatrist Carl Jung şöyle bir itirafta bulunmuştur: "Son otuz sene içinde dünyanın her tarafından bana hastalar müracaat ettiler. Yüzlercesini tedavi ettim. Gerçek şu ki otuz beş yaşını geçmiş olanların hasta olmalarının asıl sebebi, dini inançlarını kaybetmeleriydi. Bunlar hayata dini açıdan bakamıyorlar, dindar arkadaşları gibi davranamıyorlardı. Dini inançlarına yeniden kavuşmadan da tamamen iyileşemiyorlardı." (Modern man in Search of Soul)

Yukardaki açıklamaya en güzel yaşanmış örnek, şu kişinin hayatında vardır. Bu kişi, geçmişten bugüne biriken olumsuz tecrübelerinden dolayı sürekli başkalarını suçlama eğilimi gösteriyor, kendisini her zaman kurban rolünde kabul ediyordu. Ama sonrasında hayatını tamamen yenileme fırsatı buldu. Ve yaşadıklarını bize şöyle anlattı:

"Kalabalık bir ailenin ortanca kızıydım. Benden büyük bir ağabeyim vardı. Ailemizde tek erkek çocuğu ağabeyimdi ve ben ondan sadece iki yaş küçüktüm. Bütün çocukluğum, onun üzerimde kurduğu hâkimiyeti aşıp hakkımı aramakla geçti. Malum ki bizim kültürde erkek çocuklara daha çok imtiyaz tanınır.

Ağabeyimin beni aşağılayıcı tavırlarından dolayı, doğru ile yanlışı ayıracak bir akıl kuvvetine erişemiyordum. Çünkü hep hakkım yeniyordu. Evlenip yuva kurduktan

sonra bile, hala hakkımın yenildiğine, insanların bana zarar vermeye çalıştığına inanmaya devam ettim.

Eş olarak, anne olarak normal davranışlar sergileyemiyor her zaman: "Ben aslında böyle davranmayacaktım ama şu kişi buna sebep oldu." "Şu insan yüzünden bu şekilde davrandım." diye yakınıyor, hatalı mıyım değil miyim diye kendimi sorgulamak bir tarafa, benim hayatta etkin bir kişi olabileceğimi bile bilmiyordum. Her zaman hep sanki ezilen kişiymiş gibi başkalarından şikâyet ediyor, fakat kendi üzerime düşen görevlerimi yapmıyordum.

Hem üstüme düşen görevleri yapmıyor hem de eşimi suçluyordum. Çocuklarımla ise, sürekli onlar güçlü ben güçsüzmüşüm gibi bir iletişim kuruyor, onlardan bir görev isteyeceğimde adeta yalvarır gibi konuşuyordum. Onların eğitim sorumluluğunu üzerime almıyordum çünkü eğitimlerine bir katkım olacağına inanmıyordum.

Çevremle ise her zaman uyumsuzdum. Hep ben haklıydım ve her zaman en yakınlarım hakkımı yerdi. Hiçbir davranışımı sahiplenmiyordum. Ta ki bir dönüşüm yaşayana kadar...

Bu dönüşümümden önce, kafamda sürekli olumsuzlukları konuşan bir iç ses vardı. Kendi kendime: "Şu içimde konuşan olumsuz iç sesimi bir susturabilsem her şey düzelecek." diyordum. Ama o bir türlü susmuyor, sürekli olumsuzlukları tekrar ediyordu. Ansızın çocuklarımdan birisi yanıma gelip bana bir şey soracak olsa onlara öfkeyle: "Ne var, ne oldu!" diye bağırıyordum. Çünkü içimde sürekli bir fırtına vardı. Sonradan öğrendim ki, insanın kalbi ve kafası sürekli bir iç konuşmaya meyilli yaratılmış. Bunun nedeni ise kalbimizin her çarpışında aslında "Allah" zikrini icra etmeye olan fıtratıymış. Yani

kalp ve kafada sürekli iç konuşmaya meyilli bir fıtrat varmış ve ben o fıtratı zikir ile doldurmadığım için, şeytan vesvese atıyormuş. Bu sebeple de geçmiş acılarım sürekli üzerime boca ediliyor ve benim elimden hiçbir şey gelmiyormuş. Sonunda ne zaman ki Rabbimi hakkıyla anmayı öğrendim, bütün iç seslerim sustu. Hem sürekli dua etmiş oluyor hem de Allah'ı sürekli övüyor ve hatırlıyordum.

Kendimi gün içerisinde defalarca bir seferinde: Allah'ım senin azametin ne yücedir. Sen arşın Rabbisin." derken, bir başka seferinde de: "Bütün âlemin idaresi Senindir, Sen dilemezsen bana kimse ne bir iyilik ne de bir kötülük dileyebilir." derken, bir diğerinde de: "Rabbim, bana verdiğin her şeye beni razı et." derken buluyordum. Kıldığım namazlar, zikir ve tesbihlerle gözyaşları içinde geçen secdelerim adeta beni yeniliyordu. İçimdeki kin ve öfke fırtınası yavaş yavaş diniyor, Allah'ı hatırladığım her saniye kederler beni terk ediyordu. Şu an ise daha yolum çok uzun. Hatta nerdeyse başındayım diyebilirim..."

Örnekteki bu kişinin olumsuz geçmişi, onda böyle bir duygu birikimine sebep olmuştu. Çabuk öfkeleniyor, kıskançlık krizlerine kapılıyor, kin beslemeyi bırakamıyor, hatasını asla göremediği gibi, basit davranışlarının bile sorumluluğunu almıyordu.

Çocuklarına sık sık öfke patlaması yaşıyor, aslında kendi içsel problemleri yüzünden onların basit mızmızlanmalarına bile katlanamıyordu. Çünkü geçmişten gelen duygu birikimini temizleyememişti.

RABBİNİ BULAN KENDİNİ BULUR

İçsel sorunların çözümü için pek çok kişisel gelişim eserinde, duygularını yönetmesi için tavsiyeler verilir ardından da: "Bütün iş sana düşüyor." diye motivasyon telkin edilerek kişi, kendi nefsi ile baş başa bırakılır.

Fakat nefsi ile baş başa kalır ve Allah'ı *celle celeluhu* zikretmeyi unutursa şeytanın etkilerine açık hale gelir. Ancak Allah'la *celle celeluhu* yakın bir ilişki kurabilirse iyi yöne doğru değişebilir ve kendini yenileyebilir. Çünkü insan beyni, anılar sayesinde onu çocukluktan getirdiği duygularının esiri etmeye çalışır ama Allah'ın *celle celeluhu* yarattığı tertemiz ruh da onu daima iyi ve doğruya doğru çeker.

Ruhun nüvesi hep iyi yönedir. Kişi, sadece ruh, yani vicdanını dinleyerek kendi içine dönmeyi başarsa, duygularının ve geçmişinin esaretinden kurtulacaktır. Çünkü biz bazı kişilere: "Vicdanının sesini dinleseydi böyle davranmazdı." veya "Onda hiç vicdan yok mu?" deriz. Çünkü vicdan her zaman doğruya çağırır.

KALBİN ROLÜ

Günümüzdeki nörobilim çalışmaları, kalbin yetki alanlarının, beyinden daha fazla olduğunu keşfetmişlerdir. Zaten Allah *celle celeluhu*, Kur'ân'da kalbimizi böyle özelliklerle donattığını, kalbe vurgu yapan pek çok ayette anlatmıştı.

"**Yeryüzünde gezip dolaşmadılar mı ki, düşünecek kalpleri, işitecek kulakları olsun? (Dolaştılar, ama ibret almadılar). Çünkü gerçekte gözler değil, göğüslerdeki kalpler (kalp gözleri) kör olur.**" (Hac; 46)

Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem:* da: **"Vücutta bir aza vardır o bozulursa bütün vücut bozulur."** (Buharî, İman, 39) buyurmuştur.

Yapılan bir araştırmada, bir hata yapmadan önce kişilerin kalp ve nabızları takibe alınmış ve bir hata yapmadan birkaç saniye önce nabzın daha hızlı attığı gözlemlenmiştir. (Zihnin Gizli Yaşamı; Mariano Sigman)

Yani araştırmanın sonucuna göre kalp, kötü bir kararın öncesinde panik yapmaya başlamaktadır. Fakat insanların çoğu kalplerindeki bu paniklemeyi fark etmezler. Kalplerinin kendilerine söylemeye çalıştığı şeyleri dinleme yeteneklerini de kullanamazlar. Oysa kalp, kendisine ilim yerleşen yerdir ve Allah'a *celle celeluhu* koşmak için yaratılmıştır. Nitekim Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem:*, her konuşmasında sık sık kalbe işaret etmiştir. Bir seferinde ashabtan birisine: **"Sana şüphe vereni bırak." buyurmuştur. Bu sözü duyan o kişi de: " Ey Allah'ın Rasulü peki ben bunu (bir şeyin şüpheli olduğunu) nasıl bilirim?" diye sormuş, Rasulullah** *sallallahu aleyhi ve sellem:* **da: "Bir işi yapmak istediğinde elini göğsünün üzerine koy. Çünkü kalp haram olan bir şeyden rahatsız olur. Helal ile sükûnet bulur."** (İlim ve Hikmet; 282) buyurmuştur.

Demek ki, doğrular zaten bizim kalbimize yerleştirilmiş.

Kalbindeki ilmine gözünü ve kulağını tıkayan kişiden daha bilgisiz birisi olabilir mi?

KALBİN SESİ BASTIRILMIŞSA?

Dikkat edilirse çoğu insan sık sık: "Bu olayın öyle olacağı içime doğmuştu zaten." "Ben bunun böyle olacağını hissetmiştim." Veya: "Aslında doğru olanın bu olduğunu biliyordum ama nefsime yenik düştüm." der. Çünkü eğer kararmaz, katılaşmaz veya sesi bastırılmazsa, kalp her zaman doğruya yönlendirir.

Fakat zihnimizdeki vesvese gürültüsünden dolayı, kalbimizi duyma imkânını kaybedersek veya taşlaşmış, katılaşmış bir kalp taşımaya başladıysak, seçimlerimizde artık temiz kalbe kulak verme imkânımız kaybolur. Ancak kalbimiz, zikirle temizlenirse onun doğruya yönlendiren sezgilerine erişebiliriz.

Bundan dolayı her insan mutlaka, vicdanının sesine kulak vermeli ve ardından da kalbini onaracak şekilde Allah *celle celeluhu* ile yakın bir ilişki kurmaya çalışmalıdır.

ALLAH'LA YAKIN İLİŞKİ KURMAZSAK NE OLUR?

Allah'ı *celle celeluhu* unutan insanlar, kendi duygusal kapasite ve potansiyellerinin farkında olmazlar. Çünkü kendini unutan kişi, kendi faydası için mücadele vermeyi başaramaz. İyi yöne doğru yönelmek ister, çaba gösterir ama ne tarafa doğru gitmesi gerekir bilemez. Doğru adımlar ve doğru işler ile gözünün önünde adeta bir perde vardır.

Çünkü Allah *celle celeluhu* Kur'ân'da: **"Allah'ı unutan ve bu yüzden Allah'ın da onlara kendilerini (kendi nefislerini) unutturduğu kimseler gibi olmayın. Onlar yoldan çıkan kimselerdir."** (Haşr; 19) buyurmuştur.

Bu ayete göre eğer Allah'la *celle celeluhu* yakın bir ilişki kurmaya çalışmaz yani Allah'ı *celle celeluhu* unutursak, ardından kendimizi unutmamız kaçınılmaz olacaktır. Kendini unutan kişi de artık vicdanın sesini duyamaz hale gelir.

İnsanın kendisini unutması büyük bir felakettir. Bunun sebebi de insanın Allah'ı *celle celeluhu* unutmasıdır. Nitekim Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem:* **"Allah'ı zikredenle zikretmeyen kimseler, diri ile ölü kimseler gibidirler."** (Buhârî, Deavât 67) buyurmuştur. Demek ki böyle kişiler adeta yaşayan ölüler gibidir.

MEDİTASYON VE YOGA

Bugün, pek çok problemin çözümü için meditasyon veya yoga gibi yöntemler tavsiye edilmektedir. Meditasyon ve yoga; kişinin kendisi ile baş başa kalması, kendi içine dönmesi olarak tanımlandığı ve asrımızda çok fazla pohpohlandığı için, çoğu insan bunların vereceği zararlardan habersizdir.

Meditasyon yaparak, insanın sürekli kendi kendisi ile baş başa kalıp düşünceler üretmesi, hem çok zararlıdır hem de uzun vadede verimsizdir.

Çünkü dikkat ederseniz Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem:* da Hira mağarasına çıkıp orada kendi kendine düşüncelere dalıyordu ama sorunları yine de çözülmüyordu. Ne zaman vahiy gelip de Allah'la tanıştı sorunları ondan sonra çözüldü. Değilse yıllarca da Hira'ya çıksa sorunları asla çözülmezdi. Ne zaman ki Kur'an ona ilk defa indi, sonrasında artık Hira'ya çıkma ihtiyacı duymadı. Çünkü hayat toplum içinde yaşanırdı. Sorunlar toplulukta ürer ve yine toplulukta çözülürdü. Bu sebeple kişiye

sadece nefes etkinlikleri yapması veya tamamen yalıtım sağlanma suretiyle bir köşeye çekilip de bütün düşüncelerden arındırma etkinlikleri yetmez.

Çünkü maalesef sadece içe bakış, insanı kendi kendiyle baş başa bırakır. Vahiy indikten sonra Rasulullah ise: **"Allah'ım! Beni kendimle (nefsimle) göz açıp kapayıncaya kadar baş başa bırakma!"** (Ebu Davud, Edep,110) duasını yapmaya başlamıştır. Çünkü kendi nefsi ile baş başa kalırsa başına neler geleceğini biliyordu.

Demek ki eğer insan, kendi nefsi ile baş başa bırakılırsa bu onun felaketi olur. Ve sonunda mutlaka yanlış bir yörüngeye sapar. Nitekim mistik doğu dinlerinin önerdiği ibadetleri takip eden pek çok insanın, çeşitli şeytani tecrübeler yaşadığı, sonunda ise aklını kaybetmeye kadar giden bir duruma düştüğü görülmektedir.

Buna göre insan; meditasyon ve yoga yöntemlerini kullanarak kendi ile baş başa kalmayı ilke edinirse bir yanlışa, Allah'ı *celle celeluhu* unutarak geçen bir hayat yaşarsa da başka bir yanlışa düşer. Çözümü ise, kendini tanıması, ardından da sürekli Allah'ın *celle celeluhu* şanına layık bir kul olma görevine odaklanmasıdır. İşte iyiye doğru değişimin anahtarı budur.

Çünkü Kur'ân'da: **"Siz Beni anın Ben de sizi anayım."** (Bakara; 152) buyrulmaktadır. İnsan Allah'ı *celle celeluhu* aklından çıkarmazsa, Allah da onun kalbine, yolunu aydınlatacak bir nur verecektir. Ve bu nur sayesinde de bütün kişilik kusurları yavaş yavaş onarılacaktır.

Bununla ilgili İbni Kayyim el-Cevziyye şöyle der: "Hiçbir zorluk, meşakkat, şiddet ve bela yoktur ki, Allah zikredildiğinde kolaylaşmasın." (el- Vabilu's-Sayyib)

Yine Hasan Basri de: "Zikir kişi için ne güzel yardımdır." demiştir.

Gerçekten zikredebilmeyi başaranlar mutlaka iyi bir değişime adaydırlar. Çünkü gün içerisinde huşu seviyesini artırabilen bir kişi, dünyevi koşuşturmacadan yalıtım ortamı sağlar. Kalbi ve kişiliği onaran zamanlar böyle Allah *celle celeluhu* ile baş başa geçirilen zamanlardır.

Kişi Allah'la *celle celeluhu* yakınlık kurmayı başardığında kendisini çok kıymetli bir dostluğun parçası haline getirir. Ve zikre devam ettiği sürece bu dostluktan beslenerek aldığı kararlar konusunda bocalama yaşamaz. Nitekim Kur'ân'da zikrin, namazdan bile büyük olduğu söylenmiştir: **"Sana vahyedilen Kitab'ı oku ve namazı kıl. Muhakkak ki, namaz, hayâsızlıktan ve kötülükten alıkoyar. Allah'ı anmak ise (ibadetlerin) en büyüğüdür. Allah yaptıklarınızı bilir."** (Ankebut; 29)

Çünkü zikir; Allah'ı *celle celeluhu* hatırlama ve onu düşünebilmektir. Ve insan, Allah'ı her düşündüğünde halinde mutlaka bir derlenme ve toparlanma oluşur. Gün içerisinde Allah'ı *celle celeluhu* ne kadar hatırlayabiliyorsak o nispette Müslüman oluruz. "Allah" dediğimiz anda; elimizdeki bıçak haram bir yiyeceği kesemez. Allah'ı zikretmeyen insan, bazen elindeki bıçağın görevini şaşırır. Tutar onunla haram bir lokmayı keser. Veya onu bir Müslümana doğrultur. Oysa zikir, her şeyin keyfiyetini dosdoğru bir zeminde tutar. Çünkü hiçbir şey zıddından başkası ile tedavi olmaz. Ve şeytandan gelen hiçbir çağrının, Allah'ın zikri karşısında mecali kalmaz.

Nitekim Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem:* şöyle buyurmuştur: İbrahim'e indirilen sayfalarda şunlar da vardı: **"Akıllı kimsenin aklına yenik düşmemesi için, Rabbine**

yakardığı bir vaktinin, kendisini hesaba çektiği bir vaktinin, Allah'ın yarattıkları üzerine düşündüğü bir vaktinin ve yeme içme ihtiyaçlarını karşılamak için ayırdığı bir vaktinin olması gerekir." (İbni Hıbban; 361)

Hem annelik hem de dini yaşantıda başarı kazanmak için, bizi zikirde derinleştirecek özel vakitler oluşturmamız gerekir. Böyle vakitler oluşturmayanlar, Rablerini tanıyamadıkları için kendi derinliklerine ulaşamazlar.

Çünkü Rabbiyle arası iyi olmayanın, kendisiyle arası da bozulmaya mahkûmdur.

ZİKİRLE YOL BULMAK İÇİN ŞUNLAR YAPILMALIDIR

1-) Her Müslümanın Allah'ın *celle celeluhu* doksan dokuz ismini tam sırasıyla ezberlemesi gerekmez. Ama o isimleri mutlaka bilmesi, Allah'ın özelliklerini tanıması gerekir. Başlangıç olarak mutlaka Esma-ul Hüsna'nın anlamlarını öğrenin. Allah'ın *celle celeluhu* her isminin ne anlama geldiğini anladıkça, diliniz ve kalbiniz bunlara aşinalık sağlayacaktır.

2-) Gün içerisinde sürekli Allah'ı *celle celeluhu* hatırlamaya çalışın. Allah'la *celle celeluhu* yapacağınız konuşmalarda ve O'nu zikrederek O'nu hatırlamalarda sınır yoktur.

Sahabelerden birisi Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem:*'a: **"Ey Allah'ın Rasulü İslam'ın hükümleri çok fazladır. Bunların içinden hangisine sarılmamı tavsiye edersin?" diye sorunca Rasulullah** *sallallahu aleyhi ve sellem:* **"Dilin Allah'ı anmaktan dolayı sürekli yaş olsun." buyurmuştur."**(Terğib; 3/54)

Buna göre zikrin vakti yoktur. Aksine zikir, bütün zamanların üstündedir. Hatta zikir, bu geçici dünyanın zamanlarından kurtarılmış bir zamandır.

3-) Evinize her girişinizde, sofranıza her oturuşunuzda ve yatağınıza her yatışınızda mutlaka Allah'ı *celle celeluhu* hatırlayın. Mesela her şeyin O'nun mülkü olduğunu, bütün kâr ve zararın O'nun elinde olduğunu, O istemezse kimsenin size zarar veremeyeceğini iç ses olarak mırıldanın. Kişinin kalbi sürekli bunları mırıldandıkça Allah'a *celle celeluhu* karşı güveni perçinlenir. Hayata karşı da direnci artar.

4-) Zikir esansında kendinizi yok sayarak Allah'ın *celle celeluhu* kuvvetini fark etmeye çalışın. Kendinizi alçaltın O'nu yüceltin. Allah'a *celle celeluhu* hak ettiği değeri her verişiniz en kuvvetli zikirdir.

5-) Zikreden kişi şunları fark edebilmelidir:

"Allah'ın arşı üzerinde istiva ettiğini, kâinatın işlerini düzene koyduğunu, emir ve yasaklar belirlediğini, yarattığını, rızıklandırdığını, öldürdüğünü, dirilttiğini, hükmedip hükmünü yürürlüğe koyduğunu, kimisini üstün, kimisini aşağı kıldığını, gece ve gündüzü değiştirdiğini, zafer ve yenilgi günlerini insanlar arasında döndürdüğünü."(İbni Kayyim el-Cevziye, Zikir Ve Zikrin Faziletleri; 145)

Kişi Allah *celle celeluhu* hakkında neyi öğrenip fark ettiyse, bunları tek tek Allah'a anlatmalıdır. Mesela "Allah'ım Sen arşın üzerinde benim ve bütün âlemin işlerini idare edersin. Hiç kimse Senden üstün değildir." diye tekrar etmek gibi.

Zikir, Allah'ın *celle celeluhu* kendisi ile ilgili öğrettiği her hakikati tekrar Allah'a anlatmaktır. Ve kişi ancak Allah'ı, Allah'a anlattıkça ve hamd ettikçe Allah katındaki kendi değerini artırır.

6-) Zikrinizin kalıcı etkiler bırakması için, gün içerisinde sizi ilgilendirmeyen gündemlerle meşguliyeti bırakmanız gerekir. Ne zaman kendinizi bir anlık dalgınlık içinde başka gündemlerle meşgul bulursanız hemen ilginizi kesin. Zihninizi ne kadar çok temizlerseniz kendi iç derinliklerinize o kadar çabuk ulaşırsınız.

Bununla ilgili Hz. Ömer şöyle demiştir: "Allah'ı anmaktan asla geri durmayınız. Çünkü bu şifadır. Kendilerinden bahsetmek suretiyle insanları konuşmaktan da geri durunuz. Çünkü bu da hastalıktır." (Kenz; 1/7) Başkalarının sizi ilgilendirmeyen meseleleriyle her ilgilenişiniz, Allah'ı unutmanıza sebep olur.

7-) Zaruri olarak katıldığınız topluluk ortamlarında, içinizden zikretmeye devam etmeniz gerekmektedir. Zikir gündeminden uzun süre uzak kalmak, elde edilecek faydayı sabote eder.

ZİKİR NASIL FAYDA EDER?

Allah'ın *celle celeluhu* güç ve kuvvetini fark etmek ve O'nu her an zikretmek, geçmişin kötü etkilerinden nasıl kurtarır? Bunu bir örnekle açıklayalım. Mesele diyelim ki siz, gerçek hayatı konu alan bir video izlediniz. Bu videoda bazı bölümler var ki çok acıklı ve üzücü. Siz, izlerken aniden karşınıza çıkan olaylardan dolayı büyük bir üzüntüye kapıldınız. Fakat varsayalım ki aynı videoyu ikinci, üçüncü kez izlediniz. Her izleyişinizde öğrendiğiniz olayın ağırlığı hafiflemeye başlar değil mi? Ansızın bir üzüntü ile karşılaşmak başkadır, neler olacağını bilerek izlemek başkadır.

İşte zikirle Allah'ın *celle celeluhu* gücüne güvenerek hissedilen kuvvet de böyledir. İnsan, sürekli zikir sayesinde Allah'ın güç ve kuvvetini ruh dünyasında fark ettiğinde dayanıklılığı ve iç kuvveti artmış olur. Ardından da geçmişte yaşadığı olaylar ve kendine yapılan haksızlıklar aklına geldiğinde bütün bir yaşam videosunu Allah'ın *celle celeluhu* desteğini yanında hissederek tekrar izlemeye başlar. Allah'ın güç kuvvetini düşünür, her işte bir neden, bir hayır olduğunu fark eder. Allah'ın işleri hikmetle takdir ettiğine inancı artar ve yanında onu koruyacak derin bir kuvvetin yardımıyla yaşadığı olaylara tekrar bakma imkânı olur. Artık o küçük, çaresiz ve yalnız insan, yalnız çocuk değildir. Allah'ın *celle ̧celeluhu* desteği ile birlikte, kendi yaşamını tıpkı bir video izler gibi tekrar tekrar izler. Her şey yeniden anlamlanır. Yaşanılan şeyin; korkusu, üzüntüsü ve acısı hafiflemeye başlar. Nitekim şu unutulmamalıdır ki bir insan, Allah'a ne kadar çok güvenir ve işlerinin ağır yükünü O'na ne kadar büyük bir inançla havale ederse, Allah ona o nispette yardımcı olup işlerini çözümler. İşte bu şekilde üzüntü ve kederleri yavaş yavaş hafiflemeye, iç kuvveti de yavaş yavaş artmaya başlar. Çünkü zikrin en büyük kazancı, kişinin Allah'la *celle celeluhu* beraber yaşama ahlakına sahip olmasıdır.

Geçmiş acılarını unutamayanların, ruhlarına şifa olacak birkaç öneri:

1-) Her sabah güne başlarken sünnetteki sabah dualarını, gün biterken de akşam dualarını, kendiniz duyabileceğiniz şekilde kısık bir sesle tekrarlayın. Bunlara sürekli devam edin. Çünkü insan beyninin yeniden programlandığı anlar, güne yeni başladığı ve uykuya geçtiği anlardır.

Eğer güne başlarken hayatınızın amacını ve zorlukları kolaylaştıracağı duaları söyleyerek güne başlarsanız,

beyninize geçmiş günlerin acılarını temizleyen yeni bir program kurulur.

Akşam duaları ise karamsarlığı aydınlatır. Yorucu günün yükünü hafifletir. İşlenmiş bir günah varsa, onun ağırlığı azalır. Siz, sabah akşam dualarını düzenli yaptıkça, beyniniz bunlara adapte olacak ve geçmişin kötü izleri yavaş yavaş silinecektir.

Sabah ve akşam bir kere: "Allah'ım Sen'den muzır bir şeye ve saptırıcı bir fitneye uğramaksızın, kazaya rıza, ölümden sonra rahat bir hayat, cemaline bakma lezzeti ve Sana kavuşma şevki istiyorum. Ve zulmetmekten ya da zulme uğramaktan, düşmanlık etmekten veya düşmanlığa maruz kalmaktan, hata işlemekten veya bağışlanmayacak bir günaha girmekten Sana sığınırım.(Nesai, Sehv, 62; Müsned, 5/191)

2-) Gün içerisinde üç kere: "Rab olarak Allah'tan, din olarak İslam'dan, nebi olarak Muhammed (s.a.v)'den razı oldum." deyin.

3-) Gün içerisinde üç kere: "Yarattıklarının şerrinden Allah'ın tam ve eksiksiz kelimelerine sığınırım." deyin.

4-) Her gün yedi kere Ayet-el Kürsi okuyun.

Kalp ve ruh şifası için günlük zikirler çok etkilidir. Siz ağaçlar, kuşlar, denizdeki balıklarla birlikte günlük zikre daldığınızda, içinizdeki pek çok geçmiş acı yavaş yavaş onarılır. Tıpkı sürekli belli bir ritimde nefes alan kâinat gibi ruhunuz, derin nefesler alır.

Ve bu doğal oksijenlenme sayesinde, sizi dibe çeken anıların ağırlığı kaybolur da yollarınız açılır.

EBEVEYNLERİ OLDUĞU GİBİ KABUL ETME

Kur'ân'da insanın iki minneti olduğundan bahsedilir. Bunlardan ilki bizi yaratan Allah'a *celle celeluhu*, diğeri de anne babalarımızadır. Ve yine Kur'ân'da Allah'a *celle celeluhu* şükretmeyen de anne babasına teşekkür etmeyen de nankör olarak değerlendirilir.

Eğer bu iki teşekkür olması gerektiği gibi gerçekleşmezse, üzerimize nankörlük damgası vurulur ve bu damga, bizde yolumuzu kapatan manevi tıkanıklıklar meydana getirir.

Eğer geçmişte yaşadığımız bazı şeylerden dolayı sürekli suçlu avına çıkıyor: "Babam yüzünden bu durumdayım." "Annem şöyle davranmasaydı böyle olmazdı." gibi düşünceler kafamızda dolaşmaya başladıysa buraya çok dikkat etmemiz lazım.

Eğer ki anne babalarımızı olduğu gibi kabul edemezsek, onlardan daha farklı bir ebeveynlik ortaya koyamayız. Fakat onların davranışlarını hatırladıkça öfkeye kapılıyor ve kin taşıyorsak hem kulluk yolunda hem de ebeveynlik yolunda ilerlememizin önü kapanacaktır. Çünkü kindarlık ters bir ilişki barındırır. İnsan hangi davranışa bir kindarlık devam ettirirse o davranışa doğru bir meyil taşır. Aynı şeyleri sürekli hem yaşar hem de yaşatır.

Yapılan bir araştırmada, kin ve öfke dolu kişilerin eline, içinde gözle görülemeyen küçüklükte mikroskobik canlıların olduğu bir cam tüp verilir. Ve bu tüpün içine üflemeleri istenir. Kindar kişilerin nefesleri o derece toksitlidir ki üfledikleri anda şişenin içindeki canlılar ölür. Affedici kişiler üfleyince ise canlılar ölmez.

Tıpkı bu örnekteki gibi, eğer bir insan, anne babasını el üstünde tutmaya niyet etmez, dahası onlara karşı kalbinde bir kin duyarsa, etrafındaki bütün canlılıkları kurutacak ve çocuklarına da zarar verecektir.

Bize her ne yaşattılarsa yaşatsınlar, yaşlandıklarında onları el üstünde tutmamız aslında Allah'tan *celle celeluhu* razı olduğumuz anlamını taşır. Biz, kendi hayat şartlarımızı kabul edemediğimiz sürece de daima kendimizle küs kalırız.

Bilindiği gibi Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem:*, hicret etmek niyetiyle ilk önce Taif'e gitmiş ama onlar Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem:*'ı çocuklarına taşlatmışlardı. Buna rağmen Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem:*, Taif'te kendisini taşlayanları affetmişti. Allah da *celle celeluhu* onu Medineli kahraman Müslümanlarla karşılaştırmış ve yolunu sonuna kadar açmıştı. Eğer anne babamızı olduğu gibi kabul edersek de bizim yolumuzu açacaktır.

Nitekim Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem:* **"Affetmek kulu şeref yönünden geliştirir. Bu bakımdan affediniz ki Allah sizi aziz kılsın."** (İsfehani) buyurmuştur.

ALLAH *celle celeluhu* BİZİ UNUTMAZ

Allah'ın *celle celeluhu* bizi ne şimdi ne de çocukken unutması mümkün değildir. Yaşatmak istediği şeyler vardı ve yaşattı diye düşünmek gerekir.

Abdullah bin Mes'ud: "Benim ateş közünü ağzıma almam, olan bir şeye 'keşke olmasaydı', olmayan bir şeye de 'keşke olsaydı' dememden daha sevimlidir." der. Çünkü bir kudsi hadiste: **"Kaderleri takdir ettim. Tedbiri düzenledim. Kim razı olursa, Benimle kavuşuncaya kadar,**

Benden de ona rıza vardır. Kim kızarsa benimle buluşuncaya kadar Bende ona kızarım." buyrulmuştur. (Taberani)

Başımıza gelenleri olduğu gibi Allah'tan *celle celeluhu* geliyor diye kabullenirsek çok hafifleriz. Sırtımızdan yükler kalkar. Üzüntüye ve endişeye kapılmadan ayağa kalkabiliriz. Geçmişi hep üzüntü ve acılarla hatırlarsak geleceğimiz, geçmişimizin tekrarı olur. Allah *celle celeluhu* bize nimet verecek olsaydı onu kimse engelleyemezdi. Nitekim sayamadığımız kadar çok nimete sahibiz ve onlara sahip olmamızı kimse engelleyemedi.

YENİ BİR EBEVEYNLİK HAYALİNİZ VARSA

Eğer yeni ve doğru bir ebeveynlik hayaliniz varsa, önce: "Anne babamı olduğu gibi seviyor ve onları el üstünde tutmak istiyorum." demeniz gerekir. Değilse ebeveynlik rolünüzde tıkanıklıklar yaşamaya devam edeceksiniz. Nitekim: "**Allah'ın rızası anne babanın rızasında, Allah'ın gazabı anne babanın gazabındadır.**" buyrulmuştur. (Tirmizi, Birr ve Sıla, 3.)

Çünkü yapılan bir araştırma: Babaya isyanın bütün koruyucu ve otoritelere karşı intikam haline geldiğini ortaya koymuştur. (Geruva Mendel; La Revaite Contre Le Pere)

Demek ki babasıyla sürekli çatışma halinde olan bir kişi, hayatta herkesle çatışma haline hapsolmaya mahkûm olur. Sürekli devam eden çatışmalar ise, insan hayatını büyük ölçüde karartan nedenler arasındadır.

Bir insanın anne babasıyla arasındaki problemleri çözülmediyse, hem evlatlarıyla hem de çevresiyle ilgili sorunlarını halletmesi çok zordur.

Anne babayla ilişkimizi, konuya bu açıdan bakarak yeniden şekillendirmemiz gerekir.

ANNE BABALARIMIZLA ARAMIZDAKİ İLİŞKİYİ DAHA İYİ BİR HALE GETİRMEK İÇİN NELER YAPABİLİRİZ?

1-) Anne babalarımıza sürekli dua etmeli, sık sık "Rabbenağfirli" duasını yapmalıyız. Ve Allah'tan onların hatalarının bağışlanmasını talep etmeliyiz.

Seminerlerimize katılan hanımlardan birisi, bazı nedenlerden dolayı annesine sürekli kızgınlık besliyordu. Kırk gün boyunca annesine dua ettiğinde, kalbinin şaşılacak derecede sükûnete erdiğini anlattı.

Kur'ân'da boşuna sürekli anne babamıza dua etmemize dair ayet örnekleri yoktur. O duaların her birinin bir anlamı vardır.

2-) Onlar için her zaman en iyisini istemeliyiz.

Onlar, bizim dünyaya gelmemiz için kıymetli birer aracıdırlar. Sadece bu yüzden bile, her şeyin en iyisini hak edeceklerdir.

Bir hanım; eğer, hem annelik becerilerini artırma hem de dini yaşantısında ilerleme kaydetmek istiyorsa yolunun anne babasıyla ilişkisinden geçtiğini asla unutmamalıdır.

YEDİNCİ BÖLÜM

SADECE ANNELİKLE İLGİLİ DEĞİL BÜTÜN HAYATI KAPSAYAN DEĞİŞİMLE İLGİLİ BAZI KONULAR

SÖZLER DEĞİŞİME ETKİ EDER

Bütün değişim süreçlerinin başlangıcında ikna ve inanış vardır. Sonrasında ise, inanca uygun sözler söylenir. Çünkü söz; inancın meyvesidir.

Çoğunlukla söylediğimiz sözlerin değerini azımsarız ama aslında ne düşünüyorsak her zaman onu söyleriz. Dervişin zikri fikrinden doğar. Buna rağmen çoğu insan, yaşadığı olaylar karşısında ölçüsüz konuşmaktan kaçınmaz. Ve konuştuğu sözlerle kendisine mukabele edileceğini de unutur. Oysa nasıl ki biz insanları konuşmasına göre değerlendiriyorsak, Allah da *celle celeluhu* bizim sözlerimize bakarak bize değer verir.

Mesela; çocuğuna sürekli: "Arkadaşının başarısı senden üstün." diyen bir anne, ardından da: "Ben seni kimseyle kıyaslamıyorum." derse, bu inandırıcı olur mu?

Veya söze her başladığında, kendisini öven ve başkalarını küçümseyen bir kişi, ardından: " Benim olur olmaz söylediklerime bakmayın. Kalbime bakın!" derse, bu

uyarıyı çok da fazla dikkate almayız değil mi? Hatta içimizden: "Kalbinde büyüklenme olmasaydı, böyle konuşmazdın." bile deriz.

Çünkü konuşma, ağızdan çıkan basit bir ses değil, aksine insanın kafasındaki ve kalbindeki eğilimleri dışa vurmaya yarayan bir araçtır. İnsan boşuna konuşmaz. Ne konuşursa kalbinde olanı konuşur. Kalbinde olanı konuştuğu için her sözü, onun için yeni bir anlaşma mahiyetindedir. Eylemler ne kadar değerliyse sözler de o kadar değerlidir. Çünkü söz, inancın meyvesidir ama eylemin de çekirdeğidir.

Âlimlerden İmam Muverrik: "Yirmi senedir dili ölçülü kullanmanın peşindeyim hala tam olarak muvaffak olamadım. Fakat peşini bırakacak değilim." diye boşuna dememiştir. Çünkü Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem:* **Âdemoğlunun hatalarının çoğu dilindendir.**" (Taberani, Mu'cemü'l-Kebir 10/197) buyurmuştur.

Çünkü insandan Allah'a *celle celeluhu* doğru, ameller ve niyetler yükseldiği gibi sözler de yükselir. Allah *celle celeluhu* insana, kendisine yükselen sözlerinin çapına göre değer biçer. Söz eylemin tamamlayıcısı, ruhun da temsilcisidir.

"İnsan hiçbir söz söylemez ki, yanında gözetleyen (dediklerini yazan bir) melek bulunmasın."(Kaf;18)

İnsanın eşrefi mahlûkat olmasının en temel nedeni, iradesiyle konuşabilmesidir. Ve konuştuklarından hesaba çekilmeden de bırakılacak değildir.

Hayatımızı tamamen değiştirecek bir sözü, birkaç saniye önce söylediğimizi bilsek ne hissederdik acaba? Bir düşünceyi dile dökünce, artık o düşünceyi tamamen sahiplendiğimizi ve Allah'ın *celle celeluhu* bize ona göre

muamele edeceğini bilseydik, söyleyeceğimiz her söze mutlaka dikkat kesilirdik değil mi?

İnsan, farkında olmadan söylediği bazı sözlerin kendisine çok fazla zarar verdiğini bilseydi konuşurken sözleri daha özenle seçerdi. Çünkü insan hayatı sözlerle inşa olur. Söz fidan gibidir. İnsan onu diker, melekler sular, Allah da *celle celeluhu* meyvesine kefil olur.

Söz vardır; güzel olan her şeye misal olur: "Görmedin mi? Allah nasıl bir misal verdi. Güzel bir söz, kökü (yerde) sabit, dalları gökte olan güzel bir ağaç gibidir." Söz vardır kötü misal olur: "Kötü sözün durumu da yerden koparılmış, kökü olmayan kötü bir ağaca benzer."

Söz vardır; insanı alır bambaşka yerlere götür:

Nitekim Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem:* şöyle buyurmuştur: **"Kişi Cennet'e o kadar yaklaşır ki, onunla Cennet arasında bir arşın mesafe kalır. Sonra öyle bir kelime konuşur ki onun yüzünden Medine ile (Yemen'in bir şehri olan) San'â arasındaki mesafe kadar Cennet'ten uzaklaşır."** (Müsned'i Ahmed, Mecmau'z-Zevâid

Sözleri; insanı hem yükseltir hem alçaltır. Hem ruhunun derinliklerini teşhir eder hem de geleceğini inşa eder.

YANLIŞ BİR SÖZ NE KADAR ZARAR VERİR?

Eğer hayırlı şeyler konuşmayacaksa bir insanın yapacağı en güzel şey sukut etmesidir. Çünkü öncesinde hayırsız eylemler yapılmış, ardından da hayırsız sözler söylenmişse bu durum kalbin perdelenmesi ve lanetlenmesine sebep olur. Ve kişi konuştuğu sözleri sayesinde, farkında

olmadan kendi akıbetini olduğundan daha kötü bir hale sürükleyerek kendisi için kötü bir değişim başlatmış olur. Nitekim Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem:* **"Kim Allah'a ve ahiret gününe inanıyorsa, ya hayırlı söz söylesin veya sussun, zararlı söz söylemesin! Sizler, hayırlı söz söyleyerek kazançlı çıkınız; zararlı söz söylemeyerek rahat ve huzura kavuşunuz."** (Hâkim, 319/7774) buyurmuştur.

Peki, yanlış bir söz insanı nasıl olduğundan kötü bir duruma sürükler?

Eline bir tane kitap alan ve sonra onu parçalayıp yere atan bir kişinin var olduğunu farz edin. Bu kişinin, kitabı yırtıp yere atması sadece çirkin bir iştir. Fakat o işin ardından bir de: "Bu kitaplar ne kötü şeylerdir. Bu kitapların hepsini yırtıp atmak lazım." derse kötü işini, kötü sözle desteklemiş olur. Bu onun argümanıdır. O işi yapış nedenidir. Öyle değil de, "Evet, bunu ben yaptım ama yanlıştı." deseydi o zaman o hata onunla birleşmezdi. Kötü bir fiil, kötü bir söz ile birleşince o zaman yapılan iş, o işi yapan kişi ile birleşir. Ve işin çirkinliği nispetinde kişinin kalbine bir perde vurulur.

Kötü fiilin ardından söylenen söz ne kadar kötü olursa, kalbe o kadar kalın bir perde yerleştirilir. Savunma arttıkça ve söz çirkinleştikçe lanet derinleşir. Nitekim iblis, Hz. Âdem'e secde etmeyerek kötü bir amel işlemişti. Fakat yaptığı bu kötü işin ardından hemen lanetlenmemiş ve rahmetten kovulmamıştı.

Ne zaman ki yaptığı o kötü işi, kötü bir sözle destekler şekilde: "Beni azdırmana karşılık" diyerek Allah'a: "Beni sen azdırdın." demiş, o zaman lanetlenerek rahmetten kovulmuştu. Öncesinde ebedi rahmetten henüz kovulmadığı halde, bu sözünden sonra kovulma gerçekleşmişti.

Demek ki sözler, olumlu veya olumsuz değişimde son noktanın koyulduğu delillerdir.

Bunun tam tersi olarak, yasaklanmış ağaçtan yiyen Hz. Âdem ve Hz. Havva: **"Ey Rabbimiz! Biz kendimize zulmettik. Eğer bağışlamaz, bize acımazsan mutlaka ziyan edenlerden olacağız!"**(Araf;23) dediklerinde iş tersine dönmüş ve hatalarının telafisi başlamıştı. Öyle demeyip Allah'ı veya bir başkasını suçlasalardı veya savunmaya geçselerdi ebediyen affedilmezlerdi.

Kur'ân'da İsrail oğullarıyla ilgili verilen şu örnekte de yanlış bir iş yaptıktan sonra yanlış söz söylemenin insana nasıl zarar vereceğine dair işaretler vardır:

Allah *celle celeluhu* İsrail oğullarına, Hz. Musa önderliğinde, düşman bir toplulukla savaşmalarını emretmişti. İsrail oğulları ise, bu emre rağmen Hz. Musa ile birlikte savaşmaktan kaçındılar. Ve savaştan kaçmakla, çok çirkin bir eylem ortaya koymuş oldular. Kur'ân'da bu olay şu şekilde anlatılır: **"Kavmi Musa'ya: "Ey Musa! Onlar orada (mukaddes yerde) olduğu sürece biz oraya asla girmeyiz. Sen ve Rabbin gidin savaşın. Biz burada oturacağız" dediler. Allah** *celle celeluhu* **Musa'ya şöyle dedi: "Kırk sene o mukaddes yer onlara haram kılınmıştır. Yeryüzünde şaşkın şaşkın dolaşacaklar. O fâsık kavim için üzülme!"** (Maide;26)

Yaptıkları iş çirkindi. Emre karşı gelmiş, Hz. Musa'yı da yalnız bırakmışlardı. Fakat bu işin ardından söyledikleri söz, işi daha da çirkinleştirmişti.

Söyledikleri bu sözle, kötülüğü tescillediler ve bu söz bardağı taşıran son damla oldu. Savaşmamaları ile ilgili pişmanlık duyacakları yerde, bir de bunu çok çirkin sözlerle desteklediler. Ve nihayetinde bu sözleri, kalplerine perde vurularak gazap damgasını hak etmelerine sebep oldu.

Çünkü bununla ilgili çok kesin bir kural vardır. Bu kural da; ne zaman kötü bir fiil, ardından gelen kötü bir sözle desteklenirse o zaman kalbe mühür vurulacağı kuralıdır.

Eğer İsrail oğulları Hz. Musa'yı Rabbiyle yalnız bırakmak istediklerini söylemeseler ve: "Sen ve Rabbin gidin savaşın." diyerek adeta; "Bizim sizinle birlikte olup rahatımızı kaçırmaya niyetimiz yok. Bizim asıl niyetimiz sizin yanınızda gibi görünüp zamanı gelince sizi yalnız bırakmaktır." diyerek, çirkin eylemlerini çirkin sözlerle desteklemeselerdi gazap damgası vurulmaz ve akıbetleri mutlaka farklı olurdu. Fakat kötülüğün ardından iyilik yapmadıkları gibi, yaptıkları kötülükten daha kötü sözler söyleyerek kalplerindekini ortaya koymuş oldular.

Nitekim Allah Rasulü: **"Nerede olursan ol Allah'a karşı gelmekten sakın; yaptığın kötülüğün arkasından bir iyilik yap ki bu onu yok etsin. İnsanlara karşı güzel ahlakın gereğine göre davran."** (Tirmizî, Birr, 55) buyurmuştur.

Çünkü kötü bir söz, kötü fiili daha çirkin hale getirir. Ve kalbin perdelenmesi, günahın ardından kötü bir sözün gelmesi sonucunda gerçekleşir.

Buna Kur'ân'dan bir başka örnek de Hz. Âdem'in oğlu Kabil'in örneğidir. Kabil, kardeşini öldürdükten sonra cesede ne yapacağını bir kargadan öğrenince: **"Yazıklar olsun bana, şu karga kadar olup da kardeşimin cesedini gömmekten âciz miyim ben?"** (Maide;31) dedi.

Dikkatli bakılırsa kötü fiilin ardından söylediği söz, neredeyse fiili kadar kötüydü. "Vah bana, kardeşimi niye öldürdüm demedi" de "Vah bana gömme konusunda kargadan da acizim." dedi. Bu sözü, yaptığı o kötü işini değil de mükemmel olmak ile arasına giren engelleri dile getirdiğini ortaya koyar. Kardeşini; tek olmak, mükemmel olmak için

öldürmüştü. Onu öldürdüğü halde mükemmel olamamıştı çünkü onu gömmeyi beceremediği, bunu bir kargadan öğrenmişti. Kendini üstün görmesine rağmen karganın bildiği bu bilgiden yoksun olmasına yakınıyordu. Bunu kibrine yakıştıramamıştı.

Kardeşini öldürdüğüne yakınmadı da onu gömmekten kendisini aciz bırakan bilgisizliğinden yakındı. İşte onun bu sözü, günah konusundaki son noktaydı. Çünkü hala tek olmak, mükemmel olmak peşindeydi. Ancak: "Ben iyiyim, ben her şeyi bilirim. Hatasız, kusursuzum." diyen birisi böyle yakınırdı. Bu sözü, onun kendini hatasız gördüğünün psikolojik delili olmuştu.

Ve bu söz onun için son noktayı koydu. Belki geri dönme ve pişman olma imkânı vardı. Ama olmadı. Bu sebeple de ebediyen kötü bir değişime uğrayarak kalbini dalalette kilitledi. Bununla da kalmadı, kendisinden sonra kim, bir başkasını haksız yere öldürürse ona bir günah yazılacağına dair söz üzerine mühürlendi.

Örneklerde olduğu gibi, insan hangi yerde ve hangi zamanda yaptığı konuşma sayesinde kalbine kalın kalın perdeler vurulacağını bilmez. Hiç değilse işlediği çirkin bir fiilin ardından gerek savunma niyetiyle: "Bu işi yapmama şu kişi sebep oldu." diyerek, gerekse: "Kötü işi yapmak normaldir. Herkes yapıyor." vb. diyerek kötü fiili, kötü bir sözle desteklememeye dikkat etmelidir.

Çünkü söylediği her söz; insanın, kendi kendini hidayette veya dalalette sabitlemesine sebep olur.

Kendimize yazık etmeyelim...

"BEN BUNU YAPAMAM" DEMEK

İnsanın konuştuğu her kelime, iman karşısındaki tavrını yansıtır. Dolayısıyla inancın disipline edilmesi için Kur'ân'da geçen bütün ayetler; aslında sözün, yani günlük konuşmanın disipline edilmesini de öğretir. Nitekim nasıl ki, kelime-i tevhid sözüyle Mü'min oluyorsak, küçük bir küfür sözü ile de kâfir olabiliyoruz.

Bu sebeple Allah *celle celeluhu* insana, eylemlerini seçme hürriyeti verirken, niyetini ve meramını çevresine ifade etsin diye konuşma hürriyeti de vermiştir.

Fakat bizler çoğunlukla konuşmalarımızın bizi alıp bir yere götüreceğinden habersiz konuşuyor ve konuşmalarımızın sadece meramımızı anlatmamıza yaradığını düşünüyoruz. Oysa konuşmalarımız, derinlerimize yerleşmiş ahlaki kişiliğimizi ve inancımızı ortaya koyduğu ve meramımızı anlatmamıza yaradığı gibi, geleceğimizi de üzerine bina ettiğimiz bir temel görevi üstlenir.

Mesela; bir insanın, Allah'ın *celle celeluhu* emrettiği herhangi bir konuyla ilgili: "Ben bunu yapamam." şeklinde bir cümle kurması, artık o işi gerçekten yapamamasına sebep olur. Çünkü söz, niyetle birleşip beyne bir uyarı gönderir. Dil: "yapamam" diyorsa, beyin bunu emir kabul eder.

Nitekim günümüzde yapılan bazı nörobilim araştırmaları, "yapamam" kelimesinin beyni etkileyecek kuvvetli bir güce sahip olduğunu ortaya koymuştur. Araştırmaya katılan kişilere, önce yapması gereken bir işle ilgili bazı komutlar verilmiş, sonra da bu insanların bir kısmından: "yapamam" demesi, bir kısmından da: "yaparım" demesi istenmiştir. Ardından; "yaparım" diyenlerin beyinlerinde

hareketlenme ve canlanma olduğu, "yapamam" diyenlerin ise, bölgesel hücre ölümleri yaşadığı gözlenmiştir.

"Yapabilirim" veya "yapacağım" gibi cümleler Kuran kişilerin; beyinlerindeki irade merkezi olan "frontal lob"taki aktivite canlanmış ve bu canlılık, kişinin o işi yapabileceğine dair kendisine olan algısını güçlendirmiş, sonunda o kişiye o iş için eyleme geçmek çok kolay hale gelmiştir. (Kelimeler Beynimizi Değiştirir; Dr Andrew Newberg)

Zaten Kur'ân'da: "İşittik itaat ettik" cümlesine sürekli vurgu yapıldığını bilmek bize yeter de artar.

Buna göre eğer kişi, bir emir ve nasihat karşısında "bunu yapacağım" derse, beynine gerekli komut gider, beyni hemen buna programlanır. Sonra bu söz Allah'a *celle celeluhu* ulaşır, Allah *celle celeluhu* da o işi kolaylaştırır. Kişinin belki bütün hayatı değişir.

Buna rağmen bazı insanlar, dünya ve ahiretleri için faydalı bir nasihat duyduklarında hemen: "Ben bunu yapamam." derler. İşte insana en çok zarar veren söz bu sözdür. Oysa Allah *celle celeluhu* Kur'ân'da, müminlerin sözlerinden bahsederken: **"Onlar işittik ve itaat ettik derler."** (Nur; 51) buyurmaktadır. Demek ki bize zor görünen bir emirle karşılaştığımızda asla: "Bunu yapamam." demememiz, aksine: "Ben bunu yapmak istiyorum." demeniz gerekir. Çünkü yapamam demek, aslında yapmak istemiyorum demektir. Ve ancak iman etmeyen kişiler: "İşittik ve isyan ettik." derler. Yani: "Bunu yapmak çok zor, asrımız çok değişti. Eskiden olsa yapılırdı ama şimdi ben bunu yapamam." gibi bir söz ile: "İşittik isyan ettik." sözü aynıdır.

Her sözün başlangıç yeri kalptir fakat dile döküldüğünde sözlerin bütün bedene sirayet ettiğini unutmamak gerekir. Demek ki; iyi sözün iyiye, kötü sözün de kötüye yoldaşlık ettiği doğrudur.

SÖZLERİN KAYNAĞI NEDİR?

İnsanların çoğu, bir yerde tartışmayı çok uzatırlar fakat: "Büyüklendiğim için uzattım. Aslında haksız olduğum halde küçük düşmemek için böyle yaptım." demezler. Bir kişi ve olay hakkında olumsuz yorum yaparlar fakat: "Kendimi aşağı hissettiğim için bu sözü sarf ettim." veya: "Gösteriş yapmak istedim de o yüzden bu şekilde bir söz söyledim." demezler. Konuşmalarını basite aldıkları için, neden öyle konuştuklarını da incelemezler.

Oysa eğer insan, kendisinin şifresini çözmeye çalışırsa sarf ettiği sözlerin her birinin, iç dünyasında yer alan belli bir duygu veya düşüncenin yansıması olduğunu bilir. Sarf ettikten sonra insana pişmanlık verse, nefis muhasebesi yapığında kalbinde bir üzüntü hissettirse bile, bütün kötü sözlerin insanın iç dünyasında bir kaynağı vardır ve bu kaynak kişinin iç dünyasındaki kötü ahlak ve kötü duygulardır.

Yani insan, kötü bir söz söylediğinde o sözü; ya hırs ya cimrilik ya kibir ya korkaklık ya tamahkârlık ya iffetsizlik veyahut haset vb. gibi kötü ahlaki eğiliminden dolayı söylemiştir. Veya Müslüman olduğunu iddia etmesine rağmen, tıpkı inançsız birisi gibi konuşması da mümkündür. Bu da onun aslen inandığını sandığı halde, inanmadığına işaret eder.

Çünkü Allah *celle celeluhu* Kur'ân'da nefsin kirleneceğinden ve mutlaka temizlenmesi gerektiğinden bahsetmiştir:

"Nefsini arındıran kurtuluşa ermiştir." (Şems;9)

İnsan; her ne kadar nefsini temizlediğini, arındırdığını varsaysa da aslında nefsin gerçekten arınması, arınma meselesi üzerinde çokça kafa yorması ile mümkün olacaktır. Bazı insanlar her seferinde hatalı sözler söylerler. Sonrasında da: "Ben bunu kastetmek istememiştim." diyerek düzeltme yoluna giderler.

Her seferinde aynı hatalı sözleri söylemek ve sonrasında pişman olup geri adım atmak doğru değildir. İnsan, bir hata yaptığında o hatayı derinden tahlil etmeli ve bir daha kolay kolay o hataya düşmemelidir. Sürekli aynı hatayı işlemek, mayın tarlasında yol almaya benzer. Oysa insan, sözlerinin asıl maksadını mutlaka bilmelidir.

Fakat maalesef çoğu insan, söylediği sözlerden dolayı pişman olmaktan ve ardından da daha güzel bir sözle kendini temize çıkarmaktan daha ötesini başaramaz.

Ama burada kastettiğimiz o değildir. Burada kastettiğimiz insanın; kibirden, inançsızlıktan, korkaklıktan, tembellik veya gösterişçilikten uzak bir söz topluluğu ile konuşması, kelamını bu çirkin duyguların yataklık yaptığı bir ahlaktan temizlemesidir.

Çünkü sözün yani kelamın kaynağı, kalpteki ilgiler ve beyindeki düşüncelerdir. Eğer basit gördüğümüz sözler, sonrasında evirilip çevrilip bizim önümüze getiriliyorsa aslında bunda adaletsizlik yoktur. Çünkü ancak konuştuklarımızla yüzleştiğimizde kalbimizle ve düşüncelerimizle yüzleşmiş oluruz. Allah da *celle celeluhu* insanı; kendisi ile yüzleştirmeden bırakacak değildir.

Allah *celle celeluhu*, ne bireyleri ne de toplumları, söylediği sözlerden dolayı sınamadan bırakmaz. Bu, onun değişmez bir âdetidir. Nitekim Hz. Muhammed *sallallahu aleyhi ve sellem:* henüz peygamber olarak gönderilmeden önce Medine'de yaşayan Yahudiler, yine Medine'de yaşayan putperest müşriklere: "Son peygamber gelecek ve biz ona tabi olup da sizi şu Medine'den çıkaracağız." diyorlardı. Allah da *celle celeluhu* bu sözlerini ispat etmeleri için onlara imkân verdi. Son peygamberi Medine'ye sevk etti. Bu imkân kendilerine verilmeden bırakılacak değillerdi. Nitekim o peygamberle karşılaştılar ama o peygambere tabi olmadılar. Ve o peygambere tabi olma ile ilgili sarf ettikleri sözlerinin kaynağının inanç değil, kendilerini üstün görme olduğu ortaya çıktı. Aslında inanç gibi görünüyordu. Fakat kibirdi. Ve bu kibir, peygamber ortaya çıktıktan sonra belli oldu.

Yani insan, kendisini her ne kadar dıştan söylemlerle temizlemeye çalışsa da ardı arkası kesilmeyen gaflarının çoğu, iç âlemindeki duygulardan hayat bulur. Ve kalbinde yerleşmiş her çirkin ahlaki eğilim, onda mutlaka kötü söz meydana getirir. Meydana gelen bu kötü söz de mutlaka günün birinde olumsuz şekilde ona geri döner. Bu sebeple pişman olacağı sözler sarf etmeden önce, kalbinde yerleşmiş olan kötü ahlaktan, kötü niyet ve düşüncelerden temizlenmesi gerekir. Eğer kalbini bu kötülüklerden temizlemeyi başarırsa, o zaman kolay kolay yanlış söz sarf etmeyecek hale gelir.

"Doğrusu insan kendi nefsini görür. Mazeretler sunsa da." (Kıyamet; 14-15)

İnsan aslında kendini bilecektir ama sürekli mazeretler sunmaya çalışması, kendisini tanımasının ve hesaba çekmesinin önüne geçer. Sürekli mazeret ileri süren insanlar, kendilerini tanımaktan kaçınırlar. Özüne inmekten ve kötü

duyguların ve ahlakın şifrelerini çözmekten hep uzak durur lar. Her seferinde meseleleri yüzeysel hallederler.

Oysa Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem:* "**İnsan sabahlayınca bütün organlar, dile yalvararak şöyle derler: Bizim haklarımızı korumakta Allah'tan kork. Biz ancak senin söyleyeceklerinle ceza görürüz. Biz sana bağlıyız. Eğer sen doğru olursan, biz de doğru oluruz. Eğer sen eğrilir, yoldan çıkarsan biz de sana uyar, senin gibi oluruz.**" (Tirmizi, Zühd, 60.) buyurmuştur.

Yine bir başka hadisinde de: "**Kul, etrafındakileri güldürme maksadı ile bir kelime söyler. Bunun neticesinde de yerle gök arası kadar geniş bir uçuruma yuvarlanır. Kişinin dilinin sürçmesi neticesi düçar olacağı tehlike, ayak sürçmesinden** hâsıl olacak tehlikeden daha ağır olacaktır". (Beyhaki) buyurmuştur.

Buna göre kişi, ayağının sürçmesinden ölmez de dilinin sürçmesi neticesinde ölebilir.

KALBİN ÖNEMİ

İnsanın kalbindeki hiçbir inanç iddiası sınamadan bırakılmadığı gibi, hiç bir niyet de: "Acaba eyleme dönüşseydi ne olurdu?" diye sınanmadan öylece muallakta bırakılmaz.

Eğer sizin gönlünüzde; bütün insanlığı kurtarma niyeti varsa, bu niyetinizin sınaması için size bütün insanlığın emanet edilmesi gerekmez. Tek bir kişiyle denenirsiniz ve onu kurtarmakla, bütün insanlığı kurtarmış gibi olursunuz.

Veya bütün kalbinizle; bütün can sahiplerine yardım etmeye niyet ettiyseniz, imtihan için karşınıza yaratılmış

canlıların tamamının çıkması gerekmez. Bir kedi de çıkabilir. Ve siz ona su verirsiniz. Gönlünüzde ise, bütün can sahiplerine su verme arzusu vardır. Allah da *celle celeluhu* niyetinize bakarak, bütün can sahiplerine su vermiş gibi size mükâfat verir. Nitekim bununla ilgili Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem:*, bu hadiseyi şöyle buyurmuştur: **"Fâhişe bir kadın, sıcak bir günde, bir kuyunun etrafında dönen bir köpek gördü, susuzluktan dilini çıkarmış soluyordu. Kadıncağız mestini çıkararak (onunla su çekip köpeği suladı). Bu sebeple kadın mağfiret olundu."** [Müslim, Tövbe 155, (2245)]

Bu kadın aslında farklı bir yoldaydı ama kalbinde iyilik yoluna meyil ve merhamet vardı. Kalbinin bu meyilleri sayesinde, karşısına bir fırsat çıktı. O da çıkan bu fırsatı değerlendirdi. Ve bu fırsat da onu, doğru yola iletecek bir davranışa dönüştü. Bağışlandı ve kötü yolu terk ederek doğru yola koyuldu. Doğru yol üzerindeyken de öldü.

Tarihte; bir köpeğe su veren kadının yaşadığı olayın tam tersine bir olay daha yaşanmıştır. Bir başka kadından daha bahsedilir. Ve Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem:*, bu kadının yaşadığı hadiseyi şöyle anlatır: **"Bir kadın, eve hapsettiği bir kedi yüzünden cehenneme gitti. Kediyi hapsederek yiyecek vermemiş, yeryüzünün haşerâtından yemeye de salmamıştı."** (Buhârî, Bed'ü'l-Halk 17)

Bu hadisi duyunca: "Sadece bir kediye eziyet etmek, nasıl cehenneme girme sebebi olabilir?" diye sorabilirsiniz. Ama aslında o kadının o davranışından ziyade, niyeti esastı. Yani o kadının kalbi, o denli kin ve nefretle doluydu ki, şayet imkân verilseydi bütün insanlığı ve bütün can sahiplerini aç bırakacak kadar merhametsizdi. Fakat imkân verilmediği için bunu yapamadı. Bir kedi ile sınandı ve o kedi ile niyetini ortaya döktü.

Allah *celle celeluhu*, o kadının kalbindeki niyeti zaten biliyordu. Ve bu niyeti uygulayıp uygulamayacağını, karşısına bir kedi çıkararak sınamak istedi. Çünkü kalpteki hiçbir niyet, sınanmadan bırakılmazdı.

Kalbimizdeki merhameti açığa çıkarmamız için bize, bütün insanlığın emanet edilmesi gerekmez. Bir kedi de emanet edilebilir. Belki masum bir çocuk da emanet edilebilir. Kalbimizde merhamet varsa da o emanete sahip çıkarız.

Çünkü insanı insan yapan şey, onun dış imajı değildir. Kalbinin ve niyetlerinin imajıdır. Bizi birbirimizden farklı yapan şey de budur. Nitekim hepimizin suretleri aynıdır. Fakat niyetlerimiz farklıdır.

Demek ki insanlar; dış imajlarını süslemeye değil, iç âlemlerini güçlü ve samimi niyetlerle süslemeye bakmalı, elbiselerindeki kiri temizlemeye çalışmaktan çok, kalp niyetlerini temizlemeye çalışmalıdırlar. Çünkü Allah *celle celeluhu*, kalplerdeki çirkinliği, simalara yansıtmadan kişiye ecel takdir etmez. Sınanmadan, denenmeden de ölüm vuku bulmaz.

"İnsanlar sırf 'inandık' demekle; hiçbir sınavdan geçirilmeksizin bırakılıvereceklerini mi sanıyorlar?" (Ankebut; 2)

Eğer bir kişi; kalbinin temizliğini iddia ediyorsa, bu iddia mutlaka doğrulanır ve ardından ameli de temizlenir. Ama ameli temizlenmiyorsa bilsin ki aslında kalbi temiz değildir. Bu, diliyle söylediği boş bir iddiadır.

Allah suretlere bakmaz çünkü.

İNSAN SEVDİĞİ İLE BERABERDİR

Hayatında çok bariz değişimler geçiren insanlar; mesela sonradan namaza başlayanlar, öncesinde namaza ilgi duyduklarını, sonradan tesettüre girenler de öncesinde tesettüre ilgi duyduklarını söylerler. Çünkü değişim ansızın olmaz.

Hepimiz, kalan ömrümüzde nasıl bir hayat yaşayacağımızı, ölümün bizi hangi ortam ve hangi yaşam tarzında bulacağından endişe ederiz. Ama asıl endişemiz ise her zaman kalbimizle olmalıdır. Çünkü değişim önce kalpte başlar. Ve insan, zamanı geldiğinde kalbiyle mutlaka yüzleşir.

Çünkü İslami bir çevre içinde yaşadığı halde, kalbinde gayri İslami bir hayatın sevgisini barındıran nice insanlar vardır. Onlar, günün birinde o kalpleri ile imtihan edilir, kalplerindekileri ortaya koymaları için rahat bir alan açılır. Onlar da imtihanı kaybederek öncesinde cennetliklere uygun bir hayat yaşadıkları halde, ölüme belki günler kala yanlış bir yaşamı seçerek öylece ruhlarını teslim ederler. Nitekim Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem:* **"Bir kişi cennetlik ameller işler sonra ameli cehennemliklerin ameli ile son bulur. Bir kişi de cehennemlik amel işler ama sonra ameli cennetlik amellerle son bulur.** " (Buhari; Kader, 1) buyurmuştur.

Veya tersten bakılırsa, bazı insanlar ilimleri arttıkça sorumluluklarının artacağını, bulundukları çevreye ağır gelecek fikirleri sahiplenirlerse o çevre içinde barınmakta zorlanacaklarını sanırlar. Yani: "Bu çevre içinde bazı şeyler zor." diyerek kendilerine olumsuz şartlama yaparlar. Namaz kılmayan veya tesettürsüz arkadaşları arasında, namaza ve tesettüre sevgi duymaları halinde o çevre içinde bunları yaşamakta zorlanacaklarını sanırlar.

Oysa kalpte başlayan her değişim, mutlaka hayat bulacak bir zemin bulur. Allah *celle celeluhu*, o kalpteki eğilimleri ortaya koyacağı hayat imkânını her insana verir. Öncelikle buna kesin olarak inanmak lazım. Allah *celle celeluhu* kendisini isteyen kulunu bırakmaz. Nitekim Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem:* bir başka hadiste: "**Bir kimsenin hayatının nasıl sna erdiğini görmeden, onun hakkında bir değerlendirmede bulunmanız gerekmez. Çünkü kişi hayatının belli bir döneminde -şayet o durumda ölse cennete gidecek şekilde- güzel ameller işleyebilir ama son demlerinde bunu bırakıp kötü işlere girebilir. Yine, kişi hayatının belli bir döneminde -şayet o durumda ölse cehenneme gidecek şekilde- kötü ameller işleyebilir, ama son demlerinde bunu bırakıp güzel işler yapabilir. Allah** *celle celeluhu* **bir kuluna iyilik murat ederse onu ölümünden önce istihdam eder." İnsanlar "Ya Rasulallah! Allah nasıl istihdam eder?" diye sorduklarında, "Onu -şefkat ve merhametiyle- iyi işlerde istihdam eder, sonra da o vaziyette iken canını alır."** buyurmuştur."(Zevaid, 7/211 Tirmizi; Kader, 8)

Allah'ın o kuluna iyilik murad etmesi, onun önceki halinde bazı güzellikler görmesindendir.

"Bu çevrede benim İslam'ı yaşamam çok zor." diye düşünmek bir aldanıştır. Çünkü kişinin düşünceleri değişince kalbi, kalbi değişince de çevresi kendiliğinden değişir veya ona uyum sağlar. Bu sebeple doğru düşünmekten ve doğruya inanmaktan korkmamak gerektiği gibi kişi, kendisini haktan ayıracak hedef ve beklentilerden, karanlık bir geceden daha fazla korkmalıdır.

Çünkü bugünkü yaşam tarzımız nasıl dündeki kalp eğilimlerimiz ile kurulduysa, yarınki yaşamımız da şu anki kalbi eğilimlerimiz ile inşa olacak. Sık sık evrilip çevrilen kalp, bizi de sık sık evirip çevirecek. İnsanın kaderi Allah'ın

elindedir ama onun tercih eden tarafının hesaba çekileceği de bilinen bir gerçektir.

Demek ki: "Bana bir şey olmaz." demekten sakınmamız ve kalbimizi daima korumamız şarttır.

Çünkü insanın akıbeti kalbindedir.

YANLIŞ BİR ŞEYİ İSTEMEK BİZE ZARAR VERİR Mİ?

Kişi kalbinde kötü bir davranışa veya bir günaha karşı arzu bulundurursa böyle yaparak tıpkı o kötü davranışı veya günahı işlemiş gibi olur.

Nitekim Allah Rasulü *sallallahu aleyhi ve sellem:* **"İki Müslüman birbirine kılıç çekerse, öldüren de öldürülen de cehenneme gider." buyurdu. Bunun üzerine Ebu Bekir dedi ki: 'Ey Allah'ın Resulü! Katili anladık da, ya maktul niçin cehenneme gider?' Rasulullah** *sallallahu aleyhi ve sellem:* **da şöyle cevap verdi: "Çünkü o da -bütün gücüyle- arkadaşını öldürmek için çaba gösteriyordu."** (Buharî, İman, 22; Rikak, 31; Fiten, 10)

Mesela bazen anneler, kızlarının tesettürsüz yaşamalarını gönüllerinden geçirir ama dindar bir çevrede yaşadıklarından dolayı bunu gerçekleştiremezler. Bu durumda aslında bu yanlış işi işlemiş gibi kabul edilirler.

Bu kural, diğer bütün davranışlarda da geçerlidir.

Fakat bu konuda şöyle ince bir husus vardır. Eğer insan, günün birinde kalbiyle yüzleştirilip ona imkân verildiğinde, bu arzusuna uymayıp bundan vazgeçme iradesini sergilerse, bu durumda bu işi işlemiş gibi kabul edilmediği

gibi bir de sevap kazanmış olur. Yani o hatayı işleme fırsatı verilince işlemekten vazgeçerse bu arzu onun lehine döner. Ama arzu ettiği bu hatayı işleyip işlememe konusunda sınanmadan ölmez. Allah *celle celeluhu* ona mutlaka imkân verir. Sınanır ve onu gerçekleştirmeye azmedip azmetmediği ortaya çıkar.

Ve kötü bir işe azmettiği, bütün var gücüyle ona ulaşmak için harekete geçtiği halde gücü yetmeden ölürse de o kötülüğü işleyen kişinin cezasını hak eder.

Çünkü insan denen varlığın özü kalptir. Çirkinlik de güzellik de kalpte belirir. Allah *celle celeluhu* kişinin kalbinin yönelişlerine itibar eder.

Ve kalpte olanın açığa çıkması için mutlaka olanaklar yaratır.

ÇEVREMİZDEKİLERİ DEĞİŞTİRMENİN YOLU KALBİMİZDEKİLERİ DEĞİŞTİRMEKTİR.

İnsanın bir lisanı kelamı, bir de kalbi kelamı vardır. Bazen diliyle konuşur, bazen de dili susar kalbiyle konuşur. Ve aslında kalbi, dilinden de önce konuşur.

Bir insanla karşılaştığınızda, kalbinizin onun kalbiyle karşılıklı olarak konuştuğunu biliyor muydunuz?

Bunu bilmiyor olabilirsiniz çünkü bizler, çevremizdeki insanlarla sadece dilimizle konuştuğumuzu sanırız. Fakat asıl konuşmayı kalplerimiz yapar. Nitekim karşınızdaki kişi size: "Nasılsın?" diye sorduğunda, diliniz "iyiyim" diye cevap verebilir, fakat kalbiniz onun kalbine, o anki gerçek halinizi olduğu gibi tastamam anlatıverir.

Çünkü asıl konuşmalar kalplerle yapılır.

Herkesle ilgili kalbimizde farklı şeyler taşıdığımız için kalbimiz, her insanla farklı konuşmalar yapar. Bu sebeple; kalbimizde gizlediğimiz şeyler, bizim hayatımızı doğrudan etkilediği gibi, çevremizle olan ilişkimizi de doğrudan etkiler.

Eğer çevremizle olan ilişkilerimizi doğru bir düzleme oturtmak istiyorsak, öncelikle onlarla ilgili kalbimizi doğru düzleme oturtmamız gerekir. Çünkü insanın bedeninin bütün anahtarı kalbindedir. Kalbindekileri değiştirdiğinde, çevreyle olan ilişkisi bir anda değişecektir.

1-) KALBİN İNSANİ İLİŞKİLERE ETKİSİ

Kendi kendinize: "İnsanları kırma niyetiyle söylemediğim halde, söylediğim sözlerde hep yanlış anlaşılıyorum ve insanları kırıyorum neden acaba?" diye soruduğunuzu varsayalım.

Eğer böyle bir sorununuz varsa, hemen dönüp kalbinize bakmanız gerekir. Acaba kalbinizde, o kişilere karşı kırıcı bir his mi var? Büyük ihtimalle orada ya bir kıskançlık ya da bir eski hesaplaşma vardır. Diliniz üslubunu bulmuş kırmadan konuşuyordur ama kalbin üslubu yoktur. Kalpler konuşurken söz süslemesi yapmaz. Dürüst bir şekilde, içinde ne varsa olduğu gibi konuşur.

O yüzden hiçbir kalp konuşmasında, aldatma ve aldatılma olmaz. Siz; o insanlarla karşılaştığınızda, kalbiniz onlara onlarla ilgili gerçek hislerinizi tek tek anlatır. Fakat siz farkında olmazsınız.

Veya yine kendi kendinize: "Eşim bana karşı hiç nazik davranmıyor." diye yakınıyorsanız, sormak lazım, acaba sizin kalbiniz ona karşı ne durumda?

Yani kalbinizde ona karşı iyi duygular besliyor musunuz? Çünkü dillerin sustuğu yerde kalpler konuşur. Sizin kalbiniz; eşinizi her gördüğü yerde, onu eleştiren, başkalarıyla kıyaslayan, yetersiz gören sözler söylüyorsa, dilinizin söylemesine gerek olmayacaktır. Sonra aranızın neden bir türlü iyi olamadığından yakınır dursunuz.

Siz, ona ait olan ve onun değiştirmeyi düşünmediği şartları bir türlü kabul edemiyorsanız ve bu şartlar yüzünden ona karşı kalbinizde sürekli olumsuz duygular besliyorsanız, onun da size karşı nazik olmasını beklemeyin. Bunu beklemek için, onun iyi taraflarını görmeniz ve kalbinizi ondaki iyi yönlere olan sevgiyle doldurmanız gerekmektedir. Ancak o zaman kalbiniz, onun kalbiyle konuşurken güzel sözler söyleyebilir.

Kalbinizin durumu, sadece eşinizle ilişkinize etki etmez. Çocuklarınızla ilişkinize de etki eder. Mesela, kendi kendinize: "Küçük bebeğim sanki bana yapışık gibi davranıyor ve beni bir saniye bile yalnız bırakmıyor." diye yakınıyor olabilirsiniz.

Eğer böyle yakınıyorsanız yine hemen kalbinize bakmanız gerekir. Acaba kalbinizde, çocuğunuzdan kaçma gibi bir eğilim mi var? "Uyusa da rahat etsem." diyor olabilir misiniz? Oysa eğer kalbiniz, çocuğunuzla vakit geçirmeyi sevmiyorsa, onunla hiçbir zaman iyi bir ilişki kuramayacağınızı bilmeniz gerekir. Çünkü kalbiniz; onunla geçirdiğiniz vakitten sevinç duymadığınızı, çocuğunuzun kalbine açık açık söyler. Ve bu konuşmada sözün olması da gerekmez.

Nihayetinde çocuğunuz, ümitsizliğe düşer ve hakkı olan anne ilgisini alabilmek için size daha çok yapışmaya başlar. Bunun sonucunda da; hem annesi olarak siz hem de çocuğunuz büyük zararlara uğrar.

Sadece çocuğunuzla ilgili değil, mesela: "Kayınvalidemle neden işleri bir türlü yoluna koyamıyorum." diye düşünüyor da olabilirsiniz. Böyle düşünüyorsanız yine kalbinize bakmanız gerekir. Acaba onun ailesinin bir üyesi olmayı hala kabullenemediniz mi? Yoksa size layık bir aile değil miydi? Sizin ailenize hiç mi benzemiyor?

Veya gelininizle anlaşamıyorsanız; onu, kızınızın yerine koymamış olabilir misiniz?

Şunu hiçbir zaman unutmamanız gerekir ki; eğer karşınızdaki insanı kalbinize hala sevdiremediyseniz, onunla çatışma yaşamamanız imkânsız olacaktır.

2-) KALBİN NASİHATE ETKİSİ

Eğer çevrenizdeki insanlara faydalı olmak, bildiklerinizi onlara aktarmak ve onların da hidayetine vesile olmak istiyorsanız yine kalbinize bakmanız gerekir. Acaba diliniz davet yaparken, kalbiniz ne yapıyor?

Eğer ki: "Ben de insanlara nasihat etmek istiyorum ama başaramıyorum ve hep zarar görüyorum ne yapmalıyım?" diye soruyorsanız, etrafınızdaki insanlara neden bir faydanız dokunmadığı ile ilgili şu hususlara dikkat etmeniz gerekir:

1-) Allah için bir konuda konuşacak, nasihat edeceksek, öncelikle kalbimize hâkimiyet kurmamız gerekir.

Eğer siz, insanları bir konuda uyarmak istiyor ama uyardığınız için tepki alıyor veya uyarılarınız hiç etki etmiyorsa, sizin öncelikle kalbinizin durumuna bakmanız gerekir. Acaba nasihat ettiğiniz o insanla kalbinizde bir çatışma mı var?

Kişisel hesaplaşmalarınız olabilir. Size yaptığı bir kötülüğü hala unutamamış ve bilinçli zihniniz kabul etmese de kalbiniz nasihati bir misilleme aracı yapıyor olabilir.

Eğer ki bir insan, nasihat etmek istediği kişiye kırılmış ve içinde onunla kişisel bir çatışması varsa, bir taraftan da ona dini bir nasihat vermek istiyorsa, öncelikle o çatışmayı halledip o kişiyi gerçekten sevmeye ve onun iyiliğini düşünen bir kalbe sahip olmaya çalışmalıdır. Böyle yapamazsa verdiği nasihat, karşıdaki kişiye etki etmez ve bir çatışma sebebi olur.

Çünkü bir kişiye nasihat etmeniz için, özde onun iyiliğini düşünen bir kalbe sahip olmanız gerekir. Eğer kalbiniz, karşınızdaki kişinin iyiliğini düşünmüyor ama ona iyi gelmesi için dini bir nasihat ediyorsanız, karşınızdaki kişinin kalbi bunu anlar. Çünkü kalbiniz, ona bu durumu anlatır. Böylece diliniz başka, kalbiniz başka konuşmuş olur. Buna sebep olmamak için, bir konuda nasihat edeceğiniz kişiyle geçmişten bir şeyler getirip getirmediğinize iyi bakmanız gerekir.

Nitekim insanlık tarihinin en başarılı davetçisi olan Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem:*'ın kalbinde, kimse ile ilgili bir çatışma ve kimse ile nefsinden kaynaklanan bir hesaplaşma olmazdı. Kızarsa Allah için kızar, severse de Allah için severdi. Onun; kendisine kötülük bile yapsalar, kimseyi nefsi adına cezalandırma eğilimi yoktu. O, bir Müslümanın

diğer Müslümana daima hüsnü zan beslemesi gerektiğini, böyle yapılmazsa kardeşlik binasının mutlaka zarar göreceğini söylerdi.

Öncesinde katı bir müşrik bile olsa, Müslüman olan hiç kimse, onun yanında geçmişiyle ilgili bir kaygı taşımazdı. Çünkü Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem:*'ın tek derdi yaptığı davetti. Kimseyle nefsiyle ilgili bir derdi yoktu. Ve gerçekten bütün kalbiyle insanların iyiliğini istemişti. Eğer Ebu Cehil bile iman etse, ona karşı asla bir kin duymayacaktı. Ebu Cehil'in kalbi de sonradan Müslüman olan diğer sahabelerin kalpleri de Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem:*'la bir hesaplaşmalarının olmayacağını bilirdi. Çünkü Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem:*; Ebu Cehil iman etseydi, üzerine işkembe attığı için ona asla bir kızgınlık taşımaz, bunu öne sürmezdi.

Eğer bir insanın çevresinde: "Daha iyi dini bir hayata sahip olsa." dediği birisi varsa, öncelikle kalbine onu sevdirmeye çalışmalı, varsa kızgınlıkları temizlemeli ve ona karşı oluşabilecek kıskançlık duygularından kendisini arındırmalıdır. Ancak o zaman nasihatinin, o kişide nasıl da bir etki sahası oluşturduğunu görecektir.

Nitekim Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem:*; çevresindeki hiç kimseye olumsuz bir gözle bakmak istemediği için kendisinin yanında insanlar hakkında olumsuz şekilde bahsedilmesini yasaklamıştır. Eğer Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem:*, gördüğü her sahabeye kötü düşüncelerle baksaydı; kalbi başka, dili başka konuşmuş olur, böylece de hiç kimseye faydası dokunmazdı.

Bu inceliği kavradığımızda; dedikodu yapmak gibi, dedikodunun yapıldığı ortamda olmanın neden yasaklandığı da ortaya çıkmış olur.

Nitekim Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem:*'ın: **"Ey Allah'ın kulları kardeş olun."** (Müslim, Birr, 28) demesinde de aynı incelik vardır. Müslümanlar birbirini sevdikçe ve kalpleriyle birbirlerine hüsnü zan beslemeye devam ettikçe, aralarındaki bağ ve iletişim her zaman pozitif bir şekilde devam eder. Böyle olunca da birbirlerinin sürekli yanlarında ve yardımlarında olurlar. Kalpleri; birbirini her gördüğünde samimi muhabbetler ettiği için, nasihat ettiklerinde de nasihatleri kolayca etki eder.

Nitekim tarihteki bazı İslam âlimleri; yaşadıkları dönemdeki yöneticilere sert nasihatler etmişler, fakat kalpleri hakikate ayarlı olduğu için, dillerinin sertliği yöneticileri kızdırmadığı gibi, bilakis ağlatmıştır. Fakat aslında, içten içe onların makamlarını ve zenginliklerini kıskansalar veya içten içe onlara karşı haset etselerdi sözleri asla aynı etkiyi göstermezdi. Çünkü sözün gerçek bir başarıya ulaşması için, dil kelamının kalp kelamı ile desteklenmesi gerekir.

Bu sebeple, birbirimize karşı sürekli devam eden bir kalp inceliği taşımamız gerekir.

Çünkü hem kalbiniz karşınızdaki kişinin gizli gizli kusurunu araştırmaya devam etsin, gizli gizli ona haset etsin, ara sıra onun kötülüğünü düşünsün hem de ona dini nasihat edeyim diyorsanız bunu yapmanız çok zordur. Çünkü onun kalbi, sizin onun hayrınıza olmadığını bilir.

Kalplerimizi; Müslümanlara karşı sık sık nötrleyerek ve eski defterleri kapatarak, tahmin bile edemeyeceğimiz faydalara erişeceğimizi unutmamamız gerekir. Ve şunu da asla unutmamamız gerekir ki; insanlardan maddi ve manevi bir beklentisi olan, sürekli bazı nedenlerden dolayı onlarla çatışan, kalbinin muhabbet ayarını kaybeden hiçbir davetçi, başarıya ulaşamaz.

Demek ki; davet edeceğimiz insanlara karşı, içimizde hiçbir çatışmaya müsaade etmememiz şarttır.

2-) Çevrenizde bulunan insanlara yaptığınız nasihatlerin faydalı olmadığını düşünüyorsanız, şu hususa da dikkatli bakmanız gerekir.

Acaba siz, dininizi yaşarken bazı şeylerden geri kaldığınızı düşünüyor ve içinizde dininizle ilgili gizli bir çatışma taşıyor olabilir misiniz? Ve henüz sevemediğiniz bir dini başkasına tavsiye ediyorsunuz.

Mesela bir hanım, tesettüründen dolayı bazı şeylerden geri kaldığını düşünüyor ve onun kızgınlığıyla tesettürsüz hanımlara yükleniyor olabilir. Öte yandan bunu bir tebliğ ve nasihat sanıyordur.

Veya kalbinde israf dolu bir hayata özenen bir kişi, insanlara mütevazı bir hayat yaşamayı tavsiye ediyor olabilir. Eğer karşınızdaki kişiler, sizin uyarınıza bir tepkisellikle yaklaşıyorsa, mutlaka buraya bakmanız gerekir.

Nasihatin etki etmesi için kişinin; önce kendi kalbine dinini sevdirmesi gerekir. Eğer kalbimiz; dinimizi gerçekten sevmiyorsa, nasihat etmek istediğimiz kişilerle konuşurken aslında dinini hiç sevmediğini bir çırpıda anlatacaktır.

Şunu asla unutmamak gerekir ki bir insan; nasihat yoluyla insanlara anlatmak istediği dininin, en üst emri ve en ince detayını sevmedikçe ve Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem:*'tan duyduğu sözleri kalbinde hiçbir tereddüt taşımadan: "Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem:* dediyse doğrudur." diyerek, tam bir şekilde kabul etmedikçe, onun yaptığı nasihatler asla istediği bir etkiye ulaşmaz.

3-) Yaptığınız nasihatlerin faydalı olması ile ilgili bir başka husus da; nasihat ettiğiniz konunun hakikat olduğuna gerçekten inanıp inanmamanızla ilgilidir.

Eğer ki bir insan, söylediği sözlerin doğru olduğuna gerçekten inanırsa, bu inancının seviyesine göre nasihati etki eder. Çünkü kalpler arası konuşmada, söz yoktur. Eğer sizin kalbiniz, söylediğiniz şeylere gerçekten inanırsa, karşınızdaki kişinin de kalbini ikna edici konuşmaları yapar ve böylece dilinizle söylediğiniz sözlerle uyumlu bir konuşmayı kalbinizle de gerçekleştirmiş olursunuz. Bu şekilde hem diliniz hem kalbiniz davet yapmış olur ve karşınızdaki kişinin kalbi de bundan çok etkilenir. Nitekim ihlas ve samimiyetin en büyük davet olduğunu unutmamak gerekir.

Söylediği şeylere inancı az olan kişinin, nasihatinin etkisi de az olur. İnancı fazla olan kişinin tek bir sözü ise, karşıdaki kişinin kalbine doğrudan ulaşma yetkisi elde eder.

Konuyla ilgili İmam-ı Azam Ebu Hanife (ra)'nın yaşadığı bir hadise anlatılır: Adamın birisi İmam-ı Azam'a gelir ve: "Benim oğlum çok bal yiyor. Ve bundan dolayı vücudunda yaralar çıkıyor. Siz, sevilen sayılan birisiniz. Ona söyleyin de bal yemesin." İmam-ı Azam biraz düşünür ve: "Şimdi gidin. Kırk gün sonra gelin" der. Aradan kırk gün geçer. Adam gelince İmam-ı Azam çocuğa dönüp sadece: "Oğlum, bal yeme." der. Çocuğun babası bu duruma şaşırır ve sorar: "Sadece üç kelimelik bir cümle demek için mi bizi kırk gün beklettin hocam? Bunu o zaman da söyleyebilirdin." İmam-ı Azam bu soruya ibret alınması gereken cevabı verir: "Ben de bal yemeyi çok severim. O günden beri kırk gün boyunca hiç bal yemedim. Demek ki bal yememe işi yapılabiliyormuş. Ben bunu kendi nefsimde

başardım. Demek ki çocuk da başarabilir diye düşünerek, ona bir cümlelik bu nasihati verme hakkını kendimde gördüm."

Dolayısıyla çevremizdeki insanların değişimine sebep olmak için, önce kendimizde bir değişim başlatmamız gerektiğini bilmemiz gerekir.

Eğer biz kendimizde; İslam'ın önerdiği değişimleri başlatırsak, bu bir rüzgâr olup Allah da *celle celeluhu* izin verirse mutlaka çevremize esecektir.

4-) Nasihatlerle ilgili bir başka husus da; nasihat ederken karşımızdaki kişiyi yargılamıyor, onu anlıyor ve ona karşı kınayıcı duygular hissetmiyor olmamız gerektiğidir. Bunla ilgili Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem:* şöyle buyurmuştur: **"Kınamayınız, kınadığınız şey başınıza gelmedikçe ölmezsiniz."** (Tirmizi, Kıyamet, 53)

Eğer nasihat esnasında; karşıdaki kişiye karşı bir kınama, yargılama ve kibir devreye girerse nasihat asla istenen etkiyi göstermez. Ve kınayıcı kişinin kınadığı şey kendisinde mutlaka vuku bulur. Bu da bir akıbet tehlikesidir.

Bu sebeple çoğu kişi nasihat ve dini tebliğ görevini yerine getirirken şöyle bir tereddüde düşer ve: "Acaba ben karşımdaki kişiye nasihat ederken, aynı zamanda onu kınamış olabilir miyim?" "Acaba kınamak ile nasihat etmek arasında ne gibi farklar vardır?" şeklinde sorular sormaya başlar.

Bazı insanlar, sırf karşılarındaki kişileri kınamış ve yargılamış olmamak için nasihat etmekten vaz geçtiklerini bile söylerler. Kendilerine nasihat edilen bazı insanlar da kınandığı ve yargılandığı iddiasıyla veryansın ederler.

Peki, biz bunun dengesini nasıl buluruz?

Öncelikle şu gerçeği iyi kavramak gerekir ki İslam dini, temelinde nasihat olan bir dindir. Yani aslında din ve nasihat birbirinden bağımsız değildir. Eğer din ve nasihat birbirinden bağımsız olsaydı; Rasulullah'ın muhatap olduğu ilk emirler arasında **"Önce yakın akrabalarını uyar."** (Şuara;214) emri bulunmaz ve böyle olunca da İslam dini, insanlık arasında yer edip yayılmazdı. Bilakis İslam dini; bütün emirleri ve kurallarıyla insanlık arasında yayılması gereken bir dindir ve esasen bütün Müslümanlar, çevrelerine İslam'ı anlatmak ve öğretmekle yükümlüdürler. Hem gayri Müslimleri İslam'a kazandırmak hem de Müslümanları dini hayat içerisindeki hatalarından vazgeçirmek için nasihat etmek, her Müslüman kadın ve erkek üzerinde farz bir görevdir. Çünkü İslam dini, Mümin kâfir herkesi olduğu haliyle kucaklayan bir din değil, herkesi ebedi saadet yolunda, kelime-i tevhid çatısında toplamayı amaçlayan bir dindir. Ve herkesi; hata ve günahlarıyla kabul etme dini değil, herkese kucak açarak onları doğru yola çağırma dinidir.

İnsanları tek bir hayat nizamında, tek bir inançta toplamanın en belirgin aracı da nasihattir. Nitekim İslam'ın savaşları bile nasihat amacıyla yapılır. Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem:* bir toplulukla savaşmadan önce onlara Müslüman olmalarını tavsiye eder, eğer Müslüman olurlarsa savaştan vazgeçer, olmazlarsa savaşı gerçekleştirirdi.

İslam'ın bütün haram ve helalleri, emir ve yasakları Müslümanlar arasında ancak nasihat sisteminin düzenli işlemesi ile bekasını korur. Eğer Müslümanlar; nasihat görevini yapmazlarsa, din tamamen hayattan koparak yok olur ve böylece çocuklarımıza bırakmamız gereken din mirası da kaybolmuş olur. Nitekim bizden öncekilerin titizlikle ifa ettiği nasihat sorumluluğunu biz yerine getirmezsek,

bir sonraki nesli mahrum bırakır ve kendi görevimizi yapmamış olarak hayatımızı sonlandırmış oluruz.

Peki, madem nasihat etmek bu kadar önemli, o zaman bizler kınamak ile nasihat etmek arasındaki farkı nasıl bileceğiz?

Ne yaparsak karşımızdaki kişiye sadece nasihat etmiş, ama kınamamış ve yargılamamış oluruz?

Kınama ile nasihat arasındaki fark şu şekildedir: Karşıdaki kişiyi kınayan insanın kalbi, "biz" bilinciyle hareket etmez, "ben" bilinci ile hareket eder. Yani eğer bir kişi, diliyle nasihat ederken kalbiyle de: "Sen bu davranışı yapıyorsun ama ben bunu asla yapmam." diyorsa, "biz" olmaktan çıkarak "ben" olmuş ve konuşmasına nefsini karıştırmış demektir.

Nasihat eden kişinin; yaptığı bu işin kınama değil de nasihat olması için, nefsini dışarda tutmayarak ve temize çıkarmayarak bunu "biz" bilinciyle yapması gerekir. Zaten aslen Müslümanlar olarak bizler birbirimizin kardeşiyiz. Eğer evladınızı bir konuda uyarırken hissettiğiniz kalp inceliğini, Müslüman kardeşleriniz için hissetmiyor, içten içe kendinizi onlardan üstün görüyor, içinizden sürekli olarak: "Ben asla böyle yapmam." gibi konuşmalar geçiriyorsanız, siz kardeşlerinizi kınamış, yargılamış oluyorsunuz.

Peki, nasihat nasıl olur?

Gerçekten nasihat eden kişinin dili: "Neden böyle yapıyorsun? Bunu yapmasan daha iyi olur." derken kalbi de şöyle der: "Kim bilir senin yerinde olsam belki ben de aynı hatayı yapardım. Ben de insanım, yanılabilirim. Ama ben şimdi seni uyarıyorum ki ben böyle bir hata yaptığımda birisi de beni uyarsın."

Dolayısıyla bir kişi; dili ile nasihat ederken, kalbiyle de böyle düşünürse bu yaptığı kınama olmaz. Çünkü her işte aslolan daima kalptir ve kınama da, dille değil kalple yapılır.

Bu sebeple karşımızdaki kişi bize nasihat ederken, aslında bizi yargılıyor mu, kınıyor mu bizim bunu bilinçli zihnimizle anlamamız mümkün değildir. Eğer kınıyor ve yargılıyorsa, zaten günün birinde aynı durumla o da karşılaşacaktır. Bunu bilmek bizim için yeterlidir.

Sözün özü şu ki; eğer karşımızda bulunan bir kişiye nasihat ediyor ve bu nasihatimizin hem onda bir etki bırakmasını hem de bize zarar vermemesini istiyorsak, onu kınamadığımızdan ve yargılamadığımızdan emin olmamız gerekir.

3-) KALBİN ALLAH *celle celeluhu* İLE İLİŞKİYE ETKİSİ

Bizler, çevremizdeki insanlara bakarken, onların sadece suretlerine bakarız. Çünkü biz onların sadece suretlerini görürüz. Allah *celle celeluhu* ise, insanın suretine bakmaz. Ve insan hakkında bir değerlendirme yapacağında, suretine bakarak değil, kalbine bakarak değerlendirme yapar. Çünkü onun kalbini de görür.

Nitekim bunla ilgili Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem:* **"Allah suretlere bakmaz. Bilakis o kalplere bakar."** (Müslim, Birr 33.) buyurmuştur.

Yani Allah; kimi insanın kalbine bakar onu sever, kimi insanın kalbine bakar ona kızar.

Buna göre bir insanın, nasıl ki çevresindeki insanlarla ilgili durumlarını değiştirmesi için kalbindeki durumları değiştirmesi gerekiyorsa, aynı şekilde Allah *celle celeluhu* ile olan ilişkisini değiştirmesi için de kalbindeki durumları değiştirmesi gerekir. Çünkü kalbinde Allah'ın *celle celeluhu* istediği değişimleri gerçekleştirse, Allah *celle celeluhu* da ona o şekilde mukabele edecektir.

Peki, bizim kalbimizde neler değişirse Allah *celle celeluhu* bize daha farklı bir mukabelede bulunur?

Eğer kalbimizde:

1-) Elde etmek istediğimiz bütün her şeyi, bize sadece ve sadece Allah'ın vereceği inancını taşırsak,

2-) Kaçınmak istediğimiz her şeyden; bizi sadece ve sadece Allah'ın *celle celeluhu* koruyacağı inancını taşırsak,

3-) O'nun sevgisini diğer bütün sevgilerden üstün tutarsak,

4-) Ve O'nun bütün hayatımızı kapsayan bir hâkimiyete sahip olduğunu, her konuda tek yetki ve söz sahibi olduğunu kabul edersek Allah *celle celeluhu* da bize, diğer insanlara davrandığından daha farklı davranacaktır.

-Biz; Allah'tan hep ümitli olur, yani; başımıza ne gelirse gelsin ondan tam bir şekilde razı olursak, Allah *celle celeluhu* da bizim sorunlarımızın ağırlığını azaltır.

-Biz; Allah'tan *celle celeluhu* başkasından korkmayarak, O'na tam bir tevekkül gösterirsek, Allah *celle celeluhu* da bizim işlerimizin sorumluluğunu üzerine alır.

-Biz; Allah'ı *celle celeluhu* herkesten ve her şeyden fazla seversek, Allah da bizi sever.

Yani bizim kalbimiz, Allah'a *celle celeluhu* karşı değişince Allah da *celle celeluhu* bize karşı değişir.

Demek ki İslam âlimleri; "İnsanın kalbi âlem kadar geniştir." diye boşuna dememişler.

NASİHATLERDEN NASIL FAYDA SAĞLARIZ?

Ne zaman Kur'ân'dan bir ayet okusak veya ne zaman bir güneşe veya aya baksak, biz fark etmeyiz fakat aslında onlar bize sürekli nasihatler ederler. Bu nasihatlerden faydalanmak ise herkese nasip olmaz. Nitekim her gün güneşin doğuşunu görebilen her insan görür. Fakat herkes aynı nasihati almaz.

Peki, biz ne yaparsak bize yapılan nasihatler kalbimizde bir uyanış başlatır?

Ne yaparsak okuduğumuz Kur'an ayetlerini ve tabiattaki kevni ayetleri daha iyi anlayabiliriz?

Bunun bazı kuralları vardır.

1-) Okunan Kur'ân'ın ve görülen, işitilen nasihatlerin bir insana fayda verebilmesinin birinci kuralı; kişinin, başkalarının hata kusur ve günahlarını görüp onlara kızdıktan sonra, kendine onlardan daha fazla kızmasıdır. Yani kişinin; başkalarının yanlışlarını gördüğü gibi, kendi yanlışlarını görmeye çalışması gerekir. Eğer bunu yapmazsa, dinini tam olarak anlayamaz. Ve hiçbir nasihat onda bir etki bırakmaz.

İnsanın, okuduğu Kur'an ayetlerini ve tabiat ayetlerini anlayabilmesi için öncelikle: "Benim haddim hududum nedir?" diye kendisini hesaba çekmesi şarttır.

Eğer her hangi bir nasihat karşısında: "Siz kim oluyorsunuz da beni hesaba çekiyorsunuz!" tavrıyla cevap verirse ona nasihat asla fayda vermez. Çünkü kalbinde kibir vardır. Ve onun bu kibri, okuduğu Kur'an ile arsında engeldir.

Şayet bir insan; sürekli kendini savunuyor ve kendini hatasız görüyorsa, onun kalbine hiçbir aydınlık nur ulaşmaz. Nitekim şeytan da kendini hatasız görmüş ve kendini savunmuştur. Oysa hata yapmak insan için, hatasız olmak ise sadece Allah'a *celle celeluhu* mahsustur. Her insanın bunu bilmesi ve kendini hesaba çekmesi gerekir.

2-) Okunan Kur'ân'ın ve görülen, işitilen nasihatin fayda etmesinin ikinci kuralı; kişinin, kalbini nasihate açması kuralıdır. Yani önce Kur'ân'ı eline almalı ve onun kendisine nasihat etmesini bütün kalbiyle istemelidir.

Nitekim pek çok İslam âlimi, ilmiyle meşhur olmuş başka kişilerden nasihat isterler ve nefislerinin hoşlarına gitmese de o nasihatleri can kulağıyla dinler, gönül gözleriyle de gözyaşı dökerlerdi.

Çünkü eğer insanın kalbi nasihate açık olursa, ona tabiattaki her şey nasihat eder. Bir karıncanın azminden tutun, bir örümceğin yaptığı ev bile ona bir şeyler öğretir.

3-) Okunan Kur'ân'ın ve işitilen, görülen nasihatin fayda etmesinin üçüncü kuralı; kişinin okuduğu ve gördüğü ayetlere ibret nazarıyla bakmasıdır.

Yani biraz durur ve bunların kendisine ne anlatmak istediğini etraflıca düşünür. Daha yakından bakar. İncelikleri ne vakıf olmaya çalışır. İşte ancak böyle yapana nasihat etki eder.

Konuyla ilgili Hasan el-Basri şöyle demiştir: "İlim sahipleri; tezekkürden tefekküre, tefekkürden tezekküre geçe geçe adeta kalpleri ile konuşmaya başlarlar çünkü adeta kalpleri dile gelir."

4-) Okunan Kur'ân'ın ve işitilen görülen nasihatin fayda etmesinin dördüncü kuralı; kişinin, öğrendiği her bilgiyi hemen uygulamaya koymasıdır. Çünkü ilmin yaşandıkça daha fazla artmak gibi bir özelliği vardır. Böylece ilme dair bütün sırlar onun önüne yavaş yavaş serilir.

Eğer bir kişi; işittiği ve gördüğü nasihatlerden tam olarak nasiplenmek istiyorsa, bu kurallara özen göstermelidir.

KÖTÜLÜĞE İYİLİKLE KARŞILIK VERMEK

Kur'ân'da öyle bir ayet vardır ki, bizde başlayan bir değişimin, çevremizdeki insanların da bize karşı değişeceğini gösteren delillerin en güzelidir.

Ayet şöyledir: **"İyilikle kötülük bir olamaz, sen kötülüğü en güzel olan şeyle sav. O vakit seninle aranızda düşmanlık bulunan kimse, candan bir dost gibi olur."** (Fussilet; 33)

Bu ayete göre bizler; bize kötülük yapan kişilere iyilik yapmaya devam edersek, karşımızdaki kişilerin büyük bir değişim geçirmesine sebep olabileceğiz.

Aslında bu çok müjdeli bir haberdir.

Bununla beraber; eğer Allah *celle celeluhu*, bize kötülük yapmış bir insanın, günün birinde candan bir dostumuz olabileceğini söylemeseydi hiç birimiz buna inanmazdık değil mi? Fakat insanın şifrelerini en iyi bilen Allah *celle celeluhu*, kötülüğün iyilikle bertaraf edilebileceğini ve bunun

düşmanlıkları dostluğa dönüştürebileceğini söylemişse, bize de bunu tasdik etmekten başkası düşmez.

Düşünün ki size kötülük yapmış birisi aniden size candan dost olabiliyor. Bu gerçekten çok hayreti şayan bir durumdur. Fakat nihayetinde insan, bir kere iman ettiğinde ve bin kere tecrübe ettiğinde bu gerçeğe artık hayret etmemeye başlar.

Çünkü bir insanın kalbi, güzel ahlakın bütün nüvelerini tastamam tamamlamışsa, etrafına yaydığı iyi niyet atmosferi, mutlaka çevresinin değişimine sebep olur. Velev ki etrafını düşmanlar da kaplamış olsa. Çünkü her insanda bir değişim potansiyeli vardır ve ahlakı güzel olan kişiler; kötülükleri iyiliğe dönüştürücü özelliğe sahiptirler. Yani kötülüğe iyilikle karşılık veren insanlar; kendileri iyilik yolunda sağlam durdukları için çevrelerini değiştirirler ve çevrelerindeki kötülüğe olan meyli durdurmayı başarırlar.

Peki; bir insan, İslam'ın kısastan saymadığı küçük kötülüklere, iyilikle karşılık vermeyi gerçekten başarabilir mi?

Gelin kayınvalidesine, ebeveyn çocuklarına, kadın kocasına, komşu ve arkadaşlar birbirlerine...

Bu çok zor bir şeydir. Ancak bazı gerçekleri fark ederse bunu başarabilir:

1-) Allah *celle celeluhu* kötü insanları tesadüfen karşımıza çıkarmaz. Kötü insanlar, bizim kalbimizdeki kötülük eğilimlerinin yansımasıdırlar. Onlar, bir anlık bile olsa yapmayı düşündüğümüz kötü davranışların, sergilenip sergilenmeyeceğinin denenmesi için karşımıza çıkarlar. İnsan eğer, kötülüğe kötülükle karşılık veriyorsa bu onun da o tür bir kötülüğü işlemeye yatkın olduğunu gösterir. Bu bir varsayım değildir. Aksine gerçektir.

Mesela tanıdığınız birisi size ağır bir iftira atmış olsun. Siz de hemen aklınıza gelen ilk yalanla ona karşılık verir misiniz? Eğer: "Ben de ona iftira atarım. Cezasını çeksin." diyorsanız, aslında siz de bir iftiracısınız. Fakat bu potansiyeliniz saklanmış durumdadır ve birisi size iftira attığında bu potansiyel ortaya çıkacaktır. Allah *celle celeluhu* kötü kişiyi, sizin de aynı kötülüğü yapıp yapmayacağınızı görmek için karşınıza çıkarır.

Eğer içinizde kötü davranış tohumu olmasaydı kötülüğe kötülükle karşılık vermezdiniz. Halk arasında kullanılan "Bayramlık ağzımı açtırma" ifadesini de buna örnek verebiliriz. Siz bayramlık ağzınızı açmaya can atmasaydınız, kimse size onu açtıramazdı.

Kötülüğe iyilikle karşılık verebilmek için insanlara hak ettikleri gibi davranmayı değil, daha ahlaklı birisi olmayı kalbinizde tasarlamanız gerekir. Yani size yakışan gibi davranmak. Onlara yakışan gibi değil. Ancak o zaman kötülüğe, iyilikle karşılık verebilirsiniz. Ve bunu ezik duygulardan değil, güçlü kişiliğinizden yardım alarak yaparsınız.

Fakat bunu ancak kalbinde belli bir davranış ritmi olan kişiler başarırlar. Ama kalbi, benzer bir kötülüğü yapmak için yanıp tutuşan kişi; hemen ilk fırsatta kendine bir mazeret bulur ve hemen onun yaptığının aynısını yapar. Çünkü zaten bunu yapmayı ister.

Demek ki hiç kimse bizi, bir davranışa zorlamaz. Çünkü herkesin idaresi kendindedir.

2-) Eğer bir insanın kalbi; kendi değerini biliyorsa, kötülüğü hak etmediğini düşünür ve kendisine yapılan kötülüklere içerlemez. İçerlemediği için de beynindeki duygusal bölge değil, düşünen bölge aktifleşir. Ve kendisine yapılan kötülük üzerine derinlemesine düşünme

fırsatı bulur. Yani kötülüğü nasıl bertaraf edeceği, nasıl tepkiler verirse karşısındaki kişinin kötü yüzünün kendisine bakmasını engelleyebileceğini düşünmeye başlar. Ve eğer zihin, düşünme eylemini sağlıklı bir şekilde yaparsa, mutlaka gerekli olan doğru çözümü bulur. Çünkü her güzel çözüm, iyi bir düşünme faaliyetinin ürünüdür.

Böylece kötü kişiler kötü yüzlerini bize yansıtamaz olurlar, çünkü bizde o kötülüğün bir karşılığını bulamazlar. Ve bize karşı, diğer insanlara davrandıkları gibi davranamamaya başlarlar. Çünkü bizde iyiliğe meyil o kadar fazladır ki, kötü yüzleriyle bize bakmaktan utanırlar. Nihayetinde, ayette buyrulduğu gibi bize candan bir dost bile olabilirler.

Ve böylece onlar bizi değiştirmemiş, biz onları değiştirmiş oluruz.

İÇİNE ÇEKİLDİĞİMİZ ÇÖLLER

İnsanların çoğunun hiç üzerinde durmadığı, ama aslında insan geleceğini tamamen etkisi altına alan çok kıymetli bir kural vardır. Bu kural; insanın yaptığı her davranışın, gelecek günlerde kendisine dönen bir şeye sebep olması kuralıdır. Yani insanlar; bırakamadıkları ve yaşam biçimi haline getirdikleri her hata ve günahlarının bedelini, öncelikle bu dünyada öderler. Ve her günah, kişiyi günahın cinsinden bazı musibetlere uğratır. Ve böylece insanların hayatı; adet haline getirdikleri ve terk etmedikleri o günahları sebebiyle, olumsuz yönlere doğru sürekli sevk olunmaya devam eder.

Buna en güzel örnek Hz. Musa'nın kavminde vardır.

Firavun, Hz. Musa'nın kavmine sürekli zulmediyor, onları ağır işlerde çalıştırıyor ve erkek evlatlarını öldürerek, nesillerinin çoğalmasına engel oluyordu. Hz Musa ise, kavmini Firavun'dan kurtarmak için Mısır'dan çıkarmak istiyor ve Firavun'a da, buna izin vermesi konusunda ısrar ediyordu.

Fakat Firavun buna razı olmadı. Nihayetinde Hz. Musa kavmini geceleyin Mısır'dan çıkardı. Fakat Firavun, İsrailoğullarının Mısır'dan çıktıkları haberini alır almaz onların peşlerine düşerek, Hz. Musa'nın kavmini Kızıldeniz'in önünde sıkıştırdı. Bunun üzerine Allah Teâla Hz. Musa'ya asasıyla denizi ikiye yarmasını emretti ve böylece Hz. Musa Allah'ın izniyle asasıyla Kızıldeniz'i ikiye yardı. Nihayetinde Hz. Musa'nın kavmi kurtuldu, Firavun ordusu da denizde boğuldu.

Sonrasında Allah *celle celeluhu*, Firavun'dan kurtardıktan ve Mısır'dan çıkardıktan sonra Hz. Musa'ya, kavmini önlerinde bulunan Tih çölünden geçirip Filistin'e götürmesini ve oraya yerleştirmesini emretti. Ve bunun için de orada bulunan zalim halkla savaşmaları gerektiğini söyledi. Hz. Musa'nın kavmi ise, Allah'ın *celle celeluhu* yardımlarına nankörlük ederek Hz. Musa'ya: "Sen ve Rabbin git savaş. Biz seninle savaşmayacağız." diyerek, savaşma niyetlerinin olmadığını söyleme cüreti gösterdiler.

İşte tam bu noktada, tarih çok ilginç bir olaya sahnelik etmeye başladı.

Allah *celle celeluhu* onlara gazap damgası vurdu ve onları Tih çölüne hapsederek, yerleşik hayatı kırk yıl boyunca onlara haram etti. Ayette bu olay şu şekilde anlatılır: **"Allah, şöyle dedi: "O hâlde, orası onlara kırk yıl haram kılınmıştır. Bu süre içinde yeryüzünde şaşkın**

şaşkın dönüp dolaşacaklar. Artık böyle yoldan çıkmış kavme üzülme." (Maide; 26)

Hatta rivayetlere göre onlar çölü aşmak için gece sabaha kadar yürüyorlar, sabah olduğunda ise, hiç yol kat etmemiş bir şekilde başladıkları yere aynen döndürülüyorlardı. Çölün tam da içine çekilmiş ve bir çöl dönencesine hapsolmuşlardı. Zaten çöller, her türlü dönenceye müsait yaratılmıştır. Serap, vaha gibi her çölün kendine has handikapları vardır.

Nihayetinde bu şekilde o çölde kırk yıl şaşkın şaşkın dolaştılar. Çünkü peygamberlerine isyan etmişlerdi.

Nitekim her insanın kendine özgü, bir türlü bırakmak istemediği veya mazeretler arkasına saklanıp kendini haklı çıkardığı peygamberine isyanları vardır. İşte bu günah ve isyanlar, tıpkı Hz. Musa'nın kavmini bir çöle çektiği gibi her insanı, içinde çaresizce dönüp durduğu bir kısım çöllere çeker.

Faiz alan kişinin parasının bereketinin kaybolması, sürekli yalan söyleyen kişinin sözünün etkisinin yok olması, zinakar bir hayatın huzurlu evliliğe engel olması gibi, her günah kendi cinsinden bir çöl handikabı oluşturur ve insanı içine çekerek hapseder.

Aşamadığımız sorunlarımız, çözemediğimiz dertlerimiz mi var?

Bizler de, çöllerde şaşkın şaşkın dolaşıyor olmayalım. Ve günahlarımız bizi içine çeken devasa bir çöl olmasın. Acaba, çevremizde oluşan bütün şartların, aslında bizim günahlarımız yüzünden ağırlaştığından ve aslında bizim dışımızda geliştiğini sandığımız her şeyin, bizimle çok da yakından ilgili olduğundan haberimiz var mı?

Nitekim Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem:* **"Siz nasılsanız öyle yönetilirsiniz."** (Aclûni, Keşfu'l-Hafâ, c: 2, s. 126-127) buyurmuştur. Oysa bizler hala; yönetimimizin, bizim dışımızdaki faktörler tarafından gerçekleştiğini sanmaya devam ediyoruz.

Bizler, dinimizi en dipte yaşamaya başlayınca, devletimiz de dibe çöküyor fakat bizler bunu hiç fark etmiyoruz. Aslında bizler nasıl isek, öyle yönetileceğiz. Ve yine bizler nasıl isek, öyle bir dünyada yaşayacağız. Bizim inancımızın kalitesi düştükçe çevremizdeki zulüm, bir kuvvet daha kazanacak. Çünkü bizim hata ve günahlarımız; hem çevremiz hem de bizim için bir çöle dönüşecek ve o çöl dönencesine mahkûm kalacağız.

Bu sebeple: "Şu an etrafımızda yaşadığım her şeyden sadece ben sorumluyum." diye düşünmemiz gerekir.

Nitekim yapılan araştırmalar; kişinin, kendisini bütünün bir parçası olarak görmesinin önemine işaret etmektedir. Yani kişinin: "Ben öyle bir Müslüman olacağım ki, bu asra bir ışık olacağım." dediğinde, bunu başarmasının çok kolaylaştığını veya: "Ben öyle bir anne olacağım ki çocuklarımı iyi bir Müslüman olarak yetiştireceğim." diyerek, işin düşünce kısmını hallettiğinde, o işi gerçekleştirmesinin ona çok kolaylaştığını ortaya koymaktadır.

Zaten her şey aslında sadece; bende-sende başlayıp, bende-sende bitiyor. Yeryüzünde oynanan bütün senaryo benim-bizim için oynanıyor. Öyle olmasaydı her şeyi mazeret olarak kullanırdık. Ama Kur'ân'ın hiçbir yerinde; kötü olmaya ve dini yaşamda kusur etmeye mazeret yoktur.

Mazeret hakkı olmayanın, savunma hakkının da olmadığını asla unutmayalım.

Gelelim ahlakımızdaki çöl dönencelerimize:

1-) GÜVENSİZLİK ÇÖLÜ

Eğer şöyle söylemeye başladıysanız: "Neden benim karşıma hep güvenilmez insanlar çıkıyor. Dünyada tek bir güvenilir insan kalmadı mı?"

Eğer son zamanlarda bu soruyu çokça soruyorsanız kendinize yakından bakmanız gerekir. Acaba sizde dürüstlük ahlakında bozulmalar mı var? Acaba siz de yeterince dürüst değil misiniz de bu şekilde bir çöle mahpus kaldınız. Nitekim Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem:* "**Mümin müminin aynasıdır.**" (Ebû Dâvûd, "Edeb", 49) buyurmuştur. Siz ne kadar yalan söylerseniz, çevrenizdeki insanlar da size o nispette yalan söylerler.

Ve bizler güvenilmez oldukça, güvenilmez insanlar tarafından imtihan ediliriz. Çünkü her günah, bizi kendi cinsinden bir çöle hapseder. Tıpkı İsrailoğullarının, yerleşik hayata geçmeleri hakkındaki o emre isyan ettikleri için çölde hapis kalmaları gibi.

İsrailoğullarının başlarına gelen musibetler, işledikleri günahın cinsindendi. Nitekim Allah *celle celeluhu*: "Başınıza gelen her musibet, sizin ellerinizle işledikleriniz yüzündendir" (Şuara; 30) buyurmuştur.

2-) DEDİKODU ÇÖLÜ

Eğer şöyle bir soruyu sıkça sormaya başladıysanız: "Neden insanlar hep benim dedikodumu yapıyorlar? Toplanmışlar, hiç utanıp sıkılmadan beni konuşmuşlar."

Peki, kendine baktın mı, aynı fırsat senin karşına çıksa ve o ortamda otursaydın sen de dedikoduyu konuşur muydun? Veya konuşanı dinler miydin? Veya engeller miydin?

Nitekim bununla ilgili Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem:* şöyle buyurmuştur: **"Ey sadece dilleriyle iman edip kalpleriyle iman etmeyen kimseler! Sakın Müslümanların gıybetini yapmayın. Kusurlarını araştırmayın çünkü kardeşinin kusurunu araştıranın Allah kusurunu araştırır ve Allah kimin kusurunu araştırırsa onu evinin içinde olsa bile rezil eder."** (Tirmizi; Birr, 85)

Bir insan evinde sade bir gününü yaşarken Allah *celle celeluhu* onu nasıl rezil eder? Başkalarının da onun dedikodusunu yapmasına izin vererek rezil eder. O evinde oturur, ama onuru ayaklar altına alınmıştır. O başkasının dedikodusunu yapmıştı, onunki de yapılacaktır. Çünkü musibet, günahın cinsinden olmalıdır.

Dedikodu ahlakının ahiretteki cezasından önce, dünyada cezası vardır. Sen burada başkalarını konuşurken, öteki tarafta başkaları da senin hakkında konuşur. İlahi adalet böyledir. Ne kadar kardeşini konuşursan, Allah da *celle celeluhu* seni başkalarına o kadar konuşturacak. Allah, adalet sahibidir. Ve dedikodu bir hak yasasıdır. Kimin hakkında konuştuysan onun hakkında bir defter açarsın.

Ebu Derda(ra)'nın çok güzel bir sözü vardır: "Bir kul yalnız kaldığında bir günah işlerse, Allah müminlerin kalbine o günahkârdan nefret etme duygusu yerleştirir. Ancak o günahkâr kişi insanların kendisinden neden nefret ettiğini anlamaz."

Dedikodusu yapılan kişiler bunu bilmiyor, duymuyor olabilir. Ama manevi bir kanal sayesinde hakkında konuşulduğunu hissederler. Siz: "Yüzüne söylemeyim aramız

bozulmasın." dersiniz ama siz fark etmeseniz de onun sizinle ilişkisi içten içe bozulur. Neden bozulduğunu, size neden yakınlık hissedemediğini de anlayamaz. Çünkü dedikodu kalpler arasında bir sevgisizlik meydana getirir. Gruplaştırmalar yapar. Aramız açılır, kardeşliğimiz bozulur. İzzeti nefis bir haktır. Ve her Müslümanın izzeti nefsi mutlaka korunmalıdır.

3-) KİBİR ÇÖLÜ

Eğer ki; "Senin gibi on tanesini cebimden çıkarırım." şeklinde bir söz söylediyseniz veya:

"Sen benim dengim misin ki?"

"Benimle konuşmak senin haddin değil."

"Ben daha bilgili, daha kültürlüyüm."

"Ben daha temizim. Daha zenginim."

"Ben daha güzel giyiniyorum."

"Benim çocuklarım daha terbiyeli." gibi cümleler kurduysanız kibir hastalığına yakalanmışsınız demektir.

Ve her günahın cezası; kendi cinsinden olacağından dolayı, bu şekilde olan bir kibrin cezası da alçalmaktır. Nitekim Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem:* **"Kim Allah için tevazu gösterirse, Allah onu yüceltir. Kim gururlanırsa Allah onu alçaltır.** "(İbn-i Mâce; Zühd, 16) buyurmuştur.

Eğer sizi başkalarından zenginliğiniz üstün hissettiriyorsa; bilin ki dünya malı gelip geçicidir. Nihayetinde paranızın işe yaramayacağı bir zorlukla karşılaşırsınız da eliniz kolunuz bağlanır.

Eğer sizi bilgili ve kültürlü olmanız başkalarından üstün hissettiriyorsa; bilin ki bilginin işe yaramadığı nice sarp yokuşlar vardır. Öyle bir zorlukla imtihan edilirsiniz de o imtihan sizi bitirip tüketir.

Eğer sizi soyunuz başkalarından üstün hissettiriyorsa, bilin ki her nesilden soya atıf vardır. Neslinizden öyle birisi çıkar ki, dedelerinin arkasından lanet okutturur.

Çünkü Hz. Ömer şöyle demiştir: "Kul Allah için tevazu gösterdiğinde Allah onun hikmetini artırır. Vekili bulunan melek şöyle der. Yüce Allah seni yüceltsin. Kibirlendiğinde ve gururlandığında ise, Allah onu alçaltır ve melek ona der ki: 'Alçal, Allah seni alçaltsın.' Bu kimse nefsinin gözünde büyük, ama halkın gözünde küçük olur.

Yani hangi şey, bizi diğer insanlardan üstün hissettiriyorsa o şey mutlaka günün birinde elimizden gidecektir. Çünkü her günah kendi cinsinden bir musibete sebep olacağı için, kibrin musibeti alçalmaktır. Bu ilahi bir sistemdir. Sende olan sayesinde kardeşine tepeden bakar, küçücük bir cümleyle bile onu küçük görürsen, sende olan o büyüklendiğin şey senden alınır, ona verilir. Bir kudsi hadis de şöyle buyrulmuştur: **"Kibriya benim ridam. Azamet ise benim izarımdır. Kim bu iki vasıfta benimle ters düşerse ona çok şiddetli azap ederim."** (Müslim, Birr: 136)

Kibrin zerresi bile kabul edilemez nitekim.

4-) KINAMA ÇÖLÜ

Bir insanın bir kişiyi kınaması ve yargılaması, kendini bir başka çöle hapsetmesine sebep olur. Çünkü her günah, kendi cinsinden bir musibete sebep olacağı için

kınamak; kınayıcı kişinin kınadığı şeyi kendi hayatında ortaya çıkarmasına sebeptir.

Nitekim Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem:* şöyle buyurmuştur: **"Kınamayınız, kınadığınız şey başınıza gelmedikçe ölmezsiniz."** (Tirmizi, Kıyamet, 53)

Bir kişi; diğer bir kişiyi kınadığı zaman, orda kapanmayan bir hesap defteri açılır. Belki farkında değiliz ama çok fazla açık defterlerimiz var. Kimisi hala başımıza gelmek için uygun şartları bekliyor, kimisi de çoktan geldi.

Konuyla ilgili İslam âlimlerinden İbni Sirin de der ki: "Bir gün ben bir adamı fakirliğinden dolayı kınadım, ayıpladım (belki çalışmıyor diye düşündü) ama ondan sonra tahmin bile edemeyeceğim kadar çok büyük bir borç yükü altına girdim."

Fazla hayret ters bir ünsiyet sağlar. Bir şeye ne kadar çok hayret eder ve onu ne kadar kınarsanız, o şeye o kadar yaklaşırsınız. Çünkü başkasının bir konuda yetersizliğini kınarken, aslında kendinizin ne kadar yeterli olduğunu düşünürsünüz. Ama maalesef o kişinin durumuna düşmeden de ölmeyeceksiniz. Bu sebeple; başkasını kınarken, aslında kendinizi kınar gibi düşünmeniz gerekir.

Çünkü hedef tahtanızda kardeşiniz değil, aslında siz varsınız...

5-) HASET ÇÖLÜ

Eğer birisine karşı haset hissediyor ve haset niyetiyle ara sıra elinizle ve dilinizle o kişiye zarar veriyorsanız, asıl zararı kendinize yapıyorsunuz demektir. Çünkü her günah, kendi cinsinden bir musibete sebep olduğu için hasetcilik; haset edilen şeye asla kavuşamama sebebidir.

Hasetçi davranışta; hasetçinin kalbinde oluşan acı, onun kendisinde olmayan ama olmasını çok istediği o şeyi elde etmesinin önüne geçer. Eğer sizde olmayan bir şey başkasında varsa; siz, o kişiyi kendi yolunda serbest bırakıncaya kadar, asla onda olan o nimete benzer bir nimete kavuşamazsınız.

Çünkü Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem:* **"Sakın Müslüman kardeşinin başına gelen musibete sevinme yoksa Allah ona afiyet sana bela verir."** (Tirmizi; Kıyamet, 54) buyurmuştur.

Bir başka hadisinde ise; " **Haset ateşin odunu yediği gibi hasenatı yer."** (Buhari; Riyad, 9-245) buyurmuştur.

Bir Müslümanın başına gelen iyi bir duruma üzülmek ve kötü bir duruma sevinmek, aslında o Müslüman'a zarar vermek demektir. Ve bir Müslüman için istediği şey, aslında kişinin kendi başına gelecek olan şeydir.

Yani eğer kardeşinin düştüğünde seviniyorsan, aslında kendi düşüşüne seviniyorsun demektir. Çünkü aslında düşen kardeşin değil, sensin.

6-) ZARAR VERME ÇÖLÜ

Bir insanın; başkalarına zarar vermekten çekinmeyen bir yapısı varsa, aslında zarar verdiği herkesin acısını kendine yöneltiyor demektir. Çünkü her günah, kendi cinsinden bir musibete sebep olur.

Eğer bir insan veya bir hayvan bizim elimizden zarar görürse onun o çektiği acı bize doğru akmadan asla hayatımız sona ermez. Ve bu acı, ortalıkta kaybolan bir cam parçası gibi, zamanı geldiğinde ayağımıza batmayı bekler.

İnsan hayatı tıpkı Kâbe'nin etrafında dönme eylemi olan tavaf gibidir. Nitekim insan, Hacer-ul Esved'e selam verir ve yola çıkar. Fakat ilk başladığı yere her zaman geri döner. Ve eğer başladığı yerde yola bir cam parçası atmışsa, o cam gelir onun ayağına batar.

Nitekim Allah *celle celeluhu*; **"Kim bir iyi amel yaparsa bu onun kendi faydasınadır. Kim de bir kötü amel yaparsa bunun zararı kendinedir. Sizler sonuçta Rabbinize döndürülürsünüz** (Câsiye; 15) buyurmuştur.

ASLINDA YAPTIKLARIMIZIN BİZE DÖNMESİ BİR NİMETTİR

İnsanın etrafına, kendi ameli nispetindeki kişilerin gelmesi ve yaptığı zararlar paralelinde ona zararlar dokunması aslında bir nimettir.

Nitekim halk arasında: "Eden bulur." şeklinde çok yaygın bir söz vardır.

Çünkü eğer ki bir insanın elinden, başkasına bir zulüm dokunduysa, o zulmün bıraktığı ağırlık onun üzerinden atılıncaya kadar asla rahata kavuşamaz. İnsanlara zulmeden kişilerin yanına, yine zulmeden insanlar gelecek ki, Allah *celle celeluhu* onları dünyada cezalandırsın. Hilekârlıkla ün salmış birisinin yanına, en azılı hilekâr gelip ona hile yapacak ki, başkasına yaptığı o şeyin acısını hissedecek. Bu, Allah'ın *celle celeluhu* her hesabı ahirete bırakmaması ile ilgilidir. Ve aslında insanı insan yapan şey, kendi amelinin acısını yüklenme sorumluluğudur.

Bununla ilgili Allah Teala şöyle buyurmuştur: **"Başınıza gelen her musibet, sizin ellerinizle işledikleriniz**

yüzündendir. Bununla beraber Allah, kusurlarınızın pek çoğunu da affeder. (Şûrâ; 30)

Nitekim insanın yaptığı kötülükler ve günahlar;

Ya tertemiz bir tövbeyle,

Ya başına gelen musibetlerle,

Ya da ahirette azapla temizlenir.

Ve nihayetinde her günah; kendi cinsinden bir acıya dönüşür de iyi hallerimizi kötü hale değiştirmiş oluruz.

VERİLEN BİR NİMET NASIL GERİ ALINIR?

İnsanların nimetleri çeşit çeşittir. Bazen ilim, bazen maddi bir imkân, bazen sağlık, bazen aile huzuru, bazen mutlu ve huzurlu evlatlar...

Kimi zaman insanlara bu nimetlerden bazısı verilir. Ama o insanların kalpleri ve halleri değişince, o nimetlere liyakati kaybederler. Allah da *celle celeluhu* o nimeti onlardan alır, daha layık olan bir başkasına verir.

Bu gibi kimselere en güzel örnek Kur'ân'da geçen Sebe halkının örneğidir: Sebe halkına çok güzel bahçeler verilmişti. Fakat onlar şükretmeyi bıraktılar. Ve kendilerine verilen nimeti artık hak etmez bir hale geldiler. Allah da *celle celeluhu* onların elinden o nimetleri aldı. **"And dolsun ki Sebe kavmi için oturdukları yerde bir ibret vardı: Sağ ve soldan iki bahçe! (onlara): "Rabbinizin rızkından yiyin de O'na şükredin, ne güzel bir belde ve çok bağışlayıcı bir Rab!" (denildi). Fakat onlar (şükürden yüz çevirdiler) bakmadılar. Biz de üzerlerine Arim selini salıverdik ve o güzelim**

iki bahçelerini buruk yemişli, ılgınlık ve içinde biraz da sidir ağacı bulunan iki harap bahçeye çevirdik. Bunu onlara nankörlüklerinin cezası yaptık ve Biz hep böyle çok nankör olanları cezalandırırız." (Sebe; 15)

Bazı kimselere ilim nimeti verilir. Ama bakılır ki artık o ilme layık değil, ardından geri alınır.

Kur'ân'da, kendisine ilim verildiği halde, kalben farklılaşan, bunun sonucunda da kötü akıbete uğrayan bir kişinin örneği vardır. Allah *celle celeluhu*, başlangıçta onun haline uygun olarak kendisine ilim vermiştir. Fakat o, verilen ilim nimetine rağmen, o ilmin gereklerini yerine getirmek yerine, başka amaçlara odaklanmaya başlar. Maddi kazanç elde etmek için bile bile yanlış fetvalar verir. Ve o ilimle uyumlu yaşamaz.

Ardından da verilen ilim kendisinden alınır. Ve doğru yoldan tamamen sapar. Kur'ân'da bu kişi şöyle anlatılır:

"Onlara, kendisine âyetlerimizden verdiğimiz (ilim verdiğimiz) ve fakat onlardan sıyrılıp çıkan, o yüzden de şeytanın takibine uğrayan ve sonunda azgınlardan olan kimsenin haberini oku. Dileseydik elbette onu bu ayetler sayesinde yükseltirdik. Fakat o, dünyaya saplandı ve hevesinin peşine düştü. Onun durumu tıpkı köpeğin durumuna benzer: Üstüne varsan da dilini çıkarıp solur, bıraksan da dilini sarkıtıp solur. İşte ayetlerimizi yalanlayan kavmin durumu böyledir. Kıssayı anlat; belki düşünürler. Ayetlerimizi yalanlayan ve kendilerine zulmetmiş olan kavmin durumu ne kötüdür!" (Araf; 175 176)

Bazı insanlara da huzurlu bir aile nimeti verilir. Ama aile fertleri; şükretmeyi unuturlarsa aralarındaki huzur ve düzen bozulur.

Elimizdeki nimetlerin bir gün bizden alınma ihtimali vardır. Çünkü nimet, her zaman hakkını verenindir. Kural budur. Kişi; eğilimlerini değiştirince, Allah da *celle celeluhu* onun hayatını değiştirir. Elinizdeki nimetlerin baki olacağını sanmayın. Siz onlara layık olmamaya başlarsanız, yavaş yavaş elinizden gidecektir.

MÜKEMMEL ANNE OLABİLİR MİYİZ?

Her çağda annelik olgusu farklı anlaşılmıştır. Kimi çağlarda çocukların varlıkları hiç onaylanıp önemsenmemişken, kimi çağlarda da anneler mükemmel annelik hayaline kapılmışlar, nihayetinde ebeveynlik meselesi, iki ayrı uçta sürekli savrulup durmuştur.

Kimi anneler; kendi sorumluluklarını ihmal edip çocuklarının faydası için hiç gelişim göstermezlerken, kimileri de ellerinden gelen her şeyi yapmalarına rağmen sürekli suçluluk duygusuyla yaşarlar.

Oysa anneler olarak elimizdeki fırsatları evlatlarımız için doğru kullanıyor ve sadece kendimizi düşünmeyip onların faydası için şartları seferber ediyorsak devam eden süreçte yaşanan olumsuzluklardan sorumlu olmayız. Çocuklarımızın en ufak hastalıklarında kendimizi suçlamaya başlamışsak, yaşadıkları üzücü bir olayda motivasyonumuz tamamen düşüyorsa orada bir tevekkül eksikliğimiz var demektir ve bunun üzerinde uzun uzun düşünmemiz gerekir.

Çünkü her çocuk kendi yazgısı ile doğar. Onların yazgısı bizimle çok yakından ilgilidir fakat bizden bağımsızdır.

Evet, evlatlarımızın ihtiyacı olan ebeveynlik modelini onlar için seferber etmek zorundayız. Bir çocuğun; güvenli ve sevgi dolu bir bakıma, anne baba rehberliğine,

emniyetli bir sığınağa, anlatmak istediği şeyler olduğunda dinleyecek, derdini anlayacak, hatta daha derdini anlatmadan bile onun yaşadıklarını fark edecek bir ebeveyne ihtiyacı vardır.

Aynı şekilde; başka kardeşleri olsa da biricik olmaya, değer ve saygı görmeye, var olmaya ve varlığının onaylanmaya da ihtiyacı vardır.

Bir annenin sorumluluğu, dokuz aylık süreçte evini ve kalbini, evladına hazırlamasıdır. Ona yer açması, ona: "Hoş geldin." diyebilmesi ve böyle bir merhamet ve şefkat ortamında ona dinini öğretmeye sürekli devam etmesidir.

Fakat eğer anneler kendileriyle ilgili kısımdaki sorumluluklarını öğrenmiş ve bütün şartları seferber etmişlerse ardından gelişen olayları sükûnetle izlemeyi öğrenmelidirler. Çocuklarımızın gelecek yaşantısı, ne tamamen bize bağlıdır ne de tamamen bizden bağımsızdır bunu hiçbir zaman unutmamamız gerekir.

HİÇ BİR DESTEĞİM YOK VE YALNIZ KALDIM DİYEN ANNELERE

Nice anneler vardır. Kalbinde inancın en nadide cevherini taşırken bu yükü tek başına yüklenmek zorunda kalırlar. Onlar, çocuklarına dini terbiye verirken de kendi ibadetlerini yaparken de derin bir yalnızlık hissine kapılırlar. Bu şekilde yalnızlığından şikâyet eden ve çocuklarının eğitimi için yardımcı arayan annelerin sayısı tahmin ettiğimizden de fazladır.

Aslında böyle her konuda yalnız bırakıldığını düşünen annelerin, önce Hz. İbrahim'in, sonra da Firavun'un eşi Hz. Asiye'nin hayatına yakından bakmaları gerekir.

Nitekim Hz. İbrahim tek başına bir ümmetti. Yüreğinde tevhidi taşıyor ve bunu sanki milyonlarca insanın temsil edişi gibi bir keyfiyetle temsil ediyordu. Onun inancı o kadar derindi ki, bu asrın milyonlarca insanın imanıyla ölçülse hepsinden fazlaydı.

Fakat tek başınaydı.

Nitekim Allah *celle celeluhu*, onun sancağına daha sonra nice insanları nesil edecek, onun fikrinin ve neslinin devamında nice topluluklar var edecekti. Çünkü onda bu potansiyel her zaman bulunmaktaydı.

Annelerin de, çocuklarını terbiye ederken yalnız görünmelerine aldanmamaları gerekir. Çünkü Allah *celle celeluhu* anneye öyle derin kuvvetler vermiştir ki, çocuklarının eğitimi konusunda o kuvvetler sayesinde başarılı olurlar. Velev ki yalnız da olsalar. Çünkü onlarda çocuklarının terbiyesinde başarı elde edecek çok büyük potansiyeller vardır. Çünkü anne çocuk arasında kopmaz bir bağ vardır. Nitekim bir annenin en belirgin özelliği, şefkat, merhamet ve sevgi ahlakına sahip olmasıdır. Ve bu sevgi sayesinde anne, çocuğa her türlü dini değeri öğretecek ilk öğretmendir. Çünkü çocuk ancak sevgi ile güdülenir. Ve sevdiği bir şeye yakınlık gösterir. Nihayetinde sevdirilerek öğrendiği her şeyle bütünleşme sağlar. Burada önemli olan annenin, Allah'ın *celle celeluhu* onun fıtratına yerleştirdiği sevgi ve şefkati doğru yöne kanalize edebilmesidir.

Bu sebeple sadece bir annenin içten gayreti, çocuğunun dini eğitimi için yeterlidir desek yanlış olmaz.

Ayrıca eğer anneler; hiçbir yardımcı bulmamalarına rağmen, çocuklarının eğitimlerinde hassasiyet sahibi olmaya devam ederlerse, karşılığında bir gün bu yalnızlıklarından kurtulup kendilerine yardımcılar gönderileceğini daima akıllarında tutmalıdırlar.

Nitekim Hz. İbrahim, oğlu İsmail'i kurban etmek için çıktığı yolculukta görünüşte yalnızdı.

Peki, o yollar daha sonra kaç nesil ağırladı sizce? Seller gibi akan hac yolcuları, o tek başına yürüyen İbrahim'le beraber asırladır yürüyor. Oysa o tek başına olan İbrahim peygamberin; tıpkı milyonlarca tohumu içinde saklayan tek bir çekirdek gibi, zamanı gelince devasa bir kalabalığa dönüşeceğini kim bilirdi?

Eğer ki anneler; ne olmak ve ne oldurmak istediklerini iyi bilirlerse, onlardaki yalnızlık İbrahim'ce bir yalnızlıktır ki içinde çağlayan ümmetleri, nesilleri barındırır.

Tek başına ama tıpkı bir topluluk, bir cemaat gibi çok.

HEP İYİ SONUÇLAR BİZİ BULSA

Anneler bütün arayışlarının sonunda daima hakikati bulsalardı ne kadar güzel olurdu değil mi? Aradıklarını doğru yerde arasalar, doğru kaynaklarla ve ehil insanlarla tanışsalar...

Önce kendilerini en dipten yenileyip değişseler, sonra ailelerine daha yarayışlı bir hale gelseler...

Ama bu her zaman kolay değildir.

Çünkü insanların çoğu; dini hayatlarını ihmal eder ardından da kendisi, ailesi ve çevresi ile ilgili sorunlarının çözümü için bir arayışın içine girerler.

Oysa sadece arayış içinde olmak işe yaramaz. Aranılan şeyi bulabilmenin tek şartı, doğru şeyi doğru yerde aramaktır. Okyanusta bir balık ararsanız, büyük ihtimalle bulursunuz. Ama okyanusta tavus kuşu ararsanız bulamayacağınız kesindir.

Kur'an ve sünnetin önerdiği hayatın, dünyada da ahirette de saadet getireceğine tam olarak inanmayan insanlar, huzuru ve saadeti başka yerlerde ararlar ama bulamazlar. Çünkü Allah *celle celeluhu* ve peygamberi bize ne öğrettiyse saadet tam da oradadır.

Bu sebeple anneler olarak değişelim diye düşünürken, hem ahlakımızı güzelleştirmek hem inancımızı kemale erdirmek hem de ebeveynlik becerilerimizi artırma konusunda bir ilerleme kaydetmek zorundayız. Önce bizler Rabbimizle aramızı düzeltelim ki, çocuklarımızı ellerinden tutup Rableri ile tanıştırabilme imkânına kavuşalım.

Çünkü hem anneleri olarak bizlerin hem de evlatlarımızın, bütün yolları nihayetinde Allah'a *celle celeluhu* çıkmalıdır.

Ve şu hiçbir zaman unutulmaması gereken bir gerçek ki; eğer bir yol, sonunda Allah'a *celle celeluhu* çıkmıyorsa orada yolun da yolcuğun da olduğunu varsaymak imkânsızdır.

Vel-Hamdu Lillahi Rabb-il Âlemin.

BİR ANNE DEĞİŞİYOR

Aslında hepimiz, anneliğe dair görevimizin ne kadar önemli olduğunun farkındayız. Çünkü her türlü kimlik probleminin de üstün ahlakın da kökeninde, bir anne olduğunu öğrendik.

Bunu öğrendiğimiz için hepimiz, bir taraftan çocuklarımızı içlerindeki iyiyi köreltmeden büyütmeye, bir taraftan kendi dini yaşantımızı düzene koymaya, bir taraftan da annelerimizden devraldığımız kişiliğimizi iyileştirmeye çalışıyoruz.

Yani değişmek istiyoruz.

Bazımız, daha yolun başında bir engele takılıp gözlerden kaybolurken bazımız da değişmek için sağlam adımlar atmayı başarabiliyor.

Acaba engelleri aşmak ve tamamen yeni bir insan olmak mümkün mü? Anneliğimizi daha verimli bir hale getirebilir miyiz? İnanç, ahlak, ibadet yolunda gerçek bir olgunluğa erişebilir miyiz?

Bu kitap; hem anneliğimizin hem de dini yaşantımızın nasıl gelişeceğini ve daha iyi bir yöne doğru değişeceğini anlamak ve anlatmak için kaleme alındı. İnanıyorum ki; bir anne değişince, ardından koca bir nesil değişecek...

SelamKitap.com

ISBN: 978-625-7495-94-3

beka

9 786257 495943